

Jaarstukken 2017

waterschap
**Hollandse
Delta**

27 maart 2018

VERANTWOORDING

WATERSCHAP

waterschap Hollandse Delta
Handelsweg 100
2988 DC Ridderkerk

Postbus 4103
2980 GC Ridderkerk
t 088 974 33 00
f 088 974 30 01
i www.wshd.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Exploitatierkening in één oogopslag	6
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Missie	7
1.3 Presentatie	7
1.4 Leeswijzer	7
2 Bestuurlijke samenvatting	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Bijzondere baten 2017	12
2.3 Financiële beschouwing	12
Jaarverslag	15
3 Programmaverantwoording	16
3.1 Programma 1 – Waterkeringen	16
3.2 Programma 2 – Water	25
3.3 Programma 3 – Zuiveren	33
3.4 Programma 4 – Wegen	33
3.5 Programma 5 – Algemene beleidstaken	33
3.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	33
3.7 Bedrijfsvoering en ondersteuning	33
4 Paragrafen	33
4.1 Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar	33
4.2 Incidentele baten en lasten	33
4.3 Reserves en voorzieningen	33
4.4 Waterschapsbelastingen	33
4.5 Weerstandvermogen	33
4.6 Houdbare waterschap financiën	33
4.7 Financiering	33
4.8 Verbonden partijen	33
4.9 Bedrijfsvoering	33
4.10 EMU-saldo	33
4.11 Duurzaamheid	33
4.12 Inkoop en aanbesteden	33
4.13 Rechtmatigheid	33
Jaarrekening 2017	33
5 Balans	33
5.1 Balans per 31 december 2017	33
5.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbestemming	33
5.3 Toelichting op de balans per 31 december 2017	33
6 Exploitatierkening naar programma's	33
6.1 Recapitulatie baten en lasten	33
7 Toelichting exploitatierkening naar programma's	33
7.1 Programma 1 – Waterkeringen	33
7.2 Programma 2 – Water	33
7.3 Programma 3 – Zuiveren	33

7.4	Programma 4 – Wegen	33
7.5	Programma 5 – Algemene beleidstaken	33
7.6	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	33
7.7	Ondersteuning en bedrijfsvoering	33
8	Exploitatierekening naar kostendragers	33
9	Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten	33
	Overige gegevens	33
10	Vaststellingsbesluit	33
11	Controleverklaring accountant	33

Bijlagen

Bijlage 1	Overzicht lopende en afgesloten investeringen, toelichtingen	33
Bijlage 2	Status volgens Programmabegroting 2017-2021 geplande investeringen	33
Bijlage 3	Staat van vaste schulden	33
Bijlage 4	Overzicht rechtsgedingen	33
Bijlage 5	Lijst van afkortingen	33

Voorwoord

Terugkijkend naar 2017 vallen meteen een aantal zaken op. Zo hebben we in 2017 het Hoogwaterbeschermingsprogramma 2007-2017 afgerond. Sterke, robuuste dijken beschermen burgers en bedrijven de komende jaren tegen de zee. Ook konden we, samen met Evides Waterbedrijf en Rijkswaterstaat, het project 'Compenserende maatregelen voor de uitvoering van het Kierbesluit' afsluiten.

In 2017 zijn we gestart met enkele projecten waarvan de looptijd zich over meerdere jaren strekt. Zo hebben we met HVC een samenwerkingsovereenkomst getekend voor de ontwikkeling van duurzame energie op diverse locaties. Hiervoor zoeken we steeds meer de samenwerking op met partners in de regio, zoals overheden, bedrijven en burgers.

Dagelijks zuiveren onze rioolwaterzuiveringsinstallaties het afvalwater uit wc en douches. Voor onze installaties hebben we een plan van aanpak vastgesteld om met Asset Lifecycle Management (ALM) de kaders voor het beheer en onderhoud en het renovatie- en investeringsprogramma te stellen, om zo de komende jaren het afvalwater niet alleen technisch te zuiveren.

In het nieuwe inkoop- en aanbestedingsbeleid hebben we thema's als biobased en klimaatbewust inkoop, innovatiegericht inkopen, sociale voorwaarden en Social Return on investment opgenomen. In 2017 hebben we op diverse plekken, zoals in Hellevoetsluis, natuurlijkvriendelijke oevers aangelegd zodat flora en fauna zich verder kunnen ontwikkelen. Daarnaast hebben deze oevers een positieve uitwerking op de waterkwaliteit en waterberging.

In 2021 moet 90% van onze waterschapswegen voldoen aan 'Duurzaam Veilig'. Dit moet tot meer verkeersveiligheid en het voorkomen van ongevallen leiden. Aan het begin van 2017 voldeed al 88% van de wegen van het waterschap aan deze richtlijnen.

Onder de naam Baggeren onder de Loep hielden we het baggerproces kritisch tegen het licht. Hiernaast heeft het waterschap hard gewerkt aan achterstand in baggeren. Met name in het stedelijk gebied hebben we een inhaalslag gerealiseerd. Ook hebben we een aantal grotere wateren gebaggerd, zoals de Haven van Dirksland.

2017 Betekende ook het afscheid van dijkgraaf Jan Geluk die twaalf jaar aan het roer van waterschap Hollandse Delta heeft gestaan. Hij heeft veel betekend voor Hollandse Delta en de waterschappen in Nederland. En 2017 betekende ook mijn start als dijkgraaf van dit waterschap.

De omgeving verandert, maar ook de samenleving verandert. Op diverse maatschappelijke ontwikkelingen wil het college ambities benoemen, denk hierbij aan duurzaamheid, energietransitie, innovatie, klimaatadaptatie, omgevingswet, digitale transformatie en asset management. Dit pakken we gezamenlijk op; bestuurders, medewerkers, collega-overheden, bedrijven en burgers. Zodat het uniek stukje Delta in Zuid Holland ook in de toekomst een uniek stukje Delta blijft.

Dijkgraaf,

Ir. I. G. M. de Bondt

Exploitatierekening in één oogopslag

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Bijzondere baten	Operationele realisatie 2017	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2017 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten							
Rente & Afschrijving	26.659	27.128	27.127		27.127	-2	V
Personeelslasten	45.771	45.064	44.065		44.065	-998	V
Goederen en diensten van derden	77.128	82.082	80.576		80.576	-1.507	V
Bijdragen aan derden	12.565	12.187	12.336		12.336	149	N
Toev. Reserves en Voorzien./ onvoorzien	846	3.028	2.829		2.829	-199	V
Totaal Lasten	162.970	169.490	166.933	0	166.933	-2.556	V
Baten							
Financiële baten	-744	-423	-295		-295	129	N
Personeelsbaten	-384	-409	-568		-568	-159	V
Goederen en diensten aan derden	-2.430	-3.961	-3.704		-3.704	257	N
Bijdragen van derden	-8.535	-9.476	-14.304	-4.700	-9.604	-127	V
Waterschapsbelastingen	-146.307	-147.421	-148.786	-1.853	-146.933	488	N
Interne verrekeningen	-7.213	-7.156	-7.088		-7.088	68	N
Totaal Baten	-165.612	-168.847	-174.745	-6.553	-168.192	655	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-2.643	642	-7.812	-6.553	-1.259	-1.901	V
Toevoeging aan reserves	12.063	11.542	11.572		11.572	30	N
Onttrekking aan reserves	-9.420	-15.681	-14.841		-14.841	839	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	-3.496	-11.081	-6.553	-4.528	-1.032	V

De bijzondere baten in 2017 bestaan uit het resultaat op de uitvoering van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit van € 4,7 miljoen en hogere belastingopbrengsten van € 1,8 miljoen.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Hierbij bieden wij u de Jaarstukken 2017 van waterschap Hollandse Delta aan. Met de jaarstukken legt het college van dijkgraaf en heemraden (D&H) verantwoording af aan de Verenigde Vergadering (VV) over de prestaties, activiteiten en werken van het afgelopen jaar met daaraan gekoppeld de verantwoording van de lasten en baten, alsmede de financiële positie van het waterschap.

1.2 Missie

De missie voor waterschap Hollandse Delta is als volgt geformuleerd. Bepalend hierbij is het gebied, de taken, het kwaliteitsniveau en de relatie met anderen (zowel inwoners als medeoverheden) en de medewerkers.

“Waterschap Hollandse Delta beschermt de Zuid-Hollandse Eilanden tegen wateroverlast, beheert het oppervlaktewater, zuivert het afvalwater, beheert de (vaar)wegen en levert een actieve bijdrage aan de ruimtelijke invulling van zijn gebied. Het richt zich daarbij, samen met anderen, op veilig en duurzaam wonen, werken en recreëren voor burgers, bedrijven en andere gebruikers. Hollandse Delta is vooruitstrevend, open en transparant in de uitvoering van zijn taken, streeft naar de beste verhouding tussen maatschappelijke kosten en baten, stelt zich ten dienste van zijn omgeving en is een goed en aantrekkelijk werkgever.”

1.3 Presentatie

De jaarstukken zijn opgebouwd conform de verslaggevingsregels voor de waterschappen. De hoofdlijnen van deze voorschriften zijn vastgelegd in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en gedetailleerd uitgewerkt in de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (RBVW).

1.4 Leeswijzer

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag, de jaarrekening en de overige gegevens. Het besluit tot vaststelling door de VV en de controleverklaring van de accountant maken onderdeel uit van de “overige gegevens”.

De opzet van de jaarstukken is conform het Waterschapsbesluit waarbij gebruik gemaakt wordt van een programmaplan met de vijf programma’s van waterschap Hollandse Delta, te weten:

- Programma 1: Waterkeringen
- Programma 2: Water
- Programma 3: Zuiveren
- Programma 4: Wegen
- Programma 5: Algemene beleidstaken
- Programma 6: Bedrijfsvoering

Het programmaplan wordt afgesloten met het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

In hoofdstuk 2 wordt op hoofdlijnen ingegaan op het exploitatieresultaat 2017. De programma's worden toegelicht in hoofdstuk 3. De programma's zijn opgedeeld in beleidsproducten. Per beleidsproduct worden de volgende onderwerpen toegelicht:

- Basisgegevens
- Wettelijke en maatschappelijke kaders
- Wat wilden we bereiken in 2017?
- Wat zouden we daarvoor doen en wat hebben we gedaan in 2017?
- Wat heeft het gekost?
- Prestatie-indicatoren

Met de prestatie-indicatoren worden de te realiseren beleidsdoelen geconcretiseerd. Door deze concretisering kan in de jaarstukken beter worden gerapporteerd over de voortgang en de realisatie van de beleidsproducten. Niet bij elk beleidsproduct zijn prestatie-indicatoren opgenomen. Een meetbare indicator is niet altijd beschikbaar.

In hoofdstuk 4 zijn de verplichte paragrafen opgenomen zoals waterschapsbelasting, toelichting op de reserves en voorzieningen en het weerstandsvermogen.

De hoofdstukken 5 tot en met 9 bevatten de toelichting op de jaarrekening. De jaarrekening bestaat uit:

- De balans en de toelichting op de balans
- De exploitatierekening naar programma's en de toelichting per programma
- De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)
- De exploitatierekening naar kostendragers
- De exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

In het onderdeel overige gegevens is het besluit tot vaststelling van de Jaarstukken 2017 door de VV opgenomen. Hierin stelt de VV het jaarverslag 2017 alsmede het te bestemmen resultaat over 2017 en de resultaatbestemming vast.

Een ander onderdeel van de overige gegevens vormt de controleverklaring van de onafhankelijke accountant. In de verklaring geeft de accountant zijn oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties. Van het jaarverslag stelt de accountant vast dat het verenigbaar is met de jaarrekening waarmee het jaarverslag dus niet inhoudelijk wordt gecontroleerd.

De Jaarstukken 2017 worden afgesloten met een aantal bijlagen zoals: het overzicht van lopende en afgesloten investeringsprojecten, de status van de volgens de Programmabegroting 2017-2021 geplande investeringen met toelichting, de staat van vaste schulden en het overzicht rechtsgedingen. Tot slot is een lijst van afkortingen opgenomen.

2 Bestuurlijke samenvatting

2.1 Inleiding

Dit zijn de, vermoedelijk, laatste jaarstukken die onder het nu zittende bestuur (D&H en VV) worden opgesteld. Nog te vroeg om terug te kijken, maar in zo'n voorlaatste jaar moeten toch de nodige resultaten zijn behaald. Het is daarom goed om te memoreren, dat onder andere de dijkversterkingen uit het HWBP2 succesvol zijn afgerond, het baggerbeleid is herzien, de compenserende maatregelen voor de Kier gereed zijn, de kaders voor de ALM's zijn vastgesteld en het Wegenbeheerprogramma wordt uitgevoerd. Daarnaast heeft in de afgelopen bestuursperiode de herstructureringen van de leningen plaatsgevonden en is het Programma Duurzaamheid opgestart samen met gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Met dezelfde partners wordt gewerkt aan de klimaatadaptatie en wordt de overgang naar de nieuwe Omgevingswet.

In 2014 heeft de VV ingestemd met het initiatiefvoorstel bestuurskracht. Vanaf dit moment is uitvoering gegeven aan dit voorstel. In oktober 2017 hebben de VV leden tijdens een informatieve bijeenkomst gesproken over de resultaten vanuit het bestuurskrachttraject. Vanuit deze bijeenkomst is een werkgroep gevormd om gericht te kijken naar vernieuwing van de planning en control producten (begroting, bestuursrapportages en jaarstukken). In december is deze werkgroep gestart. De leden van de werkgroep hebben de vorm en inhoud van de begroting bekeken en vergeleken met de documenten van andere waterschappen. Deze vergelijking en de eigen wensen ten aanzien van de wijze van sturing door bestuursleden hebben begin 2018 geleid tot voorstellen voor een vernieuwde begroting.

Ten aanzien van duurzaamheid is een belangrijke stap gezet. De doelstelling binnen het programma Zuiveren is dat de energie-efficiëntie jaarlijks verbeterd wordt met 2% conform de afspraken vanuit het Meerjarenafspraken energie-efficiency (MJA) akkoord. Deze opgave is ruim gehaald. Het energieverbruik van de zuiveringen is ongeveer gelijk gebleven, maar door groei van de duurzame energieproductie van HVC in het windpark GEMINI scoren we voor 2017 ruim boven de 2% op energie-efficiëntie volgens de MJA-regels.

De werkzaamheden in het kader van de uitvoering van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit (CMK) zijn gestart in 2014. In 2017 is de uitvoering in belangrijke mate conform planning afgerond. Met inachtneming van de resterende risico's wordt een voordelig resultaat verwacht. De belangrijkste oorzaken voor dit resultaat zijn gunstige ontwerpkeuzes, adequaat risicobeheer en aanbestedingsvoordelen. Op grond van de verslaggevingsvoorschriften wordt in de Jaarstukken 2017 het resultaat naar rato van de voortgang van het project genomen. Voor 2017 betekent dit een voordeel van € 4,7 miljoen binnen het programma Water. Conform de besluitvorming van de Verenigde Vergadering op 29 maart 2018 wordt dit bedrag gestort in een te vormen bestemmingsreserve afwikkeling CMK.

Op 30 juni 2017 heeft Ingrid de Bondt de voorzittershamer overgenomen van Jan Geluk die na 12 jaar afscheid heeft genomen van het waterschap. Samen met de heemraden heeft zij in 2017 een traject gestart om bestuurlijke ambities uit te werken. Inmiddels zijn 7 thema's benoemd, die in een periode van 1,5 jaar verder geconcretiseerd worden. De thema's zijn: Klimaatadaptatie, Duurzaamheid, Energietransitie, Omgevingswet, Innovatie, Digitalisering en Excellent assetmanagement.

De uitwerking van dit ambitietraject wordt meegegeven aan het nieuwe college. De voorbereidingen voor de waterschapsverkiezingen in maart 2019 zijn inmiddels gestart. Het nieuwe bestuur kan ook voortbouwen op de ingezette lijn van het huidige college, waarbij de jaarstukken 2017 een belangrijke mijlpaal vormen om verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid.

Bij Burap 2-2017 werd een voordelig operationeel resultaat over 2017 verwacht van € 3,5 miljoen. In september en oktober 2017 is bekeken in hoeverre dit voordelig resultaat nog nuttig en haalbaar ingezet kon worden. Hierop is ingestemd met de uitvoering van de volgende activiteiten:

	Programma	Omschrijving	Bedrag totaal	Afspraak/Actie
1	Watersysteem	Maaien riet Goeree-Overflakkee	€ 100.000	Bij de aanbesteding van het maaiwerk uitvragen van de werkzaamheden zoals strikt noodzakelijk voor het uitvoeren van de wettelijke taak voor het waterschap zoals beschreven in het Meerjarenonderhoudsplan Maaien 2014. Voor het verkleinen van de rietmassa in de watergang zodat dit conform beleid met gepaste hoeveelheden kan worden verwerkt op de naastgelegen percelen (ontvangstplicht), is rekening gehouden met meerwerk. Voor Goeree-Overflakkee blijkt het aanvullende meerwerk dusdanig van aard dat het leidt tot een budget-overschrijding.
2	Watersysteem	Verwijderen houtopschot watergangen	€ 190.000	- € 60K: uit de takkenschauw is naar voren gekomen dat houtopschot langs watergangen verwijderd moet worden ten einde aan de schouwverplichting te voldoen, dit is Storingsonderhoud en zal dit jaar uitgevoerd moeten worden. - € 130K: voor 2018 zal ook houtopschot verwijderd moeten worden (Vervolgonderhoud), voorgesteld wordt om deze werkzaamheden naar voren te halen om belemmeringen in het onderhoud en klachten van burgers te voorkomen.
3	Watersysteem	Duiker Bommelskoussedijk	€ 75.000	Met het naar voren halen van de renovatie van deze duiker, kan WSHD werk-met-werk maken: de provincie gaat de weg asfalteren en tijdens deze werkzaamheden zal de duiker aangepakt worden. De verwachting is dat dit € 150K betreft, waarvan circa € 75.000 in 2017 en € 75.000 in 2018
4	Watersysteem	Rietoevers	€ 50.000	In het collegebesluit van 16 december 2016 is besloten rietoevers niet meer preventief te maaien; dit heeft geleid tot storingen; er is een toename in klachten en meldingen te zien. Voorgesteld wordt € 50K in te zetten als Storingsonderhoud.
5	Watersysteem	Verwijderen stuwen Ridderkerk	€ 12.000	Bij het vaststellen van het peilbesluit vervalt de functie van deze stuwen. In de streek is een aantal jaren geleden afspraken gemaakt om deze stuwen daadwerkelijk te verwijderen, dit zal € 12K betreffen
6	Watersysteem	Storingsonderhoud BO - waterlopen	€ 150.000	Storingsonderhoud in het watersysteem: het betreft knelpunten die niet in het preventief onderhoud meegenomen maar pas als er een storing voor doet. Concreet betreft het voor 2017 de volgende locaties, met een totaal benodigd budget van € 150K: 1. Knelpunt Voordijk Barendrecht (knelpunten 0033 en 0048) 2. Uitlaatgeul en duiker gemaal Westplaat 3. Duifhuisweg, Hoogvliet 4. MPE-dossier-0061-Baggeren Rockanje 5. Melding 84310. Schuringsedijk Watergang D96379 6. De Lede (knelpunt 0051) 7. Noldijk (knelpunt 0050) 8. Zuidpad (knelpunt 0041)

	Programma	Omschrijving	Bedrag totaal	Afspraak/Actie
7	Watersysteem	Werkzaamheden 2018 BO - kunstwerken	€ 288.000	Gezien de totale toename van de Watersysteemheffing, is besloten het groot onderhoud aan kunstwerken te faseren en daarmee in 2018 dit budget met 600K te verlagen. Nu er vanwege onderuitputting budgettaire ruimte ontstaat, wordt voorgesteld om een deel van het groot onderhoud aan de kunstwerken in 2017 reeds uit te voeren.
8	Waterkeringen	Snoeien bomen	€ 40.000	Het betreft het onderhoud van bomen op de waterkering ten einde problemen en schades voor het aankomende stormseizoen te voorkomen en de dijkveiligheid te waarborgen.
9	Waterkeringen	Maaien Harteldijk	€ 24.000	Het betreft het maaien van een dijkperceel van 25 ha. waar dit jaar geen gebruiker/pachter voor beschikbaar is. Het waterschap maait dit dijkperceel één jaar, de verwachting is dat er in 2018 weer een gebruik/pachter is die het onderhoud uitvoert.
10	Wegen	Snoeien bomen	€ 160.000	Het betreft het snoeien van bomen langs de wegen ten einde problemen en schade te voorkomen ten behoeve van de verkeersveiligheid.
11	Wegen	Maaien Verkeersveiligheid	€ 40.000	Het betreft een extra maaionde t.b.v. de verkeersveiligheidsstroken en zichthoeken langs de wegen voor het borgen van de veiligheid.
12	Zuiveren	Onderhoud terreinen	€ 300.000	Betreft onderhoud aan verhardingen en beplanting ten behoeve van de veiligheid van de medewerkers en bereikbaarheid van de installaties en gebouwen.
13	Watersysteem	Onderhoud terreinen	€ 150.000	Betreft onderhoud aan verhardingen en beplanting ten behoeve van de veiligheid van de medewerkers en bereikbaarheid van de installaties en gebouwen.
14	Zuiveren	Divers onderhoud Dokhaven/Sluisjesdijk	€ 116.500	Betreft € 20.000,- voor Dokhaven en € 30.000,- voor Sluisjesdijk en € 66.500,- voor diverse andere RWZI's.
15	Zuiveren	Dokh/Sluisjesdijk Levering Gebouw Beheers Systeem	€ 48.000	Dit betreft de levering van materialen ten behoeve van onderhoud aan de klimaatinstallatie
16	Zuiveren	Dokh/Sluisjesdijk inventarisatie, 0-meting	€ 40.000	Inventarisatie nulmeting, dit betreft een onderzoek om te bepalen welke maatregelen nodig zijn om te gaan voldoen aan de vereisten zoals gesteld in het BIWA.
17	Bedrijfsvoering	Digitalisering - informatieveiligheid	€ 195.000	Vanwege de snelle ontwikkelingen op het gebied informatieveiligheid dient een aantal niet voorziene acties uitgevoerd te worden.
18	Bedrijfsvoering	Digitalisering - digitaal en mobiel werken	€ 350.000	Teneinde zo optimaal mogelijk gebruik te maken van de digitalisering en mobiel werken wordt een aantal werkzaamheden versneld uitgevoerd.
19	Bedrijfsvoering	Extern wegzetten spend analyse	€ 6.050	Uitbesteding werkzaamheden inkoop. Vanwege personeelsverloop wordt voorgesteld om afgebakende activiteit voor 2017 op de markt te zetten.
20	Bedrijfsvoering	Inzet secretaresse public support BS	€ 30.000	Betreft inzet voor bestuurssecretaresse. Heeft doorloop naar 2018.
			€ 2.364.550	

De werkzaamheden zijn uitgevoerd, met uitzondering van onderdeel 6.7. Het knelpunt Noldijk is vervallen omdat de betreffende melding is ingetrokken. De totale kosten voor bovengenoemde werkzaamheden waren € 2,4 miljoen. Vanwege verslaggevingsregels moest een deel van deze kosten geactiveerd worden. Hierdoor is niet het volledige bedrag ten laste gekomen van het resultaat 2017.

2.2 Bijzondere baten 2017

Het jaar 2017 werd gekenmerkt door twee bijzondere baten, het resultaat op de uitvoering van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit van € 4,7 miljoen en hogere belastingopbrengsten van € 1,8 miljoen. Op de Compenserende Maatregelen Kierbesluit wordt met inachtneming van de resterende risico's een voordelig resultaat verwacht. De belangrijkste oorzaken voor dit resultaat zijn gunstige ontwerpkeuzes, adequaat risicobeheer en aanbestedingsvoordelen. Op grond van de verslaggevingsvoorschriften wordt in de Jaarstukken 2017 het resultaat naar rato van de voortgang van het project genomen. Voor 2017 betekent dit een voordeel van € 4,7 miljoen binnen het programma Water. De gerealiseerde belastingopbrengsten 2017 zijn € 1,8 miljoen hoger dan de begrote opbrengst zoals geraamd bij Burap 2-2017. De belangrijkste redenen voor deze stijging zijn de stijging van de WOZ-waarden, toename van het aantal vervuilingseenheden, belastingopbrengst voorgaande jaren en lagere verminderingen als gevolg van onder andere kwijtschelding en oninbaar.

2.3 Financiële beschouwing

Naast het totaal van de bijzondere baten over 2017, zijnde € 6,6 miljoen, bedraagt het operationele resultaat over 2017 € 4,5 miljoen. Het verschil ten opzichte van Burap 2-2017 (voordelig resultaat van € 3,5 miljoen) bedraagt € 1 miljoen.

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Bijzondere baten 2017	Operationele realisatie 2017	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2017 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Waterkeringen	18.626	19.379	19.541	18.974		18.974	-567	V
Water	45.611	44.167	47.258	42.749	-4.700	47.449	191	N
Zuiveren	54.566	54.581	54.131	53.961		53.961	-170	V
Wegen	7.370	8.102	8.436	9.088		9.088	652	N
Algemene beleidstaken	13.862	11.706	14.396	14.298		14.298	-98	V
Algemene dekkingsmiddelen	-148.094	-140.578	-143.171	-146.534	-1.853	-144.681	-1.510	V
Ondersteuning en bedrijfsvoering	-112	0	50	-348		-348	-398	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-8.172	-2.643	642	-7.812	-6.553	-1.259	-1.901	V
Toevoeging aan reserves	15.808	12.063	11.542	11.572		11.572	30	N
Onttrekking aan reserves	-14.980	-9.420	-15.681	-14.841		-14.841	839	N
Nog te bestemmen resultaat	-7.344	0	-3.496	-11.081	-6.553	-4.528	-1.032	V

Bij Burap 2-2017 is, zoals gemeld in paragraaf 2.1, ingezet op de uitvoering van extra activiteiten ten laste van het verwachte resultaat. De extra activiteiten zijn uitgevoerd.

De afwijkingen op de uitvoering van de reguliere activiteiten wordt hieronder kort toegelicht. Een uitgebreidere toelichting is te vinden in de hoofdstukken 3 en 7.

Het programma Waterkeringen laat voor 2017 een voordelig resultaat zien van € 567.000 (extern). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de subsidieafwikkeling van het HWBP. Als gevolg van de gekozen methodiek voor afrekening van de HWBP2-projecten is meer subsidie ontvangen welke verantwoord wordt via de exploitatie.

Het resultaat op het programma Water is € 191.000 nadelig (intern/extern). Dit programma bestaat uit diverse beleidsproducten met zowel voor- als nadelige afwijkingen. Er zijn niet één of enkele bijzondere afwijkingen te melden. Derhalve wordt voor de toelichting verwezen naar paragraaf 7.2.

Met name als gevolg van terugvordering van de BTW over voorgaande jaren is op het programma Zuiveren een voordelig resultaat behaald van € 170.000 (extern).

Het programma Wegen wordt in 2017 afgesloten met een nadeel van € 652.000 (intern/extern). Er zijn onder andere extra uitgaven gedaan voor het oplossen van storingsmeldingen op en bermen (o.a. gaten en wateroverlast), snoeien van bomen langs wegen en het maaien van verkeersveiligheidsstroken en zichthoeken langs de wegen (zie ook paragraaf 2.1) en ten behoeve van de veiligheid op onze wegen het rooien van bomen besmet met de iepenziekte en populieren die dreigden om te waaien.

Het voordeel op Algemene beleidstaken (€ 98.000, intern) wordt veroorzaakt doordat enkele geplande communicatieactiviteiten zoals de aanschaf van nieuwe informatieborden en give-aways niet zijn uitgevoerd. Daarnaast is deelname aan evenementen goedkoper geweest dan voorzien als gevolg van samenwerking.

Het voordelig resultaat op algemene dekkingsmiddelen (€ 1,5 miljoen, intern) wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de kosten voor de inzet van eigen medewerkers en externen lager waren. Vanuit de Cao heeft iedere medewerker de beschikking over een persoonsgebonden budget voor opleidingen. De besteding blijft wat achter bij de raming. Omdat de rechten blijven bestaan, wordt het niet uitgegeven gedeelte toegevoegd aan de reserve. Voor bestemming leidt dit hiervoor tot een voordelig saldo van € 348.000 op ondersteuning en bedrijfsvoering.

Ten opzichte van Burap 2-2017 is er per saldo een nadeel van € 869.000 op de reservemutaties. De lagere onttrekking aan de reserves wordt voornamelijk veroorzaakt doordat een geraamde onttrekking van € 748.708 aan de bestemmingsreserve Frictiekosten Aquon op basis van de daadwerkelijke kosten niet noodzakelijk bleek.

2.3.1 Voor- en nadelen operationeel resultaat groter dan € 50.000

Onderstaande tabel geeft per programma een opsomming van de voor- en nadelen groter dan € 50.000. Het gaat hier om alle mutaties ten opzichte van Burap 2-2017 zowel structureel als incidenteel.

Programma	§	Voordelen (bedragen x € 1.000)	Bedrag	I / S
Waterkeringen	7.1.1	Lagere kosten eerste beoordelingsronde primaire waterkeringen	92	I
Waterkeringen	7.1.2	Lagere kosten door vertraging in oplevering HWBP project Spui West (fase 2)	294	I
Waterkeringen	7.1.2	Hogere baten vanuit subsidieafwikkeling HWBP Hoeksche Waard Noord, Hoeksche Waard Zuid, Spui Oost en Eiland van Dordrecht	498	I
Water	7.2.1	Een deel van het werk van de regionale watersysteembeoordeling is doorgeschoven naar 2018	80	I
Water	7.2.1	Op basis van nadere analyse kon aantal onderzoeken polderinlaten voor de optimalisatie watersysteem Brielse Meer neerwaarts worden bijgesteld.	81	I
Water	7.2.1	Lagere kosten onderzoeken ten behoeve van de KRW	73	I
Water	7.2.5	Onverwacht doorlopen van baggerwerkzaamheden in 2018 door exogene risico's	751	I
Zuiveren	7.3.1	Lagere kosten individuele ALM-studies als gevolg van eerst opstellen bestuurlijke kaders ALM-studies Zuiveren	66	I
Zuiveren	7.3.2	Teruggevorderde BTW op projecten uitgevoerd door derden en werkzaamheden uitgevoerd voor derden	326	I
Wegen	7.4.2	Subsidie project rotonde Energieweg te Numansdorp (zie ook nadelen)	147	I
Alg.beleidstaken	7.5.2	Lagere kosten doordat een aantal communicatie-activiteiten niet is uitgevoerd (o.a. give-aways vanwege voldoende voorraad)	50	I
Alg.beleidstaken	7.5.3	Subsidie tbv implementatie Omgevingswet (zie nadelen)	88	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.1	Lagere doorbelasting vanuit bedrijfsvoering en ondersteuning	1.100	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.1	Lagere salariskosten ivm nog niet bereiken van Cao-akkoord	200	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.1	Lagere kosten vennootschapsbelasting en directe boeking van vennootschapsbelasting op belaste activiteiten	100	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.1	Lagere kosten Cross Border Lease als gevolg van hoogte dollarkoers (zie ook nadelen)	200	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.1	Vrijval opgenomen posten uit jaarstukken 2016	140	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.3	Onttrekking reserve GOA 2013 Delfland	472	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.4	Lagere toevoeging reserve geactiveerde lasten	336	I
		Overige verschillen < € 50.000	235	I
Totaal voordelen			5.329	

Programma	§	Nadelen (bedragen x € 1.000)	Bedrag	I / S
Waterkeringen	7.1.2	Lagere subsidieopbrengsten HWBP door vertraging Spui West (fase 2) en Verkenfase Zettingsvloeiing	283	I
Water	7.2.2	Hogere lasten als gevolg van uitvoering extra activiteiten Burap 2-2017	679	I
Water	7.2.5	Lagere opbrengsten vanuit de ontvangstplicht van (semi)-overheden in het kader van baggeren	322	I
Water	7.2.5	Lagere onttrekking reserve baggeren op basis van daadwerkelijke kosten	430	I
Zuiveren	7.3.2	Lagere doorbelasting naar gemeenten als gevolg van lagere kosten werkzaamheden transportstelsels	193	I
Zuiveren	7.3.2	Lagere onttrekking reserve budgetoverhevelingen	87	I
Wegen	7.4.2	Hogere kosten voor oplossen storingsmeldingen op wegen en bermen	129	I
Wegen	7.4.2	Hogere kosten voor snoeien van bomen langs wegen en maaien van verkeersveiligheidsstroken en zichthoeken langs de wegen	200	I
Wegen	7.4.2	Hogere kosten voor rooien van bomen besmet met de iepenziekte en populieren die dreigden om te waaien	140	I
Wegen	7.4.2	Kosten project rotonde Energieweg te Numansdorp (zie ook voordelen)	147	I
Wegen	7.4.2	Hogere kosten verleggen kabels en leidingen voor reeds afgesloten project Schaapherderweg	55	I
Wegen	7.4.3	Hogere kosten gladheidsbestrijding	143	I
Wegen	7.4.4	Hogere kosten calamiteiten wegen	54	I
Alg.beleidstaken	7.5.3	Hogere kosten tbv implementatie Omgevingswet (dekking vanuit subsidie)	88	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.1	Lagere opbrengsten Cross Border Lease als gevolg van hoogte dollarkoers (zie ook voordelen)	200	I
Alg.dekkingsmiddelen	7.6.4	Lagere onttrekking bestemmingsreserve frictiekosten Aquon	749	I
Ondersteuning en bedrijfsvoering	7.7.2	Toevoeging reserve persoonsgebonden basis budget	348	I
Ondersteuning en bedrijfsvoering	7.7.2	Lagere onttrekking reserve baggeren	50	I
		Overige verschillen < € 50.000		I
Totaal nadelen			4.297	
Saldo voor- en nadelen (voordelig)			1.032	

Jaarverslag

3 Programmaverantwoording

3.1 Programma 1 – Waterkeringen

Inhoud programma	
Omschrijving	De realisatie van de HWBP projecten is afgerond en de projecten zijn in fase 2 beland. De eerste beoordeling is gestart en loopt op koers. De inspecties worden werkorder gestuurd uitgevoerd en op basis daarvan is het onderhoud uitgevoerd. Dronevluchten zijn uitgevoerd en deze worden in 2018 geëvalueerd.
Algemene beleidsuitgangspunten	Naar aanleiding van de Deltabeslissing 'Waterveiligheid' is het beheer van de primaire waterkeringen vanaf 1 januari 2017 gebaseerd op de overstromingskansen-benadering. Daartoe is de Waterwet aangepast. Vanwege het grote maatschappelijke belang van veilige waterkeringen zijn de nieuwe normen wettelijk verankerd. Daarbij is ook vastgelegd dat alle primaire waterkeringen uiterlijk in 2022 aan deze nieuwe normen getoetst moeten zijn. De provincie Zuid-Holland heeft in 2016 een besluit genomen over de aanwijzing en normering van de compartimenteringskeringen. De provincie heeft voor WSHD 274 km compartimenteringskering aangewezen. Voor deze keringen geldt dat het bestaande profiel als norm zal worden gehanteerd. Dat wil zeggen dat het huidige beheer en onderhoud kan worden voortgezet waarbij voorkomen wordt dat het profiel van deze keringen wordt aangetast. In het kader van de nieuwe Waterwet voert de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) vanaf 2017 toezicht uit op het adequate beheer van de primaire waterkeringen. In 2018 zal waterschap Hollandse Delta voor de eerste keer ge-audit worden. De maatschappelijke aandacht voor waterveiligheid is niet alleen gericht op het verkleinen van de kans op overstromingen met veilige waterkeringen, maar ook op het beperken van de gevolgen van eventuele overstromingen met doordachte ruimtelijke inrichting en adequate crisisbeheersing. Hoewel het waterschap via de 'watertoets' en andere adviezen nauwe contacten heeft met gemeenten en veiligheidsregio's kan de 'meerlaagsveiligheid'-aanpak leiden tot nadere afspraken met het Rijk, de provincie, gemeenten en/of veiligheidsregio's waarbij de verschillende partijen specifieke afspraken maken over de inrichting en de verantwoordelijkheidsverdeling van de waterveiligheid in een specifiek gebied. Dit heeft een grote relatie met de Omgevingswet.
Wettelijke en maatschappelijke kaders	• Europese Hoogwaterrichtlijn • Waterwet • Waterschapswet • Verordening waterkering West-Nederland • Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West Nederland 2014 • Overstromingsrisicobeheersplannen • Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer • Tweede hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP 2) • Hoogwaterbeschermingsprogramma • Planologische Kernbeslissing 'Ruimte voor de Rivier' • Flora- en Faunawet • Natura 2000 • Wet veiligheidsregio's • Landelijk draaiboek Hoogwater en Overstroming • Landelijk Referentiekader Netcentrisch Werken

Kaderstellende beleidsnota's

- Waterbeheerprogramma 2016-2021
- Opgavenplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019
- Nota Duurzaamheid 2015
- Calamiteitenplan WSHD
- Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen

3.1.1 Plannen/instrumenten en registers waterkeringen

Basisgegevens	
Het formuleren en vastleggen van het beleidskader voor de reglementaire beheerstaak "Waterkeringszorg". Het vaststellen en onderhouden van leggers en beheerregisters. Het monitoren van de standzekerheid van de waterkeringen. <i>Kerngegevens</i> 364 km primaire waterkeringen in beheer 412 km regionale waterkeringen in beheer	
Wat wilden we bereiken	
• Alle afgekeurde primaire waterkeringen zijn binnen 1 jaar aangemeld bij het (voortrollend) HWBP. • Alle afgekeurde regionale waterkeringen zijn binnen 1 jaar opgenomen in het verbeterprogramma van het waterschap. • De vierde toetsronde van de primaire waterkeringen is voor 75% afgerond. • De tweede volledige toetsing van de in 2014 genormeerde regionale waterkeringen is voor 75% afgerond. • Er wordt voldaan aan de wettelijke zorgplicht voor het beheer en onderhoud van de primaire en regionale waterkeringen. • Het uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024 wordt gerealiseerd. • In 2017 heeft het waterschap een visie ontwikkeld op zijn rol in laag 2 van de meerlaagsveiligheid. • De legger waterkeringen is geactualiseerd.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
Jaarlijks actualiseren van de opgave voor het voortrollend HWBP	Door middel van communicatie met het HWBP is de opgave voor het HWBP geactualiseerd.
Jaarlijks actualiseren van het 'uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024'	Het uitvoeringsprogramma is geactualiseerd en gedeeld met het bevoegd gezag, de provincie Zuid-Holland.
Starten met de beoordeling van de primaire waterkeringen	De beoordeling primaire keringen is gestart en loopt de komende jaren nog verder door.
Actualiseren verbeteragenda zorgplicht waterkeringen	De start review van de ILT in het kader van de zorgplicht is begin 2018 gestart. De verbeteragenda wordt zodoende ook in 2018 geactualiseerd.
Actualiseren monitoringsplan zettingsvloeiing	Het monitoringsplan is geactualiseerd.
Opstellen visie op de resterende beheerstaak voor de niet door de provincie aangewezen regionale keringen	Met het besluit over de beleidsontwikkelingen voor regionale keringen (juli 2017) is hier invulling aan gegeven.
Burap 2-2017: Met het besluit over de beleidsontwikkelingen voor regionale keringen (juli 2017) is hier invulling aan gegeven.	
Vaststellen van het controle- en handhavingsbeleid voor waterstaatkundige	Het belang ligt vooral bij het programma Water, voor elk kunstwerk in een waterkering geldt

objecten (gecombineerd met programma voldoende water) Burap 2-2017: Het belang ligt vooral bij het programma Water, voor elk kunstwerk in een waterkering geldt immers dat er een sluitingsprotocol moet zijn. Programma Water heeft deze activiteit in 2018 geprogrammeerd, programma Waterkeringen sluit bij deze planning aan.	immers dat er een sluitingsprotocol moet zijn. Programma Water heeft deze activiteit in 2018 geprogrammeerd, programma Waterkeringen sluit bij deze planning aan.
Ontwikkelen en vaststellen van een visie op de rol van het waterschap in laag 2 van de meerlaagseveiligheid (onderdeel waterstructuurvisie) Burap 2-2017: Laag 2 gaat vooral om de ruimtelijke inrichting van het gebied. Dit onderdeel wordt daarom ondergebracht bij de implementatie van de Omgevingswet.	Laag 2 gaat vooral om de ruimtelijke inrichting van het gebied. In het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT, spelregels voor planvorming en effectstudie) onderzoek Dordrecht wordt dit verder uitgewerkt. Bestuurlijke besluitvorming hierover zal in 2018 plaatsvinden.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Vaststellen veiligheidsoordeel primaire waterkeringen in aantal dijktrajecten (cumulatief).	0	0	2	1
Traject 20-3 Geervliet-Hekelingen is succesvol afgerond, traject 19-1 Rozenburg en traject 25-1 Goeree Overflakkee zijn nagenoeg afgerond.				

3.1.2 Versterken waterkeringen

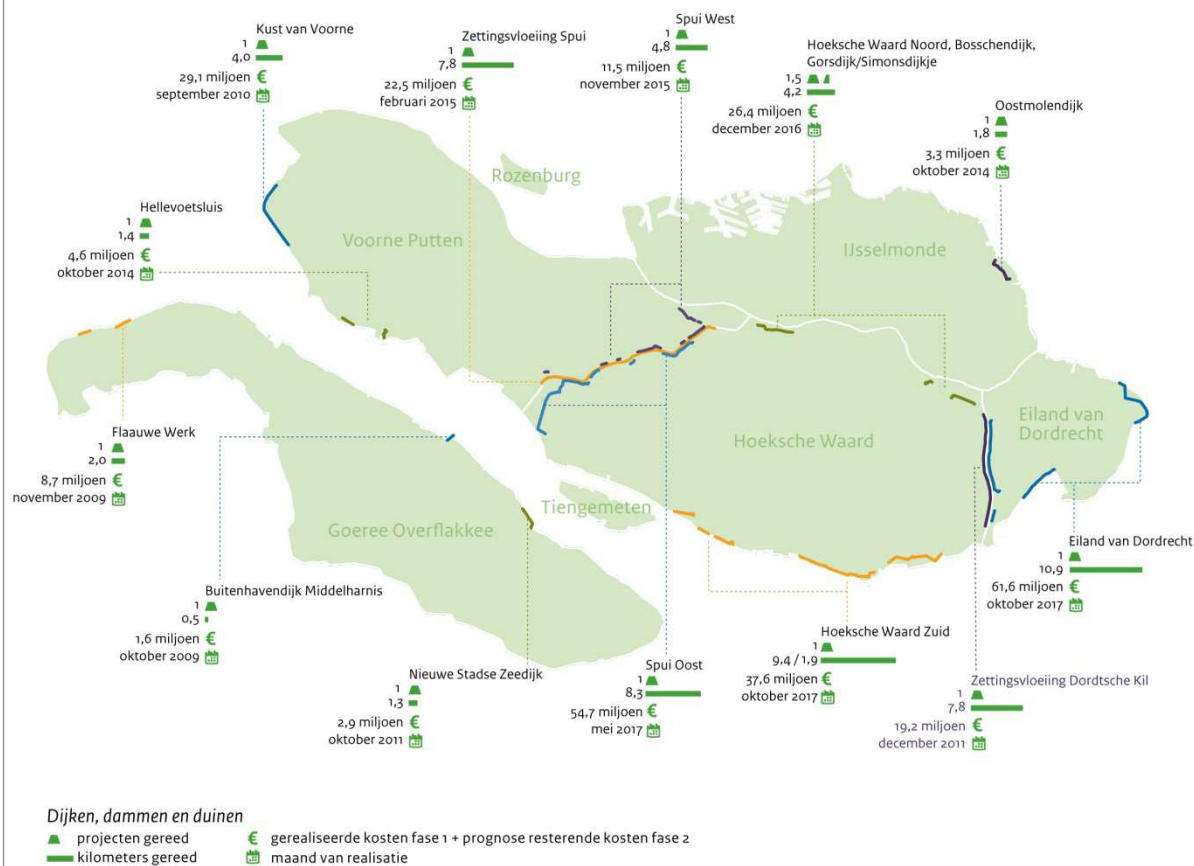
Basisgegevens	
Het tot stand brengen, vernieuwen, aanpassen en het eventueel van derden overnemen van waterkeringen (inclusief keermiddelen in kunstwerken) om het wettelijk vastgestelde beschermingsniveau van het bedijkte gebied in stand te houden. Hieronder zijn begrepen de primaire, regionale en overige waterkeringen plus de daarin opgenomen waterkerende keermiddelen in kunstwerken.	
Wat wilden we bereiken	
• Alle projecten uit het HWBP2 zijn conform planning uitgevoerd in 2017 en afgerekend in het eerste kwartaal 2018. • De geprogrammeerde projecten uit het (nieuwe) HWBP zijn conform planning in uitvoering. • In 2020 voldoen alle in 2013 afgekeurde regionale waterkeringen aan de nu geldende norm.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
Afronden HWBP2 projecten Hoeksche Waard Noord-2, Hoeksche Waard Zuid, Spui Oost en het Eiland van Dordrecht Burap 1-2017: In het eerste half jaar van 2017 worden de projecten die in 2016 dijkveilig zijn verklaard opgeleverd aan het HWBP (subsidieverlener). In de tweede helft van het jaar worden de projecten financieel afgesloten. Op het project Hoeksche Waard Zuid is een afwijking geconstateerd van de kwaliteitseisen t.a.v. de dijkopbouw bij circa 1,9 km van de 11,3 km. Het waterschap is met de opdrachtnemer in gesprek over de afhandeling van de situatie. Daarmee is het programma van het HWBP2 bijna ten einde en zal er eind 2017 66,1 kilometer aan dijkversterkingen gerealiseerd zijn. Burap 2-2017: In Q4 wordt de subsidieaanvraag ingediend, en na toekenning van de subsidiebeschikking zal de voorverkenning opgestart worden.	Deze projecten zijn inmiddels in fase 2 aangeland (restpunten en nazorg). Fase 1 (realisatie) is voor deze projecten afgerond en afgerekend met het HWBP. Hiermee komt een langdurig uitvoeringsprogramma ten einde en zijn de dijken weer veilig voor een lange tijd. Voor het project Hoeksche Waard Zuid loopt nog een dispuut (In bijlage 4 Rechtsgedingen wordt dit dispuut nader toegelicht).
Afwikkelen specifieke HWBP-voorzieningen zoals "Brede Blik" en "niet subsidiabele grondaankopen" Burap 2-2017: Afsluiting van beide kredieten vindt plaats in de jaarrekening 2017. Eventuele onttrekkingen uit deze investeringen vinden plaats per VV-besluit.	Het restant van de voorziening Brede Blik komt te vervallen. Er zijn twee projecten uitgevoerd van dit krediet; in Hellevoetsluis en Spui Oost. In Hellevoetsluis is het stadspark opgeknapt en bij Spui Oost zijn er in overleg met het Hoeksche Waard landschap op drie plekken bankjes neergezet. De niet subsidiabele grondaankopen worden in 2018 afgewikkeld wanneer de laatste inmetingen van het kadaster zijn uitgevoerd.
Uitvoeren vervroegde verkenning van het HWBP-project Zettingsvloeiing V3T Burap 2-2017: Het proces voor de subsidieaanvraag van de verkenning is opgestart zodat in de eerste helft	De IBC voor Zettingsvloeiing V3T is opgesteld en het projectteam is bezig met de subsidieaanvraag. In 2018 wordt de subsidieaanvraag naar verwachting ingediend bij het landelijke HWBP. Daarna start de verkenning.

van 2018 met de verkenning zelf gestart kan worden.	
Uitvoeren vervroegde verkenning van het HWBP-project VLRT-4 - Normtraject nr. 20_3 Burap 2-2017: Dijktraject 20-3 – recent hernoemd tot Geervliet – Hekelingen – is naar aanleiding van de slechte uitkomsten in de veiligheidsstudie VNK2 aangemeld voor het versterkingsprogramma HWBP. In 2017 is er een Kosten-Baten Analyse uitgevoerd om te onderzoeken of het toepassen van geavanceerde onderzoekstechnieken zinvol en rendabel is om de ligging van slechte plekken in de kering beter te bepalen en zo de omvang van de benodigde versterkingen te beperken. In Q4 wordt de subsidieaanvraag opgesteld waarna de verkenning opgestart wordt. Met het HWBP wordt gesproken over welke stappen genomen moeten worden om de uitvoering hiervan verder vorm te geven binnen het versterkingsprogramma van het HWBP.	In 2017 is de subsidie ontvangen voor het uitvoeren van de voorverkenning. In het project worden innovatieve meettechnieken toegepast om de ondergrond in kaart te brengen om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de versterkingsopgave. Deze kosten zijn 100% subsidiabel.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Uitvoering HWBP2 versterkingsprogramma conform actuele planning in km (cumulatief).	45,0	66,1	66,1	66,1
Burap 2-2017: De dijkversterkingen zijn gerealiseerd en de dijken zijn dijkveilig verklaard. De projecten zitten in fase 2 (nazorg) en de restpunten worden afgehandeld en opleverdossiers worden opgemaakt.				

Hoogwaterbeschermingsprogramma 2

Waterschap Hollandse Delta Stand van zaken per 31 december 2017

*Bij nadere beschouwing niet noodzakelijk om versterking(en) uit te voeren

3.1.3 Behouden waterkeringen

Basisgegevens	
Het met beheer en onderhoud waarborgen van het waterkerend vermogen van primaire en regionale waterkeringen die in beheer zijn bij het waterschap. Uitvoering van en toezicht houden op onderhoudswerkzaamheden aan de waterkeringen en de daarin gelegen waterkerende kunstwerken die in beheer zijn bij het waterschap. Onder "behouden waterkeringen" valt ook het muskusratten- en beverrattenbeheer.	
Wat wilden we bereiken	
• Erosiebestendige bekledingen op risicovolle waterkeringen • Implementatie van het risicogestuurd objectenmanagement • Doelmatige beheersing van muskus- en beverratten • In beheer en onderhoud nemen van de opgeleverde dijkversterkingsprojecten uit het HWBP2 • Terugbrengen energieverbruik voor maaien met 10 – 20% (t.o.v. 2015) • Toepassen innovatief dijkbeheer	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
Het werkorder-gestuurd uitvoeren van inspecties aan de objecten en bekledingen van waterkeringen	De inspecties aan objecten en bekledingen van waterkeringen zijn werkorder-gestuurd uitgevoerd.
Uitvoeren van gewoon, dan wel buitengewoon onderhoud, op basis van de resultaten uit inspecties en veiligheidstoetsingen	Op basis van de inspecties is gewoon en buitengewoon onderhoud uitgevoerd.
Op twee plekken innovatief dijkbeheer toepassen. Burap 2-2017: Er lopen twee (pilot) onderzoeken: 1. Inzet van drones bij inspectie van waterkeringen. 2. Inzet van innovatieve meettechnieken ten behoeve van beoordeling en ontwerp. Eventuele structurele implementatie van dergelijke technieken wordt na evaluatie overwogen.	Drones zijn ingezet bij inspecties. Evaluatie hiervan vindt in 2018 plaats. Innovatieve meettechnieken zijn geïntegreerd in het HWBP-project VLRT-4 - Normtraject nr. 20_3 Geervliet-Hekelingen.
Maatregelen uitvoeren (energie-efficiënte aanbesteding, ander beheer, hergebruik maaisel) t.b.v. terugbrengen energieverbruik voor maaien Burap 2-2017: Het transport wordt geminimaliseerd door specifieke bestekseisen, zoals: inzet Gebiedseigen partij, 1 aanbieder per eiland en gebruik GPS en GIS, van 2 keer naar 1 klepelen.	Het transport wordt geminimaliseerd door specifieke bestekseisen, zoals: inzet Gebiedseigen partij, 1 aanbieder per eiland en gebruik GPS en GIS, van 2 keer naar 1 klepelen.

3.1.4 Calamiteiten waterkeringen

Basisgegevens	
Het beheersen en bestrijden van afwijkingen van de waterkeringen in bedreigende situaties en het (doen of laten) treffen van maatregelen om de waterkerende functie te waarborgen en de gevolgen van calamiteiten te beperken, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.	
Wat wilden we bereiken	
• Een dijkbewakingsorganisatie die volledig is bezet, opgeleid en getraind, ingebed in de samenwerking met alle crisispartners en andere waterschappen. • Een dijkbewakingsorganisatie die gedurende 72 uur volcontinu kan draaien in twee shifts van eigen medewerkers, vrijwilligers en personeel van Stadsbeheer Rotterdam en Stadsbeheer Dordrecht. Hiervoor is in de planperiode een gestage groei van het aantal eigen medewerkers, vrijwilligers en personeel van gemeenten in de dijkbewakingsorganisatie noodzakelijk. • Voldoende voorraad aan calamiteitenbestrijdingsmiddelen om zonder tijdsverlies noodzakelijke maatregelen op/aan waterkeringen te kunnen treffen. • Een actueel calamiteitenbestrijdingsplan waterkeringen. • Kennis en expertise ingebracht bij veiligheidsregio's en gemeenten bij het opstellen en borgen van evacuatiestrategieën.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
Evalueren van de dijkbewakingsorganisatie	De eerste fase evaluatie dijkbewakingsorganisatie 2017 is afgerond. De resultaten worden meegenomen door de stuurgroep calamiteitszorg in de verdere ontwikkeling van de dijkbewakingsorganisatie.
Herzien van het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen Burap 2-2017: De calamiteitenplannen zijn in 2016 uitgebreid herzien en opnieuw vastgesteld. Herziening van het calamiteitenbestrijdingsplan is in 2017 waarschijnlijk niet noodzakelijk.	De calamiteitenplannen zijn in 2016 herzien en opnieuw vastgesteld. Op basis van ruimtelijke ontwikkelingen, nieuwe wet- of regelgeving, en ervaringen uit trainingen en oefeningen worden calamiteitenplannen waar nodig jaarlijks geactualiseerd. In 2017 was er geen aanleiding om het plan te actualiseren.
Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen en schadebeelden op/aan waterkeringen, inclusief daarbij behorende kunstwerken, o.a. voor regulering van regionale watersystemen	Het OTO programma is uitgevoerd en medewerkers zijn opgeleid.
Adviseren van veiligheidsregio's en gemeenten met betrekking tot evacuatiestrategieën (uitvoeren van landelijk project Water en Evacuatie)	De impact analyse voor het eiland van Dordrecht is in 2017 uitgevoerd (in het kader van het MIRT). De uitvoering van de overige eilanden zal starten in 2018.

3.1.5 Wat heeft het gekost?

Beleidsproduct (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
1.10 Plannen, instrumenten & registers waterker.	Lasten	1.713	2.144	2.415	2.288	-127	V
	Baten		0	0	0	0	
	Saldo	1.713	2.144	2.415	2.288	-127	V
1.20 Versterken waterkeringen	Lasten	10.669	10.603	11.188	10.894	-294	V
	Baten	-388	0	-672	-887	-215	V
	Saldo	10.281	10.603	10.517	10.007	-510	V
1.30 Behouden waterkeringen	Lasten	5.560	5.325	5.269	5.348	79	N
	Baten	-314	-53	-20	-26	-6	V
	Saldo	5.246	5.272	5.249	5.322	73	N
1.40 Calamiteiten waterkeringen	Lasten	1.386	1.360	1.361	1.357	-4	V
	Baten						
	Saldo	1.386	1.360	1.361	1.357	-4	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming		18.626	19.379	19.541	18.974	-567	V
Toevoeging aan reserves		0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves		-62	0	-72	-72	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming		18.564	19.379	19.469	18.902	-567	V

3.2 Programma 2 – Water

Inhoud programma	
Omschrijving	Binnen Water is met name op het gebied van het onderhoud van de waterlopen een aanvullende slag gemaakt met behulp van de extra toegekende middelen bij Burap 2-2017 (maaiwerkzaamheden, onderhoud bomen en storingsonderhoud voor de waterlopen). Voor baggeren is een stap gemaakt naar gebiedsgericht maatwerk, daarbij invulling gevend aan een betere balans tussen risico's, kosten en prestaties. Voor de opgaven binnen de planperiode liggen de meeste maatregelen op schema, waarbij er voor de tussenrealisatie ten aanzien van de analyse en toetsing (Wateropgave en Kaderrichtlijnwater) enige vertraging is opgelopen. Deze vertraging heeft geen effect op de einddatum voor de realisatie.
Algemene beleidsuitgangspunten	Het realiseren en beheren van een robuust en klimaatbestendig watersysteem en het faciliteren van gebruiksfuncties door het beheren van de hoeveelheid (zoet)water.
Wettelijke en maatschappelijke kaders	• Waterschapswet • Waterwet • Kaderrichtlijn Water en Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP1 en 2) • Nationaal waterplan • Structuurvisie Ruimte en Mobiliteit • Waterverordening Zuid-Holland • Provinciale Waterverordening • Keur • Legger wateren en kunstwerken • Peilbesluiten • Deltabeslissing 'zoetwatervoorziening' • Besluit Bodemkwaliteit • Scheepvaartverkeerswet • Waterschapsreglement • Wet veiligheidsregio's • Besluit lozen buiten inrichtingen • Besluit lozing afvalwater huishoudens • Activiteitenbesluit • Bestuurlijk Akkoord Waterketen (BWK-2007) • Bestuursakkoord Water (BAW-2011) • Meerjarenafspraak Energie-efficiëntie (MJA3) (2008, 2016) • Klimaatakkoord Unie van Waterschappen(2010) • Bestuursakkoord Water (2011) • Green Deal Duurzaam GWW (2013) • Green Deal Energie (2016) • Klimaatakkoord Parijs (2016)
Kaderstellende beleidsnota's	• Waterbeheerprogramma 2016-2021 • Planning vaststellen peilbesluiten • Beheerplan baggerwerken 2015-2029 • Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem • Incidentbestrijdingsplan Vaarwegen • Nota 'Strategie: Doelmatigheid in de afvalwaterketen voor WSHD' (2011) • Visie 'Samenwerken in de Waterketen' (2010)

- Nota Duurzaamheid 2015
- Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019
- Beschikbaarheid en inzet noodbemaling (2016)
- Nota Peilbeheer (2016)

3.2.1 Plannen/instrumenten en registers water

Basisgegevens	
• Het opstellen van de strategische en tactische beleidskaders met betrekking tot watersysteem en vaarwegen. • Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van watersystemen ondersteunen, waaronder wordt gerekend: 1 Peilbesluiten 2 Waterakkoorden 3 Legger waterlopen en kunstwerken 4 Beheerregister waterlopen en kunstwerken 5 Meetprogramma/monitoring waterkwantiteit en -kwaliteit 6 Het toetsen van plannen van derden (externe plannen) <i>Kerngegevens</i> Primair in- en uitlaatpunt: 32 Primair inlaatpunt: 48 Primair uitlaatpunt: 44 Bemalingsgebieden: 82	
Wat wilden we bereiken	
<i>Basisinrichting watersysteem</i> • De ontwerpisen voor het watersysteem zijn geëvalueerd en geactualiseerd. • Het proces van de legger en het beheerregister zijn geoptimaliseerd. <i>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</i> • Doorlopen gebiedsprocessen voor gebieden waar de wateropgave niet maatschappelijk verantwoord ingevuld kan worden. • De regionale watersysteembeoordeling is geactualiseerd. <i>Faciliteren gebruiksfuncties</i> • Voor 80% van het beheergebied geldt een actueel peilbesluit. • Het voorzieningenniveau voor zoetwater is vastgelegd. • Minimaal iedere 2 jaar wordt een waterschapsbeheerrapportage opgesteld. <i>Duurzaamheid</i> • Vanaf 2017 wordt de efficiency van het totaal energieverbruik met 2% per jaar verbeterd. • Opstellen business case voor (gezamenlijk met waterketenpartners) stimuleren maatregelen door derden/burgers. • Verdere optimalisatie watersysteem op water-, energie en grondstoffengebruik. • Circulair gebruik bouwmaterialen bij onderhoud en renovaties op gemalen per 2017. • In 2019 zijn 3 doorspoelgemalen energieneutraal ingericht als pilot voor geheel gebied. • Toekomstbestendig watersysteem in relatie tot klimaat-adaptatie.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
<i>Basisinrichting watersysteem:</i> • Beleid opstellen ontwerp watersysteem (gebiedsgericht) Burap 2-2017: De uitkomsten van de regionale watersysteembeoordeling worden eerst afgewacht	Ten aanzien van het gebiedsgericht beleid is in 2017 voor baggeren en voor de tweede watersysteembeoordeling een aantal uitgangspunten uitgewerkt. • Voor het nieuwe beleidskader 'Baggeren' is een eerste aanzet gemaakt naar gebiedsgericht maatwerk.

waarna gebiedsgericht maatwerk geleverd wordt.	• Verdere invulling van gebiedsgerichte ontwerpnormen wordt uitgewerkt nadat de resultaten van de regionale watersysteembeoordeling bekend zijn.
• Het proces van legger en het beheerregister is geoptimaliseerd	De werkzaamheden voor het beheerregister zijn opgepakt. Het proces van de legger is nauw verbonden met de Omgevingswet. Als gevolg van het uitstellen van de Omgevingswet is dit proces niet in 2017 opgepakt.
• Opstellen plan van aanpak optimalisatie keur en legger in relatie tot nieuwe omgevingswet Burap 2-2017: Wordt niet in 2017 uitgevoerd vanwege uitstel van implementatie van de omgevingswet.	Vanwege het uitstel van de implementatie van de Omgevingswet is deze actie doorgeschoven en opgenomen in Programmabegroting 2018-2022.
• Programma van eisen en beleidsregels actualiseren Burap 2-2017: Het actualiseren van het programma van eisen en beleidsregels schuift door naar 2018.	Het actualiseren van het programma van eisen en beleidsregels schuift door naar 2018.
• Bepalen van de prestatie-indicatoren voor het watersysteem (onderhoud/constructie)	Er is gestart met het uitwerken van prestatie-indicatoren voor het watersysteem volgens de asset management methodiek in relatie tot risico's en kosten. De prestatie-indicatoren zullen worden meegenomen in 2018 als het assetmanagement op bestuurlijk niveau wordt bekeken.
• Opstellen beleidsnota vaarwegen en indien nodig aanpassing Keur, algemene regels etc. Burap 2-2017: Gestart is met de inventarisatie van de behoefte van recreatieve gebruikers; afhankelijk van deze uitkomsten zal bepaald worden of een beleidsnota gewenst/noodzakelijk is.	Voor wat betreft het vaarwegbeheer van onze vaarwegen is er op dit moment geen aanleiding een beleidsnota op te stellen: de Keur en algemene regels zijn afdoende. Daarnaast is gestart met de inventarisatie van de behoefte van recreatieve gebruikers (nautisch beheer). Op basis van deze uitkomsten is in 2017 geconstateerd dat een beleidsnota vaarwegen en een beleidsnota recreatief mede-gebruik niet noodzakelijk zijn.
<i>Robuust en klimaatbestendig watersysteem:</i> • Opstellen plan van aanpak gebiedsgerichte evaluatie ontwerpnormen Burap 2-2017: De uitkomsten van de regionale watersysteembeoordeling wordt eerst afgewacht waarna gebiedsgericht maatwerk geleverd wordt.	Voor het nieuwe beleidskader 'Baggeren' is een eerste aanzet gemaakt naar gebiedsgericht maatwerk. Verdere invulling van gebiedsgerichte ontwerpnormen wordt uitgewerkt nadat de resultaten van de regionale watersysteembeoordeling bekend zijn.
• Doorlopen van het gebiedsproces voor de peilgebieden in het Oudeland van Strijen	De verkenning met stakeholders en grondeigenaren heeft, volgens planning, plaatsgevonden in de vorm van een gebiedsverkenning met een plan van aanpak. Op basis hiervan kan met de provincie gekeken worden of doelaanpassing mogelijk is.
• Optimalisatie modellering	De optimalisering van de modellering is onderdeel van de regionale

	watersysteembeoordeling. Deze optimalisatie loopt enige vertraging op doordat sommige gegevens na invoering in het model om extra controle en correctie vragen.
• Start regionale watersysteembeoordeling	De regionale watersysteembeoordeling is gestart. Gesprekken met gemeenten over de concept functie-faciliteringskaart zijn gevoerd.
• Beleidskader opstellen hoe om te gaan met de stedelijke wateropgave vs. de regionale wateropgave Burap 2-2017: De uitkomsten van de regionale watersysteembeoordeling worden eerst afgewacht waarna gebiedsgericht maatwerk geleverd wordt.	De uitkomsten van de regionale watersysteembeoordeling worden eerst afgewacht waarna gebiedsgericht maatwerk geleverd wordt. Een eerste verkenning van mogelijkheden is, samen met de gemeente Hellevoetsluis, uitgevoerd.
• De wateropgave in het landelijk gebied is gereduceerd tot 202.000 m3 en voor het resterende wordt een plan van aanpak opgesteld (gebiedsproces)	Een aantal projecten heeft vertraging opgelopen waardoor de daadwerkelijke afronding niet meer in 2017 plaats kon vinden. Na deze afronding van de lopende projecten zal de opgave in het landelijk gebied gereduceerd zijn. De resterende opgave (Oudeland van Strijen) zal door middel van een gebiedsproces en mogelijke normaanpassing opgelost moeten worden.
• Uitgangspunten voor de watersysteembeoordeling zijn vastgesteld	De uitgangspunten zullen in de loop van 2018 worden vastgesteld.
<i>Faciliteren gebruiksfuncties:</i> • Optimalisatie peilindicator	In verband met onvoldoende capaciteit is hier geen invulling aan gegeven.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
De oppervlakte van het beheersgebied in procenten waarvoor een actueel peilbesluit geldt.	65,14%	71%	71%	71%

3.2.2 Droge voeten

Basisgegevens	
Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en kunstwerken voor het uitvoeren van het waterbeheer.	
<i>Kerngegevens</i> 7.259 km watergangen in beheer (waarvan circa 4.300 km waterlopen in periodiek onderhoud)	
Wat wilden we bereiken	
• Het watersysteem functioneert conform de doelstellingen uit het waterbeheerprogramma. • Voor actieve peilregulerende kunstwerken is een actueel risico-gestuurd onderhoudsplan beschikbaar.	
<i>Basisinrichting watersysteem</i> • In 2017 zijn de prioritaire knelpunten uit het uWBP opgelost. • Nieuwe prioritaire knelpunten zijn binnen 3 jaar opgelost.	
<i>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</i> • In 2017 is de wateropgave in landelijk gebied gerealiseerd conform prestatie-indicator. • In 2021 is de wateropgave in stedelijk gebied gerealiseerd conform prestatie-indicator. • In stedelijk gebied dat "op slot" gaat of waar het maatschappelijk verantwoord is, wordt de opgave ingevuld rekening houdend met klimaatverandering (2030-2050).	
<i>Faciliteren gebruiksfuncties</i> • In overleg met de natuurbeheerders zijn de waterkwantiteitsdoelen voor natuurgebieden verkend.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
<i>Basisinrichting watersysteem</i> • Bepalen prestatie-indicatoren voor het watersysteem (onderhoud/constructie)	In 2017 is gestart met het beoordelen van de assets volgens de assetmanagement methodiek in relatie tot risico's ten behoeve van het optimaliseren van het onderhoud. Voor wat betreft de prestaties van het watersysteem (peilbeheer, doorspoelen, etc.) is in 2017 het project Technische Automatisering Watersysteem opgestart waarbij de nieuwe automatisering zal leiden tot meer kennis ten aanzien van de prestaties en het optimaler benutten van ons watersysteem. Er is gestart met het bepalen van de prestatie-indicatoren. Deze zullen worden meegenomen in 2018 wanneer het assetmanagement op bestuurlijk niveau wordt bekeken.
<i>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</i> • In 2017 en 2018 worden de projecten volgens planning uitgevoerd om invulling te geven aan de wateropgave Burap 2-2017: Individuele projecten (met name in geval van externe afhankelijkheid) lopen mogelijk achter op schema; de doelstellingen en prestatie-indicatoren lopen hiermee voor het realiseren van de wateropgave vooralsnog geen vertraging op.	In 2017 hebben we verder gewerkt aan invulling van de wateropgave door het uitvoeren van projecten waaronder Nieuwe Dordtse Biesbosch, Waalbos fase 2 en optimalisatie wateraanvoer Strypse Wetering. De daadwerkelijke bijdrage aan de doelrealisatie wordt pas gerapporteerd na afronding van de projecten. Daarnaast is een start gemaakt met de nieuwe regionale watersysteembeoordeling op basis van de nieuwste inzichten.
<i>Faciliteren gebruiksfuncties</i> • Een functiefaciliteringskaart ten behoeve van	Een functiefaciliteringskaart ten aanzien van zoet water is niet opgesteld, omdat wij in afwachting zijn

zoet water opstellen	van landelijke beleidslijnen.
Burap 2-2017: Dit wordt in 2018 opgestart.	

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
1. Nog te realiseren NBW-opgave landelijk gebied in m3.	293.088	202.000	202.000	225.000
2. Nog te realiseren NBW-opgave stedelijk gebied in m3 (1/3 van totaal tot 2027).	181.178	180.000	180.000	171.000
Ad 1: Waalbos en automatiseren stuwen vertraagd. Ad 2: Nieuwe Dordtse Biesbosch deelproject eerder dan verwacht opgeleverd.				

3.2.3 Voldoende water

Basisgegevens	
Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het aan- en afvoeren van water ten behoeve van het peilbeheer, de zoetwatervoorziening en de waterkwaliteit. Het omvat het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van kunstwerken voor de actieve waterbeheersing. Met behulp van regulerende kunstwerken (gemalen, hevels en stuwen) oefenen we invloed uit op de aan- en afvoer van water ten behoeve van de waterkwantiteit en waterkwaliteit. Hierbij wordt rekening gehouden met de functies van een gebied. <i>Kerngegevens</i> Circa 3.000 regulerende kunstwerken 83.231 ha gebied waarbinnen het water op peil gehouden moet worden	
Wat wilden we bereiken	
<i>Basisinrichting watersysteem</i> • In 2017 zijn de ontwerpseisen voor het watersysteem voor een goed peilbeheer en zoetwatervoorziening uitgewerkt. • Risicogestuurd objectenmanagement is geïmplementeerd. • Er wordt voldaan aan de zorgplicht voor het peilbeheer, dat wil zeggen peilbeheer is conform peilbesluit uitgevoerd. • Knelpunten in het watersysteem, die het peilbeheer belemmeren, worden opgelost. <i>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</i> • Ontwerpseisen watersysteem en instrumentarium voor actieve peilbeheersing houden gelijke tred met klimaatontwikkeling. • Zoetwatermaatregelen uit het Deltaprogramma voor WSHD worden uitgevoerd. <i>Faciliteren gebruiksfuncties</i> • Een uitgewerkte functie faciliteringskaart voor zoet water is beschikbaar. • Elke 2 jaar is gerapporteerd over het peilbeheer en de zoetwatervoorziening. • Moderne en snel inzetbare noodpompen zijn beschikbaar.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
<i>Basisinrichting watersysteem</i> Te realiseren Peilbeheer, peilbesluiten en GGOR. • Peilbeheer conform peilbesluit uitgevoerd	Het peilbeheer is conform peilbesluit uitgevoerd. Eventuele afwijkingen zullen worden gerapporteerd via Waterwerken. In 2018 wordt de GGOR aanpak geëvalueerd. Dit is een arbeidsintensieve aanpak terwijl de

	uiteindelijke wijzigingen in de peilbesluiten minimaal blijken te zijn.
• Uitvoeren van onderhoud en verbeteringen aan peil regulerende kunstwerken	Het onderhoud en de verbeteringen aan peil regulerende kunstwerken is uitgevoerd.
• Uitwerken van de Deltabeslissingen in concrete uitvoeringsmaatregelen	Ten aanzien van de uitwerking van de Deltabeslissingen is Optimalisatie Zoetwatervoorziening Brielse Meer benoemd als uitvoeringsmaatregel.
<i>Robuust en klimaatbestendig systeem</i> • Opstellen ontwerpeisen voor peilbeheer en zoetwatervoorziening Burap 2-2017: Dit wordt in 2018 opgestart.	Ontwerpeisen worden opgesteld zodra de landelijke beleidslijnen door het Rijk zijn vastgesteld en een functiefaciliteringskaart beschikbaar is.
<i>Faciliteren gebruiksfuncties</i> • Uitvoeren onderhoud volgens onderhoudsplannen t.a.v. assets watersystemen	Conform
• Opstellen functiefaciliteringskaart Burap 2-2017: Dit wordt in 2018 opgestart.	Een functiefaciliteringskaart voor zoet water is niet opgesteld, omdat wij in afwachting zijn van landelijke beleidslijnen.
• Uitvoeren maatregelen Deltabeslissingen	Voor de Optimalisatie Zoetwatervoorziening Brielse Meer zijn de benodigde onderzoeken opgestart. Daarnaast is consensus bereikt over de Beheerovereenkomst Brielse Meer Bernisse.

3.2.4 Schoon en gezond water

Basisgegevens
Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van kunstwerken voor de waterbeheersing ten behoeve van waterkwaliteitsdoelstellingen. Optreden tegen lozingen en overleg met gemeenten voor een beter rioleringsstelsel. Ook het beïnvloeden van derden via communicatie en overleg met de agrarische sector hoort hieronder (aanpak van bronnen van verontreiniging).
<i>Kerngegevens</i> 41 volgens de Kaderrichtlijn water aangewezen waterlichamen
Wat wilden we bereiken
<i>Basiswaterkwaliteit</i> • Jaarlijks wordt met behulp van het eigen beoordelingssysteem gerapporteerd over de voortgang van het KRW doelbereik. • Elke 2 jaar is gerapporteerd over de algehele toestand van de waterkwaliteit en de trendmatige ontwikkeling daarvan. • Om de gestelde doelen in de KRW-waterlichamen te bereiken en uitsluitend voor dat gedeelte waarvoor het waterschap zelf verantwoordelijk is, zijn de maatregelen uit SGBP-1 en SGBP-2 in 2021 uitgevoerd. • Van alle overige wateren voldoet 60% aan de STOWA-klasse III. • In 2017 zijn de prioritaire knelpunten uit het (u)WBP opgelost. • Nieuwe prioritaire knelpunten zijn binnen 3 jaar opgelost.

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

- Bij de evaluatie en actualisatie van de ontwerpisen voor het watersysteem is rekening gehouden met klimaateffecten op waterkwaliteit en ecologie.
- Het risicogestuurd objectenmanagement is volledig geïmplementeerd.

Faciliteren gebruiksfuncties

- In 2017 is de ruimtelijke vertaling van de normen en toepassing voor de verschillende gebruiksfuncties gereed (functiefaciliteringskaart).
- Het vastleggen van het regionale voorzieningenniveau voor zoetwater.
- Zwemwaterprofielen zijn elke 4 jaar opnieuw vastgesteld conform landelijke richtlijnen.
- Elke 2 jaar is gerapporteerd over de algehele toestand van de waterkwaliteit en de trendmatige ontwikkeling daarvan.
- De kwaliteit van de zwemwateren is minimaal 'aanvaardbaar'.
- In overleg met de natuurbeheerders zijn de waterkwaliteitsdoelen voor natuurgebieden verkend.
- De match tussen de normering voor de functie en de actuele meetwaarden is verbeterd.

Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
<i>Basis waterkwaliteit</i>	In 2017 is deelgenomen aan het KRW overleg circuit.
• Deelnemen aan het KRW overleg circuit (RAO en RBO, zowel ambtelijk als bestuurlijk)	
• Start van een pilotproject als eerste stap om een meer op de KRW-systematiek geënt beoordelingssysteem voor overige wateren te implementeren	De pilot is gestart.
• Uitvoeren KRW-monitoringsprogramma	Het KRW-monitoringsprogramma is uitgevoerd.
• Rapportage voortgang KRW-doelbereik aan de hand van het eigen KRW-beoordelingssysteem van WSHD	De rapportage voortgang KRW-doelbereik is opgesteld.
• Opstellen van de Waterwerkenrapportage, waarin toestand en trend van de waterkwaliteit wordt beschreven	De rapportage is in september 2017 door de VV vastgesteld.
• Resterende maatregelen uit het SGBP-1 uitvoeren en nieuwe maatregelen en onderzoeken uit SGBP2 opstarten/uitvoeren Burap 2-2017: November 2015 is het nieuwe Waterbeheerprogramma 2016-2021 vastgesteld. Hierin zijn ook de nieuwe Kaderrichtlijn Water (KRW) maatregelen voor het Stroomgebiedsbeheersplan 2 (SGBP2) opgenomen. In het Waterbeheerprogramma zijn deels nieuwe doelstellingen vastgesteld, onder meer voor de KRW. Voor de KRW is de doelstelling aangepast naar: 'De maatregelen uit SGBP-1 en SGBP-2 zijn in 2021 uitgevoerd.' Omdat de doelstelling aangepast is, moet ook de prestatie-indicator zoals die nu in de Programmabegroting opgenomen is, aangepast worden. Het Stroomgebiedsbeheersplan2 zoals dat nu ook in het landelijke Waterkwaliteitsportaal is opgenomen omvat 138 uit te voeren maatregelen. Dit betreft dus zowel de 50 nieuwe maatregelen die november 2015 vastgesteld zijn voor SGBP2 als 88 doorgeschoven maatregelen uit SGBP1. Deze maatregelen dienen voor eind 2021	In Burap 1-2017 is de prestatie-indicator aangepast omdat de resterende KRW maatregelen uit Stroomgebiedsbeheersplan1 nu opgenomen zijn in het vigerende Stroomgebiedsbeheersplan2. In Burap 2-2017 is aangegeven dat er 138 maatregelen zijn voor het Stroomgebiedsbeheersplan2. Dit moeten er 139 zijn (zijnde 50 nieuwe maatregelen SGBP2 en 89 doorgeschoven maatregelen SGBP1). In totaal omvat het Stroomgebiedsbeheersplan2 139 maatregelen. Hiervan zijn er in 2017 in totaal 18 uitgevoerd.

uitgevoerd te worden. De 166 reeds uitgevoerde maatregelen uit SGBP1 maken geen onderdeel meer uit van SGBP2. Over deze maatregelen is eerder gerapporteerd in Waterwerken, de jaarrekening en Burap's.	
• In de begroting opgenomen projecten om prioritaire knelpunten uit (u)WBP op te lossen worden op tijd uitgevoerd Burap 2-2017: In een aantal gevallen is sprake van externe afhankelijkheid waardoor de realisatie vertraagd is, hierover wordt via de individuele projecten gerapporteerd.	De projecten in het kader van het (u)WBP zijn gestart. Voortgang en oplevering van de projecten wordt beïnvloed door programmering van projecten derden, ruimtelijke ordeningsprocessen en financieringsafspraken. Hierover wordt via de individuele investeringen gerapporteerd.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
1. KRW maatregelen SGBP-1 zijn volgens planning in uitvoering (stuks/cumulatief, ingetrokken maatregelen niet meegerekend).	166	232	NVT	NVT
2. KRW maatregelen SGBP-2 zijn volgens planning in uitvoering (stuks/cumulatief).	8	17	17	18
Ad 1: Burap 2-2017: Deze prestatie-indicator is vervallen. Ad 2: Burap 2-2017: Zie toelichting hierboven bij bullet 6. Vanaf 2018 wordt een andere indicator gehanteerd voor de KRW maatregelen. Deze indicator is opgenomen in de Programmabegroting 2018-2022.				

3.2.5 Baggeren

Basisgegevens	
Onderdeel van het waterbeheerprogramma 2016-2021 is het op orde brengen, hebben en houden van het watersysteem voor zowel het thema Voldoende als Schoon water. In dit beleidsproduct gaat het over periodiek op diepte brengen van de watergangen door het verwijderen van de aanwezige sliblaag.	
<i>Kerngegevens</i> 7.259 km watergangen in beheer (waarvan circa 4.300 km waterlopen in periodiek onderhoud)	
Wat wilden we bereiken	
• Er wordt gebaggerd volgens de uitgangspunten in het Beheerplan baggerwerken 2015-2029 van waterschap Hollandse Delta. De uitvoering is in te delen in categorieën. Binnen de categorieën is een prioriteitsvolgorde afgesproken. Voor 2017 betekent dit: 1. Voorbereidingen baggeren 2017/2018 2. Landelijk Baggeren 2017 3. Baggeren achterstanden overlopend uit 2016 (prio 1 t/m 5) • In deze periode wordt de transitie verder vormgegeven naar integraal en risicogestuurd onderhoud van het watersysteem, met gebruik van geïntegreerde contractvormen, waarbij de marktpartij ook de voorbereiding uitvoert. • De inspanningen zijn er in 2017 en 2018 op gericht om de achterstanden verder weg te werken.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
<i>Basisinrichting watersysteem</i> • Opstellen van een nieuwe aanbestedings- en contracteringsstrategie, gebaseerd op de ervaringen met het geïntegreerd contract (lean) Voorne-Putten, waarbij de marktpartij ook de voorbereiding uitvoert, en ervaringen van andere partijen Burap 1-2017: In 2017 wordt gestart met de voorbereidingen om naast Voorne-Putten ook het landelijk baggeren van Goeree-Overflakkee in 2018 met een geïntegreerd contract op de markt te zetten. Hierbij wordt van de ervaringen van de eerste geïntegreerde contracten geleerd en deze ervaringen worden verwerkt in de nieuwe contracten. Het doel is een stabiele transitie naar een andere manier van werken te realiseren. Er is een route uitgestippeld om de komende jaren voor alle baggeropgaven een contractvorm te kiezen die past bij de visie van het waterschap ten aanzien van de regie organisatie en gebruikmakend van de innovaties en efficiëntie van de markt. Burap 2-2017: De voorbereidingen om naast Voorne-Putten ook het landelijk baggeren van Goeree-Overflakkee in 2018 met een geïntegreerd contract op de markt te zetten zijn gestart. Er is een route uitgestippeld om de komende jaren voor alle baggeropgaven een contractvorm te kiezen die past bij de visie	Eind 2017 zijn de geïntegreerde contracten van Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee klaar om gepubliceerd te worden. In februari 2018 zal gunning plaatsvinden. Ook alle grote wateren worden inmiddels met geïntegreerde contracten op de markt gezet. Hiermee ligt het waterschap op koers met de marktvisie die uitgestippeld is voor de komende jaren.

van het waterschap ten aanzien van de regie organisatie en gebruikmakend van de innovaties en efficiëntie van de markt.	
• Uitwerken van een aanpak voor integraal en risicogestuurd onderhoud van het watersysteem Burap 2-2017: In de besluitvorming van baggeren onder de loep zit de eerste stap richting onderhoud welke aansluit op de karakteristieken van de watergang en wensen van de gebruikers in plaats van generieke eisen die gelden voor het hele gebied. Deze vorm van onderhoud wordt maatwerk gestuurd onderhoud genoemd.	Eind september 2017 zijn nieuwe beleidsuitgangspunten geformuleerd ten aanzien van de uitvoering van baggeren waaronder het maatwerkgestuurd baggeren. In het laatste kwartaal van 2017 zijn de eerste stappen gezet, bij de voorbereiding van 2018, om dit beleid in te voeren en concreet te maken.
• Baggeren watergangen conform streefwaarde, programmering: - Voorbereiding baggeren 2017/2018, Landelijk baggeren 2017, baggeren achterstanden overlopend uit 2016 - Vrijkomende middelen inzetten om achterstanden Stedelijk 2015 & 2016 en stedelijk baggeren 2017 risicogestuurd uit te voeren Burap 1-2017: De voorbereidingen van het baggeren inclusief de achterstanden lopen conform planning. Ook de uitvoering van het landelijk baggeren en de overloop van het baggeren uit 2016 zal naar verwachting in 2017 gerealiseerd worden. Wanneer besloten wordt tot het toekennen van de aanvullende middelen voor het baggeren conform voorgestelde besluitvorming in de jaarrekening 2016 en deze Burap 1-2017 zal ook een aanzienlijk deel van de stedelijke baggerprojecten (2015-2017) en de baggeropgave in de Keen gerealiseerd worden in 2017 en de streefwaarde van de programmering voor een groot deel genaderd zijn. Burap 2-2017: De voorbereiding van het baggeren loopt conform planning. Bijna alle bestekken zijn voor de bouwvakvakantie op de markt gezet en past de uitvoering binnen de gewijzigde begroting. Met de besluitvorming van baggeren onder de loep worden de financiële -en beleidsmatige kaders voor de komende periode uitgezet waarbinnen het gehele baggeropgave past binnen het budget en het beheersgebied op orde is.	De uitvoering is bijna geheel conform planning 2017 uitgevoerd. Een aantal trajecten in het stedelijk baggeren, geulen en inlaten en landelijk baggeren op Voorne Putten is in januari 2018 afgerond. Dit is het gevolg van slechte weersomstandigheden of beperkte beschikbaarheid van capaciteit en depots. Door de inhaalslag op het baggeren van de laatste jaren is de baggeropgave bijna weer in lijn met de afgesproken programmering. In het eerste kwartaal van 2018 zal dit naar verwachting geheel het geval zijn. In 2017 zijn de eerste werkzaamheden gestart om de nieuwe programmering op te stellen conform de in september 2017 afgesproken kaders.

3.2.6 Vaarwegbeheer

Basisgegevens	
Het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van vaarwegvoorzieningen.	
Kerngegevens: 50 km vaarwegen	
Wat wilden we bereiken	
Voor de afbakening en uitvoering van de vaarwegentaak is een beleidskader opgesteld.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
Beïnvloeden externe ontwikkelingen met betrekking tot vaarwegbeheer zoals nieuwe BRTN (Beleidsvisie Recreatietoervaartnet)	De BRTN is eind 2016 vastgesteld. In 2017 was verder geen sprake van externe ontwikkelingen die van invloed waren op het vaarwegbeheer van WSHD.
Uitvoeren regulier onderhoud ten behoeve van vaarwegbeheer	Het regulier onderhoud ten behoeve van vaarwegbeheer is uitgevoerd.
Herzien van het incidentenbestrijdingsplan Vaarwegen in 2017	Op basis van ruimtelijke ontwikkelingen, nieuwe wet- of regelgeving, en ervaringen uit trainingen en oefeningen worden calamiteitenplannen waar nodig jaarlijks geactualiseerd. In 2017 was er geen aanleiding om het plan te actualiseren.

3.2.7 Calamiteiten water

Basisgegevens	
Beheersing en bestrijding van afwijkingen van de gewenste hoeveelheid water dan wel de kwaliteit of ecologische toestand daarvan, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.	
Wat wilden we bereiken	
Het calamiteitenbestrijdingsplan watersysteem is actueel en wordt in 2017 herzien.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
• Evalueren en herzien van het Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem Burap 2-2017: De calamiteitenplannen zijn in 2016 uitgebreid herzien en opnieuw vastgesteld. Herziening van het calamiteitenbestrijdingsplan is in 2017 waarschijnlijk niet noodzakelijk.	De calamiteitenplannen zijn in 2016 herzien en opnieuw vastgesteld. Op basis van ruimtelijke ontwikkelingen, nieuwe wet- of regelgeving, en ervaringen uit trainingen en oefeningen worden calamiteitenplannen waar nodig jaarlijks geactualiseerd. In 2017 was er geen aanleiding om het plan te actualiseren.
• Evalueren en herzien van het Incidentbestrijdingsplan Vaarwegen Burap 2-2017: Het incidentenbestrijdingsplan is in 2016 herzien en sluit aan bij calamiteitenplan Watersysteem en Waterketen. Er worden geen wijzigingen verwacht die aanleiding zijn om incidentenbestrijdingsplan in 2017 te herzien.	Op basis van ruimtelijke ontwikkelingen, nieuwe wet- of regelgeving, en ervaringen uit trainingen en oefeningen worden calamiteitenplannen waar nodig jaarlijks geactualiseerd. In 2017 was er geen aanleiding om het plan te actualiseren.
• Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen op/aan regionale watersystemen en vaarwegen, inclusief daarbij behorende	Het OTO (Opleiden, trainen en oefenen) programma is uitgevoerd. Focus bij het opleiden, trainen en oefenen lag met name op de organisatiestructuur en rollen en het netcentrisch werken (LCMS). Diverse incidenten zijn gebruikt

kunstwerken	om ook procesmatig het functioneren van het watersysteem te bewaken.
-------------	--

3.2.8 Samenwerken in de afvalwaterketen

Basisgegevens Doelen voor de samenwerking in de afvalwaterketen zijn vastgelegd in het Waterbeheerprogramma 2016-2021 onder het hoofdstuk Waterketen. Het hoofdstuk is onderverdeeld in drie thema's: • Beheer RWZI's • Impact op oppervlaktewater • Doelmatige waterketen Samenwerken in de afvalwaterketen is gericht op de waterkwaliteits-, waterkwantiteits- en zuiveringsdoelen door beïnvloeding van gemeentelijke plannen, borging van belangen, analyse en optimalisatie van de afvalwaterketen en daarnaast faciliteren van gewenste ontwikkelingen. Daarnaast uitvoering geven aan het Bestuursakkoord Water (BAW) 2011 door (bestuurlijk) afspraken te maken met gemeenten, waterschappen en andere partners om de doelen van het BAW te realiseren (minder meerkosten, verminderde kwetsbaarheid en verbeterde kwaliteit). <i>Kerngegevens</i> 17 gemeenten 20 zuiveringskringen	
Wat wilden we bereiken Beheer RWZI's (voor zover betrekking op het gemeentelijk domein) • Met alle gemeenten zijn actuele afnameverplichtingen en afspraken over de samenstelling van het afvalwater bestuurlijk vastgesteld. Impact op Oppervlaktewater • De rwzi's en de riooloverstorten vormen geen belemmering voor de waterkwaliteit (zwemwater, KRW-waterlichamen en prioritaire knelpunten). • 95% van de lozingen veroorzaakt geen knelpunt in de watersysteemtoetsing. Doelmatige waterketen • In 2020 wordt binnen het programma Zuiveren € 5,2 miljoen per jaar bespaard. Daarnaast wordt in 2020 door betere samenwerking met gemeenten nog eens € 7,2 miljoen per jaar bespaard. • In 2020 besparen gemeenten € 7,2 miljoen in het gemeentelijk domein.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017? Afstemming tussen gemeentelijke en waterschapsplannen, borging van belangen, analyse en optimalisatie van de afvalwaterketen en daarnaast faciliteren van gewenste ontwikkelingen	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017? In alle regio's is verder invulling gegeven aan de afstemming: In Goeree Overflakkee en de BAR gemeenten hebben wij ISA uitgerold, in de Hoeksche Waard en Voorne Putten hebben wij klimaatadaptie gezamenlijk opgepakt, in Rotterdam loopt de regiostudio en het gezamenlijk bestuursysteem. In de Drechtsteden richten wij ons op ISA Drechtsteden en Business case voor indirecte lozingen.
Uitvoering geven aan het Bestuursakkoord Water (BAW) 2011 door (bestuurlijk) afspraken te maken met gemeenten, waterschappen en andere partners om de doelen van het BAW te realiseren (minder meerkosten, verminderde kwetsbaarheid en verbeterde kwaliteit)	In 2017 ligt het waterschap samen met de gemeenten op schema om de beperking van de kostenstijgingen uit het bestuursakkoord te halen. Inmiddels is 70% gerealiseerd. Verder wordt in de regio's nu ook gekeken hoe verbetering kwaliteit en vermindering kwetsbaarheid inzichtelijk gemaakt kan worden.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
1. Het % gemeenten waarmee actuele afspraken bestuurlijk zijn vastgesteld.	0%	20%	20%	5%
2. Het aantal bespaarde €'s per jaar t.o.v. de doelstelling.	40%	35%	60%	70%
Ad 1: Een afvalwaterakkoord is verleend aan Cromstrijen. Het afvalwaterakkoord naar Goeree Overflakkee is iets vertraagd en wordt nu medio 2018 vastgesteld. In 2018 volgen ook de gemeenten in de Hoeksche Waard, Zwijndrecht en Hendrik Ido Ambacht. Ad 2: In 2016 en begin 2017 hebben met name de gemeenten aanzienlijke besparingen gerealiseerd waardoor de realisatie sterk is toegenomen.				

3.2.9 Wat heeft het gekost?

Beleidsproduct (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
2.10 Plannen, instrumenten & registers water	Lasten	6.261	5.957	6.197	5.955	-242	V
	Baten	-23	0	0	-13	-13	V
	Saldo	6.238	5.957	6.197	5.942	-254	V
2.20 Droge voeten	Lasten	22.951	23.973	24.143	24.822	679	N
	Baten	-334	-380	-386	-4.855	-4.469	V
	Saldo	22.617	23.593	23.757	19.967	-3.789	V
2.30 Voldoende water	Lasten	1.462	921	1.026	1.075	49	N
	Baten	-3	-3	0	0	0	
	Saldo	1.459	918	1.026	1.075	49	N
2.40 Schoon en gezond water	Lasten	862	1.055	953	872	-81	V
	Baten	-33	-1	0	0	0	
	Saldo	829	1.054	953	872	-81	V
2.50 Baggeren	Lasten	13.128	11.126	14.583	13.832	-751	V
	Baten	-361	0	-611	-289	322	N
	Saldo	12.767	11.126	13.972	13.543	-430	V
2.60 Vaarwegbeheer	Lasten	572	419	389	386	-3	V
	Baten	0	-2	-2	0	2	N
	Saldo	572	417	387	386	-1	V
2.70 Calamiteiten water	Lasten	294	171	196	191	-5	V
	Baten		0	0	0	0	V
	Saldo	294	171	196	190	-5	V
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen	Lasten	894	974	814	820	6	N
	Baten	-59	-43	-43	-47	-4	V
	Saldo	835	931	771	773	2	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming		45.611	44.167	47.258	42.749	-4.509	V
Toevoeging aan reserves		0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves		-4.458	-750	-3.595	-3.165	430	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		41.152	43.417	43.663	39.584	-4.079	V

3.3 Programma 3 – Zuiveren

Inhoud programma	
Omschrijving	Het beheren en onderhouden van de zuiveringswerken is gericht op het behalen van de zuiveringsprestaties en de beschikbaarheid van de installaties en bijbehorende rioolstelsel. In dat kader is in 2017 “bestuurlijke kaders ALM-studies Zuiveren” opgesteld. Tevens wordt in de ALM-studies aandacht besteed aan de ambitie van het bestuur zijnde duurzaamheid (circulaire economie, grondstoffabriek), energietransitie (energiefabriek) en verwijdering van medicijnresten, hormonen en nieuwe stoffen. Vaststelling van de bestuurlijke kaders heeft plaatsgevonden door de VV in januari 2018. Daarnaast zijn in 2017 verbeterlagen gemaakt in het risicogestuurd onderhoud en onderhoudsprogrammering op het gebied van assetmanagement. We zien in 2017 de storingsen wel verder oplopen. Om aan de prestatie-eisen voor de zuiveringen te voldoen, is in 2017 extra aandacht besteed aan storingsonderhoud. Dit extra storingsonderhoud leidt tot een grotere inzet van budget en menskracht voor correctief onderhoud wat ten koste gaat van het preventief onderhoud.
Algemene beleidsuitgangspunten	Bij het zuiveren van afvalwater staat duurzaamheid steeds meer centraal. Dit komt terug in aspecten als het beperken van het energieverbruik, het reduceren van het gebruik van hulpstoffen, het verhogen van de eigen energieproductie, het opwaarderen van afvalstoffen tot grondstof en het verminderen van afval. Deze verduurzaming heeft tot doel onze “footprint”, oftewel de nalatenschap aan toekomstige generaties, te beperken en de doelmatigheid van de zuiveringsprocessen te vergroten.
Wettelijke en maatschappelijke kaders	Wettelijke bepalingen: • Waterwet • Waterbesluit • KRW • Wet Milieubeheer • Activiteitenbesluit Bestuurlijke akkoorden: • Meerjarenaafsprake Energie-efficiëntie (MJA3) (2008, 2016) • Klimaatakkoord Unie van Waterschappen (2010) • Bestuursakkoord Water (2011) • Green Deal Energiefabriek en fosfaatakkoord (2011) • Green Deal Duurzaam GWW (2013) • Green Deal Grondstoffen (2014) • Energieakkoord 2014 van de Sociaal Economische Raad • Green Deal Energie (2016) • Klimaatakkoord Parijs (2016) • Deal ‘pilots regionale energiestrategieën’ (2016) • Grondstoffenakkoord (2016) Maatschappelijke ontwikkelingen: • Vraag naar kostenbeheersing • Overheidsbeleid t.a.v. energietransitie • Vraag naar innovatie • Aandacht voor Cradle to Cradle (C2C) benadering: maximale terugwinning van grondstoffen uit afval(water)

- Aandacht voor schadelijke microverontreinigingen in gezuiverd afvalwater zoals medicijnen, bestrijdingsmiddelen en resistente bacteriën

Kaderstellende beleidsnota's

- Waterbeheerprogramma 2016-2021
- Nota 'Strategie: 'Doelmatigheid in de afvalwaterketen voor WSHD' (2011)
- Nota Duurzaamheid 2015
- Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019
- Energie-efficiëntieplan 2017-2020 Calamiteitenplan

3.3.1 Plannen/instrumenten en registers zuiveren

Basisgegevens	
Het formuleren en vastleggen van het strategisch beleid van het waterschap voor de reglementaire beheerstaak (Zuiveren) en het vertalen van externe ontwikkelingen naar het programma Zuiveren. Thema en gebiedsgerichte plannen: de activiteiten die het waterschap, veelal samen met gemeenten, kennispartners en bedrijven ontplooit in de sfeer van studies, (technologische) onderzoeken en plannen ter optimalisatie van het programma Zuiveren.	
Wat wilden we bereiken	
Vanuit het oogpunt van maatschappelijk verantwoord ondernemen streeft het waterschap naar een duurzaam beheer van de afvalwaterketen. Voor de Meerjarenaafpraak Energie Efficiency (MJA3) is een Energie Efficiency Plan vastgesteld met doelstellingen tot op maatregeleniveau. Het assetmanagement zal binnen het programma Zuiveren moeten worden doorontwikkeld, zijnde het op kosteneffectieve wijze uitvoeren van de taakuitoefening gedurende de gehele levensduur van de installaties. Daarbij wordt gestuurd op de kosten, beschikbaarheid, betrouwbaarheid, benuttingsgraad, zuiveringprestaties en duurzaamheid.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
1. Het uitvoeren van het investeringsprogramma van de slibverwerkingsinstallatie Sluisjesdijk op basis van de uitkomst van de in 2014 afgeronde ALM-studie Sluisjesdijk	Met de voortgang van de diverse projecten binnen het investeringsprogramma komen het tijdspad, scope en de risico's qua planning van de diverse onderdelen van de ALM scherper in beeld. In de vastgestelde Toekomstvisie Sluisjesdijk is aangegeven dat de ALM geen allesomvattend programma behelst en dat een aantal zaken nog niet nader te duiden waren. Tevens is aangegeven dat in de toekomst, naast de al geformuleerde projecten, via de reguliere P&C-cyclus nieuwe projecten kunnen en zullen voortkomen.
2. In 2016 is het project Cenirelta (Anammox in de hoofdstroom) voortgezet. Op basis van een analyse van de resultaten en de verwachtingen zal worden gezien of en hoe dit project een vervolg krijgt	Eind 2016 is het CENIRELTA project afgerond. Op basis van het onderzoek is geconcludeerd dat het CENIRELTA-concept vanuit duurzaamheid, compactheid en kostenooptpunt een meerwaarde biedt ten opzichte van bestaande zuiveringsconcepten. De Anammox technologie, onderdeel van het CENIRELTA concept, is echter onvoldoende robuust gebleken om nu al op Dokhaven te gaan toepassen. De resultaten van het onderzoek zullen als input dienen voor de ALM Dokhaven.

	Voor het CENIRELTA project is een LIFE subsidie verkregen van de Europese Commissie. De subsidie is conform de ingediende subsidiedeclaratie in 2017 afgewikkeld met de Europese Commissie.
3. Participatie in de Energie- en grondstoffenfabriek: onderzoek naar de mogelijkheden van terugwinning van energie en grondstoffen uit slib en afvalwater	In 2017 heeft WSHD de voorzitterstaak van het kernteam Energie-en Grondstoffenfabriek overgedragen aan Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Onderzoek naar terugwinning en hergebruik van energie en grondstoffen uit afvalwater zal integraal onderdeel uitmaken van elke ALM studie, zoals in januari 2018 door de VV is vastgesteld in de "bestuurlijke kaders ALM-studies Zuiveren". In september 2017 is WSHD toegetreden tot de PHARIO-projectgroep. In dit project worden samen met andere waterschappen de mogelijkheden verkend voor het winnen van bioplastics uit afvalwater. Hiervoor wordt o.a. een project doorgerekend op de HVC-locatie in Dordrecht.
4. Het uitvoeren van het vastgestelde nieuw Energie Efficiency Plan voor de periode 2017-2020 in het kader van de derde Meerjarenaafpraak Energie (MJA 3). In dit kader worden diverse onderzoeken uitgevoerd naar de optimalisatie van de energie efficiëntie.	In 2017 is het windpark GEMINI van HVC voltooid. WSHD krijgt een gedeelte van de geproduceerde energie toegerekend.
5. Het uitvoeren van de ALM Dokhaven Burap 2-2017: Voor de uit te voeren ALM-studies heeft een herprioritering plaatsgevonden. ALM Dokhaven wordt getemporiseerd en uitgevoerd in de periode 2017-2019 (oorspronkelijk gepland 2017-2018). De ALM Spijkenisse en 5 ALM's Goeree Overflakkee worden naar voren gehaald en uitgevoerd in 2017 met uitloop naar 2018. De voorbereidingen zijn gestart.	Voor de uit te voeren ALM-studies heeft een herprioritering plaatsgevonden en de "bestuurlijke kaders ALM-studies Zuiveren" zijn opgesteld en vastgesteld. De ALM Spijkenisse en de ALM voor de 5 zuiveringskringen op Goeree Overflakkee zijn in 2017 opgestart. ALM Dokhaven is gepland voor de periode 2017-2019. In 2017 is een aantal eerste inventariserende werkzaamheden opgestart.
6. Het herijken van het strategisch onderhoudsprogramma	De eerste stap in het herijken van het strategisch onderhoudsprogramma is het vaststellen van een onderhoudsbeleidskader. Dit beleidskader is in 2017 opgesteld en zal in het eerste kwartaal van 2018 worden aangevuld met de nieuwe KPI's die passen bij het nieuwe strategische onderhoudsprogramma. Ondertussen hebben wij voor 7 stelsels een onderhoudsconcept kunnen voorbereiden. De eerste hiervan zal naar verwachting een plaats krijgen in de begroting voor 2020.
7. Het voorbereiden en uitvoeren van het Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019 (zie ook hoofdstuk Duurzaamheid)	Hierover wordt gerapporteerd in paragraaf 4.11 Duurzaamheid.

3.3.2 Gezuiverd afvalwater

Basisgegevens	
Het door het bouwen, verwerven, beheeren, onderhouden en bedienen van zuiveringstechnische werken (transportgemalen en –leidingen, rioolwaterzuiveringsinrichtingen en slibverwerkingsinstallaties) mogelijk maken van het transporteren, zuiveren en lozen van afvalwater. Daarbij worden het ontstane zuiveringsslib en de andere restproducten van een rwzi die voor een eindbestemming worden aangeboden tot een eindproduct verwerkt.	
Wat wilden we bereiken	
1. Voldoen aan normen en eisen • capaciteit afgestemd op overeengekomen afvalwateraanbod (tenminste 99% van de afnameverplichting). • toegepaste technologie maakt voldoende zuiveringsrendement mogelijk. • uitbreiding of aanpassing installaties als aangescherpte eisen dit noodzakelijk maken. 2. Zuiveren tegen de laagste kosten • door continue verbetering wordt de efficiëntie verhoogd. • kosten en prestaties zichtbaar gemaakt in Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer (ZB), Waterschapspeil en Waterschapsspiegel. • renovatie/vervanging installaties op basis van levenscyclusanalyse. 3. Optimale beschikbaarheid en betrouwbaarheid installaties in relatie tot geaccepteerd risiconiveau. 4. Maximale veiligheid installaties conform de wettelijke voorschriften. 5. Maximaal haalbare duurzaamheid bij ontwerp en beheer installaties (zie ook hoofdstuk Duurzaamheid). • minimaal energieverbruik / maximale energierugwinning. • minimaal chemicaliëngebruik. • terugwinning van reststoffen. • duurzaam bouwen. • geen kostenverhogende effecten door maatregelen gedurende levensduur installatie.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
1. Beheer Het reguliere beheer van de installaties moet ertoe leiden dat de ruim 130 miljoen m3 gezuiverd afvalwater voldoet aan alle (vergunningen-)eisen. In de planperiode zal een verbeteringsslag worden gemaakt door verdere ontwikkeling van de Waterschapsbrede Controle Kamer (WCK): a) Verdergaande technische automatisering	In het kader van verdergaande automatisering is gewerkt aan het inzichtelijk maken van data, trends en overzichten.
b) Uniformering van installaties	De besturingssystemen van alle installaties behalve de rwzi Dokhaven en de svi Sluisjesdijk zijn geüniformeerd uitgevoerd.
c) Centrale sturing	In het kader van de sturing in de afvalwaterketen in de Hoeksche Waard heeft het waterschap KPI's voor rioolvreemd water gerealiseerd. De WCK reageert op afwijkingen in deze KPI's. Met het reageren op deze afwijkingen worden problemen sneller onderkend en met de gemeenten afgestemd. In het verleden werden deze afwijkingen niet gesignaleerd.
Voor het beheer van de zuiveringen gelden verder de volgende specifieke doelstellingen: d) De restvervuiling van de effluentlozingen op oppervlaktewater is minder dan 75.000 vervuilingseenheden	De restvervuiling bedraagt in 2017 57.776 v.e. Hiermee is voldaan aan de voorwaarde van minder dan 75.000 v.e..
e) De energie-efficiëntie wordt jaarlijks verbeterd met 2% conform de afspraken van het MJA3-	Deze opgave is ruim gehaald. Het energieverbruik van de zuiveringen is ongeveer

akkoord	gelijk gebleven, maar door groei van de duurzame energieproductie van HVC in het windpark GEMINI scoren we voor 2017 ruim boven de 2% op energie-efficiëntie volgens de MJA-regels.
f) Uitvoeren maatregelen uit Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019	De uitvoering van de maatregelen uit het Opgaveplan Duurzaamheid ligt op koers voor het Programma Zuiveren. Een nadere beschrijving is gegeven in het hoofdstuk Duurzaamheid.
2. Onderhoud Het reguliere onderhoud van de installaties moet leiden tot een optimale beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de installaties. Binnen het exploitatiebudget worden vervangingen en aanpassingen uitgevoerd conform het meerjarenonderhoudsprogramma. Burap 2-2017: Er is een beperkt budget opgenomen voor storingsen. De verwachting is dat het aantal storingsen oploopt hetgeen tot een overschrijding van het budget kan leiden.	In 2017 zijn verbeterlagen gemaakt in het risicogestuurd onderhoud en onderhoudsprogrammering. We zien in 2017 de storingsen wel verder oplopen. Om aan de prestatie-eisen voor de zuiveringen te voldoen is in 2017 extra aandacht besteed aan storingsonderhoud. Dit extra storingsonderhoud, leidt tot een grotere inzet van budget en menskracht voor correctief onderhoud wat ten koste gaat van het preventief onderhoud. Het preventieve onderhoudsprogramma 2017 is daardoor niet volledig uitgevoerd.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
1. Aantal storingsen aan kritische objecten	965	<1.000	1.050	1.003
2. Afnameverplichting	99,9%	>99%	>99%	99,9%
3. Beschikbaarheid installaties	99,4%	>98%	99,4%	99,4%
4. Fosforverwijderingsrendement	88,3%	>77,5%	>77,5%	88,6%
5. Nalevingspercentage Waterwetvergunning	99,9%	>98%	>98%	99,3%
6. Slibafzet in tonnen	79.008	80.900	82.000	83.517
7. Stikstofverwijderingsrendement	81,5%	>77,5%	>77,5%	80,0%
Ad 1: Burap 1-2017: Kritische storingsen in de eerste 3 maanden bedragen 285. Door dit te extrapoleren over 4 kwartalen verwachten wij een toename van het aantal kritische storingsen boven de streefwaarde in lijn met de trend van de afgelopen jaren. Burap 2-2017: Het aantal storingsen aan kritische assets bedraagt 669. De prognose voor dit jaar is 1.050 storingsen. De bijstelling in de prognose is veroorzaakt door minder storingsen in de zomerperiode. Jaarstukken: De storingsen aan kritische objecten zijn net boven de streefwaarde uitgekomen. Ad 3: Burap 1-2017: De beschikbaarheid van de RWZI Dokhaven ligt ruim onder de streefwaarde en bedraagt 91,9%. Burap 2-2017: De beschikbaarheid bedraagt momenteel 99,4%, conform prognose. Jaarstukken: De beschikbaarheid is uitgekomen op 99,4% inclusief Dokhaven, conform prognose. Ad 6: Burap 2-2017: Het extra afvoeren van slib naar Dordrecht i.p.v. naar Sluisjesdijk door het leegzetten van de slibgisting duurt langer dan was gepland (9 maanden i.p.v. 5 maanden). Om deze reden is meer slib afgezet naar HVC. Jaarstukken: Het extra afvoeren van slib naar Dordrecht i.p.v. naar Sluisjesdijk door het leegzetten van de slibgisting duurt langer dan was gepland (9 maanden i.p.v. 5 maanden). Om deze reden is meer slib afgezet naar HVC. Dit zal doorlopen in 2018.				

3.3.3 Calamiteiten zuiveren

Basisgegevens	
Bestrijding van (dreigende) incidenten of calamiteiten op zuiveringen, rioolgemalen of (pers)leidingen, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt. Het uitgangspunt bij de bestrijding, in welke vorm dan ook, is het beperken en wegnemen van het (dreigende) gevaar voor de waterstaatswerken, het beperken van milieuschade en het voorkomen van slachtoffers. 1. Een actueel Calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren. Het Calamiteitenbestrijdingsplan behandelt de gefaseerde bestrijding van de calamiteiten die stagnatie in de afvoer van rioolwater veroorzaken en die op kunnen treden bij de zuivering en het transport van rioolwater. 2. Adequate incidentenplannen en bedrijfsnoodplannen. 3. Snelle en adequate bestrijding van calamiteiten.	
Wat wilden we bereiken	
• Een actueel calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren; het bestrijdingsplan behandelt de gefaseerde bestrijding van de calamiteiten die op kunnen treden bij het transport van rioolwater en op de zuiveringsinstallaties. • Actuele bedrijfsnoodplannen Dokhaven en Sluisjesdijk. • Snelle en adequate bestrijding van calamiteiten.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
• Evalueren en herzien calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren Burap 2-2017: Het calamiteitenbestrijdingsplan is in 2016 opgesteld en is in 2017 vastgesteld. Herziening in 2017 is niet noodzakelijk.	Het calamiteitenbestrijdingsplan is in 2016 opgesteld en in 2017 vastgesteld. Op basis van ruimtelijke ontwikkelingen, nieuwe wet- of regelgeving, en ervaringen uit trainingen en oefeningen worden calamiteitenplannen waar nodig jaarlijks geactualiseerd. De resultaten van de calamiteiten oefeningen van december 2017 zullen indien nodig in 2018 leiden tot actualisering van het calamiteiten bestrijdingsplan Zuiveren.
• Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen op/aan rioolwatertransportleidingen, rioolgemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en slibverwerkingsbedrijf Sluisjesdijk	Medewerkers hebben trainingen gehad op het gebied van netcentrisch werken. Verder is er een calamiteitenoefening op de zuivering Dordrecht geweest en is op 19 december 2017 een grote systeemoefening gasexplosie op Sluisjesdijk gehouden.

3.3.4 Wat heeft het gekost?

Beleidsproduct (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
3.10 Plannen, instrumenten & registers zuiveren	Lasten	1.693	2.274	1.999	1.933	-66	V
	Baten	-178	0	0	-15	-15	V
	Saldo	1.515	2.274	1.999	1.918	-81	V
3.20 Gezuiverd afvalwater	Lasten	54.051	53.242	53.081	52.799	-282	V
	Baten	-1.262	-997	-1.011	-818	193	N
	Saldo	52.789	52.245	52.070	51.981	-89	V
3.30 Calamiteiten zuiveren	Lasten	262	63	63	63	0	
	Baten	0					
	Saldo	262	63	63	63	0	
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen	Lasten		0	0	0	0	
	Baten						
	Saldo		0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten voor bestemming		54.566	54.581	54.131	53.961	-170	V
Toevoeging aan reserves		858	5.436	5.436	5.436	0	
Onttrekking aan reserves		-1.211	-4.915	-5.185	-5.098	87	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		54.213	55.102	54.382	54.300	-83	V

3.4 Programma 4 – Wegen

Inhoud programma	
Omschrijving	Bij het beheren en onderhouden van de wegen is in 2017 extra inzet geweest op de dossiers ETW 2 (erftoegangswegen) en het onderzoek en de bestuurlijke verkenning voor de overdracht van wegen. De extra inzet op dossiers heeft geleid tot vertragingen op met name de bereikbaarheidsmonitor, verkeersveiligheidsmonitor en de inzet op beheers en onderhoudsplannen. We zien dat extra inzet (middelen en capaciteit) nodig is op klein onderhoud aan de wegen om de verkeersveiligheid op de ETW 2 wegen te garanderen.
Algemene beleidsuitgangspunten	De strategische visie, vastgelegd in het Wegenbeheerprogramma 2016-2021 zoals vastgesteld door de Verenigde Vergadering in 2016, is dat het waterschap een goed wegbeheerder wil zijn. Binnen het wegbeheer zijn daarbij verkeersveiligheid en bereikbaarheid de belangrijkste pijlers. Het thema verkeersveiligheid omvat alle activiteiten van het waterschap die erop gericht zijn de veiligheid van de weggebruiker op de wegen en fietspaden te waarborgen. Daarbij zorgt de aanpak van de verkeersveiligheid voor een reductie van het aantal verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden naar evenredigheid van de landelijke doelstellingen. Daarnaast wordt een bijdrage geleverd aan een betere ontsluiting en bereikbaarheid van ons beheersgebied. Naar aanleiding van de uitkomsten uit de bestuurlijke verkenning naar de overdracht van de wegen (onderzoek Peijs, 2017) zijn in 2018 vervolgwerkzaamheden noodzakelijk, waaronder vervolg overleggen met gemeenten.
Wettelijke en maatschappelijke kaders	• Waterschapswet • Reglement van bestuur voor WSHD • Wegenwet • Wegenverkeerswet • Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte • Strategisch Plan Verkeersveiligheid • CROW-richtlijnen • Wet veiligheidsregio's
Kaderstellende beleidsnota's	• Visie Ruimte en Mobiliteit en het Programma Mobiliteit • Regionale en Provinciale verkeers- en vervoerplannen • Het Wegenbeheerprogramma 2016-2021 • Incidentbestrijdingsplan Wegen • Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019 • Nota Duurzaamheid 2015

3.4.1 Plannen/instrumenten en registers wegen

Basisgegevens Het waterschap zorgt voor het opstellen van eigen strategische en tactische beleidskaders en –regels en programma's van eisen. Er wordt bijgedragen aan het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheerinstrumenten (o.a. legger gemeenten en beheerregister waterschap) met als doel de status van de wegen zichtbaar te maken en/of te houden. Binnen zowel de provincie alsook de diverse regio's wordt gewerkt aan nieuwe beleidskaders. Als betrokken wegbeheerder haakt het waterschap aan bij deze processen en heeft het een actieve inbreng. Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van wegen ondersteunen, zoals: • Verkeersbesluiten • Beheerregister wegen en kunstwerken • Het toetsen van plannen van derden (externe plannen) <i>Kerngegevens</i> 1.265 km wegen en 306 km fietspad in beheer, conform Wegenbeheerprogramma 2016-2021	
Wat wilden we bereiken • Door het uitoefenen van invloed op derden zijn (beleids)kaders voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid realistisch en uitvoerbaar. • De Wegenlegger wordt beheerd door de provincie. Ten behoeve van de eigen taakuitvoering beschikt het waterschap over een actueel beheerregister van de wegen, waarin de feitelijke toestand (ligging, afmeting, vorm, constructie) is opgenomen. • De gebiedsgerichte samenwerking wordt verder geïntensiveerd. Daarbij zal mobiliteit in toenemende mate bepalend zijn voor de ruimtelijke ordening en inrichting. • Verdere invulling van de integrale aanpak van wegen, waarbij in de komende jaren conform planning gebieden zowel verkeerskundig alsook onderhoudstechnisch worden aangepakt. • Het risicogestuurd objectenmanagement is volledig geïmplementeerd.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
• Doorontwikkelen van onderhoudsconcepten in Maximo	De onderhoudsconcepten zijn doorontwikkeld.
• Risicomatrices up-to-date houden	De risicomatrices zijn up to date.
• Deelnemen aan werkgroepen van Unie, CROW en Swov en relevante overlegstructuren op regionaal, provinciaal en gemeentelijk niveau	We hebben deelgenomen aan diverse werkgroepen, zoals de regionale werkgroepen Verkeersveiligheid, de Werkgroep Wegen van de Unie van Waterschappen en het Overleg Landbouwroutes Hoeksche Waard.
• Actualiseren van het Algemeen Programma van Eisen Inrichting Wegen Burap 2-2017: De eerstvolgende actualisatie van het Algemeen Programma van Eisen inrichting Wegen vindt plaats in 2018. In 2017 wordt het Algemeen Programma van Eisen Kunstwerken Wegen opgesteld.	Het Algemeen Programma van Eisen (APVE) inrichting wegen en het APVE kunstwerken zijn in 2017 afgerond.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Het aantal verkeersbesluiten		15	15	8
Er is minder noodzaak geweest tot aanpassingen op onze wegen dan van te voren ingeschat.				

3.4.2 Berijdbaarheid

Basisgegevens	
Bereikbaarheid hangt samen met een goed wegennet. Vorm- en regelgeving moeten ervoor zorgen dat het gebruik van een verkeersvoorziening conform de functie is. Doelstelling van Hollandse Delta voor de lange termijn is om, uitgaande van deze 'driehoek', het wegenareaal robuust en toekomstbestendig te maken. Een belangrijk instrument hiervoor is de categorisering. <i>Kerngegevens</i> 1.265 km wegen en 306 km fietspad in beheer, conform Wegenbeheerprogramma 2016-2021	
Wat wilden we bereiken	
• Van de nog aan te passen wegen (t.a.v. de categorisering) is van 12,5 km de inrichting afgestemd op de categorisering. • De categorisering van de wegen is elke 5 jaar herzien. • Bij de uitvoering van werkzaamheden aan de wegen wordt de bereikbaarheid zo min mogelijk belemmerd. • Er wordt bijgedragen aan optimale ketenmobiliteit door een goede verbinding van de verschillende mobiliteitsnetwerken. • Er wordt voldaan aan de zorgplicht voor het wegenbeheer zodat het onderhoud aan de wegverharding de bereikbaarheid zo min mogelijk belemmert.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
• Uitvoeren van de geplande opgaven om de categorisering van de wegen aan te passen	De Noorddijk Hellevoetsluis is conform plan aangepast van gebiedsontsluitingsweg (GOW) naar erftoegangsweg (ETW) ¹ .
• De bereikbaarheidsmonitor wordt ontwikkeld: hierin wordt (jaarlijks) gerapporteerd over de verkeersintensiteit en de trendmatige ontwikkeling daarvan Burap 2-2017: Het ontwikkelen en aansluitend opstellen van de bereikbaarheidsmonitor is uitgesteld naar 2018 in verband met extra inzet voor de overdracht wegen en scenario's onderhoud.	Het ontwikkelen en aansluitend opstellen van de bereikbaarheidsmonitor is uitgesteld naar 2018. In verband met de extra inzet voor de overdracht wegen en scenario's onderhoud.
• Het meetnet verkeerstellingen is geëvalueerd	Het meetnet is geëvalueerd en op basis daarvan heeft een update plaatsgevonden van alle telpunten. Het aantal meetpunten is verminderd (van 320 naar 290) en frequentie is waar nodig aangepast.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Het aantal km nog conform de categorisering in te richten, conform doelstelling 2017-2021 Wegenbeheer programma.	-	2,5	-	2,5

3.4.3 Verkeerveiligheid

Basisgegevens	
Activiteiten die erop gericht zijn de veiligheid van de weggebruiker op de wegen en fietspaden van het waterschap te waarborgen. Daarvoor is het essentieel de verkeersveiligheid steeds verder te verbeteren, zonder de mobiliteit en bewegingsvrijheid ingrijpend te beperken. Daarnaast heeft het waterschap de zorgplicht voor het wegbeheer. Waterschap Hollandse Delta streeft ernaar om zijn taken op een duurzame wijze uit te voeren. In juni 2016 is het Opgavenplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016 -2019 vastgesteld. Hiermee zijn de doelstellingen en maatregelen vastgesteld op het gebied van energie-efficiency en productie, vermindering uitstoot van broeikasgassen en inkoop binnen alle programma's.	
Wat wilden we bereiken	
• Een evenredige bijdrage aan de landelijke opgave voor wat betreft het terugdringen van het aantal doden en ernstige verkeersgewonden op de waterschapswegen. • De wegen van het waterschap zijn ingericht conform de Basiskennmerken Wegontwerp. • Nieuwe 'black spots' zijn binnen 3 jaar opgelost. • Jaarlijks wordt gerapporteerd over de verkeersveiligheid van het wegenareaal en de trendmatige ontwikkeling daarvan. • Er wordt voldaan aan de zorgplicht zodat de kwaliteit van de wegverharding niet leidt tot verkeersonveilige situaties. • Het risicogestuurd objectenmanagement is volledig geïmplementeerd. • Het waterschap werkt o.a. aan een reductie van het energieverbruik van de openbare verlichting en een reductie van CO2 bij de aanleg en het onderhoud van wegen.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
• Opstellen van een verkeersveiligheidsmonitor Burap 1-2017: Onderzoek overdracht wegen (bestuurlijke verkenner) vraagt extra inzet. Start met opstellen verkeersveiligheidsmonitor loopt vertraging op. Burap 2-2017: De inzet is gericht op de overdracht wegen. Het opstellen van de verkeersveiligheidsmonitor schuift daardoor door naar 2018.	De inzet is gericht op de overdracht wegen. Het opstellen van de verkeersveiligheidsmonitor schuift daardoor door naar 2018. In 2017 is er extra inzet geweest op de dossiers ETW 2 en het onderzoek en de bestuurlijke verkenning voor de overdracht van wegen. De extra inzet op dossiers heeft geleid tot vertragingen op onder andere de verkeersveiligheidsmonitor.
• Nut en noodzaak van een eigen, aanvullende verkeersveiligheidsanalyse onderzoeken Burap 2-2017: Door de verhoogde inzet op overdracht wegen en op diverse langlopende (klachten)dossiers schuift het onderzoek door naar 2018.	Door de verhoogde inzet op het onderzoek en de bestuurlijke verkenning voor de overdracht van wegen en extra inzet op diverse langlopende (klachten)dossiers rond verkeersveiligheid en parkeeroverlast is het onderzoek vervallen.
• Uitvoeren van de geplande projecten voor het verbeteren van de verkeersveiligheid	Op een 10-tal locaties hebben aanpassingen in het kader van duurzaam veilig plaatsgevonden, waaronder de Noorddijk te Hellevoetsluis en de Vissersweg te Goedereede.
• Bijdragen aan landelijke en regionale publiekscampagnes op het gebied van verkeersveiligheid ('Modder op de weg', 'Wij gaan weer naar school')	In het kader van de regionale samenwerking zijn met gemeenten publiekscampagnes gevoerd gericht op verkeersveiligheid zoals 'Modder op de weg' en 'Wij gaan weer naar school'.
• Evalueren en actualiseren van beheer- en onderhoudsplannen Burap 2-2017:	Door de verhoogde inzet op het onderzoek en de bestuurlijke verkenning voor de overdracht van wegen en de onderhoudsstrategie ETW 2 wegen heeft het opstellen van de beheer- en

Door de verhoogde inzet op overdracht wegen en voor het tactisch assetmanagementplan loopt het opstellen van de beheer- en onderhoudsplannen vertraging op.	onderhoudsplannen vertraging opgelopen.
• Uitvoeren van onderhoud aan wegen, met als doel het percentage D (zeer slechte weg), afhankelijk van het type weg, aan te pakken	Er is op de volgende locaties groot onderhoud uitgevoerd: Varleweg, Rijksstraatweg Ridderkerk, Zuidzuidsedijk, Oost Par.weg A29, Langeweg Heerjansdam, Vrouwehuisjesweg, Molendijk Puttershoek, Volgerlandseweg, Fietspad 270, Vissersweg, Molendijk Den bommel, Geerweg, Buitendijk Strijen.
• Streven naar minimaal acceptabele omvang openbare verlichting	Bij projecten en vervangingen is nut en noodzaak van de aanwezige openbare verlichting afgewogen. Daarnaast wordt, mede vanuit duurzaamheid, gewerkt aan een pilot 'alternatieven voor openbare verlichting'.
• Vervangen openbare verlichting door LED Burap 2-2017: Het vervangingsprogramma is nog niet gereed en daarmee ook de inzet op het vervangen door LED.	In 2017 zijn budgetten vrijgegeven voor de vervanging van openbare verlichting door LED verlichting. Het overall vervangingsprogramma is nog niet gereed. In 2018 wordt daar verder invulling aan gegeven.
• Inzetten van alternatieven voor verlichting waar mogelijk Burap 2-2017: Wordt onderdeel van aankoop en aanbestedingsbeleid en verduurzaming naar aanleiding van rekenkamercommissie.	Dit wordt onderdeel van aankoop en aanbestedingsbeleid en verduurzaming naar aanleiding van rekenkamercommissie.
• 0-meting van CO2-uitstoot bij productie nieuw (traditioneel) asfalt Burap 2-2017: Wordt onderdeel van aankoop en aanbestedingsbeleid en verduurzaming naar aanleiding van rekenkamercommissie.	Dit wordt onderdeel van aankoop en aanbestedingsbeleid en verduurzaming naar aanleiding van rekenkamercommissie.

Prestatie indicatoren	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2017	Realisatie 2017
Het % D (zeer slecht) per type weg (conform de CROW-systematiek voor de beoordeling van de kwaliteit van de wegverharding):			
- Gebiedsontsluitingswegen	6%	10%	13,6%
- Erftoegangswegen type 1	6%	6%	13,2%
- Erftoegangswegen type 2	22%	p.m.	14,6%
- Fietspaden	6%	4%	3,1%
Het % wegen dat is ingericht conform de basiskennmerken wegontwerp	90%	87%	88%

In het Wegenbeheerprogramma zijn afspraken gemaakt over de te behalen streefwaarde in 2021. De fasering over de jaren kan sterk fluctueren op basis van de te realiseren wegen. In de jaarstukken wordt ieder jaar achteraf de realisatie toegelicht.

3.4.4 Calamiteiten wegen

Basisgegevens	
Het optreden bij onverwachte gebeurtenissen die het normale gebruik ernstig hinderen voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.	
Wat wilden we bereiken	
• Een actueel incidentbestrijdingsplan wegen. • Een qua omvang, uitrusting, opleidingsniveau en training op haar taak toegeruste crisisorganisatie.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
1. Het incidentbestrijdingsplan wegen wordt herzien en opnieuw vastgesteld Burap 2-2017: De actualisatie heeft in 2016 plaatsgevonden. Herziening van het incidentbestrijdingsplan wordt in 2017 niet voorzien.	Het calamiteitenbestrijdingsplan is in 2016 opgesteld en is in 2017 vastgesteld. Herziening in 2017 is niet noodzakelijk. Op basis van ruimtelijke ontwikkelingen, nieuwe wet- of regelgeving, en ervaringen uit trainingen en oefeningen worden calamiteitenplannen waar nodig jaarlijks geactualiseerd. In 2017 was er geen aanleiding om het plan te actualiseren.
2. De crisisorganisatie wordt opgeleid en getraind aan de hand van scenario's met betrekking tot wegen	Incidenten en calamiteitenbestrijding bij wegen richten zich voornamelijk op gladheidsbestrijding, correctief onderhoud gericht op verkeersveiligheid en milieu en veiligheidsmaatregelen bij ongevallen. Het OTO (Opleiden, trainen en oefenen) programma is uitgevoerd. Focus bij het opleiden, trainen en oefenen lag met name op de organisatiestructuur en rollen en het netcentrisch werken (LCMS).

3.4.5 Wat heeft het gekost?

Beleidsproduct (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
4.10 Plannen, instrumenten & registers wegen	Lasten	1.128	774	828	777	-51	V
	Baten	-6	0	0	-9	-9	V
	Saldo	1.122	774	828	769	-59	V
4.20 Berijdbaarheid	Lasten	11.692	11.917	12.312	12.980	668	N
	Baten	-7.597	-7.489	-7.603	-7.705	-103	V
	Saldo	4.094	4.427	4.710	5.275	565	N
4.30 Verkeersveiligheid	Lasten	2.152	3.003	3.060	3.174	113	N
	Baten	-151	-140	-225	-220	4	N
	Saldo	2.001	2.863	2.836	2.953	118	N
4.40 Calamiteiten wegen	Lasten	153	38	63	117	54	N
	Baten		0	0	-26	-26	V
	Saldo	153	38	63	91	28	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming		7.370	8.102	8.436	9.088	652	N
Toevoeging aan reserves		0	0	239	239	0	
Onttrekking aan reserves		-154	-400	-675	-675	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming		7.217	7.702	8.000	8.651	652	N

3.5 Programma 5 – Algemene beleidstaken

Inhoud programma	
Omschrijving	Dit programma betreft activiteiten van het waterschap die niet onder een inhoudelijk programma verantwoord kunnen worden. Het betreft activiteiten die gericht zijn op het besturen van het waterschap en de externe communicatie.
Algemene beleidsuitgangspunten	
	Het college van Dijkgraaf en Heemraden vormt een collegiaal dagelijks bestuur en treedt als zodanig naar buiten. De Verenigde Vergadering (VV) is het algemeen bestuur van het waterschap. De leden worden gekozen door de burgers en bedrijven uit het verzorgingsgebied. De activiteiten van het waterschap worden breed bekend gemaakt. De beleidskeuzes van het bestuur en de uitvoering van de waterschapstaken moeten op een transparante en voor iedereen begrijpelijke wijze gecommuniceerd worden. Belanghebbenden worden vooraf, in een zo vroeg mogelijk stadium, bij de planvorming betrokken.
Wettelijke en maatschappelijke kaders	
	• Waterschapswet • Waterwet • Waterbesluit • Wet op de Veiligheidsregio's • Uitvoeringsprogramma Crisisbeheersing Unie van Waterschappen • Reglement van bestuur voor het waterschap Hollandse Delta • Keur van waterschap Hollandse Delta
Kaderstellende beleidsnota's	
	• Coalitieprogramma op hoofdlijnen 2015-2019 • Gedragscode bestuurlijke integriteit Hollandse Delta • Organisatiebesluit WSHD • Delegatie- en mandaatbesluit • Waterbeheerprogramma 2016-2021

3.5.1 Bestuur

Basisgegevens
Alle activiteiten die gericht zijn op het besturen van het waterschap, waaronder de ambtelijke voorbereiding van de bestuursvergaderingen. Onder dit product valt ook het realiseren van een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige calamiteitenorganisatie en het buitenlandbeleid. <i>Kerngegevens</i> 30 leden Verenigde Vergadering (VV) 6 leden college van Dijkgraaf en Heemraden (D&H)
Wat wilden we bereiken
Het op een rechtmatige, doelmatige, integere en transparante wijze maken van strategische keuzes en het behartigen van belangen van de ingelanden van het waterschap. Leidraad daarvoor vormt de vastgestelde missie van waterschap Hollandse Delta. De waterstaatkundige zorg voor het gebied wordt in goede samenwerking met gemeenten, provincie, Rijkswaterstaat, Veiligheidsregio's en andere waterschappen uitgevoerd onder normale en

buitengewone omstandigheden. Daartoe wordt ook de calamiteitenorganisatie opgeleid, getraind en geoefend. Voor de komende jaren ligt daarbij het accent op het net-centrisch werken.

Het stimuleren van internationale kennisuitwisseling en het structureren van de internationale samenwerking binnen de focuslanden Ethiopië en Zuid-Afrika.

Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
1. Het bevorderen van de bestuurskracht	Samen met de commissie Bestuurskracht is een aantal sessies geweest waarin voorstellen voor het versterken van de bestuurskracht met de VV zijn besproken en vastgesteld. Zo wordt de B-O-B structuur voor het behandelen van voorstellen in de commissie vanaf eind 2017 gebruikt.
2. Evalueren en actualiseren van het Calamiteitenplan en het uitvoeren van het opleidings-, trainings- en oefenprogramma	De activiteiten zijn conform planning uitgevoerd.
3. Uitvoeren van het GOWIN-project in Ethiopië en het Kingfisher-programma in Zuid-Afrika	Het GOWIN-project is in 2017 afgerond. Het via een verkenningsmissie opstarten van een nieuw project is uitgesteld tot 2018. De uitwisseling van kennis en ervaring met de Zuid-Afrikaanse collega's loopt goed, maar de politieke omstandigheden op nationaal niveau geven momenteel toch enige vertraging voor het Kingfisher-project.

3.5.2 Externe communicatie

Basisgegevens	
Externe communicatie is het geheel van communicatievormen en communicatieprocessen van het waterschap naar de buitenwereld. Dit bestaat uit de rechtstreekse communicatie met de burger, public relations en imagocommunicatie.	
Wat wilden we bereiken	
De kernstrategie is het waterbewustzijn te vergroten en de naam- en taakbekendheid vast te houden. Dit bereiken we door op begrijpelijke wijze informatie te geven die afgestemd is op de verschillende doelgroepen. De communicatie wordt in concrete projecten gebiedsgericht/persoonsgericht opgezet en toegespitst op wensen en behoeften van de ontvanger. De focus ligt op basisscholen, burgers, bedrijven en samenwerkingspartners.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
Op basis van de beleidsnota Communicatie 2015 - 2019 wordt onder meer het volgende gerealiseerd: 1. Uitvoeren burgerpanel onderzoek onder inwoners en bedrijven	Het burgerpanelonderzoek is uitgevoerd conform planning. Er is onderzocht of de nieuwe manier van presenteren van inhoud – via platform www.samendrogevoeten.nl – aansluit bij de inwoners. Samen Droge Voeten is het concept om inwoners waterbewust te maken. Volgens het burgerpanelonderzoek wordt deze nieuwe vorm van informatiedeling gewaardeerd. Komend jaar zal dan ook deze manier van informatiedeling worden verbeterd en uitgebreid.
2. Uitkomst burgerpanelonderzoek vertalen naar project- en corporate communicatie en educatie	De resultaten zijn gebruikt om verdere invulling te geven aan Samen Droge Voeten. Daarnaast is deze informatie toegevoegd aan de al eerder uitgevoerde onderzoeken en is dat vertaald in communicatiemiddelen, zoals Wereldhavendagen 2017.

3. Uitvoeren proactief (social) mediabeleid	Het aanbieden van nieuwsberichten via social media (Twitter en Facebook) en website heeft gedurende het jaar geleid tot een relatief constante attentiewaarde. Op social media ontstaat toenemende dialoog met het waterschap en toenemende interactie.
4. Uitvoeren educatiebeleid	Het educatiebeleid is conform planning uitgevoerd. Daarnaast is in 2017 met name ingezet op netwerken opbouwen in de gehele educatiekolom van 10-23 jaar, daar waar voorheen de aandacht bij 10-14 jaar lag. Met het opbouwen van de netwerken zijn in 2017 al voorzichtig de eerste nieuwe opdrachten uitgezet bij de doelgroep 16-23 jaar. Daarnaast is vol ingezet om de resultaten bij de doelgroep 10-14 jaar te behouden, via bijvoorbeeld samenwerking met Weizigt, maar ook de waterlessen van Milieu Dichterbij.
5. Aansluiten bij evenementen van derden voor het vergroten van het waterbewustzijn	In 2017 is bewust gekozen voor het deelnemen aan de WereldHavenDagen. Met name om het concept Samen Droge Voeten te testen. Daarnaast hebben we mee gedaan aan de Maand van de Onderwereld / Wereld Toilet Dag met de openstelling van rwzi Dokhaven. Ieder jaar is hier weer veel belangstelling voor.
6. Doorontwikkelen van het crisiscommunicatieteam in relatie tot de normale communicatieactiviteiten	Op basis van evaluaties van oefeningen en de introductie van de nieuwe werkwijze (netcentrisch werken) in 2017 zijn verbeterpunten opgehaald. Deze worden in 2018 in het geactualiseerde crisiscommunicatieplan verwerkt.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Burap 1-2017: Aantal inwoners dat wekelijks wordt bereikt door nieuws in regionale media. Naams- en taakbekendheid behouden voor waterkeringen en watersysteem	382.000	>350.000	>350.000	350.000
De benaming van de prestatie-indicator wordt gewijzigd van 'Wekelijks >300.000 inwoners bereikt door nieuws in regionale media. Naams- en taakbekendheid behouden voor waterkeringen en watersysteem' naar 'Aantal inwoners dat wekelijks wordt bereikt door nieuws in regionale media. Naams- en taakbekendheid behouden voor waterkeringen en watersysteem'. Door deze aanpassing sluit de benaming aan bij de wijze van meten van deze prestatie-indicator.				

3.5.3 Waterwet

Basisgegevens	
Waterwet is het geheel van activiteiten gericht op het reguleren van activiteiten en werken in het beheersgebied van WSHD. Het gaat hierbij om burgers, bedrijven, andere overheden en activiteiten van het waterschap zelf. <i>Kerngegevens:</i> • 1100 Watervergunningen • 150 Meldingen AMvB • 500 Meldingen Keur • 400 Meldingen Grondwater • 100 Adviezen aan gemeenten (riolerings- en bestemmingsplannen) • 30 Adviezen aan RWS / RUD's • 10 Verkeersbesluiten • 10 Milieu Risico Analyses bij BRZO bedrijven	
Wat wilden we bereiken	
De nadruk ligt op de vereenvoudiging van de regelgeving, diversifiëring van het instrumentarium door communicatie en uitbreiding algemene regels en verbeterde samenwerking met netwerkpartners. In 2021 zal de Waterwet opgaan in de Omgevingswet, wat in die voorgaande jaren al extra activiteiten met zich mee brengt.	
Wat zouden we daarvoor doen in 2017?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2017?
• Optimaliseren zaakgericht werken en voorbereiden aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)	Zaakgericht werken is de norm bij het DSO. De voorbereidingen hiertoe zijn in volle gang. De koppeling van de diverse softwarepakketten is hierbij noodzakelijk. De volgende stap is de digitale handtekening. Naar verwachting is dit alles eind 2018 gerealiseerd.
• Verdere automatisering processen door koppeling van het VTH-zaaksysteem (PowerBrowser) met het organisatie brede document management systeem (SharePoint) en het implementeren van de digitale handtekening	
• Automatiseren afgifte snelvaarontheffingen Brielse Meer	De varen app is inmiddels in gebruik.
• Mobiel werken, zowel bij vergunningverlening als bij toezicht en handhaving	Mobiel werken is nog niet gerealiseerd omdat de landelijke mobiele app vanuit PowerBrowser nog niet volledig is ontwikkeld.
• Intensivering samenwerking met andere overheden (RWS, WSRL)	Vanaf 1 juli is het afdelingshoofd Handhaving 2 dagen per week bij RWS gedetacheerd. Hiermee wordt de samenwerking tussen de overheden geïntensiveerd. Er is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen de Omgevingsdienst ZHZ en WSRL en WSHD met betrekking tot indirecte lozingen.
• Verbeteren sturing op beheer kaders	Dit is conform uitgevoerd.
• Via implementatietrajecten voorbereiden op de komst van de Omgevingswet in 2019	De introductiedatum van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1 januari 2021.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
1. Doorlooptijd van de aanvragen binnen de gestelde termijn.	95%	100%	82%	90%
2. Max. % van uitgevoerde controles wordt bestuursrechtelijk gehandhaafd.	<8%	7%	<7%	5,87%
3. Max. % van uitgevoerde controles wordt strafrechtelijk gehandhaafd.	<1,5%	1,5%	<1,5%	0,63%
Ad 1: Burap 2-2017: Prognose is beneden de streefwaarde en wordt veroorzaakt door het vermeerderde aantal aanvragen in combinatie met lagere personele bezetting. De realisatie is eind 2017 iets toegenomen doordat de formatie weer op peil was.				

3.5.4 Wat heeft het gekost?

Beleidsproduct (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
7.10 Bestuur						
Lasten	5.706	4.677	7.392	7.433	41	N
Baten	-640	-582	-647	-676	-29	V
Saldo	5.067	4.095	6.745	6.758	12	N
7.20 Externe communicatie						
Lasten	1.530	1.331	1.371	1.303	-68	V
Baten		0	0	-4	-4	V
Saldo	1.530	1.331	1.371	1.299	-72	V
7.30 Waterwet						
Lasten	7.461	6.410	6.430	6.490	60	N
Baten	-196	-130	-150	-249	-99	V
Saldo	7.265	6.280	6.280	6.241	-39	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	13.862	11.706	14.396	14.298	-98	V
Toevoeging aan reserves	0	200	200	200	0	
Onttrekking aan reserves	0	-200	-2.948	-2.952	-4	V
Saldo van baten en lasten na bestemming	13.862	11.706	11.648	11.546	-102	V

3.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

3.6.1 Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Inhoud programma
Omschrijving
Het programmaplan wordt afgesloten met een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Hieronder vallen de belastingheffing, het invorderingsbeleid en de kwijtschelding. Verder worden hier ontvangen dividenden, overige algemene baten en lasten en de raming voor onvoorziene uitgaven verantwoord.

Algemene beleidsuitgangspunten
De belastingheffing vindt plaats op basis van actuele wet- en regelgeving. De heffingen worden ingezet voor waterschap gerelateerde taken. Gestreefd wordt naar een evenwichtige verdeling van kosten over de categorieën. De uitvoering van de heffing en invordering wordt afgewikkeld door SVHW.

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Het % van alle aanslagen dat voor 31 december van het betreffende jaar is opgelegd.	98,7%	98%	98%	98,6%

3.6.2 Wat heeft het gekost?

Beleidsproduct (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
8.10 Algemene lasten en baten	Lasten	4.535	7.056	6.645	5.075	-1.570	V
	Baten	-5.348	-1.828	-2.395	-2.334	60	N
	Saldo	-813	5.228	4.250	2.740	-1.510	V
8.20 Onvoorzien	Lasten	0	500	0	0	0	
	Baten						
	Saldo	0	500	0	0	0	
8.30 Belastingen	Lasten	261	0	0	0	0	
	Baten	-147.542	-146.307	-147.421	-149.274	-1.853	V
	Saldo	-147.281	-146.307	-147.421	-149.274	-1.853	V
8.40 Exploitatiesaldo	Lasten	0	0	0	0	0	
	Baten	0	0	0	0	0	
	Saldo	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten voor bestemming		-148.094	-140.578	-143.171	-146.534	-3.363	V
Toevoeging aan reserves		14.489	6.426	5.668	5.349	-319	V
Onttrekking aan reserves		-8.746	-3.155	-3.155	-2.878	277	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		-142.351	-137.307	-140.658	-144.063	-3.405	V

3.7 Bedrijfsvoering en ondersteuning

Inhoud programma

Omschrijving

In april 2016 heeft de Commissie BBV een notitie overhead uitgebracht. In deze notitie is aangegeven dat er een wijziging in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is doorgevoerd. Eén van de onderdelen van de wijziging betreft een beter inzicht in de overhead kosten, oftewel de kosten die verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. De kosten voor sturing en ondersteuning wordt hierdoor afzonderlijk in beeld gebracht in een afzonderlijk programma.

De BBV geldt voor provincies en gemeenten, de waterschappen zijn hier niet aan gebonden maar dergelijke regelgeving wordt vaak binnen afzienbare tijd overgenomen voor de waterschappen. Het afzonderlijk tonen van de kosten verbonden aan de sturing en ondersteuning betekent dat de kosten voor de doorbelasting niet langer bij de overige programma's in beeld wordt gebracht maar separaat worden toegelicht. Dit levert een transparanter inzicht ten aanzien van de doorbelasting. Het afzonderlijk in beeld brengen, levert een directer inzicht en betekent verder geen wijziging in structuur. Derhalve is ervoor gekozen de wijziging in de BBV reeds te volgen en een afzonderlijk het onderdeel Bedrijfsvoering te introduceren met ingang van de Programmabegroting 2017-2021.

Algemene beleidsuitgangspunten

Het afzonderlijk tonen van de kosten verbonden aan de bedrijfsvoering en ondersteuning betekent dat de kosten voor de doorbelasting niet langer bij de overige programma's in beeld wordt gebracht maar dus separaat worden toegelicht. Dit levert een transparanter inzicht ten aanzien van de doorbelasting en betekent verder geen wijziging in structuur.

Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de Bedrijfsvoering, wordt een definitie van de Bedrijfsvoering geïntroduceerd. Deze definitie luidt: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Door de definitie te gebruiken, kan een eenduidig inzicht worden gegeven in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Waterschapsbesluit
- Sectorale Arbeidsvoorwaardenregelingen Waterschappersonneel (SAW)

Kaderstellende beleidsnota's

- Verordening "Beleids- en verantwoordingsfunctie waterschap Hollandse Delta 2014"
- "Kostentoedelingsverordening Hollandse Delta 2016"
- Inkoopbeleid
- HRM beleid

Prestatie indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde	Prognose	Realisatie
Gerealiseerde gemiddelde betaaltermijn (aantal dagen na ontvangstdatum factuur).	20	30	30	19
Het % facturen dat binnen de reguliere termijn van 30 dagen is betaald.	94%	90%	90%	97%

3.7.1 Wat heeft het gekost?

Beleidsproduct (bedragen x € 1.000)		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
9.10 Organisatieontwikkeling	Lasten	2.768	2.783	2.530	2.191	-339	V
	Baten	-2.768	-2.783	-2.530	-2.191	339	N
	Saldo	0	0	0	0	0	
9.20 Personeel en organisatie	Lasten	72.257	72.606	72.167	69.525	-2.642	V
	Baten	-72.617	-72.606	-72.117	-69.873	2.244	N
	Saldo	-360	0	50	-348	-398	V
9.30 Kwaliteitszrg, arbeidsomst.&milieuzorgbel	Lasten	439	396	396	351	-45	V
	Baten	-439	-396	-396	-351	45	N
	Saldo	0	0	0	0	0	
9.40 Informatievoorziening	Lasten	7.415	7.969	8.274	8.237	-37	V
	Baten	-7.415	-7.969	-8.274	-8.237	37	N
	Saldo	0	0	0	0	0	
9.50 Concern control	Lasten	711	557	557	557	0	
	Baten	-711	-557	-557	-557	0	
	Saldo	0	0	0	0	0	
9.60 Financiën	Lasten	35.579	31.917	32.025	31.958	-66	V
	Baten	-35.579	-31.917	-32.025	-31.958	66	N
	Saldo	0	0	0	0	0	
9.70 Juridische zaken	Lasten	1.788	1.572	1.577	1.579	1	N
	Baten	-1.788	-1.572	-1.577	-1.579	-1	V
	Saldo	0	0	0	0	0	
9.80 Faciliteiten	Lasten	8.361	8.006	7.984	7.689	-295	V
	Baten	-8.113	-8.006	-7.984	-7.689	295	N
	Saldo	248	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten voor bestemming		-112	0	50	-348	-398	V
Toevoeging aan reserves		460	0	0	348	348	N
Onttrekking aan reserves		-348	0	-50	0	50	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		0	0	0	0	0	

4 Paragrafen

4.1 Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar

In de Programmabegroting 2017-2021 – zoals deze eind 2016 is vastgesteld – zijn reeds de volgende relevante onderwerpen genoemd: de verkiezingen voor de Tweede Kamer, de Brexit en de aanpassingen in wet- en regelgeving. In 2017 zijn ondergenoemde onderwerpen daarnaast van belang geweest.

Nieuwe kabinet

Na de verkiezingen voor de leden van de Tweede Kamer op 15 maart 2017 volgde een lange kabinetsformatie. De Rijksbegroting voor 2018 is nog door het demissionaire kabinet opgesteld. Bij het aantreden van het nieuwe Kabinet op 26 oktober 2017 waren de begrotingsdebatten dan ook de belangrijkste opgave voor de nieuwe bewindspersonen.

In de maanden november 2017 - februari 2018 is vanuit het nieuwe ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en de verschillende koepels gewerkt aan een InterBestuurlijk Programma tussen de verschillende overheden, waarin een plek is ingeruimd voor de Investeringsagenda 'Naar een Duurzaam Nederland' van Unie van Waterschappen (UvW) – Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) – InterProvinciaal Overleg (IPO).

Aanpassing wet- en regelgeving

Per 1 januari 2017 is de nieuwe Waterwet in werking getreden waarmee de nieuwe waterveiligheidsnormen en de beoordelingssystematiek van kracht is geworden. Samen met de andere waterkeringbeheerders is WSHD gestart met de beoordeling van de eerste dijktrajecten aan deze nieuwe overstromingskansen.

In oktober 2017 heeft de minister van I&M aangegeven meer tijd uit te trekken voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet. Vooral de uitwerking van het digitaal stelsel – waarin het waterschap samenwerkt met gemeenten en andere instanties – geeft enige vertraging. Desondanks gaat WSHD door met de nodige voorbereidingen voor de invoering samen met Rijkswaterstaat, de milieudiensten en de gemeenten.

Ontwikkeling in het waterschap

Op 30 juni 2017 heeft Ingrid de Bondt de voorzittershamer overgenomen van Jan Geluk die na 12 jaar afscheid heeft genomen van het waterschap. Samen met de heemraden heeft zij in 2017 een traject gestart om bestuurlijke ambities uit te werken. Inmiddels zijn 7 thema's benoemd, die in een periode van 1,5 jaar verder geconcretiseerd worden. De thema's zijn: Klimaatadaptatie, Duurzaamheid, Energietransitie, Omgevingswet, Innovatie, Digitalisering en Excellent assetmanagement.

4.2 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van de voorgaande en komende begrotingsjaren worden beschouwd. Incidentele baten en lasten leiden tot minder inzicht in het reguliere, meerjarige beeld van de netto kosten. Eliminatie van de incidentele baten en lasten op het resultaat na bestemming levert een gezuiverd netto resultaat op. Dit biedt meer inzicht in het meerjarig structureel financieel perspectief.

Bij incidentele baten en lasten wordt als richtlijn gehanteerd dat deze baten en lasten zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen (artikel 4.14 Waterschapsbesluit). Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal drie jaar met als doel het dekken van structurele lasten. Daarnaast worden meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een besluit van de VV aangewezen als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan drie jaar.

In het hieronder opgenomen overzicht zijn de incidentele baten en lasten van € 50.000 en hoger opgenomen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	V / N
Programma Waterkeringen			
Vierde toetsronde prim. Waterkeringen omzetten naar exploitatie		150	N
Restpunten nazorgfase diverse dijkversterkingsprojecten		580	N
Subsidie HWBP voor restpunten nazorgfase dijkversterkingsprojecten	580		V
Hogere subsidie diverse HWBP projecten	498		V
Lagere subsidieopbrengsten HWBP door vertraging		283	N
Lagere kosten door vertraging in oplevering HWBP project		294	N
Subtotaal	1.078	1.307	
Programma Water			
Kosten voor baggerwerkzaamheden en de beleidsverkenning		2.970	N
Onttrekking aan reserve baggeren voor baggerwerkzaamheden	2.970		V
Lagere kosten voor Baggeren onder de loep	125		V
Lagere onttrekking aan reserve Baggeren voor Baggeren onder de loep		125	N
Resultaat Compenserende Maatregelen Kierbesluit	4.700		V
Subtotaal	7.795	3.095	
Programma Zuiveren			
Buitenbedrijfstelling eerste deel asbestcementleiding Westmaas		170	N
Onttrekking reserve budgetoverhevelingen asbestcementleiding	170		V
Werkzaamheden selector en anaerobe tank rwzi Hellevoetsluis		180	N
Onttrekking reserve budgetoverhevelingen rwzi Hellevoetsluis	180		V
Werkzaamheden die samenhangen met uitvoering ALM Sluisjesdijk		90	N
Onttrekking reserve budgetoverhevelingen ALM Sluisjesdijk	90		V
Vertraging verleggen asbestcementleiding Westmaas	170		V
Toevoeging reserve budgetoverhevelingen asbestcementleiding		170	N
Teruggevorderde BTW op projecten uitgevoerd door/voor derden	326		V
Subtotaal	936	610	
Programma Wegen			
Herplant bomen i.v.m. grootschalige bomenkap Goeree-Overflakkee		143	N
Aantal maatregelen gebiedsgerichte aanpak komen t.l.v. de exploitatie		104	N
Bijdrage aanleg rotondes N57 te Goeree-Overflakkee		75	N
Onttrekking algemene reserve Wegen aanleg rotondes N57 te GO	75		V
Toevoeging aan Reserve tariefegalisatie Wegen		200	N
Onttrekking Algemene reserve Wegen fietsverbinding voormalige S40	200		V
Vervallen bijdrage fietspad F244		59	N
Kosten project rotonde Energieweg te Numansdorp		147	N
Subsidie project rotonde Energieweg te Numansdorp	147		V
Subtotaal	422	728	
Algemene beleidstaken			
Extra dotatie voorziening pensioen- en wachtgeldverplichtingen		2.682	N
Onttrekking Algemene reserve Alg beleidstaken (pensioen/wachtgeld)	2.682		V
Extra kosten implementatie Omgevingswet		88	N
Subsidie implementatie Omgevingswet	88		V
Subtotaal	2.770	2.770	
Ondersteuning en bedrijfsvoering			
Personele inzet voor baggerwerkzaamheden		93	N
Onttrekking reserve baggeren voor personele inzet	93		V
Lagere kosten voor Baggeren onder de loep	42		V
Lagere onttrekking aan reserve Baggeren voor Baggeren onder de loep		42	N
Traject workmates loopt langer door		85	N
Lagere dotatie reserve rente-egalisatie	735		V
Hogere dotatie reserve persoonsgebonden basis budget		348	N
Subtotaal	870	568	
Totaal	13.871	9.078	

De incidentele lasten zijn volledig gedekt vanuit de incidentele baten, hiermee is er sprake van een sluitende exploitatie.

4.3 Reserves en voorzieningen

Voor de toelichtingen op de toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserves, de bestemmingsreserves en de voorzieningen wordt hier korthedshalve verwezen naar de toelichting op de balans.

4.4 Waterschapsbelastingen

De financiering van de exploitatie van waterschap Hollandse Delta vindt voornamelijk plaats door het heffen van waterschapsbelastingen. Deze belasting bestaat uit:

- Watersysteemheffing: ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem, de waterkeringszorg en het aantal passief waterkwaliteitsbeheer;
- Wegenheffing: ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen;
- Zuiveringsheffing: ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater;
- Verontreinigingsheffing: dit betreft uitsluitend de heffing op de directe lozingen op het oppervlakte water in beheer bij WSHD. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste aan de watersysteemheffing.

De aanslagbiljetten voor de waterschapsbelastingen worden volgens een vast schema door het SVHW verzonden. Het betreft:

- Januari – voorlopige aanslagen zuiveringsheffing bedrijven;
- Februari – aanslagen watersysteemheffing en wegenheffing gebruikers, idem eigenaren bij gemeenten die zelf ook aangesloten zijn bij het SVHW en zuiveringsheffing burgers;
- Mei – aanslagen watersysteemheffing en wegenheffing eigenaren bij gemeenten die niet zijn aangesloten bij het SVHW.

Met SVHW zijn in een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afspraken gemaakt over het aantal aanslagen dat minimaal moet worden opgelegd in het betreffende belastingjaar. Dit percentage is vastgesteld op 98%. Werkelijk is door SVHW in 2017 98,6% (2016 98,7%) van de aanslagen opgelegd.

In de jaarrekening 2017 is een netto belastingopbrengst verantwoord van € 149.274.000. Dit bedrag is als volgt verdeeld over de heffingen:

Tabel 1 Netto belastingopbrengsten naar heffing (bedragen x € 1.000)			
Zuiveringsheffing	Jaarrekening 2016	Begroting (na wijziging) 2017	Jaarrekening 2017
Bruto belastingopbrengst 2017	70.052	68.900	69.443
Bezwaar	-1.897	-993	-1.321
Kwijtschelding	-4.288	-4.539	-4.203
Oninbaar en dubieus	-659	-688	-779
Resultaat voorgaande jaren	530		155
Vrl en def afrekeningen grensoverschrijdend afvalwater	1.232		-635
Mutaties voorzieningen grensoverschrijdend afvalwater	-261		488
Totaal netto-belastingopbrengst (voor resultaatbestemming)	64.709	62.680	63.148
Mutaties reserves			456
Totaal belastingopbrengst (na resultaatbestemming)	64.709	62.680	63.604

Watersysteemheffing	Jaarrekening 2016	Begroting (na wijziging) 2017	Jaarrekening 2017
Bruto belastingopbrengst 2017	77.250	80.278	80.373
Bezwaar	-1.476	-826	-383
Kwijtschelding	-3.427	-3.226	-3.499
Oninbaar en dubieus	-518	-794	-617
Resultaat voorgaande jaren	-116	0	541
Mutaties voorzieningen	1.433	0	0
Totaal netto-belastingopbrengst (voor resultaatbestemming)	73.145	75.432	76.415
Mutaties reserves			
Totaal belastingopbrengst (na resultaatbestemming)	73.145	75.432	76.415

Wegenheffing	Jaarrekening 2016	Begroting (na wijziging) 2017	Jaarrekening 2017
Bruto belastingopbrengst 2017	10.066	9.954	10.008
Bezwaar	-371	-196	-35
Kwijtschelding	-389	-350	-378
Oninbaar en dubieus	-71	-99	-80
Resultaat voorgaande jaren	-75	0	196
Mutaties voorzieningen	267	0	0
Totaal netto-belastingopbrengst (voor resultaatbestemming)	9.427	9.309	9.711
Mutaties reserves	0	0	0
Totaal belastingopbrengst (na resultaatbestemming)	9.427	9.309	9.711

Generaal totaal belastingopbrengst (voor resultaatbestemming)	147.281	147.421	149.274
Mutaties reserves			456
Generaal totaal belastingopbrengst (na resultaatbestemming)	147.281	147.421	149.730

Totaal belastingen in de jaarrekening	145.842	147.421	148.786
Mutatie voorziening	1.439	0	488

Bruto belastingopbrengsten 2017

De bruto belastingopbrengst over 2017 is als volgt gesplitst naar de kostendragers/heffingen:

Tabel 2 Belastingopbrengsten naar kostendrager/heffingen				
Kostendrager	Begroot	Opgelegd	Nog op te leggen	Totaal 2017
Zuiveringsheffing	68.900	69.104	329	69.433
Watersysteemheffing	80.278	78.362	2.011	80.373
Wegenheffing	9.954	9.657	351	10.008
Totaal belastingopbrengst 2017	159.132	157.123	2.691	159.814

De (bruto) begrote belastingopbrengst 2017 bedraagt € 159.132.000. In 2017 is in totaal € 159.814.000 als bruto belastingopbrengsten verantwoord.

Het verschil wordt veroorzaakt door een bijstelling van waardes van belastingobjecten en vervuilingseenheden gedurende het heffingsjaar.

Verminderingsen

De verminderingsen bestaan uit verminderingsen als gevolg van verzoek- en bezwaarschriften, kwijtschelding en oninbaar verklaringen. In 2017 is in totaal € 11.295.000 (in 2016 € 13.096.000) aan verminderingsen verantwoord over de over de verschillende heffingen.

Verzoek- en bezwaarschriften

In 2017 zijn 12.112 verzoek- en bezwaarschriften ingediend waarvan 992 verzoekschriften en 11.120 bezwaarschriften. De verzoekschriften worden in de regel ingediend bij de zogenaamde tijdvakbelastingen. Dit betreft met name de zuiveringsheffing. Een wijziging in het aantal vervuilingseenheden in de loop van het jaar kan hier leiden tot een restitutie. De verminderingsen als gevolg van bezwaarschriften houden voor een groot deel verband met wijzigingen in de WOZ-waarden. In 2017 zijn in totaal 11.120 bezwaarschriften in behandeling genomen waarvan er 9.620 gegrond zijn verklaard en 1.041 ongegrond; 459 bezwaren waren eind 2017 nog in behandeling. In 2017 is in totaal € 1.740.000 (in 2016 3.744.000) verminderd als gevolg van gehonoreerde verzoek- en bezwaarschriften.

Kwijtschelding

Als burgers kunnen aantonen dat zij over onvoldoende financiële middelen beschikken, kunnen zij in aanmerking komen voor kwijtschelding. In 2017 zijn 41.682 verzoeken om kwijtschelding ingediend, waarvan 36.436 (in 2016 37.083) verzoeken zijn gehonoreerd. In 2017 is in totaal € 8.080.000 (in 2016 € 8.105.000) verminderd als gevolg van gehonoreerde kwijtscheldingsverzoeken.

Oninbaar

In 2017 is voor een bedrag van € 1.260.000 (in 2016 € 1.464.000) aan vorderingsen oninbaar verklaard onder andere als gevolg van faillissementen, West schuldsanering Natuurlijke Personen, vertrokken onbekend waarheen.

In verband met mogelijke verminderingsen als gevolg van oninbaar verklaringen is het saldo van de openstaande belastingvorderingsen over de jaren 2008 tot en met 2017 vermeerderd met een bedrag voor dubieuze belastingvorderingsen van € 215.182 en komt hierdoor uit op € 1.768.711 (in 2016 € 1.553.529).

Resultaat voorgaande jaren

Het bedrag nog op te leggen waterschapsbelastingen van voorgaande jaren (2014-2016) was op 31 december 2016 € 3.656.000. In 2017 is in totaliteit voor een bedrag van € 3.247.000 aan belastingaanslagen opgelegd. Door aanpassingen van de ramingen gedurende het jaar heeft er een correctie van de belastingopbrengsten van voorgaande jaren plaatsgevonden voor een bedrag van € 892.000. Gesplitst naar de verschillende heffingen betekent dit een voordelig resultaat ten opzichte van de te verwachten opbrengsten van respectievelijk € 155.000, € 541.000 en € 196.000 voor de zuiveringsheffing, watersysteemheffing en wegenheffing. Dit resulteert in een bedrag nog op te leggen waterschapsbelastingen van voorgaande jaren op 31 december 2017 van € 1.301.000.

Het voordeel op de zuiveringsheffing heeft met name betrekking op de zuiveringsheffing bedrijven. Dit wordt veroorzaakt doordat een deel van de bedrijven geen forfaitaire aanslag krijgt, maar de aanslag voorlopig wordt bepaald op basis van onder meer aangifte van het betreffende bedrijf, verwacht waterverbruik en aantal vervuilingseenheden in voorgaande jaren. Dit resulteert in een geschatte voorlopige aanslag/ nog op te leggen aanslag. Pas na 3 jaar worden de definitieve gegevens bekend en wordt een definitieve aanslag opgelegd. In 2017 levert dit een voordeel op, wat betekent dat de definitieve aanslagen en de nog op te leggen aanslagen hoger zijn ingeschat o.b.v. de meest recente gegevens. Dit wordt met name veroorzaakt door toenemende bedrijvigheid. Het systeem van aanslagoplegging zuiveringsheffing bedrijven bevat daarmee ook een risico. Bij afnemende bedrijvigheid bestaat de mogelijkheid dat het aantal definitieve vervuilingseenheden lager ligt dan ingeschat. Deze situatie heeft zich in 2014 voorgedaan bij WSHD.

Voor de watersysteemheffing en de wegenheffing wordt het verschil met name veroorzaakt doordat in 2017 nog belastingopbrengsten over 2015 en 2016 gerealiseerd. Dit betreft vaak opbrengsten van objecten bij gemeenten die niet bij SVHW zijn aangesloten (zoals Rotterdam, Dordrecht, Nissewaard, Ridderkerk).

Grensoverschrijdend afvalwater en mutaties voorzieningen

WSHD zuivert op de rioolwaterzuiveringsinstallatie Dokhaven afvalwater vanuit het gebied van Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK) en Hoogheemraadschap Delfland (HHD). In 2017 heeft een bijstelling van het aantal heffingseenheden grensoverschrijdend afvalwater (goa) plaatsgevonden.

HHSK heeft een nieuwe opgave van het aantal vervuilingseenheden (v.e.'s) verstrekt. Dit leidt tot een nadeel van circa € 271.000 over voorgaande jaren. Om het risico van fluctuerende eenheden goa op te vangen, is in 2016 een bestemmingsreserve gevormd. Het nadeel wordt verrekend met deze reserve.

Met HHD is het jaar 2013 definitief en het jaar 2014 voorlopig afgerekend. In voorgaande jaren was hiervoor een bedrag gereserveerd van € 125.000. SVHW heeft de belastingaanslagen opgelegd voor een bedrag van € 119.000. Per saldo een extra voordeel van € 6.000. Ook hier geldt dat er een bestemmingsreserve is gevormd om fluctuerende eenheden goa op te vangen. Aangezien het jaar 2013 definitief is afgerekend, is het deel dat voor het jaar 2103 was gereserveerd uit de reserve vrijgevallen voor een bedrag van € 181.000.

Per saldo hebben de volgende mutaties in de reserve grensoverschrijdend afvalwater plaatsgevonden;

- € 271.000 onttrekking goa ivm aanpassing VE's HHSK over voorgaande jaren;
- € 4.000 onttrekking goa ivm bijstelling perceptiekosten HHSK over voorgaande jaren;
- € 181.000 vrijval goa ivm definitief afrekenen 2013 met HHD.

Belastingontvangsten en verloop van de vordering in 2017

In 2017 is een totaalbedrag van € 141.150.000 door SVHW aan WSHD overgemaakt per ultimo 2017 had WSHD nog een bedrag tegoed van SVHW van € 1.020.000

De totale openstaande belastingvordering ultimo 2017 bedraagt € 14.777.405 Van deze vordering dient € 3.992.580 nog opgelegd te worden over de jaren 2015 tot en met 2017 (tabel 3).

Tabel 3 Openstaande belastingvorderingen	Bedrag openstaande belastingvorderingen 2017
Belastingvorderingen 2008	919
Belastingvorderingen 2009	19.796
Belastingvorderingen 2010	256.005
Belastingvorderingen 2011	13.279
Belastingvorderingen 2012	32.223
Belastingvorderingen 2013	85.836
Belastingvorderingen 2014	287.877
Belastingvorderingen 2015	1.181.469
Belastingvorderingen 2016	2.093.367
Belastingvorderingen 2017	6.834.053
Totaal opgelegd	10.784.825
Nog op te leggen 2015	23.305
Nog op te leggen 2016	1.278.339
Nog op te leggen 2017	2.690.936
Totaal nog op te leggen	3.992.580
Totaal openstaande belastingvorderingen	14.777.405

De nog openstaande belastingvorderingen over oudere jaren omvatten vorderingen waarop door de ontvanger bezwaar is aangetekend dan wel waarvan de ontvanger in het buitenland woonachtig is.

Op de nog openstaande saldi belastingvorderingen kunnen vanaf 2018 nog verdere bezwaarschriften toegekend en afgehandeld worden, aanslagen kwijtgescholden worden en/of aanslagen oninbaar worden verklaard.

4.5 Weerstandsvermogen

4.5.1 Inleiding

Elke organisatie loopt in meer of mindere mate risico's, hierbij kan gedacht worden aan onder meer aansprakelijkheidsrisico's, financiële risico's, imago-risico's, informatierisico's en milieurisico's. Het in kaart brengen van de risico's maakt het mogelijk ze te analyseren en te beoordelen. Een dergelijke analyse bestaat uit een inschatting van de kans dat een gebeurtenis optreedt en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn.

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in het onderdeel weerstandsvermogen. Deze risico's hebben geen impact op het weerstandsvermogen van het waterschap omdat passende beheersmaatregelen zijn genomen (verzekering, een post opgenomen in de begroting, een voorziening getroffen). De getroffen maatregelen zijn met name bedoeld om de gevolgen te reduceren en niet om de oorzaken weg te nemen. Deze risico's komen niet in aanmerking voor opname in de risicoparagraaf.

Het weerstandsvermogen geeft de financiële draagkracht van het waterschap aan indien zich onvoorziene tegenvallers voordoen en is op basis van het Waterschapsbesluit een verplicht onderdeel van de begroting. Op basis van het risicoprofiel kan worden bepaald hoeveel geld (weerstandsvermogen) nodig is om de gevolgen van de risico's te dekken.

4.5.2 Risicomanagementbeleid

Het beleid dat het waterschap voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de 'Beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen waterschap Hollandse Delta' welke in 2008 door de Verenigde Vergadering is vastgesteld. In dit beleidsstuk is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van het risicomanagement. Op basis van dit beleidsstuk is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld.

Waterschap Hollandse Delta is verplicht zowel in de begroting als in het jaarverslag de risico's te vermelden die de financiële positie van het waterschap kan beïnvloeden. Er dient een zo goed mogelijk beeld van de kwantificeerbare risico's aanwezig te zijn. Dat betekent echter niet dat in de waterschapshuishouding geen risico's meer aanwezig zouden zijn. Net als iedere andere organisatie heeft ook het waterschap bij de uitvoering van haar taken te maken met onzekerheden die kunnen leiden tot financiële nadelen.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie is. Dit is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Het weerstandsvermogen is de ratio van de weerstandscapaciteit in verhouding tot de risico's. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om die risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

4.5.3 Belangrijkste risico's

De belangrijkste risico's van het waterschap zijn geïnventariseerd. Het risicoprofiel is zeer diverse van aard. Zowel grote als kleine risico's, risico's met interne of externe oorzaak en risico's die operationeel dan wel strategisch van aard zijn. Een aantal van deze risico's is regulier van aard.

Hieronder volgen de belangrijkste geïdentificeerde risico's:

Belastingprocedure tariefdifferentiatie Wegbeheerder (Watersysteemheffing)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Op 28 december 2016 heeft de rechtbank Overijssel in een belastingprocedure tussen de provincie Flevoland en het belastingkantoor GBLT dat namens Waterschap Zuiderzeeland de heffing van de waterschapsbelastingen verzorgt, overwogen dat het begrip 'verharde openbare wegen' zoals dat in artikel 122, derde lid, onder b, van de Waterschapswet voor de tariefdifferentiatie wegen wordt gebruikt, beperkt moet worden uitgelegd. De rechtbank oordeelde dat onverharde weggedeelten die dienstbaar zijn aan de (verkeersfunctie van de) verharde weg, niet onder de reikwijdte van dit begrip vallen. Volgens de rechter mag de tariefdifferentiatie wegen zich dus alleen uitstrekken over verharde weggedeelten. Het gaat om een principiële uitspraak, met in potentie grote financiële gevolgen voor de waterschappen. Het is namelijk zo dat alle waterschappen een tariefdifferentiatie wegen hanteren en hierbij uitgaan van de ruime interpretatie van het begrip 'verharde openbare wegen'. GBLT heeft inmiddels hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank. Het kan nog enige tijd duren voordat het Gerechtshof of –indien cassatie wordt ingesteld, de Hoge Raad– een definitief oordeel in deze kwestie velt. Omdat het niet ondenkbeeldig is dat (alle) wegbeheerders als gevolg van de uitspraak met ingang van dit jaar bezwaar tegen hun belastingaanslag zullen maken, breekt voor de waterschappen een periode van onzekerheid met betrekking tot de belastingopbrengsten aan. Het maximale risico voor WSHD wordt ingeschat op € 750.000. In het geval de belastingplichtige over 2017 en voorgaande jaren geen bezwaar heeft ingediend en de aanslag heeft betaald, is deze onherroepelijk. Een terugbetaling van mogelijk onterecht betaalde belasting is dan niet aan de orde. Het risico voor 2017 is daarmee vervallen. In Burap 1-2018 wordt ingegaan op de situatie voor 2018. Relatie met programma: Water	40% - 59%	€ 250.000 - € 1.000.000

Bezwijgingsgevaar Duiker Strijen

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Naar aanleiding van een globale bouwkundige inspectie en het daarop volgende nader onderzoek is gebleken dat de duikersluis in de Boompjesstraat in Strijen constructief niet voldoet. De locatie voldoet rekentechnisch niet en het risico bestaat dat de constructie, zonder voorsignalen, kan bezwijken. Dit kan significante schade tot gevolg hebben: de verwachte kosten voor tijdelijk herstel van de functie van de duiker bedragen € 800.000, de hoogte van eventuele schadevergoedingen voor letsel of overige schade kan oplopen tot € 1.000.000. De beheermaatregelen zijn het voortzetten van de regelmatige inspecties. In 2018 worden tijdelijke maatregelen (10-15 jaar getroffen) om de stabiliteit van de constructie (en daarmee de veiligheid) voorlopig te waarborgen. Voor het nemen van structurele maatregelen (75-100 jaar) zal ook in 2018 een plan van aanpak opgesteld worden. Relatie met programma: Water	0% - 19%	Groter dan € 1.000.000

Bijdrage fietspad S40/Fietspad Korteweg

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Dit project is één van de projecten uit het 'Gebiedsprofiel verkeer en vervoer Hoeksche Waard' die WSHD uitvoert. In de regionale projectgroep verkeersveiligheid Hoeksche Waard (RPV) van januari 2015 is besloten deeltraject IV van de fietsverbinding uit te voeren, onder andere bestaand uit een vrijliggend fietspad langs de Korteweg in de gemeentes Korendijk en Cromstrijen. Dit is bestuurlijk bevestigd door de bij de RPV betrokken partijen. Het risico bestaat dat de betrokken partijen (provincie en gemeenten) niet instemmen met een hogere bijdrage of deze niet beschikbaar stellen (€ 400.000). Relatie met programma: Wegen	0% - 19%	€ 250.000 - € 1.000.000

Bijdrage Generieke Digitale Infrastructuur (GDI)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2014 stelde het Kabinet een Digicommissaris aan om de problematiek rondom de GDI (MijnOverheid en DigiD) structureel op te lossen. De problematiek richt zich voornamelijk op twee thema's: de governance en de financiën. In de zomer van 2016 heeft de Ministerraad zodoende besloten dat er gezamenlijke financiering komt voor de GDI en dat de toerekenbare kosten worden doorbelast aan gebruikers (profijtbeginsel). De Unie heeft, evenals de VNG en IPO, steeds aangegeven geen voorstander van dit profijtbeginsel te zijn omdat door tarifiering het gebruik van de voorzieningen wordt belemmerd en er hoge administratieve lasten mee zijn gemoeid. Om te voorkomen dat de GDI in 2018 weer financieel vastloopt, wilden het Ministerie van BZK en de Digi-commissaris besluitvorming over doorbelasting van GDI voorzieningen voor de voorjaarsnota 2017 effectueren. Op 24 februari 2017 heeft de Ministerraad besloten het gebruik van de voorzieningen DigiD, MijnOverheid en Digipoort met ingang van 2018 door te belasten aan de afnemers. Voor de waterschappen en belastingssamenwerkingen betekent dit dat zij voor DigiD en MijnOverheid moeten gaan betalen. Het Nationaal Beraad Digitale Overheid heeft in een extra vergadering op 5 oktober jl. besloten dat deze doorbelasting zal plaatsvinden op basis van een 'prijs maal hoeveelheid' tariefstructuur met een vrijstelling voor de eerste 1.000 afname-eenheden. Voor alle afnemers geldt voor de eerste 1.000 afname-eenheden een nultarief. Dit nieuwe besluit van het Nationaal Beraad brengt de totaalkosten voor de waterschappen op ongeveer € 397.000 en voor de belastingkantoren op € 1.300.000. Dit is bijna € 3 miljoen minder dan de oorspronkelijke berekeningen uit februari 2017. De definitieve prijzen per afname-eenheid kunnen pas berekend worden nadat alle afnemers hun prognoses voor 2018 hebben aangeleverd. Relatie met programma: Algemene dekkingsmiddelen	40% - 59%	€ 100.000 - € 250.000

Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Net zoals in voorgaande jaren heeft de Unie ten behoeve van de meerjarenramingen van de waterschappen een raming gemaakt van de solidariteitsbijdragen die in de komende jaren kunnen worden	40% - 59%	€ 250.000 - € 1.000.000

verwacht. Hiertoe heeft de Unie het effect ingeschat van de indexatie met de IBOI (Index voor Bruto OverheidsInvesteringen) van de bedragen die in de begroting van het Deltafonds 2018 zijn vermeld. De verdeling over de waterschappen vindt voor alle jaren plaats met de verdeelsleutels die in 2015 door Rijkswaterstaat zijn vastgesteld. In 2019 worden deze geactualiseerd. Waterschappen met nHWBP-projecten moeten naast met de solidariteitsbijdragen uiteraard rekening houden met de 10%-projectgebonden aandelen van hun projecten. De ramingen voor 2018 t/m 2025 komen hoger uit dan de ramingen voor deze jaren die door de Unie eind 2016 zijn afgegeven. De reden is dat de IBOI voor 2017 en 2018 door het Centraal Planbureau inmiddels hoger wordt ingeschat dan ten tijde van de Unieraming van eind vorig jaar. Het daadwerkelijke bedrag dat de waterschappen in 2018 moeten betalen is pas medio 2018 bekend. Zoals vorig jaar aan de waterschappen is gemeld, komen er binnen het HWBP extra middelen beschikbaar voor het nHWBP, omdat er voor het HWBP2 minder geld nodig is. Daarbij is aangegeven dat een vrijval van in totaal € 318 miljoen tot een lagere solidariteitsbijdrage voor de waterschappen aan het HWBP leidt in 2019, € 31,8 miljoen minder. In 2019 kunnen de waterschappen dus een substantieel lagere factuur voor de solidariteitsbijdragen tegemoet zien. In de begroting van het Deltafonds 2018, die in september 2017 is verschenen, wordt een nieuwe vrijval vanuit het HWBP2 aangekondigd. Ook deze vrijval leidt op enig moment tot lagere solidariteitsbijdragen voor de waterschappen. Het gaat nu om een bedrag van in totaal € 5,4 miljoen voor alle waterschappen samen. Bij de keuze voor het moment van de verlaging heeft het ministerie zich laten leiden door de beschikbaarheid van middelen binnen het Deltafonds. De begroting van het Deltafonds geeft aan dat deze verlaging vooralsnog het beste past in 2025, maar deze verlaging zou in de komende jaren nog naar eerder in de tijd verschoven kunnen worden. Kortom, er zijn diverse factoren waardoor de solidariteitsbijdrage hoger (of lager) kan uitvallen dan vooraf geraamd. Relatie met programma: Waterkeringen		
---	--	--

Bijdragen aan objecten van derden (Rotterdam)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Medio 2016 heeft een afrekening van de bijdrage van het waterschap aan een door een gemeente gepleegde investering in een afvalwatertransportsysteem plaatsgevonden. Aanvankelijk heeft deze gemeente aangegeven dat er mogelijk een dispuut met de aannemer was over de afrekening van genoemd project. Later heeft betreffende gemeente aangegeven dat de verwachting was dat er geen grond was voor een claim en dat de verjaringstermijn bijna bereikt was. Derhalve is dit project in december 2016 definitief afgesloten. Ondanks de verwachtingen van betreffende gemeente inzake deze claim heeft de gemeente in april 2017 een brief ontvangen van het advocatenkantoor van de aannemer waarin wordt aangegeven dat de betreffende aannemer zich het recht wenst voor te behouden om de betalingen, waarover een dispuut bestaat, te vorderen. Het betreft	40% - 59%	€ 250.000 - € 1.000.000

volgens opgave een bedrag van circa € 600.000, met een kostenverdeling voor WSHD van 66%. Het risico voor WSHD bedraagt op basis hiervan circa € 400.000.		
Relatie met programma: Zuiveren		

Garantstelling HVC

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
De in de GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de DRSH Zuiveringsslib NV. Op 1 januari 2010 is de DRSH NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan NV HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 397 aandelen (per januari 2014 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). In september 2011 is dit belang overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 28% van het totale financiële belang binnen de GR. De waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 29,1 miljoen (31 december 2017) en de schuldpositie voor de bio-energiecentrale (BEC) te Alkmaar (€ 5,4 miljoen). De garantstelling voor de BEC geldt alleen indien wordt afgeroepen door HVC. In 2017 is voor ruim € 3.000.000 aan nieuwe leningen aangegaan. Ook in 2018 zullen diverse nieuwe leningen worden afgesloten.	0% - 19%	Groter dan € 1.000.000
Relatie met programma: Zuiveren		

Garantstelling Unie van Waterschappen

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de unie van waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de Unie van Waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben. In 2017 heeft de NWB Bank een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6.013.268.	0% - 19%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Algemene beleidstaken		

Invoering vennootschapsbelastingplicht

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In mei 2015 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen aangenomen waardoor overheidsondernemingen per 1 januari 2016 belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting. Dat betekent dat overheden belasting moeten gaan betalen over de winst die behaald wordt op activiteiten waarop, volgens de wet, in concurrentie wordt getreden met "de markt". Op dit moment wordt, in samenwerking met Unie van Waterschappen, onderzocht wat de mogelijke consequenties zijn voor Waterschappen. De verwachting is dat de belastingdruk beperkt zal zijn. Dit is echter nog onzeker, met name omdat een nieuwe wet betreft waarover nog geen rechtspraak of jurisprudentie bekend is. De onzekerheid zal pas worden weggenomen wanneer de Belastingdienst zich hier definitief over uitspreekt. Op basis van de gesprekken met de Belastingdienst is € 50.000 aan lasten opgenomen voor de onderdelen die VPB plichtig zijn. Het opgenomen risico betreft de onderwerpen waarover de gesprekken met de Belastingdienst nog gaande zijn.	40% - 59%	€ 100.000 - € 250.000
Relatie met programma: Algemene dekkingsmiddelen		

Onderhoud beschoeiing

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Tot nu toe is bestendige gedragslijn van WSHD rondom onderhoud van beschoeiingen gebaseerd op het uitgangspunt dat waterschappen enkel verantwoordelijk zijn voor het waarborgen van het doorstroomprofiel en op basis daarvan eigenaren van aangrenzende percelen zelf verantwoordelijk zijn voor het instandhouden van de oever en de beschoeiing. Vanuit de jurisprudentie is dit standpunt ter discussie gekomen en is de vraag gerezen of het waterschap een onderhoudsplicht heeft op basis van de Keur en Legger voor het instandhouden van de oever en de beschoeiingen in hoofdwatgangen. Op basis van het huidige inzicht is een risico opgenomen dat WSHD mogelijk de oever zal dienen herstellen en/of beschoeiingen in hoofdwatgangen zal dienen te vervangen. Er is een grove schatting gemaakt van de daarmee gepaard gaande kosten.	20% - 39%	Groter dan € 1.000.000
Relatie met programma: Water		

Ontbreken uitwijkvoorziening

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
WSHD heeft geen uitwijkvoorziening: bij een calamiteit waardoor het hoofdgebouw onbruikbaar wordt of de ICT-infrastructuur (geheel of gedeeltelijk) vernietigd wordt, zullen in hoog tempo maatregelen moeten worden genomen om de ICT-infra weer beschikbaar te stellen. De extra kosten om technische maatregelen te treffen om een volledige uitwijk te realiseren voor het hoofdgebouw staan echter op dit moment niet in verhouding tot de kans dat het risico zich voordoet en de geschatte omvang van de kosten. In 2017 is nader onderzoek uitgevoerd naar de belangrijkste kwetsbaarheden bij volledige uitval. Gebleken is dat communicatie/netwerk voorzieningen en een goede backup/restore voorziening van belang zijn. De maatregelen die hiervoor nodig zijn worden in 2018 en 2019 uitgevoerd.	0% - 19%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Ondersteuning en bedrijfsvoering		

Vervuiling oppervlaktewater

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Het (tijdelijk) niet voldoen aan normen c.q. een overschrijding in het kader van de Waterwet en/of milieuvergunning. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om een grote brand, transportongevallen of illegale lozingen op het oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en waardoor de kosten niet verhaald kunnen worden en voor rekening komen van WSHD.	0% - 19%	€ 250.000 - € 1.000.000
Relatie met programma: Water		

Vuilafvoer

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Voor de afvoer van afvalstoffen vanaf de zuiveringen wordt in 2017 een nieuwe aanbesteding gestart. De resultaten van deze Europese aanbesteding worden pas in 2018 verwacht. Gelet op de hoeveelheid afvalstoffen kan dit een structureel financieel effect hebben voor de exploitatie van Zuiveren.	40% - 59%	€ 50.000 - € 100.000
Relatie met programma: Zuiveren		

Wateroverlast 2015

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Op 31 augustus 2015 trad in het oosten van het beheergebied wateroverlast op als gevolg van een grote hoeveelheid neerslag. Als gevolg van deze wateroverlast zijn 36 claims ingediend bij WSHD. In deze claims wordt gesteld dat er schade is geleden door wateroverlast. De omvang van het risico is nog niet te bepalen omdat dit onder andere afhankelijk is van aansprakelijkheid van WSHD, mogelijke dekking vanuit verzekering (indien aansprakelijk), schadeomvang in een aantal gevallen nog door deskundigen moet worden vastgesteld.		
Relatie met programma: Water		

Ten opzichte van Burap 2-2017 is het volgende risico vervallen:

- Bijdragen aan objecten van derden: de derde heeft de claim laten vallen waardoor het risico is vervallen.

4.5.4 Berekening van de benodigde weerstandscapaciteit

Het bedrag dat relevant is voor de berekening van het weerstandsvermogen is het reëel financieel gevolg per risico. Het reëel financieel gevolg is het product van de kans van optreden van een risico maal het geschat financieel gevolg bij het voordoen van een risico. Bij ieder risico is een inschatting gemaakt van de kans van optreden en het ingeschat financieel gevolg. De risico's zijn per programma in beeld gebracht. Voor de niet in te schatten en onbekende risico's wordt voorgesteld een bedrag op te nemen van € 500.000 (opgenomen onder Algemeen). Of dit teveel of te weinig is, moet blijken wanneer er adequatere middelen zijn om risico's te inventariseren en te kwantificeren.

In de 'Beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen waterschap Hollandse Delta' is bepaald dat 90% van het totale reëel financieel gevolg wordt meegenomen voor de berekening van het weerstandsvermogen. De toekomstige praktijk en ervaringen van andere waterschappen zullen moeten uitwijzen of deze schatting goed is geweest.

Bovenstaande wordt cijfermatig inzichtelijk gemaakt in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1.000	Totaal ingeschatte risico's (in €)	Niet in te schatten risico's (in €)	Totaal risico's (in €)	Benodigde weerstandscapaciteit (90%) (in €)
Waterkeringen	416		416	374
Water	1.651		1.651	1.486
Zuiveren	1.498		1.498	1.348
Wegen	115		115	104
Totaal	3.680	0	3.680	3.312

4.5.5 Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Om de risico's te kunnen opvangen, is het van belang dat het waterschap over een buffer beschikt die hiervoor voldoende is, de zogenaamde weerstandscapaciteit. Weerstandscapaciteit bestaat uit die middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken.

Daarbij komen de volgende onderdelen in aanmerking:

- de omvang van de vrij besteedbare reserves;
- de omvang van de stille reserves;
- de omvang van de onbenutte belastingcapaciteit.

De vrij besteedbare reserves

Bij waterschap Hollandse Delta vormt het eigen vermogen de belangrijkste buffer tegen optredende risico's. Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves, egaliseringsreserves en bestemmingsreserves. De algemene reserves en bestemmingsreserves waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan, kunnen als vrij besteedbare reserves worden beschouwd.

De stille reserves (grond, dienstwoningen en aandelen)

Van stille reserves is sprake wanneer de marktwaarde van bepaalde activa hoger is dan de op de balans opgenomen boekwaarde. De aanwezigheid van dergelijke stille reserves is een onvermijdelijk gevolg van het voorschrift dat de boekwaarde van de activa gebaseerd moet zijn op de historische kostprijs. Een stille reserve kan tot de weerstandscapaciteit worden gerekend indien het desbetreffende actief vrij verhandelbaar is en de opbrengst bij verkoop uitgaat boven het bedrag dat nodig is om wegvallende inkomsten op te vangen. Waterschappen kennen in het algemeen twee soorten stille reserves, de stille reserves in financiële bezittingen en materiële bezittingen. De stille reserves zijn vanuit het voorzichtigheidsbeginsel niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit

Voor de waterschappen gelden er, in tegenstelling tot de gemeenten, met betrekking tot de tariefstelling geen wettelijke maxima. De voor weerstandscapaciteit in te schatten ruimte is in

principe onbegrensd. Vooralsnog zijn de stille reserves niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

4.5.6 Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit

De totale omvang van de (geprognosticeerde) beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve) per programma is in onderstaande tabel per 31 december 2017 weergegeven.

Bedragen x € 1.000	Stand reserve per 31 december 2017 (in €)	Streefwaarde ratio (midden klasse B)	Huidige ratio weerstandvermogen	Beschikbare ruimte reserve (in €)
Waterkeringen	3.717	1,70	A	3.081
Water	8.358	1,70	A	5.832
Zuiveren	4.815	1,70	A	2.523
Wegen	5.475	1,70	A	5.298
Totaal	22.364			16.734

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt in de ratio weerstandsvermogen.

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

Op basis van de berekende ratio weerstandsvermogen en bovenstaande tabel kan het weerstandsvermogen per programma als volgt worden geclassificeerd:

- Programma Waterkeringen: uitstekend
- Programma Water: uitstekend
- Programma Zuiveren: uitstekend
- Programma Wegen: uitstekend
- Programma Algemene Beleidstaken: uitstekend

4.6 Houdbare waterschap financiën

Een sluitende meerjarenbegroting vormt de basis voor houdbare waterschapsfinanciën. Houdbare waterschapsfinanciën vergen echter meer dan dat er tegenover alle lasten op de begroting ook voldoende baten staan. Vereist is dat het waterschap in geval van financiële tegenslag voldoende mogelijkheden heeft om de klappen te kunnen opvangen. Dit is voor waterschap Hollandse Delta het geval. Er is sprake van structureel sluitende begroting. In 2016 is de vaste schuld gestegen. Dit is het gevolg van de herstructurering van de leningenportefeuille, waarbij (aflossingsvrije) leningen met hoge rentes zijn overgesloten naar lossende leningen tegen de huidige lage marktrente. Hiermee heeft het waterschap bereikt dat de rentelast verlaagd is en dat de leningen een gelijkmatiger aflossingspatroon kennen. Waterschap Hollandse Delta is voor circa 87% gefinancierd met vreemd vermogen (cijfers waves.databank.nl, uvw.nl). Dit ligt onder het gemiddelde (90% vreemd vermogen) van de waterschappen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van het waterschap goed is.

4.7 Financiering

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) zijn kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden. De belangrijkste doelstellingen van deze wet zijn: het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden, het beheersen van renterisico's en het vergroten van transparantie.

Het treasurybeleid van waterschap Hollandse Delta (WSHD) is erop gericht toegang te krijgen en te behouden tot de geld- en kapitaalmarkt om zo, binnen de financiële mogelijkheden van het waterschap optimale of voldoende toegang te verkrijgen dan wel de lasten zo veel mogelijk te reduceren. Hierbij moeten de risico's zo goed mogelijk worden beheerst.

De verantwoording in deze financieringsparagraaf vindt plaats op basis van toetsing van het beleid zoals opgenomen in de Programmabegroting 2017-2021.

4.7.1 Ontwikkeling in de financierings- en beleggingsbehoefte Kasgeldleningen

In de treasurycommissie is besloten de financieringsbehoefte zo lang mogelijk in te vullen met kasgeldleningen omdat dit financieel interessant was gezien de negatieve rente op deze leningen. In het eerste kwartaal zijn er 3 kasgeldleningen afgesloten en in het tweede kwartaal 2 voor een periode van 1 maand.

4.7.2 De ontwikkeling in de renterisiconorm, kasgeldlimiet en drempelbedrag Renterisiconorm

De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal en is in 2017 niet overschreden:

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Berekening renterisiconorm		
Begrotingstotaal	167.374	166.255
Percentage regeling	30%	30%
Renterisiconorm	50.000	50.000
Renteherzieningen	0	0
Aflossingen	15.705	111.168
Renterisiconorm	15.705	111.168
Ruimte onder renterisiconorm	34.295	-61.168

In 2016 is de renterisiconorm overschreden als gevolg van herstructurering van de leningenportefeuille bij de Nederlandse Waterschapsbank. De provincie Zuid-Holland heeft hiervoor in 2016 ontheffing verleend op basis van artikel 6, lid 5 van de wet Fido.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bedroeg in 2017 € 38 miljoen en is niet overschreden. WSHD heeft in 2017 geen gebruik gemaakt van haar kasgeldlimiet.

Bedragen x € 1.000	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Berekening kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	167.374			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	38.000			
Gemiddelde vlottende schuld	75.235	94.498	79.785	52.656
Gemiddelde vlottende middelen	55.738	178.966	120.650	64.430
Netto vlottende schuld	19.496	-84.468	-40.866	-11.774
Kasgeldlimiet	38.000	38.000	38.000	38.000
Ruimte onder kasgeldlimiet	18.504	122.468	78.866	49.774

Drempelbedrag schatkistbankieren

Dagelijks wordt beoordeeld of de rekening-courant van WSHD bij de NWB moet worden 'afgeroomd' naar of moet worden aangevuld van onze rekening bij de schatkist. WSHD mag maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist aanhouden (aanhouden op onze rekening-courant bij NWB). Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal. In 2017 is het drempelbedrag 0,75% van € 167,374 miljoen zijnde € 1.255.305. In de toelichting op de balans per 31 december 2017 (paragraaf 5.3) wordt onder de vlottende activa het verloop gedurende 2017 in beeld gebracht. In dit overzicht is te zien dat de gemiddelde stand in rekening-courant bij NWB in het 1^e, 2^e, 3^e en 4^e kwartaal onder het drempelbedrag gebleven is.

Op 31 december 2017 had WSHD een tegoed van € 26 miljoen afgerond bij de schatkist. Het tegoed bij de schatkist is grotendeels afkomstig van ontvangen subsidies op dijkversterkingswerken.

Rentevisie

De verwachting ten aanzien van de ontwikkeling van de rente op korte termijn tot 1 jaar is dat deze onveranderd laag zal blijven. De refirente (herfinancieringsrente, zijnde de rente die banken/financiële instellingen betalen aan de Europese Centrale Bank wanneer zij geld opnemen) bedroeg eind 2017 0,00% (eind 2016 0,00%). Voor de komende maanden is de verwachting stabiel op 0,00%.

Rentegevoeligheidsanalyse

De leningenportefeuille van waterschap Hollandse Delta is in zeer grote mate ongevoelig voor de renteontwikkelingen. De gesloten lening overeenkomsten zijn gedurende de looptijd rentevast en worden gedurende de looptijd geheel afgelost. Een renteherziening tussentijds vindt niet plaats.

Renteomslag

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de rentekosten moeten worden toegerekend aan de beleidsproducten. Deze toerekening vindt plaats via de renteomslag. Het renteomslagpercentage (rekenrente) wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de begrote boekwaarde van de vaste activa per 1 januari van het betreffende jaar. In de Programmabegroting 2017-2021 is het renteomslagpercentage berekend op 2,27%.

In de notitie rente 2017 van de commissie BBV is aangegeven dat bij een afwijking van meer dan 25% in de daadwerkelijke rentelasten (in euro's) ten opzichte van de begrote rentelasten (in euro's) een correctie verplicht is. Bij herberekening van het renteomslagpercentage op basis van de verwachte rentelasten (peildatum: augustus 2017) lag de afwijking lager dan 25%. Een aanpassing van het renteomslagpercentage zou op basis van deze afwijking niet nodig zijn. Wanneer gekeken werd naar de toerekening naar de beleidsproducten bleek dat de toerekening op

basis van de daadwerkelijke boekwaarde per 1 januari 2017 ten opzichte van de begrote boekwaarde een verschuiving van de lasten tussen de beleidsproducten liet zien. Vanwege de omvang van deze verschuiving is er voor gekozen de rentetoerekening (onderdeel van de kapitaallasten per beleidsproduct) bij Burap 2-2017 wel te corrigeren. Het gehanteerde renteomslagpercentage over 2017 bedraagt 2,62%.

Renteschema

In de notitie rente 2017 heeft de commissie BBV geadviseerd het renteschema op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Omschrijving			
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
a1	De externe rentelasten over lange financiering	5.678	
	Agio	1.171	
a2	De externe rentelasten over korte financiering	<u>2</u>	6.851
b	Externe rentebaten	-/-	<u>25</u>
	<i>Saldo rentelasten en rentebaten</i>		6.826
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	
c3	De rentebaai van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+	
		<u>-/-</u>	
	<i>Aan taakvelden toe te rekenen externe rente</i>		6.826
d1	Rente over eigen vermogen	+	
d2	Rente over voorzieningen	+	
	<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>		<u>6.826</u>
e	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	<u>6.826</u>
f	Renteresultaat op het taakveld Treasury		0

4.8 Verbonden partijen

Door middel van verbonden partijen kunnen beleidsvoornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de Programmabegroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. Het beleid ten aanzien van de verbonden partijen is vastgelegd in de Nota verbonden partijen welke door de Verenigde Vergadering is vastgesteld op 26 september 2013.

Een verbonden partij is een rechtspersoon waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in geval de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

4.8.1 Visie op verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken, zal deze samenwerking worden opgezet, c.q. gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn in minder kosten en/of betere kwaliteit, maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

4.8.2 Overzicht verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta heeft met veel participanten een relatie. Het is dan ook niet de bedoeling over elk van hen in dit kader te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Dat zijn in elk geval 2 vennootschappen, 6 gemeenschappelijke regelingen en 2 verenigingen.

Vennootschappen

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB)
2. Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden SUB-I BV (ZHEW)

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	5-mei-1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang WSHD	De deelneming van Hollandse Delta in deze AAA-bank bedraagt € 234.140 opgebouwd uit 1893 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 143 (van de 8.511) aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.	
Bestuurlijk belang WSHD	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017
-Eigen vermogen	1.507.000.000	nnb
-Vreemd vermogen	92.907.000.000	nnb
-Jaarresultaat	107.000.000	nnb
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's		
Overige informatie	In verband met de kapitaalseisen onder Basel III heeft de bank begin 2011 besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse nettowinst. Op grond van de aangekondigde minimale eis voor de leverage ratio per 1 januari 2018 van vooralsnog 3% zal geen dividend meer worden uitgekeerd tot de bank aan deze minimumeis voldoet. De nettowinst zal worden toegevoegd aan de algemene reserves.	
	In 2017 is geen dividend uitgekeerd.	

Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden SUB-I BV (ZHEW)

Vestigingsplaats	Dordrecht		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Ingangsdatum	17-sep-1998		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	ZHEW SUB-I bv is een 100% dochter van WSHD en is opgericht om het leasecontract van de cross border lease aan te gaan.		
Financieel belang WSHD	Een aandelenkapitaal van € 90.756 waarvan gestort € 18.151.		
Bestuurlijk belang WSHD	N.v.t.		
Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017	
-Eigen vermogen	9.146.000	5.582.000	
-Vreemd vermogen	9.146.000	5.582.000	
-Jaarresultaat	0	0	
Relatie met programma	Zuiveren		
Risico's			
Overige informatie	Binnen deze B.V. zijn deposito's ondergebracht die dienen voor de jaarlijkse leasebetalingen van de cross border lease.		

Gemeenschappelijke regelingen / verenigingen

1. Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling (SVHW)
2. Aquon
3. Gemeenschappelijke Regeling Streekarchief Voorne-Putten en Rozenburg
4. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
5. Het Waterschapshuis
6. Unie van Waterschappen (UvW)
7. Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling (SVHW)

Vestigingsplaats	Klaaswaal		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Ingangsdatum	1-jan-2005		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De uitvoering van de belastingheffing en invordering van de waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling SVHW.		
Financieel belang WSHD	Voor 2017 was de bijdrage aan de dienstverlening door SVHW € 4.887.280 (begroot op € 4.849.000).		
Bestuurlijk belang WSHD	Op 1 januari 2017 had SVHW 22 deelnemers. De begroting van SVHW kent een complexe tariefstructuur met daarin een aantal historisch gegroeide aandachtspunten. Het Algemeen Bestuur van SVHW heeft in het verleden de wens uitgesproken om te komen tot een transparante tariefstructuur met een duidelijkere relatie tot de afgenomen diensten en waarin de aandachtspunten zijn verholpen. Het Algemeen Bestuur heeft op 12 april 2017 unaniem ingestemd met een wijziging van de tariefstructuur. De nieuwe tariefstructuur is verwerkt in de begroting 2018.		
Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017	
-Eigen vermogen	690.000	nbn	
-Vreemd vermogen	5.490.000	nbn	
-Jaarresultaat	227.000	nbn	
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen		
Risico's			
Overige informatie			

Aquon		
Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1-jul-2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Aquon is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. Aquon levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. Aquon verzorgt voor WSHD en de andere deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang WSHD	Voor 2017 was de bijdrage voor de dienstverlening van Aquon € 4.205.258.	
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017
-Eigen vermogen	1.165.101	nmb
-Vreemd vermogen	17.173.930	nmb
-Jaarresultaat	0	nmb
Relatie met programma	Water, Zuiveren en Algemene Beleidstaken	
Risico's	1. De gezamenlijk overeengekomen strategie en beleidslijnen bieden voldoende waarborgen bij de beheersing van de operationele risico's 2. Met de in 2018 op te stellen business case over een structurele investering in het bedrijf worden de risico's, die voor de langere termijn mogelijk worden aangegaan, zichtbaar en worden daarmee nadrukkelijk onderdeel van het bestuurlijke besluitvormingsproces.	
Overige informatie	De eigenaren hebben een streep gezet onder het verleden, de nieuwe strategie en beleidslijnen ('Aquon2.0') is door allen onderschreven. De gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling is vastgesteld. Hiermee zijn de bestuurlijke risico's (zoals het risico van uittredende partijen) afgenomen. De nieuwe strategie koerst op efficiëntie en effectiviteitsverbetering van het onderzoeksbedrijf op de langere termijn door te investeren in een centraal geleide organisatie met name door het productieproces volledig te integreren op één locatie. De business case die hiertoe wordt opgesteld, zal inzicht geven in de vraag of met de benodigde investeringen ook de gewenste voordelen zullen worden behaald. Doortastende besluitvorming in de loop van 2018 is hierbij noodzakelijk omdat anders het risico wederom ontstaat dat deelnemers op zoek gaan naar alternatieven waarmee de continuïteit van Aquon wordt bedreigd.	

Gemeenschappelijke Regeling Streekarchief Voorne-Putten en Rozenburg

Vestigingsplaats	Brielle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1-jan-2005
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Streekarchief Voorne-Putten en Rozenburg is een gemeenschappelijke regeling tussen waterschap Hollandse Delta en de gemeenten op Voorne-Putten. Doel van de regeling is het beheer ingevolge de Archiefwet van overgebrachte archiefbescheiden en het toezicht op het beheer van niet overgebrachte archiefbescheiden. De VV van waterschap Hollandse Delta heeft op 22 september 2014 besloten de deelname in de gemeenschappelijke regeling te beëindigen. Met ingang van 1 januari 2018 is het waterschap geen deelnemer meer. De afkoopsom is in 2016 betaald en het archief is ondergebracht bij het stadsarchief Rotterdam.
Financieel belang WSHD	De bijdrage van WSHD in 2017 was € 81.943.
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het dagelijks en algemeen bestuur van het streekarchief.
Financiële kerncijfers: -Eigen vermogen -Vreemd vermogen -Jaarresultaat	
Relatie met programma	Bedrijfsvoering
Risico's	
Overige informatie	

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1-sep-2011
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland zijn een gemeenschappelijke regeling aangegaan onder de naam Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 met als doel het resterende slib uit het zuiveringsproces adequaat te verwerken.
Financieel belang WSHD	De in de GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de DRSH Zuiveringsslib NV. Op 1 januari 2010 is de DRSH NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan NV HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 397 aandelen (per januari 2015 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). In september 2011 is dit belang overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 28% van het totale financiële belang binnen de GR. De GR ziet toe op de verwerking van het slib door HVC.
Bestuurlijk belang WSHD	Per 5 december 2016 nemen twee leden van WSHD zitting in het algemeen bestuur van de GR. Vanaf deze datum neemt één lid zitting in het dagelijks bestuur van de GR.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017
-Eigen vermogen	0	0
-Vreemd vermogen	54.506	59.723
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	Zuiveren	
Risico's		
Overige informatie	WSHD levert vanaf 2014 het secretariaat van de GR en begeleidt de P&C-cyclus. De juridische ondersteuning wordt geleverd door Delfland. De gemaakte kosten worden gelijkmatig verdeeld over de aandeelhoudende waterschappen.	

Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1-jul-2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT-programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang WSHD	De bijdrage van WSHD aan Het Waterschapshuis over 2017 bedroeg € 766.301.	
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017
-Eigen vermogen	-10.045	nmb
-Vreemd vermogen	9.636.169	nmb
-Jaarresultaat	-32.873	nmb
Relatie met programma	Bedrijfsvoering	
Risico's	Per 1-1-2015 worden programma/project-specifieke risico's door de deelnemers aan het betreffende programma/project gedragen. Dit betreft het zogenaamde 'loden deur' principe. Naast project specifieke risico's zijn er ook programma overstijgende risico's die het geheel van Het Waterschapshuis betreffen. Voorbeelden hiervan zijn het risico van uittreding van een waterschap, en de invulling van projectcapaciteit. Op grond van art. 41 van de Gemeenschappelijke regeling zullen de waterschappen er zorg voor dragen dat het Waterschapshuis te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan de verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.	
Overige informatie	Het Waterschapshuis is een organisatie die is opgebouwd uit een algemeen deel (bedrijfsvoering), waarvan de kosten door alle deelnemers worden gedeeld. Daarnaast is er een deel waarin waterschappen facultatief participeren (projecten) en zijn er collectieve projecten waarin alle aan de GR deelnemende waterschappen participeren. Het Waterschapshuis bestaat uit een vaste kern van medewerkers, die zorgt voor instandhouding. Daarnaast is er een flexibele schil van medewerkers voor de invulling van de programma's. Om vraag en aanbod goed op elkaar af te stemmen, is besloten om vanuit een meerjarenprogramma te werken. Het Waterschapshuis is in essentie een 'IT-projecten-fabriek':	

Het Waterschapshuis

	Het Waterschapshuis verricht alleen maar activiteiten en projecten in opdracht van, voor en door waterschappen. Onder alle projecten, collectief of facultatief, liggen dus opdrachten van (groepen van) waterschappen.
--	---

Unie van Waterschappen (UvW)

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	1-jan-1927
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse waterschappen zijn verenigd in de Unie van Waterschappen. De Unie behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de regering, internationale instanties, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Unie neemt deel in veel overleg- en adviesorganen en is betrokken bij de ontwikkeling van het rijksbeleid, regelgeving en beleidsnota's voor waterbeheer. De Unie neemt ook het initiatief zelf onderwerpen op de politieke agenda te zetten. De Unie opereert op basis van de volgende visie: • De Unie wil leidend zijn in de strategische discussie over regionaal waterbeheer, in zowel nationale als internationale context, met als doel: duurzaam waterbeheer. • De Unie is een inspirerende gesprekspartner over regionaal waterbeheer en dus aanwezig op plekken waar belangrijke besluiten worden genomen. • De Unie excelleert in strategisch netwerken, speelt adequaat in op veranderingen, neemt initiatieven, is communicatief in het inspireren en verbinden en kent de 'ins and outs' van de Haagse en Brusselse bureaucratie. Het Uniebureau anticipeert op veranderende wensen van waterschappen, veranderende maatschappelijke vraagstukken en toenemende internationalisering. De beoogde proactieve inzet van het Uniebureau, als ondersteuner van het bestuur, wordt bereikt met een organisatiestructuur die op samenwerking is gericht.
Financieel belang WSHD	Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. De bijdrage voor 2017 was € 581.342 (inclusief bijdrage waarderingskamer).
Bestuurlijk belang WSHD	Het hoogste orgaan van de Unie van Waterschappen is de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting. De ledenvergadering vergadert 4 keer per jaar. Uit de ledenvergadering worden de leden van het bestuur gekozen. Formele besluitvorming vindt plaats in het bestuur en in de ledenvergadering. Per beleidsterrein is een bestuurlijke Uniecommissie waarin de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben. Per

Unie van Waterschappen (UvW)		
	beleidsterrein wordt in de commissie het beleid van de Unie voorbereid en deels vastgesteld. De bestuurlijke commissies worden geadviseerd door ambtelijke werkgroepen. Hierin heeft een beperkt aantal waterschapsmedewerkers zitting.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017
-Eigen vermogen	718.128	nnb
-Vreemd vermogen	11.110.404	nnb
-Jaarresultaat	887.985	nnb
Relatie met programma	Algemene beleidstaken	
Risico's		
Overige informatie	In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de unie van waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de unie van waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben.	

Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen		
Vestigingsplaats	Delft	
Rechtsvorm	Vereniging	
Ingangsdatum	22-dec-1910	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De behartiging van de belangen van de waterschappen in het algemeen en in het bijzonder van die, welke geheel of gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland zijn gelegen. Zij verricht al datgene dat in het belang is of kan zijn voor een goede taakuitoefening door de aangesloten waterschappen. De volgende waterschappen zijn aangesloten: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, waterschap Hollandse Delta en waterschap Rivierenland.	
Financieel belang WSHD	Voor 2017 is een bijdrage van nihil vastgesteld.	
Bestuurlijk belang WSHD	De dijkgraaf van waterschap Hollandse Delta is voorzitter van de VZHW. Ook de secretariatsfunctie wordt vanuit Hollandse Delta ingevuld. Er worden 4 vergaderingen per jaar gehouden. Daarnaast wordt regelmatig overlegd met de Gedeputeerde Water van de provincie Zuid-Holland en de HID van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017
-Eigen vermogen	23.061	nnb
-Vreemd vermogen	3.025	nnb
-Jaarresultaat	3.608	nnb
Relatie met programma	Algemene beleidstaken	
Risico's	Het risico is beperkt tot de jaarlijkse financiële bijdrage aan de vereniging.	
Overige informatie		

Indirect verbonden partijen

Naast de partijen die voldoen aan de definitie verbonden partij, zijn er ook partijen waar WSHD indirect mee verbonden is, oftewel de indirect verbonden partijen. Bij deze partijen is er wel sprake van een financieel belang maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang bijvoorbeeld omdat de deze partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een verbonden partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze indirect verbonden partijen aandacht te besteden.

Indirect verbonden partijen:

1. N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (N.V. HVC)
2. Stowa
3. Muskusrattenbeheer (MRB)

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

Vestigingsplaats	Alkmaar	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap	
Ingangsdatum	1-jan-2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	HVC is verantwoordelijk voor het duurzaam afvalbeheer van haar aandeelhouders (gemeenten en waterschappen). Daarnaast produceert HVC duurzame energie. Deze wordt geleverd aan gemeenten, waterschappen, bedrijven en particulieren.	
Financieel belang WSHD	Gezamenlijk bezitten Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland 397 aandelen (per januari 2014 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). Vanaf 1 januari 2010 zijn deze aandelen in beheer van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009.	
Bestuurlijk belang WSHD	De GR is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van HVC. In december 2017 is in de aandeelhoudersvergadering besloten om het aantal commissarissen te verminderen van negen naar vijf en de benoemingsprocedure te wijzigen. Hiermee is de benoeming door de GR Slib van een eigen commissaris niet meer mogelijk. Wel is vastgelegd dat ten minste één van de commissarissen een publieke signatuur heeft met kennis van het gemeentelijke en het waterschapsdomein. Verder is afgesproken dat de GR Slib invloed krijgt op de benoeming van de commissarissen en dat één van de RvC-leden als aanspreekpunt voor de waterschappen wordt aangewezen. Daarmee is de betrokkenheid van de waterschappen bij de raad van commissarissen gewaarborgd.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017
-Eigen vermogen	89.440.000	nmb
-Vreemd vermogen	860.654.000	nmb
-Jaarresultaat	7.575.000	nmb
Relatie met programma	Zuiveren	
Risico's	De waterschappen hebben via de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 hun voormalige belangen in DRSH Zuiveringsslib NV ondergebracht bij de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De waterschappen staan vanaf hun	

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

	toetreding garant voor de financiering van de activiteiten die HVC voor de waterschappen uitvoert. In het B-plusaandeelhouderschap dat in 2013 van kracht is geworden, heeft de garantstelling ook betrekking op financiering van investeringen ter verduurzaming van de activiteiten die voor de waterschappen worden uitgevoerd. Zo wordt een deel van de financiering (c.q. de daarvoor benodigde garantstelling) van de bio-energiecentrale (BEC) in Alkmaar aan de waterschappen toegerekend aangezien de BEC de groene elektriciteit levert ten behoeve van de bedrijfsvoering van de slibverbrandingsinstallatie (SVI). Een verdere aanpassing c.q. uitbreiding van de garantstelling vindt alleen plaats na besluitvorming door de GR over (financiering van) nieuwe investeringen ten behoeve van de waterschappen. De betrokken waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 29,1 miljoen (31 december 2017) en de schuldpositie voor de BEC (€ 5,4 miljoen). In 2018 zal een oude lening van € 5 miljoen worden afgelost. Daartegenover zullen in 2018 nieuwe leningen worden aangetrokken. De aandeelhouders B staan naar rato garant voor de leningen t.a.v. de Slibverbrandingsinstallatie, voor de BEC is de garantstelling circa 12% van het totaal, naar rato van de aandelenverhouding tussen aandeelhouders A en B. Ter compensatie van de door de waterschappen gegarandeerde geldleningen betaalt HVC jaarlijks een vergoeding van 1% van het garantstellingsbedrag aan de gemeenschappelijke regeling. In 2017 was dit een bedrag van € 302.420 Hollandse Delta kreeg hiervan € 84.556 toebedeeld.
Overige informatie	HVC heeft samen met het Brabantse SNB in februari 2015 een overeenkomst getekend met de Belgische firma EcoPhos voor het terugwinnen van fosfaat uit de vliegashouders van de beide slibverbrandingsinstallaties in Dordrecht en Moerdijk. De vergunningverlening voor de slibasverwerking heeft daarna vertraging opgelopen. De start van de terugwinning wordt niet voor 2019 verwacht. In 2017 is in opdracht van de GR een strategisch onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden tot opvolging van de huidige Slibverbrandingsinstallatie in Dordrecht, die rond 2028 het einde van haar levensduur bereikt. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met Waternet en Hollands Noorderkwartier en in overleg met SNB en de andere Nederlandse waterschappen. Geconcludeerd is dat keuzes ten aanzien van nieuwe investeringen medio 2021 genomen moeten worden. Het naar voren halen van vervangingsinvesteringen levert voorsnog geen meerwaarde op.

STOWA

Vestigingsplaats	Den Haag (statutair)	
Rechtsvorm	Stichting	
Ingangsdatum	13-sep-1971	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis die nodig is om de opgaven van de regionale waterbeheerders goed uit te voeren.	
Financieel belang WSHD	De bijdrage voor 2017 was € 453.306.	
Bestuurlijk belang WSHD	In het bestuur van de STOWA zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers. Momenteel is WSHD niet direct vertegenwoordigd in het STOWA bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31-dec-2016	31-dec-2017
-Eigen vermogen	6.592.000	nnb
-Vreemd vermogen	2.004.000	nnb
-Jaarresultaat	-1.266.000	nnb
Relatie met programma	Waterkeringen, Water, Zuiveren en Algemene Beleidstaken	
Risico's		
Overige informatie	Enkele onderwerpen, die momenteel vanuit STOWA worden opgepakt, gestimuleerd of ondersteund: • Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (Energie- en grondstoffenfabriek, Platform Water en Energie) • Integrale oplossingen in de waterketen (bijv. medicijnresten, Expertgroep Waterfabriek) • Innovatie in de waterveiligheid (o.a. MLV, dijken op veen) • Normering regionale waterkeringen (overstromingsklassen) • Inspectie waterkeringen (Handboek) • Expertgroep Windturbines en Waterkeringen (kennisuitwisseling) • Expertisenetwerk Pijpleidingen (kennisuitwisseling) • Kennisplatform Risicobeheersing (kennisuitwisseling) • Innovatie in het Waterbeheer (flexibel peilbeheer, visvriendelijke gemalen)	

Muskusrattenbeheer (MRB)

Vestigingsplaats		
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor 'gemene rekening'	
Ingangsdatum	1-jul-2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De bestrijding van 'muskus- en beverratten' is per 1 juli 2011 een taak van de waterschappen geworden. Namens de waterschappen Rijn en IJssel (10,4%), Vallei en Veluwe (18,2%), Rivierenland (47,5%) en Hollandse Delta (23%) is de organisatie en uitvoering ondergebracht bij waterschap Rivierenland.	
Financieel belang WSHD	De bijdrage in 2017 bedroeg € 1.650.800 (begroot € 1.658.000).	
Bestuurlijk belang WSHD	Er vindt bestuurlijk overleg plaats.	
Financiële kerncijfers:		
-Eigen vermogen		
-Vreemd vermogen		
-Jaarresultaat		
Relatie met programma	Waterkeringen	

Muskusrattenbeheer (MRB)

Risico's	
Overige informatie	Financieel verrekenmodel 1. Waterschap Rivierenland stelt voor de kosten van de werkzaamheden, genoemd in artikel 3, vooraf jaarlijks een begroting op. 2. De te verrekenen kosten vloeien voort uit de jaarrekening van waterschap Rivierenland. 3. Het bepaalde in dit artikel is van toepassing bij het vaststellen van de financiële verhoudingen tussen de waterschappen in geval van verrekening van de kosten die met deze overeenkomst zijn gemoeid, en in geval van het opstellen van een liquidatieplan bij opzegging of beëindiging van de overeenkomst. 4. De waterschappen nemen deel voor: a. wat betreft waterschap Rijn en IJssel voor 10,4%, b. wat betreft waterschap Vallei en Veluwe voor 18,2%, c. wat betreft waterschap Hollandse Delta voor 23,9%, d. wat betreft waterschap Rivierenland voor 47,5%. Genoemde percentages gelden eveneens voor de onderlinge verrekening van financiële gevolgen van risico's. Onder deze risico's worden in ieder geval verstaan de risico's die waterschap Rivierenland loopt in de bijzondere situaties, zoals genoemd in artikel 10 van de overeenkomst. Genoemde vooraf vastgestelde percentages zullen vervolgens jaarlijks worden toegepast op de door waterschap Rivierenland daadwerkelijk te dragen kosten en de financiële gevolgen van risico's.

4.9 Bedrijfsvoering

Formatie en bezetting

De formatie van Hollandse Delta bedroeg bij aanvang van 2017 515,62 formatieplaatsen. De overeengekomen efficiencykorting was 11,67 fte. In onderstaand overzicht is deze korting verwerkt. Per 31 december 2017 bedroeg de bezetting 466,67 fte, ofwel 92,6%.

	2016 Formatie in fte	2017 Formatie in fte	2017 efficiency korting	2017 formatie na korting	2017 Bezetting in fte per 31-12-2017
Directieraad	3	3	0	3	2
Concern control	6	0	0	0	0
Beheer en Onderhoud/Faciliteiten	110,86	116,81	4	112,81	99,39
Financiën	23,6	29,19	0,67	28,52	25,66
P&O/KAM	17,48	10,35	0,5	9,85	9,7
Bestuurlijke & Juridische Zaken	36,11	37,42	0,5	36,92	33,2
Vergunningverlening	28,3	26,92	2,3	24,62	24
Handhaving	22,5	14,05	0	14,05	13,56
Technisch onderhoud	54,07	55,74	0	55,74	49,24
Zuiveren	37,33	36,53	0,7	35,83	35,5
Plannen & Regie /Technologie & Beleid	55,15	52,58	3	49,58	46,04
Projecten & Uitvoering	60,15	59,14	0	59,14	59,73
Advies & Automatisering	65,89	73,89	0	73,89	68,65
Stelpost	6,27	0	0	0	0
Totaal	526,71	515,62	11,67	503,95	466,67

Ziekteverzuim

Ten opzichte van 2016 is het ziekteverzuim in 2017 gestegen. Op 31 december 2017 bedroeg het gemiddeld verzuim over de afgelopen twaalf maanden 5,5% met een meldingsfrequentie van 1,2 meldingen per medewerker. Het gemiddeld verzuim over 2016 bedroeg 5,2% met een meldingsfrequentie van 1,3 meldingen per medewerker. Lang verzuim (42 dagen en langer) niet werk gerelateerd is de belangrijkste oorzaak.

Inhuur

Hollandse Delta beschikt over een flexibele schil voor de opvang van pieken in het werk als gevolg van een tekort aan capaciteit en/of kennis. In dit onderdeel van de arbeidsorganisatie wordt voornamelijk inhuur ingezet.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
HWBP	16.146	42.135	45.534	36.387	28.288	13.901
Overige activiteiten	66.808	50.505	51.170	52.400	51.394	50.893
Totaal*	82.954	92.640	96.704	88.787	79.682	64.794

*in uren

Verloop en instroom

In 2017 hebben 43 medewerkers Hollandse Delta verlaten. Het verlooppercentage 2017 komt uit op 8,6% tegenover 8,1% in 2016. Voornaamste redenen van vertrek waren onder meer flexibele pensionering, een andere baan buiten het waterschap en het niet verlengen van (tijdelijke) aanstellingen. Er zijn tijdens het verslagjaar 2017 41 medewerkers in dienst gekomen.

Trainees / workmates

Het programma kent verschillende trajecten:

- “Waterschapstalent, heb jij het?”, onder deze naam is de traineepool in 2014 gestart. In de traineepool participeren naast Hollandse Delta het waterschap Rivierenland en de hoogheemraadschappen Rijnland, Hollands Noorderkwartier en Schieland en de Krimpenerwaard en het HWBP deel. De 3e traineepool is in 2017 gestart met 20 trainees die zijn afgestudeerd op technisch HBO/WO niveau. Hollandse Delta heeft vanuit de traineepool vier personen vast in de gelederen voor de duur van twee jaar.
- Naast deze pool heeft de afdeling Projecten & Uitvoering twee trainees opgenomen in de formatie.
- “Workmates”, in dit programma biedt het waterschap MBO-leerlingen een BBL-traject aan. Het gaat hier om technische opleidingen in de procestechniek of werktuigbouw. In 2017 hebben de laatste twee kandidaten het traject afgerond.

Stageplaatsen/afstudeeropdrachten

In 2017 bood Hollandse Delta aan 17 leerlingen van diverse opleidingen de mogelijkheid van een stageplaats, een afstudeerproject of een studieopdracht.

Management Development (MD)

Het MD-programma is een leer- & ontwikkeltraject voor alle leidinggevenden. Dit zijn de teamleiders, afdelingshoofden en directeurs.

In het management development traject gaan de ontwikkeling en de koers van de organisatie hand in hand met de ontwikkeling van het persoonlijk leiderschap. De doelgroep werkt aan inhoudelijke thema's, casuïstiek en onderlinge samenwerking.

In 2017 hebben directie en afdelingshoofden in een 1 en 2-daagse gewerkt aan het thema strategie. In een gescheiden 2-daagse hebben de teamleiders de onderwerpen informatiemanagement, medewerker tevredenheid en kennis delen aangepakt.

Integriteit

Sinds 2012 voert WSHD een actief beleid met betrekking tot integriteit. Het doel van dit traject is het creëren van bewustwording en het inbedden van integriteit in het reguliere werkproces. Eén van de instrumenten die de afgelopen jaren is ingezet, is de Integriteitmodule. Onderdeel van deze module is de online dilemmatraining waarmee in 2013 is gestart en die jaarlijks is herhaald. Hierbij kregen medewerkers enkele integriteitsdilemma's voorgelegd waarbij zij een keuze moesten maken hoe zij zouden handelen in de betreffende situatie. Vanuit het systeem kregen medewerkers feedback op basis van de geldende gedragscode integriteit.

In het vierde kwartaal 2016 is deze online dilemmatraining, conform contractafspraken voor de laatste keer uitgevoerd. Het deelnamepercentage was 91%. De resultaten van de training zijn in het eerste kwartaal van 2017 gerapporteerd op organisatie/afdelingsniveau. Leidinggevenden hebben de resultaten binnen hun eigen afdeling/teams besproken, actiepunten benoemd en afspraken gemaakt. Het onderwerp integriteit is in 2017 door de teamleiders op de agenda van het periodieke teamleidersoverleg gezet en opgenomen als vast onderdeel van de HR gesprekken.

Verder is in 2017 integriteit opgenomen in de digitale introductie-app voor nieuwe medewerkers ('Appical') en is de nieuwe meldingsregeling 'vermoeden van een misstand' vastgesteld. In 2018 vindt een oriëntatie plaats op nieuwe instrumenten die passen bij de organisatie. In 2018 wordt tevens een bijdrage geleverd aan sector brede ontwikkelingen op het gebied van integriteit zoals het actualiseren van de 'Toolkit integriteit' en een prototype voor 'Vensters voor integriteit'.

Capaciteitsvraagstukken

Hollandse Delta beschikte in 2017 over 515,62 formatieplaatsen. Onder meer door verloop onder de medewerkers zijn deze plaatsen nooit voor de volle 100% bezet. Het vertrek van een medewerker gaat immers sneller dan de herbezetting van de ontstane vacature. We spreken van een onder uitputting op de personele lasten. Een deel van deze onder uitputting wordt gebruikt

voor het tijdelijk inhuren van medewerkers. Echter tot en met 2016 ging het overschot op de personele lasten mee in het eindresultaat.

In 2017 is na Burap 1-2017 een prognose van de onder uitputting opgesteld. Het verwachte overschot bedroeg € 1,4 miljoen. Daarop zijn afspraken gemaakt over de inzet van dit bedrag ten behoeve van de realisatie van de opgave. En dat is ook in tweede helft van 2017 daadwerkelijk gebeurd.

4.10 EMU-saldo

De waterschappen zijn in het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) verplicht financiële informatie op kwartaalbasis te verstrekken aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In de jaarstukken is deze verplichte informatie eveneens opgenomen.

Ten behoeve van deze gegevensverstrekking is er een convenant afgesloten tussen de waterschappen en het CBS. Deze informatie wordt door het CBS onder andere gebruikt voor de verplichte aanlevering van kwartaalinformatie over overheden aan de Europese Commissie.

4.10.1 Toelichting op het EMU-saldo

De vier Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) zijn er samen verantwoordelijk voor dat Nederland gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) moeten de vier overheden samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent vanuit de Europese Unie wordt gesteld, waaronder het EMU-saldo. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren, hebben de waterschappen, net als de andere overheden, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Het Rijk heeft bepaald dat de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) in 2017 gezamenlijk een maximaal aandeel in het EMU-tekort mogen hebben van 0,4% BBP. Deze ruimte is niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen. Als referentiewaarde wordt uitgegaan van de jaren 2014 en 2015 waarin de ruimte wel nader was verdeeld. De waterschappen gezamenlijk hadden hierin een ruimte van 0,06%. Tot en met 2017 zal het Rijk in ieder geval geen maatregelen of sancties treffen indien dit leidt tot overschrijding van de ruimte.

Vanuit de Unie van Waterschappen (UvW) is geadviseerd om ook voor 2017 te blijven werken met de systematiek van referentiewaarden. Voor WSHD heeft de Unie een referentiewaarde van € 23,4 miljoen als indicatie voor het toegestane EMU-tekort afgegeven.

4.10.2 Opbouw EMU-saldo

Omschrijving (bedragen x € 1.000)			Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging/onttrekking aan de reserves		8.172	2.643	-642	7.812
2	Invloed investeringen					
2a	bruto investeringsuitgaven	min	161.071	81.866	68.724	35.623
2b	investeringsbijdragen van derden	plus	77.966	47.092	47.904	29.282
2c	verkoop mva en iva	plus	435			191
2d	afschrijvingen	plus	21.706	22.138	21.447	21.447
3	Invloed van voorzieningen					
3a	toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	plus	1.778	346	3.028	2.829
3b	onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	min	1.709			619
3c	betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	min	736	744	744	819
3d	evt. externe vermeerderingen van reserves	plus				
4	invloed reserves					
4a	evt. betalingen rechtstreeks uit reserves	min				
4b	evt. externe vermeerderingen van reserves	plus				
5	Deelnemingen en aandelen					
5a	boekverlies	plus				
5b	boekwinst	min				
Geraamd EMU-saldo WSHD			-53.460	-10.391	2.269	24.499
Maximaal EMU-tekort o.b.v. macroreferentiewaarde			-23.500	-23.400	-23.400	-23.400
Verschil (+ = ruimte; - = tekort)			-29.960	13.009	25.669	47.899

Het EMU-saldo (ruimte) is hoger dan hetgeen verwacht werd bij Burap 2-2017. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoger exploitatiesaldo en lagere investeringsuitgaven. Het hogere exploitatiesaldo wordt grotendeels veroorzaakt door het verantwoorden van het resultaat van € 4,7 miljoen op het CMK project (de Kier). De oorzaak voor de lagere investeringsuitgaven ligt vooral in de lagere kosten voor de uitvoering van de HWBP projecten ten opzichte van de ramingen. Omdat de HWBP projecten nagenoeg volledig gesubsidieerd zijn, zijn hierdoor ook de investeringsbijdragen van derden lager.

De toevoegingen aan de voorzieningen zijn lager dan geraamd op basis van de meest actuele berekeningen van de verplichtingen van WSHD. De onttrekkingen aan de voorzieningen waren niet geraamd omdat deze gerelateerd zijn aan de afrekening van het grensoverschrijdend afvalwater welke pas in januari 2018 definitief is geworden. Daarnaast zijn de verplichtingen voor WSHD in het kader van de arbeidsgelateerde verplichtingen pas zichtbaar geworden na het bepalen van het resterend verlofsaldo over 2017.

4.11 Duurzaamheid

Waterkeringen

Voor Waterkeringen is een aantal maatregelen bij de implementatie niet uitgevoerd in het kader van budgetgestuurde taakstelling. Als voorbeeld is bij de aanbesteding van het maaibestek gegund op laagste prijs en is met het loslaten van de EMVI criteria de reductie energieverbruik maaien komen te vervallen. De meer innovatieve maatregelen (pilot uitgevoerd met de inzet van drones het toestaan van zonnepanelen en windmolens op waterkeringen) krijgen wel vervolg.

Water

Voor Water is de focus vooral gelegd op het zo veel mogelijk in een vroegtijdig stadium meenemen van duurzaamheid bij nieuwe initiatieven. Bij het opstarten van nieuwe projecten wordt al vanaf het eerste initiatief gewerkt volgens de methodiek Duurzaam GWW, waarbij de kansen ten aanzien van duurzaamheid in de breedte worden geïnventariseerd, zoals circulair gebruik van bouwmaterialen. Daarbij worden duurzame maatregelen SMART in beeld gebracht zodat een maatschappelijke afweging tussen kosten en opbrengsten plaats kan vinden. Bij aanbestedingen wordt zoveel mogelijk via EMVI aanbesteed waarbij duurzaamheid (o.a. hergebruik biomassa) waar mogelijk als wegingscriterium wordt meegenomen. Een aantal gemalen wordt omgebouwd van diesel naar elektrisch om hiermee het dieselverbruik te reduceren. Voor het reduceren van het energieverbruik van kunstwerken wordt aangesloten bij de technische automatisering van onze kunstwerken, hier is in 2017 geen stap in gezet.

Zuiveren

Binnen het programma Zuiveren is Duurzaamheid en Energiebesparing al langer een expliciet onderdeel van de uit te voeren werkzaamheden. De doelstellingen die voor dit programma gesteld zijn, liggen op koers.

Wegen

Voor Wegen geldt voor een aantal maatregelen dat deze voor de komende periode geprogrammeerd worden. Het ecologisch bermbeheer is nog niet uitgevoerd. In 2018 zijn hiervoor extra middelen beschikbaar. LED-verlichting is opgenomen in de meerjarenprogrammering van de vervanging verlichting.

In het in 2018 aan te besteden contract gladheidsbestrijding wordt de eis van 20% reductie van het zout meegenomen. Hierdoor voldoen we in 2019 aan deze eis. Middels de werkzaamheden vanuit het contract groot onderhoud wegen wordt reeds voldaan aan de eis 50% hergebruik asfalt bij nieuwe werkzaamheden. In 2018 wordt een nulmeting CO₂ uitstoot uitgevoerd met betrekking tot nieuw aan te leggen asfalt.

Overige Beleidstaken

Voor de overige beleidstaken geldt dat het merendeel van de initiatieven geïntegreerd is in het lopende werk en volgens planning opgepakt wordt. In het nieuwe inkoopbeleid (Maatschappelijk Verantwoord Inkopen) is duurzaamheid meegenomen. Ten aanzien van de eigen energieopwekking: dit vindt plaats binnen de primaire programma's.

Green deals

In de afgelopen jaren zijn middels de hieronder vermelde akkoorden en Green Deals tal van afspraken gemaakt tussen de Unie van Waterschappen en het Rijk met als doel het bevorderen van de ambities van de waterschappen ten aanzien van;

- efficiënt gebruiken van energie;
- opwekken van groene energie;
- verminderen van uitstoot van broeikasgassen;
- terugwinnen van grondstoffen;
- innovatie;
- duurzaamheid;
- maatschappelijk verantwoord inkopen.

Akkoorden en Green Deals:

- Klimaatakkoord 2010-2020,
- Green Deal Duurzaam GWW 2.0 (2017),
- Green Deal Energie- en Grondstoffenfabriek (2011),
- Green Deal Grondstoffenfabriek (2014),
- Green Deal Duurzame Energie (2016),
- Meerjarenafspraken energie-efficiency (MJA3),
- Investeringsagenda voor kabinetsformatie 2017,
- Manifest MVI 2016-2020.

Bij WSHD zijn ambities op deze gebieden omgezet in concrete doelstellingen en maatregelen. Deze zijn opgenomen in het Opgaveplan Duurzaamheid en Innovatie 2016-2019, Kadernota 2018 en voor wat betreft MVI in een (nog vast te stellen) actieplan MVI. De voortgang in de uitvoering van maatregelen uit het Opgaveplan wordt gemonitord en gerapporteerd in de Planning en Control cyclus.

4.12 Inkoop en aanbesteden

In de eerste helft van 2017 heeft de Verenigde Vergadering de dialoog gevoerd over de invulling van hun kaderstellende en controlerende rol. Dit heeft geleid tot kaders op het gebied van deelname van het MKB en de toepassing van MVI-criteria: biobased inkopen, circulair inkopen, klimaatbewust inkopen, innovatiegericht inkopen, internationale sociale voorwaarden en Social Return on Investment (SROI). Het college heeft, met inachtneming van deze kaders, in het derde kwartaal van 2017 het inkoop- en aanbestedingsbeleid vastgesteld. In de P&C-cyclus van 2018 wordt op deze kaders gerapporteerd. In het laatste kwartaal van 2017 is tevens het inkoopactieplan voor 2018 voorbereid. Het inkoopactieplan is een middel om doelmatig en rechtmatig aan te besteden en te monitoren op de naleving van de Aanbestedingswet. Het inkoopactieplan 2018 resulteert uiteindelijk in een aanbestedingskalender voor 2018 inclusief een vooruitblik naar 2019.

4.13 Rechtmatigheid

4.13.1 Inleiding

De door de Verenigde Vergadering, op grond van artikel 109 lid 2 van de Waterschapswet, aangewezen accountant controleert de jaarrekening van waterschap Hollandse Delta. De accountantscontrole is gericht op het afgeven van een oordeel over:

- De getrouwe weergave van de grootte en samenstelling van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva conform hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- Het rechtmatig ('volgens geldende regels zoals opgenomen in de wet en verordeningen alsmede de volgens de begroting') tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties;
- De inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- Het in overeenstemming zijn van de door het college van dijkgraaf en heemraden opgestelde jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur (AMvB) te stellen regels als bedoeld in artikel 98a Waterschapswet (deze maatregelen zijn uitgewerkt in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit);
- De verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening.

4.13.2 Financiële rechtmatigheid

Bij rechtmatigheid in het kader van de jaarrekening is er een duidelijke relatie met het financiële beheer. Bij de jaarrekening moeten de baten en lasten en balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder de waterschapsverordeningen. Dit wordt de financiële rechtmatigheid genoemd.

Ten aanzien van de rechtmatigheid zijn de artikelen 108 en 109 van de Waterschapswet van belang. In artikel 108 van de Waterschapswet wordt bepaald dat het algemeen bestuur bij

verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede voor het financiële beheer en eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan. Artikel 109 van de controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie. Deze verordening waarborgt dat de rechtmatigheid van het financiële beheer en van de inrichting van de financiële organisatie wordt getoetst.

De rechtmatigheid wordt getoetst aan de hand van het 'Normenkader rechtmatigheid'. Een aanvullend toetsingscriterium in het kader van de rechtmatigheid betreft de begrotingsrechtmatigheid. Voor de controle steunt de accountant voor een belangrijk deel op de bevindingen uit de interne controle van het waterschap zelf.

4.13.3 Interne controle

Op 5 september 2017 heeft het college van dijkgraaf en heemraden het 'Interne Controleplan 2017' vastgesteld. Dit controleplan zoomt in op de volgende financiële processen:

0. IT en algemeen
1. Inkoop en aanbesteden
2. Personeelskosten
3. Afschrijvingen
4. Treasury
5. Bijdragen aan derden
6. Belastingen
 - a. Heffen en innen waterschapbelastingen
 - b. Te betalen overige belastingen
7. Bijdragen van derden
8. Reserves en voorzieningen
9. Overige opbrengsten
10. Investerings

De interne controle is uitgevoerd conform het door het college van dijkgraaf en heemraden vastgestelde 'Interne Controleplan 2017'. Naar aanleiding van de uitgevoerde interne controles worden met het management afspraken gemaakt ter verbetering van processen en beheersmaatregelen. Deze afspraken komen bijeen in een organisatiebrede verbeteragenda, welke ook bestuurlijk wordt vastgesteld.

4.13.4 Normenkader rechtmatigheid

De rechtmatigheid wordt getoetst aan de hand van het Normenkader Rechtmatigheid. Het normenkader omvat de relevante wet- en regelgeving (Europees, nationaal, provinciaal) voor de belangrijkste processen met financiële consequenties. Ook bevat het normenkader de relevante regelgeving van het waterschap zelf.

Het normenkader wordt periodiek geactualiseerd. De laatste actualisatie is door de Verenigde Vergadering vastgesteld op 28 september 2017. Het college van dijkgraaf en heemraden heeft het normenkader geoperationaliseerd met een toetsingskader.

4.13.5 Begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Financiële beheerhandelingen die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de (bijgestelde) geautoriseerde Programmabegroting 2017-2021. Afwijkingen tussen de programmabegroting en de jaarrekening worden in de jaarrekening toegelicht. Door het vaststellen van de jaarrekening door de Verenigde Vergadering worden de uitgaven alsnog geautoriseerd. Het gaat hier om afwijkingen waarbij het college van dijkgraaf en heemraden bij het doen van de uitgaven binnen het door de Verenigde Vergadering uitgezette beleid zijn gebleven. Begrotingsoverschrijdingen die binnen het bestaande beleid vallen en die (achteraf) geautoriseerd worden door de Verenigde Vergadering tellen niet mee in het oordeel van de accountant over de rechtmatigheid. De beoordeling van begrotingsrechtmatigheid vindt plaats op basis van de netto-kostensystematiek.

Programmaplan

Het bepalen of begrotingsoverschrijdingen al dan niet verwijtbaar zijn, is voorbehouden aan de Verenigde Vergadering.

Bij de toetsing van de begrotingsafwijkingen kunnen de volgende soorten worden onderkend:

Nr.	Omschrijving:	A	B
1.	Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor geen voorstel tot begrotingswijziging is ingediend.		x
2.	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar die ten onrechte niet tijdig aan de verenigde vergadering zijn voorgelegd. Bijvoorbeeld, de overschrijding was bij de 2e Tussenrapportage al bekend, maar ten onrechte niet opgenomen in de begrotingswijziging.		x
3.	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid welke niet tijdig konden worden gesignaleerd dan wel niet hoefden te worden gesignaleerd, waardoor deze niet opgenomen zijn in een begrotingswijziging.	x	
4.	Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet, dan wel passen binnen het betreffende begrotingsprogramma.	x	
5.	Kostenoverschrijdingen bij open einde regelingen.	x	
6.	Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de verenigde vergadering immers nog geen besluit genomen.	x	
7.	Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt. Afhankelijk van het tijdstip van constatering hebben deze overschrijdingen gevolgen voor de rechtmatigheid: - geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar - geconstateerd na verantwoordingsjaar	x	x

A: De overschrijding is onrechtmatig, maar deze telt niet mee in het rechtmatigheidsoordeel.

B: De overschrijding is onrechtmatig, en telt mee voor in het rechtmatigheidsoordeel.

In het onderstaande overzicht zijn de netto-lasten per programma opgenomen als uitgangspunt voor de evaluatie van de begrotingsrechtmatigheid.

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Netto lasten Begroting 2017 na wijziging	Jaar- rekening 2017 lasten	Verschil begroting - realisatie 2017	Voordee l / Nadeel	Voordeel / Nadeel						
Lasten					1	2	3	4	5	6	7
1. Waterkeringen	19.541	18.974	-567	V	-	-	-	-	-	-	-
2. Water	47.258	42.749	-4.509	V	-	-	-	-	-	-	-
3. Zuiveren	54.131	53.961	-170	V	-	-	-	-	-	-	-
4. Wegen	8.436	9.088	652	N	-	-	X	-	-	-	-
5. Algemene beleidstaken	14.396	14.298	-98	V	-	-	-	-	-	-	-
8. Algemene dekkingsmiddelen	-143.171	-146.534	-3.363	V	-	-	-	-	-	-	-
9. Ondersteuning en bedrijfsvoering	50	-348	-398	V	-	-	-	-	-	-	-
Totaal lasten	642	-7.812	-8.454								

Toelichting

De nettolasten op het programma Wegen laten een nadeel zien van € 652.000. Er is € 129.000 extra uitgegeven als gevolg van het oplossen van storingsmeldingen op en bermen (o.a. gaten en

wateroverlast), met name in het vierde kwartaal zijn er meer meldingen geweest van storingen. Bij Burap 2-2017 is € 200.000 aan extra middelen beschikbaar gesteld voor het snoeien van bomen langs wegen en het maaien van verkeersveiligheidsstroken en zichthoeken langs de wegen. Deze activiteiten zijn uitgevoerd. Daarnaast is € 140.000 meer uitgegeven ten behoeve van de veiligheid op onze wegen door het rooien van bomen besmet met de iepenziekte en populieren die dreigden om te waaien.

Tenslotte zijn de kosten voor het project rotonde Energieweg te Numansdorp conform de nota AWA opgenomen in de exploitatie (nadeel op de lasten van € 147.000, hier tegenover staat wel een subsidie van dezelfde omvang, zie baten) en heeft het verleggen van kabels en leidingen door Stedin voor het project Schaapherderweg circa € 55.000 meer gekost dan was geraamd bij het afsluiten van het project in 2015. Dit laatste project is reeds in 2015 afgesloten en de kosten voor het verleggen van kabels en leidingen waren ingeschat op basis van de afgegeven raming van de energieleverancier. De energieleverancier heeft 5 jaar voor het indienen van de daadwerkelijke factuur. In 2017 is een definitieve raming afgegeven welke hoger is dan de eerder afgegeven raming. De investering is reeds afgesloten waardoor deze hogere kosten zijn meegenomen in de exploitatie. Op grond van bovenstaande argumentatie telt de overschrijving niet mee in het rechtmatigheidsoordeel.

Investeringsen

In 2017 zijn de volgende investeringsprojecten afgesloten met een overschrijding op de netto uitgaven:

- 7103100317 Nvo Schuringse Haven (Cromstrijen); voor dit project was een krediet beschikbaar gesteld van € 330.000. De uiteindelijke kosten waren € 414.000. Dit betekent een overschrijding van 25%. Dit is veroorzaakt door hogere bouwkosten dan geraamd als gevolg van de verwerking van uitkomende grond en slechte weersomstandigheden tijdens de uitvoering.
- 7304210011 Renovatie Slibontwateringsinstallatie rwzi Hoogvliet; voor dit project was een krediet beschikbaar gesteld van € 1.540.000, de totale kosten waren € 1.546.000. Dit betekent een overschrijding van 0,4%. Voor dit project is meer personele inzet nodig gebleken dan geraamd.

4.13.6 Uitkomsten interne controle

In het begrotingsjaar 2017 is ten aanzien van 3 aanbestedingsdossiers geconstateerd dat in afwijking van wet- en regelgeving is gehandeld. In 2 van de 3 gevallen betreft het een doorwerking van reeds in voorgaande boekjaren geconstateerde dossiers (totaal € 382.000). Uit de interne controle 2017 blijkt 1 nieuw aanbestedingsdossier niet rechtmatig te zijn aanbesteed met een bedrag van € 480.000. Voor heel 2017 leidt dit tot een foutbedrag ter grootte van € 862.000 aan onrechtmatige inkopen. Dit bedrag past binnen de wettelijke goedkeuringstolerantie.

De overige processen leiden niet tot significante bevindingen.

Jaarrekening 2017

5 Balans

5.1 Balans per 31 december 2017

Balans per 31 december 2017					
Bedragen x € 1.000					
ACTIVA	2017	2016	PASSIVA	2017	2016
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	75.029	79.252	Eigen vermogen		
Materiële vaste activa	227.757	238.831	Algemene reserves	22.408	15.199
Financiële vaste activa	6.962	8.997	Overige bestemmingsreserves	22.269	24.853
			Egalisatiereserves	950	1.500
			Nog te bestemmen resultaat	11.081	7.344
				56.708	48.896
			Voorzieningen	9.016	7.626
			Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer	244.224	262.426
Totaal vaste activa	309.748	327.080	Totaal vaste passiva	309.948	318.948
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	25.768	22.950	Netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar	13.381	7.953
Liquide middelen	144	54	Overlopende passiva	32.789	42.187
Kortlopende vorderingen	9.974	10.200			
Overlopende activa	10.484	8.802			
Totaal vlottende activa	46.370	42.006	Totaal vlottende passiva	46.170	50.140
TOTAAL	356.118	369.087	TOTAAL	356.118	369.087

5.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbestemming

De jaarrekening is opgemaakt in overeenstemming met het gestelde in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en gedetailleerd uitgewerkt in de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (RBVW).

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan in het jaar volgend op het jaar van afronding van het onderzoek/ontwikkeling. Afsluitkosten van opgenomen geldleningen (agio) worden geactiveerd en afgeschreven op basis van de looptijd van de betreffende lening.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief door de derde wordt geëxploiteerd, maar nooit langer dan de afschrijvingstermijn die het waterschap zelf voor vergelijkbare activa hanteert.

De overige immateriële vaste activa worden in 5 jaar afgeschreven, tenzij gemotiveerd wordt dat een langere periode passender is. In voorkomende gevallen wordt de afwijkende afschrijvingstermijn vermeld bij de toelichting op de immateriële vaste activa. Voor peilbesluiten wordt een afschrijvingstermijn van 10 jaar gehanteerd, conform de verplichte herzieningstermijn van peilbesluiten uit de Verordening Waterbeheer Zuid-Holland.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Op slijtende investeringen wordt lineair afgeschreven volgens de verwachte levensduur, waarbij de afschrijving aanvangt in het jaar volgend op het moment van ingebruikneming. Hierbij wordt geen rekening gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Materieel vast actief	Afschrijvingstermijn
<i>Vervoermiddelen</i>	
Bedrijfsauto's	5 jaar
Trekkers en strooiwerktuigen, maai- en veegboten	8 jaar
<i>Machines, apparaten en werktuigen</i>	
Machines, apparaten en werktuigen	5 jaar
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	
Centrale werkplaatsen	25 jaar
Kantoormeubilair, inrichting	10 jaar
Kantoren	40 jaar
Telefooninstallaties	5 jaar
Technische installaties	15 jaar
Computerhardware (en software dat onderdeel is van de hardware)	5 jaar
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
Grond	0 jaar
<i>Waterbouwkundige werken</i>	
Waterkeringen	30 jaar
Waterlopen	30 jaar
Gemalen waarvan:	
- bouwkundig	30 jaar
- mechanisch/elektrisch (pompen)	15 jaar
Storingsapparatuur (noodstroom e.d.)	20 jaar
Stuwen, duikers	25 jaar
Telemetrie (technische besturingsystemen)	15 jaar
Bruggen en sluizen	30 jaar
<i>Wegbouwkundige werken</i>	
Renoveren verkeersregelinstallaties en openbare verlichting	15 jaar
Vervangen verkeersregelinstallaties en openbare verlichting	20 jaar
Wegen, aanleg en aanpassingen, inclusief bomen	15-25 jaar
<i>Zuiveringstechnische werken</i>	
Transportgemalen waarvan:	
- bouwkundig	30 jaar
- mechanisch/elektrisch	15 jaar
Transportleidingen/persleidingen	40 jaar
Zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties, waarvan:	
- bouwkundig	30 jaar
- mechanisch/elektrisch	15 jaar
<i>Overige materiële vaste activa</i>	
Overig	op basis van verwachte gebruiksduur

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, worden tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Financial leasing

Activa waarvoor het waterschap financiële leasecontracten is aangegaan en waarbij het economisch eigendom bij het waterschap berust, zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het Waterschapsbesluit) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Van een deelneming is krachtens artikel 4.1 Waterschapsbesluit sprake als het waterschap participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

VLOTTENDE ACTIVA**Vorderingen en overlopende activa**

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte kans op oninbaarheid.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

VASTE PASSIVA**Voorzieningen**

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorziening voor pensioen- en wachtgeldverplichtingen voor (voormalig) personeel en bestuur is echter tegen de contante waarde van de (al opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. Vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Verplichting voortvloeiend uit leasing

De waardering van de verplichting uit hoofde van de financial leasing van de vervoermiddelen vindt plaats tegen de contante waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijnen.

VLOTTENDE PASSIVA**Vlottende passiva**

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door het waterschap gewaarborgd zijn, zijn deze toegelicht onder de niet uit de balans blijvende verplichtingen.

5.3 Toelichting op de balans per 31 december 2017**5.3.1 Vaste activa****Immateriële vaste activa en materiële vaste activa (bedragen x € 1.000)**

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Immateriële vaste activa		
Afsluiten geldleningen	56.609	57.780
Onderzoek en ontwikkeling	669	1.237
Bijdragen aan activa in eigendom van het Rijk	1.885	2.154
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	14.413	16.050
Overige immateriële activa	1.453	2.031
Totaal immateriële vaste activa	75.029	79.252
Materiële vaste activa		
Werken in exploitatie		
Gronden en terreinen	10.661	9.769
Vervoermiddelen en werktuigen	944	1.215
Bedrijfsgebouwen	12.674	13.246
Overige bedrijfsmiddelen	1.456	2.116
Waterkeringen	3.514	3.858
Watergangen en kunstwerken	60.708	58.840
Zuiveringstechnische werken	106.055	113.277
Wegen	13.072	14.309
Vaarwegen en havens	0	0
Totaal werken in exploitatie	209.086	216.630
Onderhanden werken	18.671	22.201
Totaal materiële vaste activa	227.757	238.831
Totaal immateriële en materiële vaste activa	302.786	318.083

Verloopoverzicht immateriële en materiële vaste activa

Bedragen x € 1.000	Immateriële vaste activa	Materiële vaste activa		Totaal
		In exploitatie	Onderhanden	
Boekwaarde per 1 januari 2017	79.252	216.630	22.201	318.083
Investerings	-1.117	170.471	35.623	204.977
Bijdragen van derden	0	-159.500	-29.473	-188.973
Afschrijvingen	-3.106	-18.341	0	-21.447
Desinvesteringen en overboekingen	0	-173	-9.680	-9.853
Boekwaarde per 31 december 2017	75.029	209.086	18.671	302.786

De negatieve investeringen in immateriële vaste activa hebben betrekking op correcties op de boekwaarde van reeds geactiveerde bijdragen aan objecten in eigendom van derden (gemeente Rotterdam). De bijdrage van WSHD aan deze activiteiten bleek vrijgesteld te zijn van BTW. De financiële correctie als gevolg hiervan op deze activa heeft plaatsgevonden in 2017.

De totale afschrijvingen in 2017 bedragen € 21,4 miljoen.

Financiële vaste activa

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Deelnemingen en effecten	239	239
Leningen aan bedrijven	6.723	8.758
Totaal financiële vaste activa	6.962	8.997

Deelnemingen en effecten

De post deelnemingen en effecten betreft hoofdzakelijk de waarde van 2.036 aandelen van de NV Nederlandse Waterschapsbank. In 2017 is geen dividend ontvangen. Daarnaast is onder deze post de waarde van de aandelen NV HVC opgenomen.

Leningen aan bedrijven

De leningen aan bedrijven betreffen het deposito bij de NWB dat betrekking heeft op de Cross Border Lease zuiveringstechnische werken. Dit betreft een bedrag van € 4,59 miljoen. Dit deposito heeft een looptijd tot en met 2023. Een nadere toelichting op de Cross Border Lease is te vinden onder paragraaf 5.3.5 'Niet uit de balans blijvende verplichtingen'.

Tevens zijn in deze post de verstrekte leningen aan de leasemaatschappij voor transportmiddelen verantwoord. Dit betreft LeasePlan voor een bedrag van € 1.274.000, Roteb Autolease voor een bedrag van € 20.000, DutchLease voor een bedrag van € 791.600 en Athlon Carlease voor een bedrag van € 46.600. De overeenkomst met Athlon Carlease heeft betrekking op een aflopende overeenkomst.

Verloopoverzicht financiële vaste activa

Bedragen x € 1.000	Deelnemingen	Leningen	Totaal
Saldo per 1 januari 2017	239	8.758	8.997
Vermeerderingen		1.178	1.178
Verminderingen		-3.213	-3.213
Saldo per 31 december 2017	239	6.723	6.962

De vermeerdering van € 1.177.800 heeft betrekking op verstrekte leningen aan de verschillende leasemaatschappijen, waaronder € 193.000 (Leaseplan) en € 984.800 (DutchLease) ten behoeve van het wagonpark.

De vermindering heeft enerzijds betrekking op de aflossingen die zijn gedaan door de verschillende lease-maatschappijen (Athlon Carlease, Leaseplan, DutchLease en Roteb Autolease) voor in totaal € 495.000 en anderzijds betreft dit een aanpassing van de deposito's Cross Border Lease voor een bedrag van € 2.718.130 naar de contractuele waarde per 31 december 2017 berekend op basis van de dollarkoers op dat moment.

5.3.2 Vlottende activa**Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar**

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Rekening courant schatkistbankieren	25.768	22.950
Totaal uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	25.768	22.950

Ten aanzien van het schatkistbankieren wordt dagelijks beoordeeld of de rekening-courant van WSHD bij de NWB moet worden 'afgeroomd' naar of moet worden aangevuld van de rekening bij de schatkist. WSHD mag maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist aanhouden (op de rekening-courant bij NWB). Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal. In 2017 is het drempelbedrag 0,75% van € 167,374 miljoen zijnde € 1.255.305.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	1.255			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	189	173	159	115
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	1.066	1.083	1.097	1.140
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	167.374			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	167.374			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	1.255			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	17.034	15.700	14.604	10.588
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	189	173	159	115

Bovenstaand overzicht laat zien dat de gemiddelde stand in rekening-courant bij de NWB in 2017 onder het drempelbedrag is gebleven.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit het rekening courant saldo bij de Nederlandse Waterschapsbank:

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Rekening Courant NWB	144	54
Totaal liquide middelen	144	54

Kortlopende vorderingen

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Vorderingen opgelegde waterschapsbelastingen	10.785	9.473
Af: dubieuze belastingdebiteuren	-1.769	-1.554
Vorderingen waterschapsbelastingen	9.016	7.919
Overige vorderingen	958	2.281
Af: dubieuze overige debiteuren	0	0
Overige vorderingen	958	2.281
Totaal kortlopende vorderingen	9.974	10.200

Voor de belastingdebiteuren geldt een betaaltermijn van twee maanden of, als een machtiging voor automatische incasso is afgegeven, 10 maanden. De vorderingen zijn met inachtneming van deze betaaltermijn direct opeisbaar. De nog op te leggen aanslagen over 2017 en voorgaande jaren zijn gerubriceerd onder overlopende activa.

In het saldo van de 'vorderingen waterschapsbelastingen' is rekening gehouden met een bedrag voor dubieuze debiteuren van € 1,8 miljoen. Het bedrag is gebaseerd op ontvangen informatie van SVHW betreffende vorderingen over de jaren 2007-2017 (zie paragraaf waterschapsbelastingen). Voor de overige debiteuren is geen aanvullende voorziening opgenomen.

Het saldo van de vorderingen waterschapsbelastingen per 31 december 2017 bedraagt 7,03% van de totaal opgelegde belastingaanslagen in 2017 (2016: 6,31%).

De overige vorderingen hebben hoofdzakelijk betrekking op nog te ontvangen bijdragen van (andere) overheden en nog te ontvangen huren en erfpachten (facturen zijn verzonden in het vierde kwartaal van 2017).

Overlopende activa

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Te vorderen omzetbelasting	0	0
Nog op te leggen waterschapsbelastingen	3.993	3.656
Nog te ontvangen bedragen	2.057	3.068
Vooruitbetaalde bedragen	2.625	459
Nog te ontvangen subsidies	788	1.109
Overige overlopende activa	1.021	510
Totaal overlopende activa	10.484	8.802

De nog op te leggen waterschapsbelastingen betreffen de navolgende jaren:

- 2015 € 23.300
- 2016 € 1.278.300
- 2017 € 2.690.900

Dit is conform de opgave van SVHW.

De posten die per ultimo 2017 onderdeel uitmaken van de nog te ontvangen bedragen zijn:

- Nog te ontvangen bijdragen van onder meer EU, Rijk, provincie en gemeenten van in totaal € 0,7 miljoen, voor onder andere baggeren, maaien, strooien, verkeersregelinstallaties (VRI), rioolgemalen en projecten Kreekherstel;
- Rente Cross Border Lease deposito 2017 van € 0,3 miljoen;
- Afrekening VPB 2017 voor een bedrag van € 0,2 miljoen;
- DutchLease, aflossing geldlening voor een bedrag van € 0,2 miljoen;
- Opbrengsten grensoverschrijdend afvalwater Schieland en de Krimpenerwaard en Delfland voor in totaal € 0,6 miljoen.

De post vooruitbetaalde bedragen bestaat uit facturen die betrekking hebben op het jaar 2018. Het grootste deel betreft de kosten HVC slib/zand van € 0,7 miljoen, kosten voor onderhoud software van € 0,7 miljoen, voorschot Aquon van 0,8 miljoen en daarnaast kosten voor onder andere verzekering, telefonie, lease etc. voor een bedrag van € 0,4 miljoen.

De nog te ontvangen subsidies betreffen met name:

- Nog te ontvangen bijdragen HWBP voor een totaalbedrag van € 0,4 miljoen;
- Bijdragen van de provincie met betrekking tot verschillende projecten, waaronder Oudeland van Strijen, De Keen, Schuringse Haven en gebiedsgerichte aanpak, voor een bedrag van € 0,4 miljoen;

Verloopoverzicht nog te ontvangen subsidies

Bedragen x € 1.000	saldo aan het begin van het begrotingsjaar	toevoegingen	ontvangen bedragen	saldo aan het einde van het begrotingsjaar
Europese Unie	0			0
Rijk	591	348	567	372
Provincie	405	405	393	417
Overig	113	11	124	0
Totaal	1.109	764	1.084	788

De overige overlopende activa betreffen hoofdzakelijk de door SVHW over 2017 en voorgaande jaren ontvangen voorschotten waterschapsbelastingen per ultimo 2017.

5.3.3 Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat van de programmarekening na bestemming. Het eigen vermogen is in 2017 toegenomen met € 7,8 miljoen en bedraagt per 31 december 2017 € 56,7 miljoen.

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Algemene reserves		
Reserve programma Waterkeringen	3.717	3.403
Reserve programma Water	8.358	7.589
Reserve programma Zuiveren	4.815	-3.512
Reserve programma Wegen	5.475	5.745
Reserve programma Algemene beleidstaken	44	1.974
Totaal algemene reserves	22.408	15.199
Overige bestemmingsreserves		
Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH	587	952
Reserve egalisatie Cross Border Lease	591	1.183
Bestemmingsreserve Gegarandeerde geldlening HVC	1.067	982
Bestemmingsreserve Reorganisatie WSHD	1.829	1.829
Bestemmingsreserve Dijkversterkingen	2.733	2.661
Bestemmingsreserve fractiekostenvergoedingen	0	4
Reserve vervangingsinvesteringen Zuiveren	0	1.786
Reserve vervangingsinvesteringen Wegen	600	1.000
Reserve budgetoverhevelingen	918	931
Reserve vervangingsinvesteringen	0	2.100
Reserve egalisatie geactiveerde lasten	7.505	6.014
Bestemmingsreserve Baggeren	647	1.063
Reserve Grensoverschrijdend afvalwater	776	280
Bestemmingsreserve frictiekosten Aquon	1.117	1.117
Bestemmingsreserve rente-egalisatie	2.870	2.492
Bestemmingsreserve educatie	182	0
Bestemmingsreserve Persoonsgebonden budget	809	460
Bestemmingsreserve onderhoud wegen	39	0
Totaal overige bestemmingsreserves	22.269	24.853
Egalisatiereserves		
Reserve tariefegalisatie Watersysteemheffing	750	1.500
Reserve tariefegalisatie Wegenheffing	200	0
	950	1.500
Totaal reserves	45.627	41.552
Nog te bestemmen/verdelen resultaat programmarekening	11.081	7.344
Totaal eigen vermogen	56.708	48.896

Verloopoverzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Saldo 1-jan	Storting	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Saldo 31-dec
Algemene reserves					
Reserve programma Waterkeringen	3.403			314	3.717
Reserve programma Water	7.589			769	8.358
Reserve programma Zuiveren	-3.512	5.436		2.890	4.815
Reserve programma Wegen	5.745		275	5	5.475
Reserve programma Algemene beleidstaken	1.974	974	2.909	4	44
Totaal Algemene reserves	15.199	6.410	3.184	3.983	22.408
Overige bestemmingsreserves					
Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH	952		365		587
Reserve egalisatie Cross Border Lease	1.183		592		591
Bestemmingsreserve Gegarandeerde geldlening HVC	982	85			1.067
Bestemmingsreserve Reorganisatie WSHD	1.829				1.829
Bestemmingsreserve Dijkversterkingen	2.661			72	2.733
Bestemmingsreserve fractiekostenvergoedingen	4			-4	0
Reserve vervangingsinvesteringen Zuiveren	1.786		1.786		0
Reserve vervangingsinvesteringen Wegen	1.000		400		600
Bestemmingsreserve budgetoverhevelingen	931		354	341	918
Reserve vervangingsinvesteringen algemeen	2.100		2.100		0
Reserve egalisatie geactiveerde lasten	6.014	1.490			7.505
Bestemmingsreserve baggeren	1.063		2.415	2.000	648
Bestemmingsreserve Grensoverschrijdend afvalwater	280	16	472	952	776
Bestemmingsreserve frictiekosten Aquon	1.117				1.117
Bestemmingsreserve rente-egalisatie	2.492	2.784	2.406		2.870
Bestemmingsreserve Educatie		200	18		182
Bestemmingsreserve Persoonsgebonden budget	460	348			809
Bestemmingsreserve onderhoud wegen		39			39
Totaal overige bestemmingsreserves	24.853	4.962	10.907	3.361	22.269
Egalisatiereserves					
Reserve tariefegalisatie Watersysteemheffing	1.500		750		750
Reserve tariefegalisatie Wegenheffing		200			200
	1.500	200	750	0	950
Totaal reserves	41.552	11.572	14.841	7.344	45.627

Algemene reserves

De algemene reserves hebben geen specifieke bestemming en fungeren als "weerstandsvermogen". De algemene reserves dienen in eerste instantie om eventuele toekomstige financiële tegenvallers van algemene aard op te kunnen vangen.

Resultaatbestemming 2016

De resultaatbestemming 2016 heeft plaatsgevonden op grond van het besluit van de Verenigde Vergadering van 29 juni 2016. Conform de resultaatbestemming zijn de volgende reserves gemuteerd:

- Een bedrag van € 340.800 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve budgetoverhevelingen;
- Een bedrag van € 2.000.000 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve baggeren;
- Een bedrag van € 314.047 is toegevoegd aan de algemene reserve programma Waterkeringen;
- Een bedrag van € 769.032 is toegevoegd aan de algemene reserve programma Water;
- Een bedrag van € 2.890.163 is toegevoegd aan de algemene reserve programma Zuiveren;
- Een bedrag van € 5.426 is toegevoegd aan de algemene reserve programma Wegen;
- Een bedrag van € 952.074 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve grensoverschrijdend afvalwater;
- Een bedrag van € 72.133 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve Dijkversterkingen.
- Een bedrag van € 4.281 is toegevoegd aan de algemene reserve programma beleidstaken vanwege het opheffen van de reserve fractievergoedingen.

Algemene reserves*Algemene reserve programma Zuiveren*

Het saldo van deze reserve was per 1 januari 2017 +/- € 3.511.869. Ter aanzuivering van het saldo van de algemene reserve Zuiveren is in 2017 € 2.100.000 toegevoegd vanuit de bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen algemeen en € 1.785.661 vanuit de bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen zuiveren. Tevens is vanuit de exploitatie nog € 1.550.608 toegevoegd aan deze reserve om de ratio weerstandsvermogen voor Zuiveren op ruim voldoende te krijgen. In totaal is in 2017 € 5.436.269 toegevoegd aan deze reserve.

Algemene reserve programma Wegen

In de VV van 30 maart is besloten € 75.237 uit deze reserve beschikbaar te stellen voor de bijdrage aanleg rotonde N57 te Goeree-Overflakkee. Om toekomstige hogere kapitaallasten te dekken als gevolg van het investeringsproject Fietsverbinding voormalige S40 IV is een bedrag van € 200.000 onttrokken uit de algemene reserve wegen en toegevoegd aan de reserve tariefegalisatie Wegenheffing.

Algemene reserve programma Algemene Beleidstaken

Ten behoeve van educatie ter vergroting van het waterbewustzijn is € 200.000 onttrokken aan deze reserve ter vorming van de bestemmingsreserve educatie. Vanuit de exploitatie is in 2017 € 974.000 toegevoegd aan deze reserve. Tevens heeft de Verenigde Vergadering op 28 september 2017 ermee ingestemd de voorziening pensioen en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur op het berekende peil te brengen en dit te dekken door een onttrekking aan de algemene reserve programma Algemene Beleidstaken (€ 2.709.000).

Egalisatiereserves

De egalisatiereserves zijn reserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de belastingtarieven.

Reserve tariefegalisatie Watersysteemheffing

In 2016 is de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing ingesteld met een bedrag van € 2,5 miljoen. In 2017 is ter egalisatie van het tarief van de Watersysteemheffing aan deze reserve een bedrag van € 750.000 onttrokken.

Reserve tariefegalisatie Wegenheffing

Om toekomstige hogere kapitaallasten te dekken als gevolg van het investeringsproject Fietsverbinding voormalige S40 IV is een bedrag van € 200.000 onttrokken uit de algemene reserve wegen en toegevoegd aan de reserve tariefegalisatie Wegenheffing.

Overige bestemmingsreservesReserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH

Voor de bouw van de slibverbrandingsinstallatie van DRSH Zuiveringsslib NV te Dordrecht is in het verleden een subsidie ontvangen van Rijkswaterstaat. Bij de bouw van de installaties werden aanvankelijk aanvullende eisen gesteld ten aanzien van het reduceren van slib, c.q. de verwerking van slib. Echter, door te kiezen voor de oprichting van DRSH Zuiveringsslib NV waren deze aanvullende eisen per installatie niet nodig. De uiteindelijk in 1994 door Rijkswaterstaat toegekende subsidie is gebaseerd op de bouw van vijf installaties. Jaarlijks vindt gedurende 25 jaar, tot en met 2019, een vrijval plaats ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater. De vrijval in 2017 was € 365.000.

Reserve egalisatie Cross Border Lease

Op 1 oktober 1998 is door één van de rechtsvoorgangers van WSHD (Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden) een Cross Border Lease transactie (CBL) afgesloten met investeerders en banken in de Verenigde Staten. Deze transactie betreft een overeenkomst over de verhuur en huur van 20 rioolwaterzuiveringsinstallaties, waarmee in 1998 een financieel rendement is behaald van circa € 15 miljoen. Met dit resultaat is een reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar, tot en met 2017, een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater. Voor 2017 is € 591.600 onttrokken. In 2018 zal de laatste onttrekking aan deze reserve plaatsvinden.

Reserve Gegarandeerde geldleningen HVC NV

Deze reserve is ingesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2010 en is bestemd voor de (gedeeltelijke) dekking van eventuele aanspraken op de garantstelling die door WSHD is verstrekt voor door HVC afgesloten geldleningen. In verband met de garantstelling wordt van HVC jaarlijks provisie ontvangen. De ontvangen provisie wordt gestort in de reserve. Voor 2017 was de ontvangen provisie € 85.000. Deze reserve wordt aan het eind van de looptijd van de gegarandeerde geldleningen opgeheven.

Reserve Reorganisatie WSHD

Bij de vaststelling en bestemming van het jaarrekeningresultaat 2010 heeft de VV op 23 juni 2011 besloten een deel van het rekeningresultaat te reserveren in verband met reorganisatiekosten. Het geraamde saldo van deze reserve bedraagt per 31 december 2017 € 1.829.000.

Reserve Dijkversterkingen

Bij de vaststelling en bestemming van het jaarrekeningresultaat 2010 heeft de VV op 23 juni 2011 besloten deze reserve in te stellen. De bestemmingsreserve wordt ingezet voor niet subsidiabele kosten welke voortkomen uit de plannings- en uitvoeringsfase van dijkversterkingen in het HWBP2-programma en niet subsidiabele kosten uit de opgave van het nHWBP. In de jaarrekening 2016 is besloten om een deel van het resultaat ter grootte van € 72.133 toe te voegen aan de bestemmingsreserve Dijkversterkingen. Het saldo van deze reserve is per 31 december 2017 € 2.734.000.

Reserve Fractievergoedingen

In de jaarrekening 2016 is besloten om de reserve fractievergoedingen op te heffen en het saldo van € 4.281 over te hevelen naar de algemene reserve programma Algemene beleidstaken.

Reserve vervangingsinvesteringen zuiveren

In 2017 is, conform besluitvorming bij de nota Reserves en Voorzieningen, vanuit deze reserve het negatieve saldo van de algemene reserve zuiveren aangevuld. De volledige reserve (€ 1.785.661) wordt hiervoor ingezet. Per 31 december 2017 is het saldo derhalve nihil en wordt deze reserve opgeheven.

Reserve vervangingsinvesteringen wegen

Bij de vaststelling van de jaarstukken 2012 op 27 juni 2013 is besloten tot de instelling van deze reserve. In 2017 wordt aan deze reserve € 400.000 onttrokken ter aanvulling van onderhoudsbudgetten binnen het programma wegen.

Bestemmingsreserve budgetoverhevelingen

De bestemmingsreserve budgetoverhevelingen wordt gebruikt bij bedragen die vanuit enig kalenderjaar worden overgeheveld naar een volgend kalenderjaar. Bij de vaststelling en bestemming van het jaarrekeningresultaat 2016 heeft de Verenigde Vergadering op 30 juni 2017 besloten € 340.800 van het rekeningresultaat toe te voegen aan deze bestemmingsreserve ten behoeve van:

Doel	Bedrag
Onderhoud afgekeurde primaire waterkeringen	€ 72.000
Kosten voor het leegzetten van de slibgistingstanks op sluisjesdijk en als gevolg hiervan interne slibtransport	€ 243.000
Implementatie softwarepakket grondzaken	€ 25.800

In 2017 een bedrag van € 353.619 is ingezet ten gunste van de exploitatie, dit betrof

- Onderhoud afgekeurde primaire waterkeringen € 72.000;
- Implementatie softwarepakket grondzaken € 25.800;
- Werkzaamheden aan selector en anaerobe tank op rwzi Hellevoetsluis € 180.000;
- Incidenteel aanvullend exploitatiebudget voor werkzaamheden die samenhangen met de uitvoering van de ALM Sluisjesdijk

Als gevolg van deze mutaties is het saldo van deze reserve per 31 december 2017 € 918.181. De bestemmingsreserve is als volgt opgebouwd:

Doel	Bedrag	Jaar
Kosten voor het leegzetten van de slibgistingstanks op sluisjesdijk en als gevolg hiervan interne slibtransport	€ 243.000	Uit te voeren in 2018
Verwijderen asbestcementleiding Westmaas	€ 220.000	Uit te voeren in 2018
Incidenteel aanvullend exploitatiebudget voor werkzaamheden die samenhangen met de uitvoering van de ALM Sluisjesdijk	€ 455.181	Uit te voeren in 2018

Reserve vervangingsinvesteringen

In 2017 is, conform besluitvorming bij de nota Reserves en Voorzieningen, het negatieve saldo van de algemene reserve zuiveren aangevuld. Vanuit deze reserve wordt € 2.100.000 overgeheveld. Per 31 december 2017 is het saldo derhalve nihil en wordt deze reserve opgeheven.

Reserve geactiveerde lasten

De reserve is bedoeld om budgettaire fluctuaties in de exploitatie op te vangen als gevolg van verschillen tussen begrote en gerealiseerde uren besteed aan investeringen. In de Programmabegroting 2017-2021 was een toevoeging van € 1.826.000 geraamd. Op basis van de daadwerkelijke ingezette uren voor te activeren investeringsprojecten in 2017 heeft een toevoeging plaatsgevonden van € 1.490.000.

Bestemmingsreserve Baggeren

In 2017 is er een onttrekking gedaan aan de bestemmingsreserve baggeren om de achterstanden op het stedelijk Baggeren verder weg te werken, groot water de Keen te baggeren en een beleidsverkenning rondom baggeren uit te voeren. Op basis van de werkelijk gemaakte kosten in 2017 is een bedrag van € 2.415.000 aan de reserve onttrokken.

Bestemmingsreserve Grensoverschrijdend afvalwater

Bij Burap 2-2015 is ingestemd met het instellen van deze bestemmingsreserve voor het opvangen van fluctuaties in de belastingopbrengst vanuit het grensoverschrijdend afvalwater. De stand van deze reserve per 1 januari 2017 is € 280.000. Met HHD is het jaar 2013 definitief en het jaar 2014 voorlopig afgerekend. In voorgaande jaren was hiervoor een bedrag gereserveerd van € 125.000.

SVHW heeft de belastingaanslagen opgelegd voor een bedrag van € 119.000. Per saldo een extra voordeel van € 6.000. Ook hier geldt dat er een bestemmingsreserve is gevormd om fluctuerende eenheden goa op te vangen. Aangezien het jaar 2013 definitief is afgerekend, is het deel dat voor het jaar 2103 was gereserveerd uit de reserve vrijgevallen voor een bedrag van € 181.000.

Per saldo hebben de volgende mutaties in de reserve grensoverschrijdend afvalwater plaatsgevonden;

- € 271.000 onttrekking goa ivm aanpassing VE's HHSK over voorgaande jaren
- € 4.000 onttrekking goa ivm bijstelling perceptiekosten HHSK over voorgaande jaren
- € 181.000 vrijval goa ivm definitief afrekenen 2013 met HDD

Bestemmingsreserve Frictiekosten Aquon

Aquon staat voor een belangrijke verandering. In de meetvraag van de waterschappen is sinds de oprichting een trend zichtbaar van dalende productieaantallen. Om de bedrijfsinrichting aan te passen aan de nieuwe situatie wordt Aquon in de komende jaren omgebouwd. De meetvraag voor de komende jaren zal de basis vormen voor de aanstaande Aquon inrichting. Voor de opgegeven meetvraag wordt voor de komende jaren bestuurlijke commitment gevraagd voor de periode 2016-2019. Ter dekking van deze extra kosten is deze reserve ingesteld. De geraamde onttrekking voor 2017 was € 748.708. Op basis van de daadwerkelijke kosten bleek een onttrekking in 2017 niet noodzakelijk.

Bestemmingsreserve Rente egalisatie

De Verenigde Vergadering heeft op 31 maart 2016 ingestemd met de herstructurering van de leningenportefeuille. De vorming van de bestemmingsreserve Rente egalisatie was onderdeel van dit besluit. Als gevolg van de herstructurering kan een structureel voordeel van € 1.000.000 worden behaald. De overschotten en tekorten op de te betalen en toe te rekenen (bouw)rente ten opzichte van de begrote rentelast worden ten gunste c.q. onttrokken aan deze reserve. Omdat de daadwerkelijk te betalen rente als gevolg van af te sluiten geldleningen nog na Burap 2 kan wijzigen worden bij de jaarrekening eventuele overschotten/tekorten ten opzichte van de begrote rentelast op de geldleningen toegevoegd c.q. onttrokken aan deze bestemmingsreserve. De eventuele verschillen worden toegelicht in de jaarrekening. Op basis van deze systematiek is in 2017 € 2.784.000 toegevoegd aan deze reserve (zijnde de behaalde rentevoordelen). Daarnaast is in 2017 € 2.406.000 onttrokken aan de reserve (zijnde het structureel voordeel en de dekking voor het afschaffen van de bouwrente).

Bestemmingsreserve Educatie

In de 2017 is € 200.000 onttrokken aan de algemene reserve programma algemene beleidstaken ter vorming van de bestemmingsreserve Educatie. De onttrekking, gebaseerd op de werkelijk gemaakte kosten, was in 2017 € 17.546.

Bestemmingsreserve Persoonsgebonden Basis Budget

In het Cao-akkoord is vastgelegd dat iedere medewerker een persoonsgebonden basis budget van € 5.000 krijgt voor een periode van 5 jaar. Medewerkers kunnen dit budget onder meer inzetten voor opleiding, loopbaan, ontwikkeling, vitaliteit en coaching. Jaarlijks wordt per medewerker een bedrag van circa € 1.000 begroot. Verdeeld naar de jaren betekent dit voor de jaarschijf 2017 een begroot bedrag van € 564.000. In 2017 is € 215.602 uitgegeven. Conform het besluit bij Burap 2-2016 wordt het restant, van € 348.398, gestort in deze reserve.

Bestemmingsreserve onderhoud wegen

Bij Burap 1-2017 is besloten een bestemmingsreserve te vormen voor het onderhoud van de verkeersregelinstallaties aan de Rotterdamseweg en de IJsselmondse randweg waarvoor afkoopsommen zijn ontvangen. In 2017 zijn, conform besluitvorming bij Burap 2-2017 de ontvangen afkoopsommen van € 38.606 toegevoegd aan deze bestemmingsreserve.

5.3.4 Vlottende passiva

Voorzieningen

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Arbeidsgerelateerde voorzieningen		
Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur	6.061	4.065
Arbeidsgerelateerde verplichtingen	2.440	2.558
Totaal arbeidsgerelateerde voorzieningen	8.502	6.624
Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven		
Grensoverschrijdend afvalwater	515	1.002
Voorziening bezwaren ongebouwd watersysteem- en wegenheffing	0	0
Totaal voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven	515	1.002
Totaal voorzieningen	9.016	7.626

Verloopoverzicht voorzieningen

Bedragen x € 1.000	Saldo 1-jan	Vermeer- dering	Interne verminde- ring	Externe verminde- ring	Saldo 31-dec
Arbeidsgerelateerde voorzieningen					
Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur	4.065	2.734		738	6.061
Arbeidsgerelateerde verplichtingen	2.558	95	132	81	2.440
Totaal arbeidsgerelateerde voorzieningen	6.623	2.829	132	819	8.501
Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven					
Grensoverschrijdend afvalwater	1.002		488		515
Totaal voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven	1.002	0	488	0	515
Totaal voorzieningen	7.626	2.829	619	819	9.016

Arbeidsgerelateerde voorzieningen

Voorziening Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur

Deze voorziening is bij de fusie gevormd en bedoeld voor uitbetaling van salaris en kosten van outplacement van werknemers die niet meer ingezet kunnen worden in de bedrijfsprocessen, evenals de pensioenen en uitkeringen aan voormalige bestuursleden.

De administratie voor de berekening en uitbetaling van de wachtgelden en pensioenen wordt verzorgd door een extern bureau die jaarlijks voor alle bekende toekomstige verplichtingen nieuwe actuariële berekeningen opstelt. Hieruit blijkt met welke verplichtingen WSHD voor de toekomst rekening moet houden. Om te kunnen voldoen aan de toekomstige verplichtingen is € 2.734.426 gedoteerd aan de voorziening. De jaarlijkse uitgaven voor wachtgeld en pensioenuitkeringen worden betaald uit deze voorziening. In 2017 is € 738.080 betaald. Het saldo van deze voorziening bedraagt € 6.061.307 per 31 december 2017.

Voorziening arbeidsgelateerde verplichtingen

Opbouw arbeidsgelateerde verplichtingen

Bedragen x € 1.000	Saldo 1-jan	Vermeer- dering	Interne verminde- ring	Externe verminde- ring	Saldo 31-dec
Restant verlofdagen	1.718		132		1.586
Jubileumuitkeringen en vergoeding leeftijdsontslag	841	95		81	854
Totaal voorzieningen	2.558	95	132	81	2.440

Deze voorziening is gevormd voor de arbeidsgelateerde verplichtingen die WSHD heeft ten opzichte van zijn medewerkers. Het betreft het restant verlofdagen per 31 december 2017 van het totale personeelsbestand werkzaam bij WSHD en daarnaast rechten overgenomen van de rechtsvoorgangers uit de fusie. In 2017 heeft een vermindering plaatsgevonden van € 131.579. De uitgaven vanuit deze voorziening in 2017 waren € 81.185. Per 31 december 2017 bedraagt het saldo van deze voorziening € 2.440.406.

Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijvenVoorziening grensoverschrijdend afvalwater

Voor het Hoogheemraadschap van Delfland (HHD) en het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK) wordt afvalwater gezuiverd op onze zuivering Dokhaven in Rotterdam-Zuid. Op basis van aangiften met geschatte vervuilingseenheden (v.e.'s) van HHD en HHSK worden door SVHW namens WSHD voorlopige aanslagen voor dit zogenaamde grensoverschrijdende afvalwater opgelegd aan HHD en HHSK (geheven netto v.e.'s). De definitieve v.e.'s zijn uiterlijk drie jaar na afloop van het belastingjaar bekend en worden dan voorzien van een accountantsverklaring afgewikkeld. Op basis van de nu bekende gegevens wordt voor de jaren tot en met 2017 rekening gehouden met een geschatte afrekening van € 514.642. Hierdoor is in 2017 aan de voorziening een bedrag van € 487.774 onttrokken.

Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Langlopende leningen (opgenomen gelden)	241.478	257.183
Langlopende leaseverplichtingen	2.739	5.237
Waarborgsommen	7	7
Totaal langlopende schulden	244.224	262.427

Verloopoverzicht vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

Bedragen x € 1.000	Geldleningen	Lease- verplichtingen	Waarborg- sommen	Totaal
Saldo per 1 januari 2017	257.183	5.237	7	262.427
Vermeerderingen		0		0
Aflossingen	-15.705	-2.498		-18.203
Saldo per 31 december 2017	241.478	2.739	7	244.224

De rentelast van de langlopende leningen voor het jaar 2017 bedroeg € 5,7 miljoen. Voor de vaste schulden is geen onderpand afgegeven. Het gemiddelde financieringspercentage bedraagt 4,19%.

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Rekening courant Groenbeheer	0	157
Schulden aan leveranciers	10.887	7.796
Schulden aan personeel	0	0
Belastingen, sociale- en pensioenpremies	2.494	0
Totaal kortlopende schulden	13.381	7.953

Per ultimo 2017 bedroeg het totaal van aan leveranciers te betalen facturen € 10,9 miljoen. Dit betreft onder meer:

- facturen baggeren en maaien voor € 3,6 miljoen;
- facturen met betrekking tot inhuur van € 0,5 miljoen;
- facturen voor groot onderhoud en investeringsprojecten voor een bedrag van € 4,9 miljoen;
- facturen voor onderhoud en aankoop soft- en hardware voor een bedrag van € 0,5 miljoen.

Het bedrag aan nog te betalen loonheffing en pensioenpremies per 31 december 2017 bedraagt € 2,5 miljoen (ABP € 0,4 miljoen en Belastingdienst € 2,1 miljoen).

Overlopende passiva

Bedragen x € 1.000	2017	2016
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	12.740	17.696
De van de Europese Unie, het Rijk of provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren;	19.328	24.426
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	721	65
Totaal overlopende passiva	32.789	42.187

De belangrijkste posten die per ultimo 2017 onderdeel uitmaken van verplichtingen die volgend begrotingsjaar tot uitbetaling komen (nog te betalen bedragen) zijn:

- Kosten baggeren ad € 0,6 miljoen;
- HWBP projecten voor in totaal € 1,7 miljoen;
- Kosten voor onderhoud diverse objecten voor een bedrag van € 1,6 miljoen;
- Kosten investeringsprojecten waaronder CMK ad € 1,7 miljoen;
- Lening DutchLease ten behoeve van wagenpark voor € 0,9 miljoen;
- Calculatorische rente 2017 voor een bedrag van € 2,6 miljoen;
- Leaseverplichting Cross Border Lease van € 2,1 miljoen;
- Nog te betalen bedrag afgewikkeld HWBP project Spui West € 1,5 miljoen.

De belangrijkste posten die per ultimo 2017 onderdeel uitmaken van de ontvangen voorschotbedragen zijn:

- Bijdrage kierbesluit van € 11,5 miljoen;
- Diverse vooruit ontvangen bedragen dijkversterkingen voor een totaalbedrag van € 7,7 miljoen.

De specificatie van de vooruit ontvangen projectsubsidies (Europese Unie, Rijk, Provincie en overige openbare lichamen) is als volgt:

Bedragen x € 1.000	Verschafter	Ultimo 2017
Compenserende Maatregelen Kierbesluit 7103100290-99	Rijk	11.532
Normtraject HWBP	Rijk	3.024
Uitvoering Hoeksche Waard Noord fase 2 7001005510	Rijk	799
Uitvoering Eiland van Dordrecht fase 2 7001011610	Rijk	1.167
Uitvoering Spui Oost fase 2 7001013510	Rijk	1.166
Uitvoering versterking schutsluis Strijensas 7001014504	Rijk	27
Uitvoering Hoeksche Waard Zuid fase 2 7001014510	Rijk	1.566
Monitoring vestinggracht Hellevoetsluis	Rijk	30
Projectsubsidie F405 Rondje GO	Provincie ZH	16
Totaal		19.328

Verloopoverzicht vooruitontvangen projectsubsidies

Bedragen x € 1.000	saldo aan het begin van het begrotingsjaar	toevoegingen	vrijgevalen bedragen	saldo aan het einde van het begrotingsjaar
Europese Unie	0			0
Rijk	24.185	13.060	17.932	19.313
Provincie	241	16	241	16
Overig	0			0
Totaal	24.426	13.076	18.173	19.328

De belangrijkste posten die per ultimo 2017 onderdeel uitmaken van de overige vooruit ontvangen bedragen zijn de ontvangen bijdragen voor toekomstig herstel van wegoopbrekingen voor € 0,3 miljoen, een voorschot subsidie Stimuleringsregeling Omgevingswet van € 0,1 miljoen en een bijdrage voor de fietsverbinding voormalige S40 van € 0,25 miljoen.

5.3.5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

1. Cross Border Lease zuiveringstechnische werken

Algemeen

Op 1 oktober 1998 is door een van de rechtsvoorgangers van WSHD, het voormalig Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden (ZHEW), een Cross Border Lease-transactie (CBL) afgesloten met een investeerder in de Verenigde Staten (Wells Fargo Bank) en de Nederlandse Waterschapsbank en ABN AMRO bank voor de lease van 20 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). De CBL-constructie betreft een overeenkomst over de verkoop en huur van 20 rwzi's verspreid in het gehele beheersgebied. Met deze constructie is in 1998 een eenmalig financieel rendement behaald van circa € 15 miljoen. Met dit bedrag is een reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct zuiveren van afvalwater. De voornaamste reden voor de buitenlandse investeerder om een CBL-transactie aan te gaan, is het verkrijgen van versnelde afschrijvingsmogelijkheden op basis van fiscale regelgeving in de Verenigde Staten, waardoor belastbare winsten tijdelijk worden uitgesteld. Het rentevoordeel dat door dit uitstel van betaling ontstaat, is de winst voor de investeerder. Bij het aangaan van de overeenkomst is geregeld dat beide partijen (de investeerders en voormalig ZHEW) het winstvoordeel delen.

Het totaal geïnvesteerd vermogen in de CBL-constructie bedraagt ongeveer € 365 miljoen. De CBL is verdeeld over drie trusts met verschillende looptijden. Aan het einde van de looptijden vloeit het eigendom van de installaties door middel van het uitoefenen van een koopoptie weer terug naar WSHD.

De CBL-constructie is dusdanig opgezet dat hierdoor geen verstoring van de bedrijfsvoering plaatsvindt en er geen nieuwe financiële consequenties ontstaan. Het beheer en onderhoud en verzekering van betreffende CBL-installaties vindt op een zelfde wijze plaats als voor installaties die niet onder de CBL vallen.

Toelichting op de constructie

De Amerikaanse investeerder heeft in 1998 een bedrag van circa € 365 miljoen betaald voor de overname van de rwzi's. Het financiële voordeel dat met deze transactie behaald is, is 50/50 gedeeld met de Amerikaanse investeerder en bedroeg voor beide partijen circa € 15 miljoen. Met dit gerealiseerde resultaat is de reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar, tot en met 2018, een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater.

Uiteraard is het uiteindelijk de bedoeling dat én WSHD het eigendom van de rwzi's weer terugkrijgt én de investeerder het geïnvesteerde bedrag terugkrijgt. De wijze waarop dat plaatsvindt, is contractueel vastgelegd. Van het ontvangen investeringsbedrag is circa € 230 miljoen op depositorekeningen gezet bij de RBS, als rechtsopvolger van ABN AMRO bank (Series A Deposit, circa € 207 miljoen) en de Nederlandse Waterschapsbank (Series B Deposit, circa € 23 miljoen). Over de Series B Deposit (€ 23 miljoen bij NWB) kan in principe vrij beschikt worden. Om die reden is dit deposito opgenomen in de balans van WSHD. Over de Series A Deposit (€ 207 miljoen bij RBS) kan niet vrij beschikt worden, waardoor dit deposito destijds niet in aanmerking is gekomen voor opname in de balans. Bij het aangaan van het contract is dit een eis van de investeerder geweest om meer zekerheid te hebben over de daadwerkelijke betaling van de leasetermijnen.

Vanaf 1998 worden hiervan jaarlijks de contractueel verplichte leasebetalingen aan de investeerder gedaan. De hoogte van de bedragen van deze leasebetalingen liggen per installatie contractueel vast (Series A and B Deposit Agreement). Inmiddels is vanaf 1998 in totaal een bedrag van ongeveer € 184 miljoen aan leasebetalingen gedaan van beide deposito's. Op de depositorekeningen resteert momenteel nog ongeveer € 46 miljoen. Dit bedrag zal tot aan het einde van de looptijden van de verschillende trusts middels leasebetalingen aan de investeerder worden voldaan.

Uitoefening van de koopoptie

In de periode 2019-2023 eindigen de looptijden van de drie trusts. Trust I eindigt per 5 januari 2019. Contractueel is bepaald dat WSHD dan een koopoptie kan uitoefenen door middel van een onherroepelijke schriftelijke kennisgeving. WSHD dient de koopoptie uit te oefenen met betrekking tot de gehele property (dat wil zeggen alle drie de trusts tegelijk). Aangezien WSHD penvoerder van het contract als geheel is én een garantieovereenkomst is aangegaan, moet WSHD deze kennisgeving tot uitvoering van de koopoptie afgeven namens de drie betrokken waterschappen. De kennisgeving moet vergezeld gaan van een kopie van een besluit van de dagelijkse besturen van WSHD, WSRL en HHSK ter goedkeuring van de uitoefening van de koopoptie. De bestuursbesluiten tot uitoefening van de koopoptie zijn in het voorjaar van 2017 door de dagelijkse besturen van WSHD, WSRL en HHSK genomen.

Risico's

Het is lastig om aan te geven wat in de toekomst risico's zijn van bepaalde instellingen of landen. Op dit moment heeft de Nederlandse Waterschapsbank een triple A rating bij zowel Moody's als Standard en Poor's en RBS heeft een rating van A3/RUR down bij Moody's en BBB+/stable bij S&P. Amerikaanse Staatsobligaties zijn nog steeds gewild en gelden al sinds jaar en dag als een veilige belegging. Het blijft uiteraard niet te voorspellen wat er in de toekomst op de financiële markten zal gebeuren. Wel kan geconcludeerd worden dat WSHD zich met de bestaande CBL-constructie géén risicovolle producten, beleggingen of derivaten heeft aangemeten. Resumerend kan worden geconcludeerd dat WSHD in de volgende gevallen een risico loopt:

1. Faillissement van de Verenigde Staten;
2. Faillissement van RBS of de Nederlandse Waterschapsbank;
3. Een daling van de rating onder de norm zoals overeengekomen in de overeenkomst;
4. Het niet naleven van de beheersaspecten van het CBL-contract.

Ten aanzien van de eerste drie risico's kan gesteld worden dat deze buiten onze beheersing vallen. Overigens worden deze risico's klein geacht. Ten aanzien van het vierde risico zijn de beheersaspecten vastgelegd in een handleiding CBL met uitgebreide werkbeschrijvingen.

2. Garantstellingen

Waterschap Hollandse Delta heeft aan de HVC Afvalcentrale als rechtsopvolger van DRSH per 1 januari 2010 een garantstelling afgegeven voor een totaalbedrag aan leningen van € 29,1 miljoen waarvoor een borgstelling is verleend van 28%. Daarnaast staat WSHD garant voor de schuldpositie voor de bio-energiecentrale (BEC) te Alkmaar (€ 5,4 miljoen ultimo 2017).

Begin 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de Unie van Waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de Unie van Waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben. Conform de vastgestelde verdeelsleutel staat WSHD garant voor 6% (zijnde € 120.000).

3. Leasecontracten

Het waterschap heeft diverse raamovereenkomsten afgesloten met leasemaatschappijen voor het leveren van voertuigen. Ieder voertuig wordt middels een aparte deellovereenkomst geleased. De raamovereenkomst met één Leasemaatschappij (Athlon Car Lease) is per 31 december 2013 beëindigd. Enkele deellovereenkomsten welke binnen de looptijd van de raamovereenkomst zijn aangegaan lopen de komende jaren nog door tot uiterlijk november 2019. In 2010 heeft WSHD met zes andere waterschappen een EU aanbesteding leasen van voertuigen uitgevoerd. Hier zijn drie nieuwe leasepartijen gecontracteerd. WSHD is per 1 januari 2014 gebruik gaan maken van deze raamovereenkomst. Voor ieder nieuw te leasen voertuig worden bij de drie leasemaatschappijen offertes opgevraagd waarbij de economisch meest voordelige inschrijver het leveren van het voertuig gegund wordt. De vervanging van voertuigen vindt plaats na 72 maanden (of anders conform de deellovereenkomst) of bij overschrijding van de maximale kilometrage van het voertuig. Het vaste bedrag voor leasecontracten over toekomstige jaren bedraagt € 1.944.678, waarvan € 751.532 betrekking heeft op 2018. Afhankelijk van de vervangingen en de nieuwe leasetarieven kan dit bedrag lopende het jaar wijzigen. De huidige overeenkomst vervalt in 2018, de aanbesteding van het leasewagenpark is gestart om tot een nieuwe overeenkomst te komen.

4. Huurcontracten

- Het waterschap is een huurovereenkomst aangegaan betreffende levering en dienstverlening aangaande multifunctionals, de overeenkomst loopt tot en met 30 april 2018. De resterende verplichting per 31 december 2017 bedraagt € 19.002. Doordat de behoefte ten aanzien van de multifunctionals is veranderd wordt het contract niet langer verlengd maar is er gekozen om opnieuw aan te besteden.
- Het waterschap heeft 2 erfpachtcontracten afgesloten ten behoeve van de Sluisjesdijk. Deze contracten lopen tot eind 2025. De jaarlijkse canon in 2018 betreft € 90.168.

5. Persoonsgebonden Basisbudget voor iedere medewerker

In het Cao-akkoord is vastgelegd dat iedere medewerker vanaf 2016 een persoonsgebonden basis budget van € 5.000 krijgt voor een periode van 5 jaar. Medewerkers kunnen dit budget onder meer inzetten voor opleiding, loopbaan, ontwikkeling, vitaliteit en coaching. Jaarlijks wordt per medewerker een bedrag van circa € 1.000 begroot. Voor 2017 is hiervoor een bedrag begroot van € 564.000. Het niet-benutte deel is gedoteerd aan de Bestemmingsreserve Persoonsgebonden budget. De resterende € 3.000 per medewerker zijn begroot voor de komende jaren.

6. Contractverplichtingen meerjarige inkoopcontracten

Per 31 december 2017 is voor een bedrag van € 27 miljoen aan lopende opdrachten aan Europese aanbestedingen die in komende jaren worden uitgevoerd.

5.3.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Met ingang van 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. De WNT normeert de bezoldiging (het bezoldigingsmaximum) en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen in de (semi)publieke sector. Indien de bezoldiging en/of een ontslagvergoeding van een topfunctionaris de wettelijke norm overschrijdt, dient het meerdere teruggevorderd te worden van de betreffende topfunctionaris. In de wet is tevens geregeld wie als topfunctionaris dient te worden aangemerkt.

Voor een waterschap geldt de secretaris-directeur als topfunctionaris. De WNT is ook van toepassing op topfunctionarissen die geen dienstverband hebben, maar bijvoorbeeld via een detacheringsbureau zijn ingehuurd. De "bezoldiging" wordt dan bepaald op basis van de vergoeding (exclusief BTW) die aan het detacheringsbureau wordt betaald. WSHD had in 2017 geen ingehuurde topfunctionarissen.

Het bezoldigingsmaximum voor 2017 bedraagt € 181.000 (2016: € 179.000). Dit bedrag wordt jaarlijks per ministeriële regeling aangepast. Het verbod op het verstrekken van winstdelingen, bonussen of andere vormen van variabele beloning aan topfunctionarissen is per 1 januari 2017 vervallen. Variabele beloning is vanaf kalenderjaar 2017 toegestaan zolang de totale bezoldiging onder het toepasselijke bezoldigingsmaximum blijft. Daarnaast geldt een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000, dan wel één jaarsalaris zo dit lager is dan € 75.000.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1	A.A. van Vliet
Functiegegevens	Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor in fte	1
Gewezen topfunctionaris?	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.469,72
Beloningen betaalbaar op termijn	23.325,36
<i>Subtotaal</i>	<i>163.795,08</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000,00
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging	163.795,08
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Gegevens 2016	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.416,22
Beloningen betaalbaar op termijn	20.240,13
Totale bezoldiging 2016	160.656,35

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de bezoldiging van de secretaris-directeur binnen de norm blijft. Naast een wettelijk bezoldigingsmaximum voor topfunctionarissen, geldt voor reguliere functionarissen een openbaarmakingsverplichting van een bezoldiging boven de norm. De norm voor publicatie bedraagt in 2017 € 181.000 (2016: € 179.000), bij een voltijd aanstelling. Bij waterschap Hollandse Delta komen geen bezoldigingen voor die hoger zijn dan de publicatienorm.

6 Exploitatierekening naar programma's

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Waterkeringen					
Lasten 1.10 Plannen,instrumenten®isters waterker.	2.144	2.415	2.288	-127	V
1.20 Versterken waterkeringen	10.603	11.188	10.894	-294	V
1.30 Behouden waterkeringen	5.325	5.269	5.348	79	N
1.40 Calamiteiten waterkeringen	1.360	1.361	1.357	-4	V
Totaal Lasten	19.432	20.233	19.887	-346	V
Baten 1.10 Plannen,instrumenten®isters waterker.	0	-72	-72	0	
1.20 Versterken waterkeringen	0	-672	-887	-215	V
1.30 Behouden waterkeringen	-53	-20	-26	-6	V
Totaal Baten	-53	-764	-985	-222	V
Totaal Waterkeringen	19.379	19.469	18.902	-567	V
Water					
Lasten 2.10 Plannen,instrumenten®isters water	5.957	6.197	5.955	-242	V
2.20 Droge voeten	23.973	24.143	24.822	679	N
2.30 Voldoende water	921	1.026	1.075	49	N
2.40 Schoon en gezond water	1.055	953	872	-81	V
2.50 Baggeren	11.126	14.583	13.832	-751	V
2.60 Vaarwegbeheer	419	389	386	-3	V
2.70 Calamiteiten water	171	196	191	-5	V
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen	974	814	820	6	N
Totaal Lasten	44.595	48.300	47.953	-347	V
Baten 2.10 Plannen,instrumenten®isters water	0	0	-13	-13	V
2.20 Droge voeten	-1.130	-1.136	-5.605	-4.469	V
2.30 Voldoende water	-3	0	0	0	
2.40 Schoon en gezond water	-1	0	0	0	
2.50 Baggeren	0	-3.456	-2.705	751	N
2.60 Vaarwegbeheer	-2	-2	0	2	N
2.70 Calamiteiten water	0	0	0	0	V
2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen	-43	-43	-47	-4	V
Totaal Baten	-1.178	-4.637	-8.370	-3.733	V
Totaal Water	43.417	43.663	39.584	-4.079	V
Zuiveren					
Lasten 3.10 Plannen,instrumenten®isters zuiveren	2.274	1.999	1.933	-66	V
3.20 Gezuiverd afvalwater	58.678	58.517	58.235	-282	V
3.30 Calamiteiten zuiveren	63	63	63	0	
3.40 Samenwerken in de afvalwaterketen	0	0	0	0	
Totaal Lasten	61.014	60.579	60.231	-348	V
Baten 3.10 Plannen,instrumenten®isters zuiveren	0	0	-15	-15	V
3.20 Gezuiverd afvalwater	-5.912	-6.196	-5.916	280	N
3.30 Calamiteiten zuiveren					
Totaal Baten	-5.912	-6.196	-5.931	265	N
Totaal Zuiveren	55.102	54.382	54.300	-83	V
Wegen					
Lasten 4.10 Plannen,instrumenten®isters wegen	774	828	777	-51	V
4.20 Berijdbaarheid	11.917	12.512	13.180	668	N
4.30 Verkeersveiligheid	3.003	3.099	3.212	113	N
4.40 Calamiteiten wegen	38	63	117	54	N

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	15.731	16.502	17.287	784	N
Baten 4.10 Plannen,instrumenten®isters wegen	0	0	-9	-9	V
4.20 Berijdbaarheid	-7.889	-8.203	-8.305	-103	V
4.30 Verkeersveiligheid	-140	-300	-296	4	N
4.40 Calamiteiten wegen	0	0	-26	-26	V
Totaal Baten	-8.029	-8.503	-8.635	-133	V
Totaal Wegen	7.702	8.000	8.651	652	N
Algemene beleidstaken					
Lasten 7.10 Bestuur	4.677	7.392	7.433	41	N
7.20 Externe communicatie	1.531	1.571	1.503	-68	V
7.30 Waterwet	6.410	6.430	6.490	60	N
Totaal Lasten	12.618	15.393	15.426	33	N
Baten 7.10 Bestuur	-582	-3.355	-3.410	-55	V
7.20 Externe communicatie	-200	-240	-221	19	N
7.30 Waterwet	-130	-150	-249	-99	V
Totaal Baten	-912	-3.745	-3.880	-135	V
Totaal Algemene beleidstaken	11.706	11.648	11.546	-102	V
Algemene dekkingsmiddelen					
Lasten 8.10 Algemene lasten en baten	10.574	9.428	7.859	-1.569	V
8.20 Onvoorzien	500	0	0	0	
8.30 Belastingen	0	0	16	16	N
8.40 Exploitatiesaldo	2.908	2.885	2.549	-336	V
Totaal Lasten	13.982	12.313	10.423	-1.889	V
Baten 8.10 Algemene lasten en baten	-4.234	-4.801	-4.740	60	N
8.30 Belastingen	-146.307	-147.421	-149.746	-2.325	V
8.40 Exploitatiesaldo	-749	-749	0	749	N
Totaal Baten	-151.289	-152.971	-154.487	-1.516	V
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	-137.307	-140.658	-144.063	-3.405	V
Ondersteuning en bedrijfsvoering					
Lasten 9.10 Organisatieontwikkeling	2.783	2.530	2.191	-339	V
9.20 Personeel en organisatie	72.606	72.167	69.873	-2.294	V
9.30 Kwaliteitszrg,arbeidsomst.&milieuzorgbel	396	396	351	-45	V
9.40 Informatievoorziening	7.969	8.274	8.237	-37	V
9.50 Concern control	557	557	557	0	
9.60 Financiën	31.917	32.025	31.958	-66	V
9.70 Juridische zaken	1.572	1.577	1.579	1	N
9.80 Faciliteiten	8.006	7.984	7.689	-295	V
Totaal Lasten	125.807	125.511	122.435	-3.076	V
Baten 9.10 Organisatieontwikkeling	-2.783	-2.530	-2.191	339	N
9.20 Personeel en organisatie	-72.606	-72.167	-69.873	2.294	N
9.30 Kwaliteitszrg,arbeidsomst.&milieuzorgbel	-396	-396	-351	45	N
9.40 Informatievoorziening	-7.969	-8.274	-8.237	37	N
9.50 Concern control	-557	-557	-557	0	
9.60 Financiën	-31.917	-32.025	-31.958	66	N
9.70 Juridische zaken	-1.572	-1.577	-1.579	-1	V
9.80 Faciliteiten	-8.006	-7.984	-7.689	295	N
Totaal Baten	-125.807	-125.511	-122.435	3.076	N
Totaal Ondersteuning en bedrijfsvoering	0	0	0	0	
Eindtotaal	0	-3.496	-11.081	-7.585	V

6.1 Recapitulatie baten en lasten

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Verschil tov begroting na wijziging 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten					
PC_1 Waterkeringen	19.432	20.233	19.887	-346	V
PC_2 Water	44.595	48.300	47.953	-347	V
PC_3 Zuiveren	61.014	60.579	60.231	-348	V
PC_4 Wegen	15.731	16.502	17.287	784	N
PC_7 Algemene beleidstaken	12.618	15.393	15.426	33	N
PC_8 Algemene dekkingsmiddelen	13.982	12.313	10.423	-1.889	V
PC_9 Ondersteuning en bedrijfsvoering	125.807	125.511	122.435	-3.076	V
Totaal lasten	293.181	298.831	293.643	-5.188	
Baten					
PC_1 Waterkeringen	-53	-764	-985	-222	V
PC_2 Water	-1.178	-4.637	-8.370	-3.733	V
PC_3 Zuiveren	-5.912	-6.196	-5.931	265	N
PC_4 Wegen	-8.029	-8.503	-8.635	-133	V
PC_7 Algemene beleidstaken	-912	-3.745	-3.880	-135	V
PC_8 Algemene dekkingsmiddelen	-151.289	-152.971	-154.487	-1.516	V
PC_9 Ondersteuning en bedrijfsvoering	-125.807	-125.511	-122.435	3.076	N
Totaal Baten	-293.181	-302.327	-304.724	-2.397	
Resultaat na bestemming		-3.496	-11.081	-7.585	V

7 Toelichting exploitatierekening naar programma's

In de volgende paragrafen volgt per beleidsproduct een overzicht op kostenrubriekniveau van de gerealiseerde lasten en baten ten opzichte van de (gewijzigde) begrotingscijfers na Burap 2-2016. Hierbij worden de afwijkingen van de lasten (personeelskosten, goederen en diensten van derden, bijdragen aan derden, toevoeging aan voorzieningen) en de baten (financiële baten, personeelsbaten, goederen en diensten aan derden, bijdragen van derden) van zowel onder- als overschrijdingen groter dan € 10.000 toegelicht. Dit geldt tevens voor de stortingen in en de onttrekkingen aan de reserves.

Toegerekende lasten

De doorbelasting heeft plaatsgevonden via de procentuele verdeelsleutels van de ingeschatte tijdsbesteding die bij de Programmabegroting 2017-2021 zijn vastgesteld.

Kapitaallasten

De kapitaallasten bestaan uit afschrijving op en rente over het geactiveerde bezit van het waterschap (zoals opgenomen onder de vaste activa in de balans).

7.1 Programma 1 – Waterkeringen

7.1.1 Plannen/instrumenten en registers waterkeringen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.713	2.144	2.415	2.288	-127	V
Totaal Baten		0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.713	2.144	2.415	2.288	-127	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	-72	-72	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.713	2.144	2.343	2.216	-127	V

De doelen ten aanzien van het exploitatieproject "eerste beoordelingsronde van de primaire waterkeringen" volgens het Wettelijk Beoordelings Instrumentarium (WBI) voor 2017 zijn gerealiseerd. De kosten om deze doelen te behalen zijn echter € 92.000 lager geweest dan geraamd. Het project heeft een looptijd van 6 jaar met jaarlijks een exploitatiebudget. Om alle maatregelen, die uit de toetsrondes komen, uit te kunnen voeren, is het noodzakelijk dat de toegekende incidentele budgetten de hele looptijd beschikbaar blijven. Er wordt daarom voorgesteld het budget van € 92.000 over te hevelen naar 2018.

Het resterende voordeel wordt veroorzaakt door diverse kleinere posten.

7.1.2 Versterken waterkeringen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	10.669	10.603	11.188	10.894	-294	V
Totaal Baten	-388	0	-672	-887	-215	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	10.281	10.603	10.517	10.007	-510	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	-62	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	10.219	10.603	10.517	10.007	-510	V

Lasten

Het voordeel op de lasten wordt met name veroorzaakt door vertraging in de oplevering van het HWBP project Spui West (Fase 2). De restwerkzaamheden en de daarbij behorende uitgaven schuiven door naar 2018.

Baten

De subsidieafwikkeling met het HWBP voor de projecten Hoeksche Waard Noord, Hoeksche Waard Zuid, Spui Oost en Eiland van Dordrecht heeft geleid tot een voordelig resultaat van € 498.000. Dit is het gevolg van een vaste vergoeding van overhead voor inhuur (onafhankelijk van de daadwerkelijke kosten).

Hier tegenover staan lagere subsidieopbrengsten voor de HWBP projecten Verkenfase Zettingsvloeiing en Spui West (Fase 2). De uitvoering van deze projecten heeft voor een kleiner deel dan verwacht plaatsgevonden in 2017. De uitvoering, en daarmee ook de subsidieontvangsten, schuiven door naar 2018.

Per saldo is het voordeel op de baten € 215.000.

In de resultaatbestemming 2017 wordt voorgesteld het totale voordeel van € 510.000 aan de bestemmingsreserve Dijkversterkingen toe te voegen.

7.1.3 Behouden waterkeringen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	5.560	5.325	5.269	5.348	79	N
Totaal Baten	-314	-53	-20	-26	-6	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	5.246	5.272	5.249	5.322	73	N
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	5.246	5.272	5.249	5.322	73	N

De extra lasten zijn veroorzaakt door extra inzet voor het snoeien van bomen op de waterkering, het maaien van de Harteldijk en het rooien van bomen door de iepenziekte en omwaaiagevaar.

7.1.4 Calamiteiten waterkeringen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.386	1.360	1.361	1.357	-4	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.386	1.360	1.361	1.357	-4	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.386	1.360	1.361	1.357	-4	V

Er zijn geen afwijkingen op dit beleidsproduct.

7.2 Programma 2 – Water

7.2.1 Plannen/instrumenten en registers water

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	6.261	5.957	6.197	5.955	-242	V
Totaal Baten	-23	0	0	-13	-13	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	6.238	5.957	6.197	5.942	-254	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	6.238	5.957	6.197	5.942	-254	V

Een deel van het werk van de regionale watersysteembeoordeling is doorgeschoven naar 2018. De kosten in 2017 zijn hierdoor € 80.000 lager. Naar verwachting is er voor 2018 voldoende geld in de begroting opgenomen en hoeft het restant 2017 niet te worden doorgeschoven.

In 2017 is incidenteel een onderzoeksbudget beschikbaar gesteld voor de optimalisatie van het watersysteem Brielse Meer (een van de uitvoeringsmaatregelen van de Deltabeslissingen). Van dit budget is € 81.000 niet gebruikt omdat op basis van een nadere analyse het aantal te onderzoeken polderinlaten en de bijbehorende raming naar beneden kon worden bijgesteld. Een aantal werkzaamheden zal nog doorlopen in 2018. Om deze kosten te kunnen dekken wordt een budgetoverheveling voorgesteld van € 26.500.

Daarnaast is € 73.000 niet uitgegeven omdat er in 2017 minder is uitgegeven aan de onderzoeken die zijn uitgevoerd ten behoeve van de KRW. Het resterende voordeel van € 8.000 is het resultaat van gunstigere aanbestedingen voor het actualiseren van peilbesluiten.

Het voordeel op de baten is het gevolg van niet geraamde bijdrage die is ontvangen voor de waterkwaliteitsmonitoring 2017 ten behoeve van de vestinggracht Hellevoetsluis en de zwemwaterkwaliteitsmonitoring.

7.2.2 Droge voeten

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	22.951	23.973	24.143	24.822	679	N
Totaal Baten	-334	-380	-386	-4.855	-4.469	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	22.617	23.593	23.757	19.967	-3.789	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	-490	-750	-750	-750	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	22.126	22.843	23.007	19.217	-3.789	V

Lasten

Bij Burap 2-2017 is € 1 miljoen beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van extra activiteiten zoals het verwijderen van houtopschot langs watergangen, maaiwerkzaamheden, storingsonderhoud en groot onderhoud aan kunstwerken. Deze activiteiten zijn uitgevoerd met uitzondering van € 60.000 voor werkzaamheden aan een kunstwerk. Deze werkzaamheden schuiven door naar 2018. Voor het restant (zijnde het toegekende extra budget van € 940.000 minus de daadwerkelijk gerealiseerde extra kosten van € 679.000) wordt hieronder de toelichting gegeven.

Voor de volgende werkzaamheden is het niet gelukt de uitvoering in 2017 te starten dan wel af te ronden. Om de beschikbaar gestelde budgetten voor deze werkzaamheden in 2018 te kunnen aanwenden, worden een budgetoverheveling (€ 195.800) aangevraagd voor:

- Het oplossen van storingen aan hevels en gemalen (€ 87.000)
- Werkzaamheden gemaal Battenoord (€ 35.800)
- Aanpassen en herstellen van een tweetal opstelplaatsen voor noodpompen (€ 45.000)
- Inspecties invoeren in Maximo (€ 28.000)

Het restant wordt veroorzaakt door lagere energiekosten.

Baten

Het werk van het programma CMK is in belangrijke mate afgerond. Met inachtneming van de resterende risico's wordt een voordelig resultaat voor het programma CMK verwacht. Op grond van de verslaggevingsvoorschriften is het resultaat naar rato van de voortgang in de jaarrekening 2017 opgenomen (voordeel op de baten van € 4.700.000). Hier tegenover staan lagere baten vanuit de verrekening van maaiwerkzaamheden voor de gemeenten Dordrecht en Oud-Beijerland. De kosten voor deze maaiwerkzaamheden zijn rechtstreeks gefactureerd bij gemeenten. Hierdoor zijn er voor WSHD dus lagere opbrengsten in 2017.

7.2.3 Voldoende water

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.462	921	1.026	1.075	49	N
Totaal Baten	-3	-3	0	0	0	
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.459	918	1.026	1.075	49	N
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.459	918	1.026	1.075	49	N

De overschrijding wordt veroorzaakt door extra kosten voor het verhelpen van knelpunten in het watersysteem ten behoeve van het functioneren: storingsonderhoud, met name doorspoelen van kunstwerken in stedelijk gebied.

7.2.4 Schoon en gezond water

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	862	1.055	953	872	-81	V
Totaal Baten	-33	-1	0	0	0	
Saldo van baten en lasten voor bestemming	829	1.054	953	872	-81	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	829	1.054	953	872	-81	V

Het verruimen van duikers aan de Laurensviet en in Zwijndrecht, het vervangen van stuw Boschenhoek in Oud-Beijerland en een aantal onderzoeken voor geplande investeringen zijn door herprioritering vervallen. Daarnaast is het verzoek van gemeente Rotterdam om bij te dragen aan de ontwikkeling van de Abellife App Blauwe Verbinding ingetrokken. Het ecologisch- en vleermuizenonderzoek in het kader van de grote kap langs het Volkerak loopt door tot in 2018, hiervoor zijn in de exploitatie van 2018 middelen beschikbaar.

7.2.5 Baggeren

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	13.128	11.126	14.583	13.832	-751	V
Totaal Baten	-361	0	-611	-289	322	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	12.767	11.126	13.972	13.543	-430	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	-3.968	0	-2.845	-2.415	430	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	8.799	11.126	11.127	11.127	0	

Lasten

In 2017 is er in totaal 714 km gebaggerd in landelijk en stedelijk gebied. De afgesproken productie bedroeg circa 649 km. In stedelijk gebied is in 2017 112 km aan achterstanden gebaggerd. Hiermee is de opgave uit voorgaande jaren in stedelijk gebied flink ingelopen naar 4 km. Tevens is eind 2017 opdracht gegeven voor uitvoering van de laatste stedelijke achterstanden die in 2017 zijn ontstaan. Deze worden in het eerste kwartaal van 2018 afgerond. Kortom 2017 is daarmee een succesvol baggerjaar waarin de totale productie met minder middelen is gerealiseerd. Verder hebben wij in stedelijk gebied verder invulling gegeven aan de uitvoering van maatwerk gestuurd baggeren. Voor een aantal projecten lopen de werkzaamheden onverwacht door in 2018 door exogene risico's waardoor uitgaven die in 2017 gepland stonden doorschuiven naar 2018.

Baten

De baten zijn lager uitgevallen dan in Burap 2-2017 aangegeven. De ontvangstplicht van (semi)-overheden is in 2017 nauwkeurig in kaart gebracht aan de hand van de obstakelregeling. Dit heeft geleid tot lagere opbrengsten wat een onderschijding ten opzichte van de raming veroorzaakt.

7.2.6 Vaarwegbeheer

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	572	419	389	386	-3	V
Totaal Baten	0	-2	-2	0	2	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	572	417	387	386	-1	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	572	417	387	386	-1	V

Er zijn geen afwijkingen op dit beleidsproduct.

7.2.7 Calamiteiten water

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	294	171	196	191	-5	V
Totaal Baten		0	0	0	0	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	294	171	196	190	-5	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	294	171	196	190	-5	V

Er zijn geen afwijkingen op dit beleidsproduct.

7.2.8 Samenwerken in de afvalwaterketen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	894	974	814	820	6	N
Totaal Baten	-59	-43	-43	-47	-4	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	835	931	771	773	2	N
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	835	931	771	773	2	N

Er zijn geen afwijkingen op dit beleidsproduct.

7.3 Programma 3 – Zuiveren

7.3.1 Plannen/instrumenten en registers zuiveren

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.693	2.274	1.999	1.933	-66	V
Totaal Baten	-178	0	0	-15	-15	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.515	2.274	1.999	1.918	-81	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.515	2.274	1.999	1.918	-81	V

In het kader van het uitvoeren van de ALM-studies is een extra stap gezet in 2017. Eerst zijn er bestuurlijke kaders voor de ALM-studies Zuiveren opgesteld. Deze zijn in januari 2018 door de VV vastgesteld. Hiervoor is een breed onderzoek voorafgaand aan de uitvoering van de ALM-studies uitgevoerd. Dit heeft ertoe geleid dat de uitvoering van de individuele ALM-studies later start. Het budget dat geraamd was voor deze individuele ALM-studies is hierdoor niet benut (voordeel € 66.000).

De hogere opbrengsten (€ 15.000) bestaan uit een bijdrage van waterschap Rivierenland voor deelname aan het kernteam Energie- en grondstoffenfabriek.

7.3.2 Gezuiverd afvalwater

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	54.051	53.242	53.081	52.799	-282	V
Totaal Baten	-1.262	-997	-1.011	-818	193	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	52.789	52.245	52.070	51.981	-89	V
Toevoeging aan reserves	858	5.436	5.436	5.436	0	
Onttrekking aan reserves	-1.171	-4.915	-5.185	-5.098	87	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	52.476	52.766	52.321	52.319	-2	V

We zien in 2017 de storingen wel oplopen. Om aan de prestatie-eisen voor de zuiveringen te voldoen, is in 2017 extra aandacht besteed aan storingsonderhoud. Dit extra storingsonderhoud leidt tot een grotere inzet van budget en menskracht voor correctief onderhoud wat ten koste gaat van het preventief onderhoud.

Lasten

De doorbelasting van de kosten van de gemeenten Rotterdam valt lager uit als gevolg van het terugvorderen van BTW over de periode 2012 t/m 2015. In de verrekening van de kosten van de overige gemeenten is eveneens BTW binnen de mogelijkheden van de Belastingdienst teruggevorderd. Hiervoor was in de begroting nog geen rekening gehouden. Het totale voordeel hieruit was € 326.000.

Bij Burap 2-2017 is een raming opgenomen voor de hoogte van de te betalen vennootschapsbelasting over 2016 en 2017. Hiertoe is een budget van € 100.000 opgenomen onder Algemene Dekkingsmiddelen (algemene lasten en baten). Inmiddels is de aangifte vennootschapsbelasting over 2016 ingediend en is een voorlopige beschikking van de

Belastingdienst ontvangen. Op basis van de aangifte kan de vennootschapsbelasting exact aan de desbetreffende activiteiten worden toegerekend. Dit betekent dat het opgenomen budget van € 100.000 onder Algemene Dekkingsmiddelen niet zal worden aangesproken maar dat de extra lasten direct zijn toegerekend aan de betreffende taak. Voor Zuiveren betekent dit in totaal een extra last van € 36.000 voor de jaren 2016 en 2017.

Daarnaast is er nog een voordeel op de lasten van € 8.000 waardoor het totale voordeel op de lasten voor gezuiverd afvalwater op € 282.000 komt.

Baten

Het nadeel op de baten (€ 193.000) wordt veroorzaakt doordat de doorberekende kosten aan gemeenten van transportstelsels lager uitkomen door minder bestede uren aan regulier onderhoud en proces. Ook zijn enkele vervangingen van installatie onderdelen als gevolg van beschikbare capaciteit en vertraging van aanbestedingen uitgesteld.

Reserves

Vanwege de uitvoering van de ALM projecten op Sluisjesdijk wordt de uitvoering van sommige onderhoudswerkzaamheden naar voren gehaald. Ter dekking van deze kosten is een budget beschikbaar in de reserve budgetoverhevelingen. In 2017 bleek het niet noodzakelijk het begrote bedrag te onttrekken. Er is € 87.000 minder onttrokken aan de reserve budgetoverhevelingen. De werkzaamheden zullen de komende jaren verder worden opgepakt afhankelijk van de voortgang van de investeringsprojecten op Sluisjesdijk.

7.3.3 Calamiteiten zuiveren

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	262	63	63	63	0	
Totaal Baten	0					
Saldo van baten en lasten voor bestemming	262	63	63	63	0	
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	-40	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	222	63	63	63	0	

Er zijn geen afwijkingen op dit beleidsproduct.

7.4 Programma 4 – Wegen

7.4.1 Plannen/instrumenten en registers wegen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.128	774	828	777	-51	V
Totaal Baten	-6	0	0	-9	-9	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.122	774	828	769	-59	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.122	774	828	769	-59	V

In 2017 zouden voorbereidende onderzoeken worden uitgevoerd voor de geplande investering 'Aanpak Rotterdamseweg'. Vanwege onzekerheden in de voorkeursvariant, met impact op scope en financiën, zijn de geplande onderzoeken niet in gang gezet. Dit heeft geleid tot lagere kosten. Daarnaast vielen de jaarlijkse uitgaven voor deelname aan diverse gemeenschappelijke regelingen voor verkeersveiligheid lager uit.

7.4.2 Berijdbaarheid

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	11.692	11.917	12.312	12.980	668	N
Totaal Baten	-7.597	-7.489	-7.603	-7.705	-103	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	4.094	4.427	4.710	5.275	565	N
Toevoeging aan reserves	0	0	200	200	0	
Onttrekking aan reserves	-154	-400	-600	-600	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	3.941	4.027	4.310	4.875	565	N

Lasten

De lasten in 2017 zijn € 668.000 hoger geweest. Er is € 129.000 extra uitgegeven als gevolg van het oplossen van storingsmeldingen op wegen en bermen (o.a. gaten en wateroverlast), met name in het vierde kwartaal zijn er meer meldingen geweest van storingen. Bij Burap 2-2017 is € 200.000 aan extra middelen beschikbaar gesteld voor het snoeien van bomen langs wegen en het maaien van verkeersveiligheidsstroken en zichthoeken langs de wegen. Deze activiteiten zijn uitgevoerd. Daarnaast is € 140.000 meer uitgegeven ten behoeve van de veiligheid op onze wegen door het rooien van bomen besmet met de iepenziekte en populieren die dreigden om te waaïen.

Tenslotte zijn de kosten voor het project rotonde Energieweg te Numansdorp conform de nota AWA opgenomen in de exploitatie (nadeel op de lasten van € 147.000, hier tegenover staat wel een subsidie van dezelfde omvang, zie baten) en heeft het verleggen van kabels en leidingen door Stedin voor het project Schaapherderweg circa € 55.000 meer gekost dan was geraamd bij het afsluiten van het project in 2015. Omdat dit project als was afgesloten, zijn de kosten in de exploitatie terechtgekomen.

Baten

De subsidie voor het project rotonde Energieweg te Numansdorp is conform de nota AWA opgenomen in de exploitatie (voordeel op de lasten van € 147.000). In 2017 zijn de schades aan onze wegen en wegmeubilair beperkt gebleven en daardoor is € 15.000 minder in rekening gebracht bij derden dan begroot. Het restant op de baten (nadeel € 29.000) wordt veroorzaakt

omdat de kosten van herstel van voor 2017 verleende vergunningen aan nutsbedrijven om graafwerkzaamheden uit te voeren in onze wegen niet meer in 2017 geboekt konden worden. De herstelwerkzaamheden zullen namelijk in 2018 plaatsvinden in plaats van in 2017.

7.4.3 Verkeerveiligheid

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	2.152	3.003	3.060	3.174	113	N
Totaal Baten	-151	-140	-225	-220	4	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	2.001	2.863	2.836	2.953	118	N
Toevoeging aan reserves	0	0	39	39	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	-75	-75	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	2.001	2.863	2.799	2.917	118	N

Net als in voorgaande jaren, was het beschikbare budget voor gladheidsbestrijding niet toereikend, de uitgaven waren € 143.000 hoger dan begroot. Daarnaast is er € 35.000 incidenteel meer uitgegeven aan het vervangen van masten en armaturen van openbare verlichting. Naast overschrijdingen was er een aantal voordelen. Vanaf 2017 berekent gemeente Goeree-Overflakkee onze jaarlijkse vergoeding op basis van werkelijk gemaakte kosten. De vergoeding aan Goeree-Overflakkee viel hierdoor in 2017 ruim € 33.000 lager uit, inclusief een herberekening over voorgaande jaren van € 13.000. Tenslotte zijn de kosten voor elektriciteit voor openbare verlichting en verkeersregelinstallaties in 2017 € 28.000 lager geweest. Het restant wordt verklaard door kleinere voordelen (€ 4.000).

7.4.4 Calamiteiten wegen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	153	38	63	117	54	N
Totaal Baten		0	0	-26	-26	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	153	38	63	91	28	N
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	153	38	63	91	28	N

In 2017 heeft een aantal calamiteiten plaatsgevonden waardoor het budget op het beleidsproduct incidenteel is overschreden. In oktober woedde er een flinke storm waardoor een groot aantal opruimwerkzaamheden moest plaatsvinden. Daarnaast heeft het waterschap veelvuldig een extern bedrijf moeten inzetten om olieverontreinigingen op te ruimen en de wegen schoon te maken. Tenslotte heeft er een incident plaatsgevonden waarbij een telescoopkraan van de weg is geraakt, de schade van ruim € 26.000 is door ons betaald maar verhaald op de veroorzaker (zie ook extra baten).

7.5 Programma 5 – Algemene beleidstaken

7.5.1 Bestuur

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	5.706	4.677	7.392	7.433	41	N
Totaal Baten	-640	-582	-647	-676	-29	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	5.067	4.095	6.745	6.758	12	N
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	-2.708	-2.735	-27	V
Saldo van baten en lasten na bestemming	5.067	4.095	4.037	4.023	-14	V

Een deel van het buitenlandbudget is niet besteed (voordeel € 15.000) omdat politieke ontwikkelingen in Ethiopië en Zuid-Afrika geplande missies doorkruisten. Deze missies zijn uitgesteld naar 2018. De Verenigde Vergadering heeft op 28 september 2017 ingestemd met een onttrekking aan de algemene reserve programma Algemene Beleidstaken ter dekking van de extra dotatie aan de voorziening pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur. Op basis van de toekomstige verplichtingen bleek nog een aanvullende dotatie van € 27.000 noodzakelijk (zowel lasten als onttrekking aan reserves). Tot slot waren de bijdragen aan verbonden partijen hoger dan begroot (Unie van Waterschappen). Per saldo is er een nadeel op de lasten van € 41.000.

De opbrengsten vanuit grondverkoop zijn lager dan verwacht. Dit wordt veroorzaakt doordat een aantal verkopen (nog) niet heeft plaatsgevonden. Hier tegenover staan hogere opbrengsten vanuit huren, pachten en recht van opstal als gevolg van een toegenomen aantal afgesloten contracten. Per saldo heeft dit geleid tot een hogere opbrengst van € 29.000 (baten).

7.5.2 Externe communicatie

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.530	1.331	1.371	1.303	-68	V
Totaal Baten		0	0	-4	-4	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	1.530	1.331	1.371	1.299	-72	V
Toevoeging aan reserves	0	200	200	200	0	
Onttrekking aan reserves	0	-200	-240	-218	22	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.530	1.331	1.331	1.281	-49	V

De lasten in 2017 zijn € 68.000 lager dan begroot doordat een aantal activiteiten niet is uitgevoerd (voordeel € 50.000) en een aantal activiteiten substantieel goedkoper is geworden (€ 20.000). De activiteiten die niet zijn uitgevoerd in 2017 zijn: informatiebord CMK, geen give-aways aangeschaft vanwege voldoende voorraad, vervanging borden Atrium, uitwerking ambassadeurskit.

De kosten voor het burgerpanelonderzoek waren lager dan voorzien en door samenwerking waren de kosten voor evenementen (maand van de onderwereld, wereld toilettag) lager.

In 2017 is vooral ingezet op planvorming en aangaan van samenwerkingsverbanden. Vanuit de beschikbare reserve Educatie heeft de eerste uitvoering van extra activiteiten zoals Dike-biking, jeugddebate en waterlessen plaatsgevonden.

7.5.3 Waterwet

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	7.461	6.410	6.430	6.490	60	N
Totaal Baten	-196	-130	-150	-249	-99	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	7.265	6.280	6.280	6.241	-39	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	7.265	6.280	6.280	6.241	-39	V

Lasten

Ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet is een koppeling gerealiseerd tussen PowerBrowser en Sharepoint (nadeel € 88.000). Vanuit het Rijk is hiervoor subsidie beschikbaar gesteld vanuit de stimuleringsbijdrage implementatie Omgevingswet (zie baten). Het budget voor externe onderzoek en advies is in 2017 niet aangewend (voordeel € 21.000). Het restant (voordeel € 7.000) bestaat uit kleinere voordelen.

Baten

De baten in 2017 waren € 99.000 hoger dan geraamd door ontvangst van de stimuleringsbijdrage implementatie Omgevingswet (€ 88.000). Niet geraamde opbrengsten vanuit de BRZO inspecties uitgevoerd door WSHD voor hoogheemraadschap Delfland, Rijnland en Schieland en de Krimpenerwaard (voordeel € 14.000). Het restant (nadeel van € 3.000) wordt verklaard door lagere opbrengsten vanuit leges.

7.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

7.6.1 Algemene baten en lasten

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	4.535	7.056	6.645	5.075	-1.570	V
Totaal Baten	-5.348	-1.828	-2.395	-2.334	60	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-813	5.228	4.250	2.740	-1.510	V
Toevoeging aan reserves	6.182	3.518	2.783	2.784	1	N
Onttrekking aan reserves	-3.690	-2.406	-2.406	-2.406	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	1.679	6.340	4.627	3.118	-1.509	V

Lasten

De doorbelasting vanuit de bedrijfsvoering en ondersteuning is € 1,1 miljoen lager (zie toelichtingen onder paragraaf 7.7). Daarnaast was er € 200.000 aan budget opgenomen in verband met de Cao-onderhandelingen. Er is in 2017 geen akkoord bereikt waardoor dit budget niet benut is.

Bij Burap 2-2017 is een budget van € 100.000 opgenomen voor de hoogte van de te betalen vennootschapsbelasting over 2016 en 2017. Inmiddels is de aangifte vennootschapsbelasting 2016 ingediend en is een voorlopige beschikking van de Belastingdienst ontvangen. Op basis van de aangifte kan de vennootschapsbelasting exact aan de activiteiten worden toegerekend. Dit betekent dat het budget wat hier was opgenomen niet wordt aangesproken. De kosten zijn direct onder het desbetreffende programma (zijnde Zuiveren en Wegen) geboekt.

Er is een voordeel op de lasten van € 200.000 in verband met lagere kosten van de Cross Border Lease als gevolg van de hoogte van de dollarkoers. De hoogte van de lasten in dollars staat vast. Afhankelijk van de dollarkoers worden de uiteindelijke lasten per jaar in euro's bepaald. De baten uit de Cross Border Lease leveren een nadeel op van dezelfde omvang, waardoor er geen resultaatseffect is.

Het restant wordt veroorzaakt door het aandeel van WSHD in het positieve resultaat van de gemeenschappelijke regeling SVHW.

Baten

Er is een nadeel op de baten uit de Cross Border Lease (€ 200.000, zie toelichting lasten). Hier tegenover staat een voordeel op de baten van € 140.000 als gevolg van de vrijval van opgenomen posten vanuit de jaarstukken 2016, zijnde 0,8% van het in de jaarstukken opgenomen nog te betalen bedrag van € 17, 7 miljoen.

7.6.2 Onvoorzien

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	0	500	0	0	0	
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0	500	0	0	0	
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	500	0	0	0	

Er zijn geen afwijkingen.

7.6.3 Belastingen

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	261	0	0	0	0	
Totaal Baten	-147.542	-146.307	-147.421	-149.274	-1.853	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-147.281	-146.307	-147.421	-149.274	-1.853	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	16	16	N
Onttrekking aan reserves	0	0	0	-472	-472	V
Saldo van baten en lasten na bestemming	-147.281	-146.307	-147.421	-149.730	-2.309	V

Voor de toelichting op de baten vanuit de belastingopbrengst wordt verwezen naar de paragraaf waterschapsbelastingen (paragraaf 4.4).

7.6.4 Exploitatiesaldo

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	0	0	0	0	0	
Totaal Baten	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0	0	0	0	0	
Toevoeging aan reserves	8.307	2.908	2.885	2.549	-336	V
Onttrekking aan reserves	-5.056	-749	-749	0	749	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	3.251	2.160	2.136	2.549	413	N

Reservemutaties

In de Programmabegroting 2017-2021 is een toevoeging aan de reserve egalisatie geactiveerde lasten geraamd van € 1.826.000. Op basis van de ingezette uren voor te activeren investeringsprojecten in 2017 heeft een toevoeging plaatsgevonden van € 1.490.000. Dit leidt tot een voordeel van € 336.000.

De onttrekking aan de bestemmingsreserve frictiekosten Aquon was geraamd op € 748.708. Op basis van de opgenomen budgetten in de exploitatie en de daadwerkelijke kosten in 2017 bleek een onttrekking aan deze reserve niet nodig. Dit leidt tot een lagere onttrekking van € 748.708.

7.7 Ondersteuning en bedrijfsvoering

7.7.1 Organisatieontwikkeling

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	2.768	2.783	2.530	2.191	-339	V
Totaal Baten	-2.768	-2.783	-2.530	-2.191	339	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0	0	0	0	0	
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	

De kosten voor organisatieontwikkeling en onderzoek en innovatie waren € 233.000 lager. Voorgesteld wordt hiervan € 190.000 over te hevelen naar 2018 ter dekking van de voorbereidende activiteiten in het kader van de technische automatisering.

Op basis van ervaringscijfers van de afgelopen jaren was voor 2017 een dotatie aan de voorziening arbeidsgerelateerde verplichtingen opgenomen van € 246.000. Dit is een voorziening voor verplichtingen die WSHD heeft ten opzichte van zijn medewerkers voor verlofdagen, vakantietoeslag en eindejaarsuitkering. Op basis van de realisatie 2017 bleek een dotatie echter niet nodig.

Tegenover bovengenoemde voordelen was er een nadeel op de kosten voor werving en selectie als gevolg van de mobiliteitstrajecten die zijn ingezet (hogere kosten € 45.000).

Doordat de lasten € 434.000 lager zijn, is ook de doorbelasting richting algemene dekkingsmiddelen voor dit beleidsproduct lager (nadeel baten € 434.000).

7.7.2 Personeel en organisatie

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	72.257	72.606	72.167	69.525	-2.642	V
Totaal Baten	-72.617	-72.606	-72.117	-69.873	2.244	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-360	0	50	-348	-398	V
Toevoeging aan reserves	460	0	0	348	348	N
Onttrekking aan reserves	-100	0	-50	0	50	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	

Het voordeel op de lasten wordt verklaard door lagere kosten voor inhuur (€ 700.000), € 90.000 lagere opleidingskosten en € 348.000 lagere uitgaven vanuit het persoonsgebonden basis budget (zie toelichting reservemutaties). Het restant wordt veroorzaakt door lagere personeelskosten (waaronder salarissen, sociale premies, reis- en verblijfkosten, lagere geactiveerde lasten en hogere opbrengsten vanuit de uitlening van personeel).

Doordat de lasten € 2.728.000 lager zijn, is ook de doorbelasting richting algemene dekkingsmiddelen voor dit beleidsproduct lager (nadeel baten € 2.329.000). Het verschil wordt veroorzaakt doordat een deel van de lagere lasten gerelateerd is aan reservemutaties.

Reservemutaties

In het Cao-akkoord is vastgelegd dat iedere medewerker een persoonsgebonden basis budget van € 5.000 krijgt voor een periode van 5 jaar. Medewerkers kunnen dit budget onder meer inzetten voor opleiding, loopbaan, ontwikkeling, vitaliteit en coaching. Jaarlijks wordt per medewerker een bedrag van circa € 1.000 begroot. Verdeeld naar de jaren betekent dit voor de jaarschijf 2017 een begroot bedrag van € 564.000. In 2017 is € 215.602 uitgegeven. Conform het besluit bij Burap 2-2016 wordt het restant, van € 348.000, gestort in de reserve.

De geraamde onttrekking van € 50.000 aan de reserve baggeren ten aanzien van de inzet van extra personele capaciteit bleek niet nodig. De inzet is gepleegd door de reeds aanwezige medewerkers.

7.7.3 Kwaliteitszorg, arbeidsomstandigheden & milieuzorgbeleid

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	439	396	396	351	-45	V
Totaal Baten	-439	-396	-396	-351	45	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0	0	0	0	0	
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	

De lagere lasten (€ 45.000) worden veroorzaakt door vertraging in de aanschaf van een programma ten behoeve van de registratie van gevaarlijke stoffen waardoor de implementatie met de bijbehorende kosten naar 2018 zijn doorgeschoven. Daarnaast is het voorstel voor de asbest inventarisatie ten aanzien van asbesthoudende dakbedekking eind 2017 vastgesteld. De voor 2017 geplande inventarisatie heeft als gevolg daarvan geen uitvoering gekregen.

Doordat de lasten € 45.000 lager zijn, is ook de doorbelasting richting algemene dekkingsmiddelen voor dit beleidsproduct lager (nadeel baten € 45.000).

7.7.4 Informatievoorziening

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	7.415	7.969	8.274	8.237	-37	V
Totaal Baten	-7.415	-7.969	-8.274	-8.237	37	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0	0	0	0	0	
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	

In 2017 zijn er minder kosten gemaakt voor aankoop telecommunicatieapparatuur, mobiele en vaste telefonie, telefonie huurlijnen/verbindingen en telefonie service en onderhoud. Dit heeft geleid tot een voordeel op de lasten van € 37.000.

Doordat de lasten € 37.000 lager zijn, is ook de doorbelasting richting algemene dekkingsmiddelen voor dit beleidsproduct lager.

7.7.5 Concern Control

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	711	557	557	557	0	
Totaal Baten	-711	-557	-557	-557	0	
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0	0	0	0	0	
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	

Er zijn geen afwijkingen op dit beleidsproduct.

7.7.6 Financiën

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	35.579	31.917	32.025	31.958	-66	V
Totaal Baten	-35.579	-31.917	-32.025	-31.958	66	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0	0	0	0	0	
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	

De lagere lasten worden veroorzaakt door lagere accountantskosten voor de controle over het boekjaar 2017. Daarnaast zijn er minder externe adviezen ingewonnen ten aanzien van het financieel beleid. Het totale voordeel op de lasten is € 66.000.

Doordat de lasten € 66.000 lager zijn, is ook de doorbelasting richting algemene dekkingsmiddelen voor dit beleidsproduct lager (nadeel baten € 66.000).

7.7.7 Juridische zaken

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	1.788	1.572	1.577	1.579	1	N
Totaal Baten	-1.788	-1.572	-1.577	-1.579	-1	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0	0	0	0	0	
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	

Er zijn geen afwijkingen op dit beleidsproduct.

7.7.8 Faciliteiten

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Saldo 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Totaal Lasten	8.361	8.006	7.984	7.689	-295	V
Totaal Baten	-8.113	-8.006	-7.984	-7.689	295	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	248	0	0	0	0	
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	
Onttrekking aan reserves	-248	0	0	0	0	
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	

De lagere lasten (voordeel € 58.000) worden veroorzaakt doordat de aankoop van de geluidsapparatuur voor de VV zaal is doorgeschoven naar 2018. Hier wordt een budgetoverheveling voor aangevraagd van € 48.000. Daarnaast zijn de kosten voor de aanbesteding van de repro lager uitgevallen als gevolg van een lager aantal afgenomen uren dan voorzien (voordeel € 78.000). Abonnementen en tijdschriften worden steeds vaker digitaal bezocht en door de verdere digitalisering zijn minder drukwerk en kantoorbenodigdheden afgenomen (voordeel € 51.000). Omdat voor de ondersteuning van de aanbesteding van het wagenpark minder uren zijn afgenomen dan geraamd, vallen de kosten lager uit (€ 15.000). Het resterende voordeel wordt veroorzaakt door lagere flexibele kosten voor het wagenpark (o.a. brandstof) en lagere cateringkosten.

Doordat de lasten € 295.000 lager zijn, is ook de doorbelasting richting algemene dekkingsmiddelen voor dit beleidsproduct lager.

8 Exploitatierekening naar kostendragers

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Verschil t.o.v. begroting na wijziging 2017	Voordeel (V) / Nadeel (N)
<u>Netto-lasten:</u>					
Watersysteemheffing	74.218	78.039	71.921	-6.118	V
Zuiveringsheffing	60.229	60.347	59.435	-912	V
Wegenheffing	9.217	9.678	10.106	428	N
Totaal netto-lasten	143.664	148.064	141.462	-6.602	V
<u>Mutaties reserves:</u>					
Watersysteemheffing	310	-4.235	-3.002	1.233	N
Zuiveringsheffing	2.330	482	117	-365	V
Wegenheffing	2	-385	-384	1	N
Totaal mutaties reserves	2.643	-4.138	-3.269	869	N
<u>Netto-belastingopbrengsten:</u>					
Watersysteemheffing	-74.528	-75.432	-76.415	-983	V
Zuiveringsheffing	-62.559	-62.680	-63.148	-468	V
Wegenheffing	-9.220	-9.309	-9.711	-402	V
Totaal netto-belastingopbrengsten	-146.307	-147.421	-149.274	-1.853	V
<u>Resultaat:</u>					
Watersysteemheffing		-1.628	-7.496	-5.867	V
Zuiveringsheffing		-1.851	-3.596	-1.745	V
Wegenheffing		-16	11	27	N
Nog te bestemmen resultaat		-3.496	-11.081	-7.585	V

8.1.1 Specificatie verdeling beleidsproducten naar de kostendragers

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Totaal	Water-systeem-heffing	Zuiverings-heffing	Wegen-heffing
PC_1 Waterkeringen				
1.10. Plannen,instrumenten ®isters waterker.	2.288	2.288		
1.20. Versterken waterkeringen	10.007	10.007		
1.30. Behouden waterkeringen	5.322	5.322		
1.40. Calamiteiten waterkeringen	1.357	1.357		
Totaal waterkeringen	18.974	18.974		
PC_2 Water				
2.10. Plannen,instrumenten ®isters watersys.	5.942	5.942		
2.20. Droge voeten	19.967	19.967		
2.30. Voldoende water	1.075	1.075		
2.40. Schoon en gezond water	872	872		
2.50. Baggeren	13.543	13.543		
2.60. Vaarwegenbeheer	386	386		
2.70. Calamiteiten watersystemen	190	190		
2.80. Samenwerken in de afvalwaterketen	773	773		
Totaal Water	42.749	42.749		
PC_3 Zuiveren				
3.10. Plannen,instrumenten ®isters zuiv.beh.	1.918		1.918	
3.20. Gezuiverd afvalwater	51.981		51.981	
3.30. Calamiteiten zuiveringsbeheer	63		63	
Totaal Zuiveren	53.961		53.961	
PC_4 Wegen				
4.10. Plannen,instrumenten ®isters wegenbeh.	769			769
4.20. Berijdbaarheid	5.275			5.275
4.30. Verkeersveiligheid	2.953			2.953
4.40. Calamiteiten wegenbeheer	91			91
Totaal Wegen	9.088			9.088
PC_7 Algemene beleidstaken				
7.10. Bestuur	6.758	3.041	3.041	676
7.20. Externe communicatie	1.299	585	585	130
7.30. Waterwet	6.241	5.617	624	
Totaal Algemene beleidstaken	14.298	9.243	4.250	806
PC_8 Algemene dekkingsmiddelen				
8.10. Algemene lasten en baten	2.392	956	1.224	212
8.20. Onvoorzien				
8.30. Belastingen				
8.40. Exploitatiesaldo				
Bedrijfsvoering				
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	2.392	956	1.224	212
Nettolasten	141.462	71.921	59.435	10.106
Mutaties reserves				
Onttrekkingen				
Waterkeringen	-72	-72		
Water	-3.165	-3.165		
Zuiveren	-5.098		-5.098	
Wegen	-675			-675
Algemene beleidstaken	-2.952	-1.328	-1.328	-295
Algemene dekkingsmiddelen	-2.878	-1.083	-1.555	-241
Totaal onttrekkingen	-14.841	-5.649	-7.981	-1.211

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)	Totaal	Water- systeem- heffing	Zuiverings- heffing	Wegen- heffing
Toevoegingen	Waterkeringen				
	Water				
	Zuiveren	5.436		5.436	
	Wegen	239			239
	Algemene beleidstaken	200	90	90	20
	Algemene dekkingsmiddelen	5.697	2.557	2.573	568
	<i>Totaal toevoegingen</i>	11.572	2.647	8.099	827
Totaal mutaties reserves		-3.269	-3.002	117	-384
Te dekken door belastingopbrengsten					
	Watersysteemheffing	-76.415	-76.415		
	Zuiveringsheffing	-63.148		-63.148	
	Wegenheffing	-9.711			-9.711
Totaal belastingopbrengsten		-149.274	-76.415	-63.148	-9.711
Resultaat na bestemming		-11.081	-7.496	-3.596	11

9 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

Exploitatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2017 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2017	Bijzondere baten	Operationele realisatie 2017	Afwijkingen t.o.v. Begroting 2017 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten							
Rente & Afschrijving	26.659	27.128	27.127		27.127	-2	V
Personeelslasten	45.771	45.064	44.065		44.065	-998	V
Goederen en diensten van derden	77.128	82.082	80.576		80.576	-1.507	V
Bijdragen aan derden	12.565	12.187	12.336		12.336	149	N
Toev. Reserves en Voorzien./ onvoorzien	846	3.028	2.829		2.829	-199	V
Doorberekeningen	118.149	117.799	115.137		115.137	-2.662	V
Totaal Lasten	281.119	287.289	282.071	0	282.071	-5.218	V
Baten							
Financiële baten	-744	-423	-295		-295	129	N
Personeelsbaten	-384	-409	-568		-568	-159	V
Goederen en diensten aan derden	-2.430	-3.961	-3.704		-3.704	257	N
Bijdragen van derden	-8.535	-9.476	-14.304	-4.700	-9.604	-127	V
Waterschapsbelastingen	-146.307	-147.421	-148.786	-1.853	-146.933	488	N
Interne verrekeningen	-7.213	-7.156	-7.088		-7.088	68	N
Doorberekeningen	-118.149	-117.799	-115.137		-115.137	2.662	N
Totaal Baten	-283.761	-286.646	-289.882	-6.553	-283.329	3.317	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-2.643	642	-7.812	-6.553	-1.259	-1.901	V
Toevoeging aan reserves	12.063	11.542	11.572		11.572	30	N
Onttrekking aan reserves	-9.420	-15.681	-14.841		-14.841	839	N
Nog te bestemmen resultaat	0	-3.496	-11.081	-6.553	-4.528	-1.032	V

De bijzondere baten in 2017 bestaan uit het resultaat op de uitvoering van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit van € 4,7 miljoen en hogere belastingopbrengsten van € 1,8 miljoen.

Overige gegevens

10 Vaststellingsbesluit

Vergaderdatum: 31 mei 2018

Agendapunt : ...**

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING ONDERWERP: Jaarstukken 2017

DE VERENIGDE VERGADERING VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta d.d. 24-4-2018;

gehoord het advies van de commissie Water van 14-5-2018; commissie Waterkering, Wegen en Vergunningverlening van 15-5-2018; Commissie Middelen, Bestuurlijke Zaken en Handhaving van 16-5-2018;

overwegende dat:

- De Verenigde Vergadering op grond van artikel 104 Waterschapswet de jaarrekening en het jaarverslag vaststelt;
- De auditcommissie in haar bijeenkomst van 12 april 2018 voor de technische beoordeling van de jaarstukken bij meerderheid positief heeft geadviseerd over de jaarstukken 2017;
- De accountant de jaarrekening heeft gecontroleerd en voorzien heeft van een goedkeurende controleverklaring inzake getrouwheid en rechtmatigheid;

gelet op:

- Artikel 77, 103, 104 en 107 Waterschapswet;

BESLUIT:

- a. De jaarstukken 2017 vast te stellen.
- b. Het nog te bestemmen resultaat 2017 vast te stellen op € 11.080.846 voordelig.
- c. Een bedrag van € 717.300 toe te voegen aan de bestemmingsreserve Budgetoverhevelingen ten behoeve van:
 - De eerste beoordelingsronde (€ 92.000);
 - Onderzoek Optimalisatie Watersysteem Brielse Meer (€ 26.500);
 - Risicogestuurd onderhoud (€ 28.000);
 - Oplossen storings hevels en gemalen (€ 87.000);
 - Gemaal Battenoord (€ 35.800);
 - Aanpassen en herstellen tweetal opstelplaatsen noodpompen (€ 45.000);
 - Voorbereiding technische automatisering watersysteem (€ 190.000);
 - Opleidingsbudget (€ 15.000);
 - Digitaal Zaakgericht Werken (€ 65.000);
 - Geluidsapparatuur VV-zaal (€ 48.000);
 - Informatieveiligheid en digitaal werken (€ 85.000);
- d. Een bedrag van € 750.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve Budgetoverhevelingen ten behoeve van de cao verplichtingen;
- e. Een bedrag van € 510.000 toe te voegen aan de reserve dijkversterkingen;
- f. Een bedrag van € 4.700.000 toe te voegen aan de reserve afwikkeling CMK;
- g. Een bedrag van € 414.246 toe te voegen aan de algemene reserve programma Waterkeringen;
- h. Een bedrag van € 933.724 toe te voegen aan de algemene reserve programma Water;
- i. Een bedrag van € 3.162.595 toe te voegen aan de algemene reserve programma Zuiveren;

- j. Een bedrag van € 107.020 te onttrekken aan de algemene reserve Wegen;
- k. De budgetoverhevelingen voor een bedrag van € 717.300 resulterend uit de verwerking van het jaarrekeningresultaat 2017 vrij te geven ten behoeve van de exploitatie 2018;
- l. In te stemmen met het opheffen van de reserve vervangingsinvesteringen Zuiveren en de reserve vervangingsinvesteringen, welke per 31 december 2017 een saldo nihil hebben.

Ridderkerk, 31 mei 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,
secretaris-directeur, dijkgraaf,

drs. A.A. van Vliet

ir. I.G.M. de Bondt

11 Controleverklaring accountant

Bijlage 1 Overzicht lopende en afgesloten investeringen, toelichtingen

1. Waterkeringen

1.10 Plannen, instrumenten & registers waterkeringen

Afgesloten investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Projectoverstijgende kosten HWBP	7001000000	0	0	0	-388	388	0	-2
Overboekingen van 7001000000 (HWBP)	7001000001	0		0	0		0	
		0	0	0	-388	388	0	-2

1.20 Versterken waterkeringen

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Fase II Dijkverst. HW Noord HWBP2	7001005510	7.954	-7.706	248	91	-91	0	0
Fase II Dijkverst. E van Dordrecht HWBP2	7001011610	8.996	-7.694	1.302	410	-410	0	0
Fase II Dijkverst. Spui Oost HWBP2	7001013510	19.273	-19.139	135	546	-546	0	0
Uitv. versterking Schutsluis Strijensas	7001014504	139	-125	14	91	-91	0	0
Fase II Dijkverst. HW Zuid HWBP2	7001014510	3.812	-3.754	58	266	-266	0	0
Aankoop gronden tbv dijkversterkingsproj	7001018000	1.968		1.968	0		0	0
Autom.bediening Keersluis Oud-Beijerl.	7202100317	200		200	0		0	0
Hevelinlaat Goidschalxoord (H41704)	7202100319	257		257	45		45	37
		42.598	-38.417	4.181	1.449	-1.404	45	37

7001005510 Fase II Dijkverst. HW Noord HWBP2

7202100319 Hevelinlaat Goidschalxoord (H41704)

In de loop van 2017 zijn de realisatiefases van alle dijkversterkingstrajecten succesvol afgerond, waarna in november 2017 grotendeels financieel met het HWBP is afgewikkeld, binnen de financiële kaders. Hiermee is de hoofdfase (realisatie) financieel gereed. In 2017/2018 volgt nog een (afsluitende) fase II voor nazorg en restpunten. Deze fase II betreft voor een groot deel de afhandeling en afrekening met 'Kabels en Leidingen' partners die vanuit wetgeving recht hebben om nog jaren na oplevering hun dossiers (financieel) af te wikkelen. WSHD verwacht eind 2018 ook met K+L klaar te zijn.

7001011610 Fase II Dijkverst. E van Dordrecht HWBP2

In de loop van 2017 zijn de realisatiefases van alle dijkversterkingstrajecten succesvol afgerond, waarna in november 2017 grotendeels financieel met het HWBP is afgewikkeld, binnen de financiële kaders. Hiermee is de hoofdfase (realisatie) financieel gereed. In 2017/2018 volgt nog een (afsluitings) fase II voor nazorg en restpunten. Deze fase II betreft voor een groot deel de afhandeling en afrekening met 'Kabels en Leidingen' partners die vanuit wetgeving recht hebben om nog jaren na oplevering hun dossiers (financieel) af te wikkelen. WSHD verwacht eind 2018 ook met K+L klaar te zijn.

7001013510 Fase II Dijkverst. Spui Oost HWBP2

In de loop van 2017 zijn de realisatiefases van alle dijkversterkingstrajecten succesvol afgerond, waarna in november 2017 grotendeels financieel met het HWBP is afgewikkeld, binnen de financiële kaders. Hiermee is de hoofdfase (realisatie) financieel gereed. In 2017/2018 volgt nog een (afsluitings) fase II voor nazorg en restpunten. Deze fase II betreft voor een groot deel de afhandeling en afrekening met 'Kabels en Leidingen' partners die vanuit wetgeving recht hebben om nog jaren na oplevering hun dossiers (financieel) af te wikkelen. WSHD verwacht eind 2018 ook met K+L klaar te zijn.

7001014510 Fase II Dijkverst. HW Zuid HWBP27001014504 Uitv. versterking Schutsluis Strijensas

In de loop van 2017 zijn de realisatiefases van alle dijkversterkingstrajecten succesvol afgerond, waarna in november 2017 grotendeels financieel met het HWBP is afgewikkeld, binnen de financiële kaders. Hiermee is de hoofdfase (realisatie) financieel gereed. In 2017/2018 volgt nog een (afsluitings) fase II voor nazorg en restpunten. Deze fase II betreft voor een groot deel de afhandeling en afrekening met 'Kabels en Leidingen' partners die vanuit wetgeving recht hebben om nog jaren na oplevering hun dossiers (financieel) af te wikkelen. WSHD verwacht eind 2018 ook met K+L klaar te zijn.

7001018000 Aankoop gronden tbv dijkversterkingsprojecten

Deze investering dient ter dekking van niet-subsidiabele grondaankopen. Vanuit dit krediet worden niet-subsidiabele bedragen overgeheveld naar de betreffende investeringsprojecten. Besluitvorming en verantwoording verloopt via D&H en de P&C-cyclus.

7202100317 Automatische bediening Keersluis Oud-Beijerland

De keersluis Oud-Beijerland dient op afstand bedienbaar gemaakt te worden aangezien de tijd tussen de meldingen te kort is om op locatie de sluisdeuren te sluiten. In het derde kwartaal van 2017 is het project opgepakt.

Afgesloten investeringen

Investeringen (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Uitvoering Hoeksche Waard Noord	7001005500	29.434	-29.187	248	21.605	-21.516	89	89
Uitvoering Eiland van Dordrecht	7001011600	62.574	-61.271	1.302	54.171	-53.673	498	-4.034
Uitvoering Spui Oost	7001013500	67.222	-67.087	135	48.186	-48.001	184	213
Uitvoering Hoeksche Waard Zuid	7001014500	34.456	-34.398	58	31.017	-30.660	357	-1.619
		193.686	-191.943	1.742	154.980	-153.851	1.129	-5.352

7001005500 Uitvoering Hoeksche Waard Noord

Het beschikbaar gestelde krediet is gebaseerd op de ontvangen HWBP subsidiebeschikking. Het verschil met de werkelijke uitgaven wordt veroorzaakt door aanbestedingsvoordelen en activiteiten die doorgeschoven zijn naar fase 2.

7001011600 Uitvoering Eiland van Dordrecht

Het beschikbaar gestelde krediet is gebaseerd op de ontvangen HWBP subsidiebeschikking. Het verschil met de werkelijke uitgaven wordt veroorzaakt door aanbestedingsvoordelen en activiteiten die doorgeschoven zijn naar fase 2.

7001013500 Uitvoering Spui Oost

Het beschikbaar gestelde krediet is gebaseerd op de ontvangen HWBP subsidiebeschikking. Het verschil met de werkelijke uitgaven wordt veroorzaakt door aanbestedingsvoordelen en activiteiten die doorgeschoven zijn naar fase 2.

7001014500 Uitvoering Hoeksche Waard Zuid

Het beschikbaar gestelde krediet is gebaseerd op de ontvangen HWBP subsidiebeschikking. Het verschil met de werkelijke uitgaven wordt veroorzaakt door aanbestedingsvoordelen en activiteiten die doorgeschoven zijn naar fase 2.

2. Water**2.20 Droge voeten****Lopende investeringen**

Investeringen (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Oedevlietsepark (IJS-WAB-0116)	7103100176	252		252	0		0	0
Waterbergng Zwndr.Waard(Waalbos fase II)	7103100178	540		540	273		273	0
Spinozapark fase 3	7103100199	384		384	0		0	0
Aanleg nvo met plas/drasbermh.NesseDevel	7103100239	599		599	280		280	280
Aanleg nvo met plas/drasbermh De Keen	7103100241	232	-72	160	159	-67	93	93
Nieuwe Dordtse Biesbosch	7103100272	6.046	-2.335	3.711	4.871	-1.935	2.936	475
Kreekherstel Vliegerwetering	7103100277	246	-246	0	29	-23	6	-16
Kreekherstel Zuidlandse Zoom	7103100278	281	-281	0	61	-61	0	-52
Aanleg nvo met plas/drasbermhMeer&OudeMol	7103100286	308		308	0		0	0
De Eendragt, fase 1	7103100289	1.225		1.225	11		11	11
CMK Goeree Oost inlaatwv&Pallandtpolder	7103100292	4.937	-4.557	380	4.636	-4.636	0	0
CMK Goeree Sifons	7103100293	10.000	-9.600	400	4.384	-4.384	0	0
CMK Goeree Midden	7103100294	11.660	-11.260	400	6.971	-6.971	0	0
CMK Goeree West	7103100295	2.919	-2.519	400	2.192	-2.192	0	0
CMK Uren engineering VP/GO en koepel	7103100296	5.070	-5.070	0	4.813	-4.813	0	0
CMK Monitoring Kier	7103100297	335	-335	0	265	-257	8	8
CMK Kosten communicatie	7103100298	215	-215	0	86	-86	0	0
CMK Riscoreservering & beheermaatregelen	7103100299	5.397	-5.273	124	-2	2	0	0
Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve	7103100301	2.257		2.257				
Vervangn persleiding Immanuel Kantstraat	7103100315	1.071		1.071	24		24	24
Blauwe Verbinding(onder Betuwespoorlijn)	7103100319	817		817	300		300	300

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Projectnr.		Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
6 Kunstwerken	7103100321	1.773		1.773	706		706	507
Inlaat Fortlaan	7103100324	299		299	0		0	0
Kreekherst.SteppingstoneGroot-Voorne-Wst	7103100325	601	-601	0	168	-134	34	34
KreekherstelWaterlichaamGroot-Voorne-Wst	7103100326	468	-312	156	240	-133	108	107
Renovatie Keersluis Toldijk	7103100339	373		373	17		17	17
OptimalisatieWaterafv.-->StrypseWetering	7103300020	651		651	280		280	262
WB Putten;nw.gemaalPutten en gemaaltocht	7103300095	11.037	-389	10.648	7.305	-114	7.191	3.861
Verv.dieselmotor gem.Land van Poortugaal	7103300111	909		909	76		76	76
Renovat. gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard	7103300112	125		125	7		7	7
Noodbemaling jaarschijf 2016	7103300113	374		374	0		0	0
Noodbemaling jaarschijf 2017	7103300114	187		187	0		0	0
Noodbemaling jaarschijf 2019	7103300115	944		944	0		0	0
		72.535	-43.066	29.470	38.154	-25.806	12.348	5.993

7103100176 Oedevlietsepark

In 2009 is in het Oedevlietsepark een halve ha water gerealiseerd ter invulling van de NBW wateropgave. Voor het programma Water is in 2015 een traject opgestart om te komen tot de afwikkeling van die oude projecten welke technisch gereed zijn maar waarvan de financiële afwikkeling om diverse redenen nog niet mogelijk was. Op 13 december 2016 heeft D&H ingestemd met de definitieve afwikkeling van deze oude projecten. De maximale bijdrage bedraagt € 252.101 exclusief BTW daar de gemeente Rotterdam heeft aangegeven dat het project niet BTW-plichtig is. De accountantsverklaring is door de gemeente in november 2017 opgestuurd, echter zonder een financiële specificatie. Na ontvangst van een genoegzame specificatie kan de bijdrage worden betaald en kan het project worden afgesloten.

7103100178 Waterberging Zwijndrechtse Waard (Waalbos fase II)

In de Zwijndrechtse Waard wordt door de gemeente Zwijndrecht een waterberging van 5,3 ha gegraven in het kader van de NBW wateropgave. De huidige hoofdwatgang wordt verlegd zodat deze naast de waterberging stroomt en deze wordt van 8 meter naar 12 meter verbreed. Door een deel van de huidige sloten te handhaven en deze door de waterberging te laten lopen, is er goede doorstroming van het water door de waterberging. Staatsbosbeheer wordt de eigenaar van de waterberging Waalbos terwijl waterschap Hollandse Delta voor het onderhoud van de waterpartijen zorgt. De uitvoering is gestart in 2015. Tijdens de graafwerkzaamheden is echter een veenlaag aangegraven. Er worden derhalve extra voorzieningen getroffen om de juiste waterhoogte te garanderen. De verwachting is dat het project in Q1 2018 wordt opgeleverd. De bijdrage van WSHD wijzigt niet.

7103100199 Spinozapark fase 3

In waterplan 2 Rotterdam is de herinrichting van het Spinozapark opgenomen. Onderdeel van deze herinrichting is de aanleg van een waterberging van 1,2 ha voor de invulling van de wateropgave. De realisatie van deze waterberging is opgedeeld in 3 fasen. Fase 1 betreft het aanleggen van een waterberging van 0,4 ha in peilvak 50-5 en is reeds gerealiseerd. Fase 2 betreft een verbinding van de waterberging uit fase 1 met de waterberging uit fase 3. In fase 3, de laatste fase, wordt ca 0,8 ha waterberging aangelegd in peilvak 50-6. Het betreft het graven van een watgang en het aanbrengen van singelverbindingen met de rest van het park en met het eerder uitgevoerde project 'Het Langepad', waarin reeds 0,5 ha NBW-wateropgave is gerealiseerd. Voor de werkzaamheden uit fase 3 wordt een samenwerkingsovereenkomst opgesteld. De gemeente is

reeds gestart met de werkzaamheden. Momenteel liggen deze stil vanwege een conflict met de aannemer. De verwachting was dat het project in de zomer van 2018 gerealiseerd zou zijn. In opdracht van de gemeenteraad worden er nu echter 2 sporen gevolgd: enerzijds is het College van de gemeente in oktober 2017 door de gemeenteraad gevraagd een evaluatie-onderzoek uit te voeren naar de besluitvorming en procesgang rond de bouw van de school. Anderzijds wordt door een aannemer de deels aangelegde onderbouw beschermd om de mogelijkheid open te houden het oorspronkelijk ontwerp alsnog uit te voeren. Dit betekent dat WSHD pas over gaat tot (deel)betaling van de bijdrage na het sluiten van de overeenkomst en de ontvangst van een accountantsverklaring. De conceptovereenkomst is besproken. Na akkoord op de maximeren van de accountantskosten kan de overeenkomst worden getekend en kan fase 3a en 3b1 worden gefactureerd. Dit zal naar verwachting in Q1 2018 plaatsvinden. Wanneer fase 3b2 zal worden uitgevoerd (verplaatsen school en graven waterberging) is onduidelijk. De gemeente verwacht hier op zijn vroegst in 2020 mee te starten.

7103100239 Aanleg nvo met plas/drasberm Hooge Nesse Devel

In de gemaaltocht Hooge Nesse Devel nabij Heerjansdam wordt voor de KRW opgave een natuurvriendelijke oever van 450 meter gerealiseerd. Daarnaast worden vispaaiplaatsen ter grote van tenminste 0,02 ha aangelegd. In 2017 zijn de voorbereidingen getroffen waarna de realisatiefase in 2018 volgt.

7103100241 Aanleg nvo met plas/drasberm De Keen

In het waterlichaam Oudeland van Strijen wordt een natuurvriendelijke oever van 405 meter aangelegd. In het waterlichaam De Keen wordt een natuurvriendelijke oever van 950 meter aangelegd. De locaties bevinden zich op grond van Staatsbosbeheer en worden uitgevoerd in Natura 2000 gebied. De werkzaamheden zijn in juli 2017 gestart. Het deel Oudeland van Strijen is gereed. Bij De Keen is 699 meter natuurvriendelijke oever aangelegd. In het overige deel bij De Keen is puin en asbest aangetroffen. Aangezien er geen saneringsplicht is en de KRW opgave bij De Keen is behaald, wordt de project afsluiting en de afwikkeling van de subsidieafrekening voorbereid.

7103100272 Nieuwe Dordtse Biesbosch

In samenwerking met de gemeente Dordrecht en provincie Zuid-Holland wordt een natuur- en recreatiegebied aangelegd op het Eiland van Dordrecht. Het belang van het waterschap hierbij is dat de KRW en Wateropgave doelstellingen gerealiseerd worden. De uitvoering van de werkzaamheden in het oostelijk gedeelte zijn afgerond. Voor het midden en het westelijk gedeelte zijn de deelbestekken in uitvoering en naar verwachting in 2019 gereed. De werkzaamheden voor de aanleg van de NVO Sluiskil zijn eind 2017 gestart en zullen in de loop van 2018 worden opgeleverd. De provincie heeft voor de afrekening van de subsidie uitstel verleend tot het eerste kwartaal 2020.

7103100277 Kreekherstel Vliegerwetering

Het project bestaat uit de realisatie van een natuurvriendelijke oever met een nevengeul over een lengte van circa 523 meter ten noorden van Abbenbroek. Het project maakt onderdeel uit van het programma 'Kreken Kweken' en het waterschap wordt volledig in de gemaakte kosten gecompenseerd. In 2017 zijn wederom zienswijzen op het bestemmingsplan ingediend waardoor het project stil is gezet. Eind 2017 is het besluit genomen dat de gemeente Hellevoetsluis het project overneemt en tot uitvoering gaat brengen. De overdracht en financiële afrekening worden opgestart.

7103100278 Kreekherstel Zuidlandse Zoom

Het project bestaat uit de realisatie van een natuurvriendelijke oever met een nevengeul over een lengte van circa 525 meter ten noorden van Zuidland. Het project maakt onderdeel uit van het programma 'Kreken Kweken' en het waterschap wordt volledig in de gemaakte kosten gecompenseerd. In 2017 zijn wederom zienswijzen op het bestemmingsplan ingediend waardoor het project stil is gezet. Eind 2017 is het besluit genomen dat de gemeente Hellevoetsluis het project overneemt en tot uitvoering gaat brengen. De overdracht en financiële afrekening worden opgestart.

7103100286 Aanleg nvo met plas/drasbermMeer&OudeMol

Dit project omvat drie KRW maatregelen: NVO Strijense Haven (120 meter), NVO Mariapolder (550 meter) en openingen in de beschoeiing bij de Wildervangseweg Strijensas. Voor de grondaankoop bij de Strijense Haven lopen de onderhandelingen. De grondaankoop bij de Mariapolder verloopt moeizaam. Een bestuursvoorstel om 500 meter NVO bij de Strijense Haven te kunnen realiseren, wordt voorbereid om zo de scope van het project te herijken.

7103100289 De Eendragt, fase 1

Bij de vaststelling van het Peilbesluit De Eendragt (Hoeksche Waard) is onderkend dat, om het vastgestelde peil te kunnen realiseren, eerst maatregelen in het gebied uitgevoerd moeten worden. De uitvoering is opgedeeld in twee fases. Fase 1 omvat maatregelen in peilgebied H02.014 (voorheen 2.1C) om flexibel peilbeheer mogelijk te maken en maatregelen in peilgebied H02.007 (voorheen peilgebied 2.7) om het te lage praktijkpeil op het gewenste peil te brengen. In 2017 zijn de voorbereidingen getroffen en is het krediet vrijgemaakt. Uitvoering van het project vindt in 2018 plaats. De werkzaamheden bestaan uit het realiseren van een geautomatiseerde schuif bij Zwartsluisje en het compenseren van ongeveer 40 grondeigenaren voor het verhogen van het maaiveld en herdrainage. Fase 2 (maatregelen doorspoelen) valt buitende scope van dit project.

7103100292 CMK Goeree Oost inlaatwrk&Pallandtpolder7103100293 CMK Goeree Sifons7103100294 CMK Goeree Midden7103100295 CMK Goeree West7103100296 CMK Uren engineering VP/GO en koepel7103100297 CMK Monitoring Kier7103100298 CMK Kosten communicatie7103100299 CMK Risicoreservering & beheermaatregelen

Doel van het programma is het veiligstellen van de zoetwatervoorziening van Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee. Hiervoor dienen de bestaande inname punten in het Haringvliet verplaatst te worden. Het programma wordt in deelprojecten uitgevoerd. Uitvoering van het programma loopt volgens planning. Voorne West is financieel en administratief afgesloten. Voorne Oost wordt financieel afgesloten. Goeree-Overflakkee West project is in afronding. Deelproject loopt op planning. Goeree-Overflakkee Midden project is in afronding. Deelproject loopt op planning. De uitvoering van Goeree-Overflakkee Oost loopt tot 01-03-2018. Deelproject loopt op planning. Ten aanzien van de monitoring worden de metingen van het oppervlaktewater en grondwatermeetnet regulier verricht.

7103100301 Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve

Voor het KRW waterlichaam Piershilse Gat/Vissersvliet is een aantal maatregelen vastgesteld ter verbetering van de ecologische waterkwaliteit. Eén van de maatregelen is het realiseren van in totaal ca. 3,3 km aan natuurvriendelijke oevers. De natuurvriendelijke oevers zijn in 2017 voorbereid en zullen gerealiseerd zijn begin 2019.

7103100315 Vervangen persleiding Immanuel Kantstraat

Gemaal Spinozaweg in de gemeente Rotterdam levert momenteel niet de geïnstalleerde capaciteit onder andere door drukverlies in het laatste deel van de persleiding ter hoogte van de Immanuel Kantstraat. Het laatste gedeelte van de persleiding wordt vervangen door een persleiding met een grotere diameter. In 2017 zijn de voorbereidingen getroffen en is het krediet vrijgemaakt. In 2018 wordt het bestek opgesteld en de aanbesteding voorbereid. De realisatie vindt in 2019 plaats.

7103100319 Blauwe Verbinding(onder Betuwespoorlijn)

Een onderdeel van de Blauwe Verbinding is de waterverbinding onder de verbrede A15. Deze verbinding wordt verkregen door de verkeerstunnel in de Heulweg om te bouwen tot een waterbak. De waterbak wordt gebouwd door A-lanes en de gemeente Rotterdam. Het deel dat door A-lanes is gebouwd, is in 2014 opgeleverd. Voor het tweede deel van de watertunnel zijn in 2015 de voorbereidingswerkzaamheden gestart. De uitvoering en oplevering vindt plaats in 2017/2018. De maximale bijdrage van WSHD bedraagt € 816.925. Het project is niet BTW plichtig.

7103100321 6 Kunstwerken

Het project bestaat uit het vervangen van 6 kunstwerken in de gemeenten Brielle, Korendijk, Westvoorne en Nissewaard. Het betreffen 5 duikers en een brug. Het kunstwerk Brug Langesingel is vanwege de onderhoudstoestand eerder aanbesteed en is in 2017 gereed gekomen. De overige 5 kunstwerken zijn in 2017 gegund. De uitvoering staat gepland in 2018. Het project maakt gebruik van de creativiteit van de markt om een zo kosteneffectief mogelijke oplossing te bieden gedurende de gehele levensloop van de kunstwerken.

7103100324 Inlaat Fortlaan

Met de huidige inlaat aan de Fortlaan kan maar beperkt water worden ingelaten. De slechte staat van de inlaat is vanuit constructief oogpunt een risico voor de veiligheid van de secundaire waterkering. Daarnaast kan het peil in de Torensteepolder niet goed beheerst worden door het ontbreken van een automatisch bedienbaar afsluitmiddel. In 2017 zijn voorbereidingen getroffen en is het krediet vrijgemaakt. Uitvoering is voorzien in 2019.

7103100325 Kreekherstel Steppingstone Groot-Voorne-West

Het project bestaat uit de realisatie van drie natuurvriendelijke stapstenen ten westen van het Kanaal door Voorne. Het project Steppingstone Groot Voorne-West wordt volledig gesubsidieerd door Kreken kweken. Alle deelprojecten zijn uitgevoerd en technisch gereed maar nog niet definitief opgeleverd. In 2018 zal het project financieel en administratief worden afgesloten.

7103100326 Kreekherstel Waterlichaam Groot-Voorne-West

Het project bestaat uit de realisatie van drie natuurvriendelijke oevers ten westen van het Kanaal door Voorne. Het project Waterlichaam Groot Voorne-West wordt voor 2/3 gesubsidieerd door Kreken kweken en zal voor 1/3 worden betaald door het waterschap omdat het bijdraagt aan de KRW doelstelling van het waterschap. Alle deelprojecten zijn uitgevoerd en technisch gereed maar nog niet definitief opgeleverd. In 2018 zal het project financieel en administratief worden afgesloten.

7103100339 Renovatie Keersluis Toldijk

De keersluis maakt onderdeel uit van een regionale waterkering en vormt het enige sluitmiddel tussen de Bernisse en het Brielse Meer. De sluisdeuren worden vervangen door schotbalken omdat ze ook in calamiteuze omstandigheden nauwelijks worden gebruikt. In 2017 zijn de voorbereidingen getroffen en is de aannemer gestart met de uitvoeringsfase. De uitvoering zal in het tweede kwartaal van 2018 gereed zijn.

7103300020 Optimalisatie Waterafvoer --> Strypse Wetering

De wateropgave voor de peilgebieden in de Binnenduinrand wordt opgelost door diverse maatregelen in peilgebieden die afwateren naar het bergingsgebied Strypse Wetering. Om de afwatering mogelijk te maken, is in een modelberekening bepaald welke maatregelen nodig zijn. Het project wordt in 2 fases uitgevoerd. Fase 1 (bergingsgebied Strypse Wetering) is in afronding en zal in januari 2018 worden opgeleverd. Er is een praktische knip gemaakt in fase 2 om de kans, om open water te graven, te benutten. Fase 2a (duiker Heveringseweg) is in december 2017 opgeleverd. Fase 2b (duiker Panneweg) gaat in januari 2018 in uitvoering.

7103300095 WB Putten; nieuw gemaal Putten en gemaaltocht

Nieuw Gemaal Putten vervangt na realisatie de op leeftijd zijnde gemalen De Biersum en De Volharding. De aanleg van de aanvoerwatergang naar het gemaal draagt bij aan de wateropgave op Putten. Het gemaal is ontworpen als visvriendelijk gemaal en draagt hierdoor bij aan de KRW maatregelen. De werkzaamheden voor de watergang zijn afgerond. Het bouwkundige deel van het gemaal is gereed. De technische installaties in en om het gebouw zijn geplaatst. Afrondende werkzaamheden aan de leidingen worden na het stormseizoen uitgevoerd, waarna de testfase start. De oplevering van het gemaal is hierdoor enkele maanden vertraagd. In januari 2018 wordt de nieuwe opleverdatum vastgesteld en de planning hierop aangepast.

7103300111 Vervangen dieselmotor gemaal Land van Poortugaal

De dieselmotor in het Gemaal Land van Poortugaal in Pernis is arbeidsintensief en storingsgevoelig. Daarnaast pendelt het gemaal, hierdoor is extra onderhoud nodig en neemt de betrouwbaarheid

van het gemaal af. De ondergrondse dieseltank is tevens aan vervanging toe. Het gemaal wordt voorzien van een elektromotor in plaats van een dieselmotor. Door deze verandering kan de ondergrondse dieseltank verwijderd worden. De engineering heeft in 2017 plaatsgevonden. De realisatie van het project wordt in 2018 verwacht.

7103300112 Renovatie gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard

Gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard in Ridderkerk voldoet niet aan de huidige wettelijke geluidseisen. Stapsgewijs worden geluid reducerende maatregelen uitgevoerd om aan de wettelijke geluidseisen te kunnen voldoen. In 2017 zijn de eerste geluid reducerende maatregelen uitgevoerd. In 2018 zullen vervolgmaatregelen getroffen worden.

7103300113 Noodbemaling jaarschijf 2016

7103300114 Noodbemaling jaarschijf 2017

7103300115 Noodbemaling jaarschijf 2019

Het waterschap beschikt over noodpompen, noodleidingen, enkele buiswagens en vaste opstelplaatsen. Een deel van het noodmaterieel is technisch afgeschreven en een aantal noodpompen nadert het einde van de technische levensduur. Begin 2016 is door D&H besloten in te stemmen met de voorgelegde variant 3: noodmaterieel in eigendom, uitbesteed jaarlijks belast testen van de noodbemaling, beheer in eigen hand en uitbestede inzet bij calamiteiten. Er heeft een Europese aanbesteding plaatsgevonden om tot de aankoop van noodpompen en toebehoren te komen.

Afgesloten investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Projectnr.		Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
De reiger	7103100103	420		420	77		77	77
DGWPCCharlois&Feyen.&waterg.Krabbedykestr	7103100136	90		90	51		51	-39
Vervangen persleiding onder Spinozaweg	7103100140	72		72	72		72	12
Vergroten duikers PE04 t/m PE010	7103100159	2.288		2.288	1.439		1.439	-278
Spinozapark fase 2	7103100207	240		240	202		202	202
Aanleg nvo Afwatering Oudeland Strijen	7103100236	199	-80	119	125	-52	73	56
Feijenoord (FE-20) prioritair knelpunt	7103100268	290		290	252		252	4
Renoveren gemaal Zuidoord	7103100274	301		301	292		292	291
Duiker Dorpsstraat Heerjansdam prior.	7103100279	270		270	213		213	210
Gebiedsplan Cromstrijen, fase 1	7103100280	2.326		2.326	2.013		2.013	321
CMK VoorneOost incl.gracht H-voetsluis	7103100291	7.134	-6.134	1.000	5.413	-5.413	0	0
Verlengen persleid.Kreekhuizenplein RDAM	7103100314	1.073		1.073	705		705	621
Nvo Schuringse Haven (Cromstrijen)	7103100317	330	-191	139	414	-191	224	154
Nvo Verloren Diep (Cromstrijen)	7103100318	200		200	101		101	91
Plaatsing digitale peilschalen	7103100320	88		88	86		86	86
Aanpassen profiel en aanplant De Waal	7103100323	316	0	316	213	-76	137	19
Gemaal Hooge Nesse	7103300107	2.301	-350	1.951	1.970	-350	1.620	336
Vervangen mobiele pompen	7103300110	650		650	499		499	0
		18.589	-6.756	11.833	14.136	-6.082	8.054	2.163

7103100103 De reiger

Dit project betreft een bijdrage aan de gemeente Rotterdam. De gevraagde bijdrage was lager dan verwacht.

7103100136 DGWP Charlois & Feyenoord & watergang Krabbedijkestraat

Dit project was reeds in 2013 afgesloten in verband met de oplevering van de werkzaamheden. Op basis van een creditnota van de gemeente Rotterdam heeft in 2017 een wijziging in het geactiveerde bedrag plaatsgevonden.

7103100140 Vervangen persleiding onder Spinozaweg

De afrekening voor dit project (bijdrage aan de gemeente Rotterdam) is conform beschikbaar gestelde krediet afgewikkeld.

7103100159 Vergroten duikers PE04 t/m PE010

Dit project was reeds in 2013 afgesloten in verband met de oplevering van de werkzaamheden. Op basis van een creditnota van de gemeente Rotterdam heeft in 2017 een wijziging in het geactiveerde bedrag plaatsgevonden.

7103100207 Spinozapark fase 2

Dit project is een bijdrage aan Rotterdam welke lager is uitgevallen doordat er geen BTW plicht is voor deze activiteiten.

7103100236 Aanleg nvo Afwatering Oudeland Strijen

De lagere kosten voor dit project zijn veroorzaakt door lagere bouwkosten als gevolg van een gezamenlijke aanbesteding voor meerdere locaties.

7103100268 Feijenoord (FE-20) prioritair knelpunt

De kosten voor dit project (bijdrage aan de gemeente Rotterdam) zijn lager als gevolg van een wijziging in de gekozen oplossingsrichting voor het oplossen van het knelpunt.

7103100274 Renoveren gemaal Zuidoord

Het verschil tussen gerealiseerde kosten en beschikbaar gestelde krediet is lager dan € 10.000.

7103100279 Duiker Dorpsstraat Heerjansdam prior.

De kosten voor de uitvoering van dit project zijn lager als gevolg van het gebruiken van een ander type boring en gebruik van ander materiaal dan voorzien bij het opstellen van de raming.

7103100280 Gebiedsplan Cromstrijen, fase 1

De lagere kosten voor realisatie van dit project zijn het gevolg van lagere bouwkosten dan oorspronkelijk geraamd.

7103100291 CMK Voorne Oost inclusief gracht Hellevoetsluis

Als gevolg van gerealiseerde aanbestedingsvoordelen zijn de kosten lager dan geraamd.

7103100314 Verlengen persleiding Kreekhuisenplein Rotterdam

Aanbestedingsvoordeel heeft geleid tot lagere kosten voor de uitvoering van dit project. Daarnaast was in de raming rekening gehouden met een aantal risico's die zich in de uitvoering niet hebben voorgedaan.

7103100317 Nvo Schuringse Haven (Cromstrijen)

Voor dit project was een krediet beschikbaar gesteld van € 330.000. De uiteindelijke kosten waren € 414.000. Dit betekent een overschrijding van 25%. Dit is veroorzaakt door hogere bouwkosten dan geraamd als gevolg van de verwerking van uitkomende grond en slechte weersomstandigheden tijdens de uitvoering.

7103100318 Nvo Verloren Diep (Cromstrijen)

In de raming voor dit project was rekening gehouden met grondverwerving. Deze verwerving bleek tijdens de uitvoering van het project niet nodig te zijn. Daarnaast waren door gekoppelde uitvoering samen met de nvo Schuringse Haven de bouwkosten lager dan geraamd.

7103100320 Plaatsing digitale peilschalen

Het verschil tussen gerealiseerde kosten en beschikbaar gestelde krediet is lager dan € 10.000.

7103100323 Aanpassen profiel en aanplant De Waal

Als gevolg van werk met werk (uitkomende grond is verwerkt in een ander project) en doordat de aannemer reeds in het gebied aan het werk was met beschikbaar materiaal zijn de bouwkosten lager uitgevallen dan de raming.

7103300107 Gemaal Hooge Nesse

De stelpost voor risico's hoefde niet benut te worden waardoor de uiteindelijke kosten lager waren.

7103300110 Vervangen mobiele pompen

Voor een deel van de geraamde ombouw van pompen is besloten toch over te gaan op aanschaf van nieuwe pompen. Dit heeft geleid tot lagere kosten.

2.30 Voldoende water**Afgesloten investeringen**

Investeringsproject (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Vervangen software zonnestuwen	7103300116	170		170	0		0	0
		170		170	0		0	0

Een extern bedrijf heeft bij een toets geen zwakke plekken geconstateerd in de digitale beveiliging van de servers voor bediening van de zonnestuwen. Hierdoor bleek er geen noodzaak te zijn om te huidige software aan te passen.

2.60 Vaarwegbeheer**Afgesloten investeringen**

Investeringsproject (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Techn. installatie Voornse sluis te Spijk	7103300035	5.364		5.364	5.171		5.171	74
		5.364		5.364	5.171		5.171	74

De aanvullende werkzaamheden bestonden uit drie delen, zijnde aanpassen schutten, draaipunt brug en betonherstel. Uit nader onderzoek is gebleken dat de eerste twee punten niet uitgevoerd hoefden te worden. Daarnaast zijn de kosten voor het betonherstel lager uitgevallen.

3. Zuiveren

3.20 Gezuiverd afvalwater

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Ged. vervanging rioolpersl. Mijnsheerenl	7304000057	1.846	-185	1.662	3	0	3	3
Rwzi rozenburg:afvalwatertrnsnp(bydr Rdam)	7304000059	218		218	0		0	0
RWZI Dokh. Afvalwatertr.syst(Bijdr Rdam)	7304000060	147		147	0		0	0
Schakelkasten Sluisjesdijk	7304210017	6.966		6.966	95		95	77
WarmteKrachtKoppeling (WKK)Sluisjesdijk	7304210018	6.840		6.840	1.547		1.547	1.043
Renovatie slibgistingstanks Sluisjesdijk	7304210019	4.885		4.885	2.656		2.656	2.146
Gassysteem Sluisjesdijk	7304210020	305		305	0		0	0
Terreinaanpassingen Sluisjesdijk	7304210025	265		265	0		0	0
		21.472	-185	21.288	4.302	0	4.302	3.269

7304000057 Ged. vervanging rioolpersleiding Mijnsheerenland

De persleiding van rioolgemaal Mijnsheerenland (langs de provinciale weg N489) naar het verzamelgemaal Heinenoord-Nieuweweg, met een lengte van ruim 3.000 meter, bestaat voor het grootste deel uit een asbestcement (AC) leiding. De leiding is verouderd en aangetast. De provincie is momenteel bezig met de voorbereiding van de reconstructie (groot onderhoud en herinrichting) van de N489. De uitvoering van de reconstructie start naar verwachting eind 2018. Om de afvoer van het afvalwater te waarborgen, wordt de rioolpersleiding vooruitlopend op de reconstructie verplaatst. Het leidinggedeelte vanaf rioolgemaal Mijnsheerenland tot de rijksweg A29 (ca. 2.000 meter) zal worden vervangen.

7304000059 Rwzi Rozenburg: afvalwatertransport(bijdrage Rotterdam)

Het betreft in deze een bijdrage in de kosten van de renovatie van het rioolgemaal Rozenburg. Op dit rioolgemaal, dat in eigendom en beheer is bij de gemeente Rotterdam, is een kostenverdeling afgesproken tussen waterschap en gemeente. Na ontvangst van een accountantsverklaring zal tot betaling aan Rotterdam worden overgegaan.

7304000060 RWZI Dokhaven Afvalwatertransportsysteem (bijdrage Rotterdam)

Het betreft in deze een bijdrage in de kosten van de renovatie van het rioolgemaal Pretoriaan in Rotterdam. Op dit rioolgemaal, dat in eigendom en beheer is bij de gemeente Rotterdam, is een kostenverdeling afgesproken tussen waterschap en gemeente. De laatste termijn zal worden voldaan nadat een accountantsverklaring is ontvangen van Rotterdam.

7304210017 Schakelkasten Sluisjesdijk

De besturing- en schakelkasten op de locatie Sluisjesdijk die vervangen gaan worden, zijn geïnstalleerd bij de bouw van het slibverwerkingsbedrijf in het midden van de jaren 80 van de vorige eeuw. Tot op heden zijn deze kasten niet vernieuwd of vervangen en hebben het einde van de technische levensduur bereikt. Bij dit project wordt een 18-tal schakelkasten vernieuwd, bestaande uit 52 besturingspanelen inclusief een aangepast overkoepelend besturingssysteem op de locatie Sluisjesdijk. De voorbereiding van het project is gestart. Gezien de uitkomsten van de marktconsultatie en de complexiteit van het project moet er een nieuwe raming worden opgesteld.

De gevolgen hiervan ten aanzien van de scope en financiële gevolgen worden de komende maanden inzichtelijk gemaakt en ter besluitvorming voorgelegd.

7304210018 WarmteKrachtKoppeling (WKK)Sluisjesdijk

Het project maakt deel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de 'Toekomstvisie Sluisjesdijk (ALM-studie)' zoals deze is goedgekeurd in de VV van 29 januari 2015. Het betreft het vervangen van de WKK-installatie op het slibverwerkingsbedrijf Sluisjesdijk. Deze installatie zet het in de gistingstanks geproduceerde biogas om in energie (warmte en elektriciteit). Door aanscherping van de landelijke wetgeving betreffende emissie-eisen voor NOx in de uitlaatgassen van gasmotoren en het feit dat de motoren het einde van hun levensduur hebben bereikt, voldoen de bestaande motoren hier niet meer aan. Op 1 januari 2017 eindigt de overgangsregeling en moeten de gasmotoren voldoen aan de nieuwe norm. Bij het uitvoeren van het levensverlengend onderhoud is gebleken dat met de gereviseerde/vervangen motorblokken van de gasmotoren kan worden voldaan aan de emissie eisen in 2017. Besloten is 2 gereviseerde gasmotoren in het project her te gebruiken en één nieuwe, grotere gasmotor te plaatsen. Op basis van voornoemde besluit is gewerkt aan de verdere voorbereiding van het project. De aanbesteding heeft plaatsgevonden en het werk is definitief gegund. De oplevering is gepland eind tweede kwartaal 2018.

7304210019 Renovatie slibgistingstanks Sluisjesdijk

Het project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de 'Toekomstvisie Sluisjesdijk (ALM-studie)' zoals deze is goedgekeurd in de VV van 29 januari 2015. Het project omvat de inspectie en renovatie van de gistingstanks op het slibbedrijf Sluisjesdijk. Daar de levensduur van diverse onderdelen is bereikt, dienen deze installaties te worden geïnspecteerd. Omdat het uit bedrijf nemen en schoonmaken van een gistingstank zeer complex en kostbaar is, wordt na inspectie direct overgegaan tot renovatie en het doorvoeren van aanpassingen zodat de installatie weer minimaal 25 jaar mee kan. Eind derde kwartaal 2016 heeft de aanbesteding plaatsgevonden. Het aanbestedingsresultaat is echter hoger uitgevallen dan geraamd waardoor het beschikbaar gestelde uitvoeringskrediet onvoldoende is. Omdat de slibgistingstanks sinds de in bedrijf name in 1987 nog nooit open zijn geweest, is niet bekend wat de inwendige staat van de tank is en is niet duidelijk hoeveel vast slib zich op de bodem van de tank bevindt. Pas na opening van de tanks kan worden bepaald hoeveel betonschade en vast slib in de tanks aanwezig is en hoeveel de extra kosten hiervoor bedragen. Afhankelijk van de inwendige staat van de tanks zal bepaald worden hoeveel aanvullend krediet moet worden aangevraagd. Zodra deze totaalkosten inzichtelijk zijn worden deze ter besluitvorming aangeboden. Naar verwachting wordt het project in het eerste kwartaal 2019 opgeleverd.

7304210020 Gassysteem Sluisjesdijk

In de ALM Sluisjesdijk is een aantal technische aanpassingen voorgesteld om de gasveiligheid te verbeteren. Met onderhavig project wordt beoogd om bij alle besloten ruimten waar in de huidige situatie biogas kan vrijkomen door uitblazing van een veiligheidsvoorziening, de installatie zodanig aan te passen dat een gasuitblazing direct naar een lozingspunt in de buitenlucht wordt afgevoerd. Verder wordt detectie aangebracht om gasuitblazing te detecteren, te signaleren op het Beeldschermbedieningssysteem (BBS) en te alarmeren. Het investeringskrediet is vrijgegeven en men is gestart met de verdere uitwerking van het project. Oplevering is voorzien in het vierde kwartaal 2019.

7304210025 Terreinaanpassingen Sluisjesdijk

Na afronding van de projecten van de ALM Sluisjesdijk worden de terreinaanpassingen uitgevoerd.

Afgesloten investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investeringen (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Renovatie rioolgemaal Ooltgensplaat	7304000056	300	-150	150	195	-87	108	-100
Zuiveringsinstallatie Piershil:renovatie	7304100114	826		826	803		803	694
Vervanging schakelkasten rwzi Ooltgenspl	7304100116	652		652	461		461	399
Vervang.roostergoedverwydInstall.rwziSpy	7304100117	470		470	466		466	0
RenovatieSlibontwater.install.rwziHoogvl	7304210011	1.540		1.540	1.546		1.546	35
Vervangen kabels Sluisjesdijk	7304210030	855		855	518		518	78
		4.643	-150	4.493	3.989	-87	3.902	1.106

7304000056 Renovatie rioolgemaal Ooltgensplaat

De kosten zijn lager als gevolg van aanbestedingsvoordeel.

7304100114 Zuiveringsinstallatie Piershil: renovatie

De kosten voor het realiseren van dit project zijn lager geworden als gevolg van een lagere benodigde personele inzet.

7304100116 Vervanging schakelkasten rwzi Ooltgensplaat

Aanbestedingsvoordeel, directievoering in eigen beheer en het beperkt aanspreken van het risicobudget hebben geleid tot lagere kosten voor de uitvoering van dit project.

7304100117 Vervangen roostergoedverwijderingsinstallatie rwzi Spijkenisse

Het verschil tussen gerealiseerde kosten en beschikbaar gestelde krediet is lager dan € 10.000.

7304210011 Renovatie Slibontwateringsinstallatie rwzi Hoogvliet

Voor dit project was een krediet beschikbaar gesteld van € 1.540.000, de totale kosten waren € 1.546.000. Dit betekent een overschrijding van 0,4%. Voor dit project is meer personele inzet nodig gebleken dan geraamd.

7304210030 Vervangen kabels Sluisjesdijk

Aanbestedingsvoordeel en directievoering in eigen beheer hebben geleid tot lagere kosten dan geraamd voor dit project.

4. Wegen

4.20 Berijdbaarheid

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Fietsverbinding voormalige S40 IV	7405120100	1.650	-1.300	350	107	-107	0	0
		1.650	-1.300	350	107	-107	0	0

7405120100 Fietsverbinding voormalige S40 IV

Dit project is één van de projecten uit het 'Gebiedsprofiel verkeer en vervoer Hoeksche Waard' die WSHD uitvoert. In de RPV van januari 2015 is besloten deeltraject IV van de fietsverbinding uit te voeren, onder andere bestaand uit een vrijliggend fietspad langs de Korteweg in de gemeentes Korendijk en Cromstrijen. Het project is onderdeel van een pilot Duurzaam GWW binnen WSHD. Er is een samenwerkingsovereenkomst met de markt (Stichting Rondon GWW), onder andere gericht op innovaties in het proces. De raming komt € 600.000 hoger uit dan het beschikbare krediet en vraagt om een financiële bijdrage van de partijen. Het waterschap heeft in Burap 2-2017 € 200.000 beschikbaar gesteld. De provincie heeft een financiële bijdrage van € 200.000 in de vorm van een subsidie toegezegd. Het project is in afwachting van een reactie van de regio (gemeenten) op de gevraagde extra bijdrage van € 200.000. Vanwege de financiële onzekerheid liggen de werkzaamheden voor het project sinds augustus 2017 stil. De gevolgen voor de planning zijn hierdoor onduidelijk.

4.30 Verkeersveiligheid

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
DV inrichten Tilsedijk (fase 1)	7405210027	1.719		1.719	1.476		1.476	89
DV inricht.Hekelingseweg-GrKruiswegFase2	7405210035	101		101	35		35	35
Reconstr. Aaldijk-Kerkhofsdijk teSpijken	7405210039	600		600	379		379	379
F405RondjeGO -van PallandtpdrOosthavend	7405210054	105	-105	0	68	-68	0	-24
Div.maatrege.Gebiedsgerichte aanpak(2017)	7405210060	165	0	165	72	-40	32	32
		2.690	-105	2.585	2.030	-108	1.922	511

7405210027 DV inrichten Tilsedijk (fase 1)

Het Duurzaam Veilig inrichten van het traject Tilsedijk - Oudelandsedijk omvat het aanpassen van de snelheid van 80 naar 60 kilometer per uur en de daarvoor benodigde infrastructurele maatregelen. Binnen dit project wordt nog attentie verhogende verlichting geplaatst. Tevens is de noodzaak gebleken voor het realiseren van bermverharding op een gedeelte van het tracé. De consequenties van het aantreffen van met PAK's vervuilde grond in de berm worden onderzocht. De realisatie is gepland in het eerste kwartaal van 2018.

7405210035 DV inrichting Hekelingseweg-Groene Kruisweg Fase2

Het traject is inmiddels duurzaam ingericht en in 2016 afgerond. De afwikkeling van een drietal restpunten vindt plaats. Het betreffen de aanleg van een drempel, de afrekening van Kabels en Leidingen en de herplant van een aantal bomen. De aanleg van de drempel vindt begin 2018 plaats. Hierna wordt het project afgesloten.

7405210039 Reconstructie Aaldijk-Kerkhofdijk te Spijkenisse

Dit krediet omvat de reconstructie (onderhoud) van de Aaldijk/Kerkhofdijk. Hierbij wordt de fundering en de asfaltconstructie vernieuwd. De werkzaamheden zijn gedeeltelijk uitgevoerd in het vierde kwartaal van 2017. Vanwege onwerkbaar weer vinden de resterende werkzaamheden begin 2018 plaats.

7405210048 Vervanging openbare verlichting7405210049 Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2015)7405210050 Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2016)

Het areaal aan openbare verlichting is in het kader van het Wegenbeheerprogramma geïnventariseerd. Daaruit is naar voren gekomen dat er sprake is van een vervangingsopgave. Daarnaast zijn doelstellingen opgenomen met betrekking tot de besparing op energiekosten en het verwijderen van overvloedige verlichting. De voorbereidingen zijn in 2017 getroffen en is het krediet vrijgemaakt. De realisatie vindt in 2018 plaats.

7405210054 F405RondjeGO -van Pallandtpolder Oosthavend

Vanuit het Provinciaal Fietspadenplan is er nog een opgave een vrijliggend fietspad te realiseren in de Van Pallandtpolder te Middelharnis. Het waterschap heeft met de provincie een samenwerkingsovereenkomst afgesloten waarbij Hollandse Delta de uitvoering van dit fietspad op zich heeft genomen. Het fietspad sluit aan de oostzijde aan op het bestaande fietspad door de Van Pallandtpolder en aan de westzijde op de Oosthavendijk. Het fietspad wordt ingepast binnen de ontwikkelingen rondom het Kierbesluit en de plannen ter verbetering van de wateraanvoer voor Middelharnis. De werkzaamheden worden in het eerste kwartaal 2018 afgerond.

7405210060 Diverse maatregelen Gebiedsgerichte aanpak(2017)

De jaarlijkse aanpak duurzaam veilige inrichting voor het hele beheergebied wordt gecombineerd met groot onderhoud in de regio's. De werkzaamheden zijn voor een groot deel al uitgevoerd, behalve op Voorne-Putten en op Goeree-Overflakkee. In die regio's worden nog een aantal maatregelen uitgevoerd in 2018 omdat het groot onderhoud in die regio's in 2018 is gepland. De provincie Zuid-Holland heeft een projectsubsidie verleend van € 40.000, die nog niet in de begroting was opgenomen. De subsidie is beschikbaar gesteld voor de aanleg van een dubbele bushalte aan de Vissersweg te Goedereede. In het vierde kwartaal van 2018 wordt het krediet afgesloten.

Afgesloten investeringen

Investeringsproject / krediet		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investering (bedragen x € 1.000)	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Beheercentr VRI, beweegb.afsluit&ov-voorz	7405210019	90	0	90	46	-37	9	5
Noorddijk Hellevoetsluis	7405210056	90		90	90		90	90
Aanpak rotonde Energieweg te Numansdorp	7405210067	170	-170	0	0	0	0	0
		350	-170	180	136	-37	99	95

7405210019 Beheercentrale VRI, beweegbare afsluitingen en overige voorzieningen

In de oorspronkelijke raming was er rekening mee gehouden dat ook oude installaties zouden worden aangesloten op de beheercentrale van de gemeente Rotterdam. Dit bleek te duur. Alleen

de nieuwe installaties zijn aangesloten. Bij vervanging van oude installaties wordt in de kredieten daarvoor gelijk rekening gehouden met het aansluiten bij de beheercentrale.

7405210056 Noorddijk Hellevoetsluis

De realisatie voor dit project is conform raming.

7405210067 Aanpak rotonde Energieweg te Numansdorp

De kosten voor het project rotonde Energieweg te Numansdorp zijn conform de nota AWA opgenomen in de exploitatie (zie paragraaf 7.4.2)

Algemene beleidstaken

7.10 Bestuur

Lopende investeringen

Investeringsproject / krediet (bedragen x € 1.000)		Verstrekt krediet			Totale besteding			Besteding 2017
Investeringsproject / krediet	Projectnr.	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto	Gerealiseerde netto besteding
Vervanging software grondzaken	7610000006	90		90	54		54	54
		90		90	54		54	54

In het vierde kwartaal 2017 heeft de implementatie van P8 en de dataconversie plaatsgevonden. Voor het eerste kwartaal 2018 staan de koppelingen met onze systemen (zoals Corsa, Decade, Cognos, etc.) op het programma. Oplevering van het systeem zal naar verwachting begin april 2018 plaatsvinden.

Bijlage 2 Status volgens Programmabegroting 2017-2021 geplande investeringen

Nr.	Object-nummer	Omschrijving	Oorspr. jaar aanvang	Oorspr. jaar realisatie	Geactualiseerd jaar van aanvang	Geactualiseerd jaar van realisatie	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering	Status per 31-12-2017
Programma Waterkeringen										
1	7202000006	Vierde toetsronde prim. Waterkeringen	2017	2017	2017 Vervallen	2022 Vervallen	3.000 0	0	3.000 0	Vervallen
2	7202200013	Voorz. brede blik waterkeringversterking	2014	2014	2016 2017 Vervallen	2017 Vervallen	995 0	0	995 0	Vervallen
3	7202200014	Zettingsvloeiing V3T gedSpijkenisserbrug			- 2017	- 2018	- 1.610	- - 1.449	- 161	Nieuwe investering
Programma Water										
4	7103000014	Effect. Peilbesl. Noordrand Voorne/KVW	2018	2020	2018	2020 2021	163 410	0	163 410	Planning en raming aangepast
5	7103000015	Peilbesluit de Volharding	2018	2020	2018 2019	2020	58	0	58	Planning aangepast
6	7103100098	Doorspoelpomp vtv + persleiding Tijkenw.	2011	2011	2018 Vervallen	2018 Vervallen	170 0	0	170 0	Vervallen
7	7103100103	De reiger			2016	2016	500 0	0	500 0	Vrijgemaakt in 2016
8	7103100202	Gemaal hoofdland en verbetering waterkwaliteit centrum Zwijndrecht	2012	2012	2018	2018 2019	223	0	223	Planning aangepast
9	7103100219	Stations en Hoofdpst techn.autom.Waterbeh	2013	2013	2017 2018	2017 2018	500	0	500	Planning aangepast
10	7103100227	Plaatselijk verdiepen	2013	2015	2017 2018	2017 2019	200 252	0	200 252	Planning en raming aangepast
11	7103100232	Onderstatio&hoofdpstTechn.autom.waterbeh	2010	2012	2018	2018	2.000	0	2.000	Gepland na 2017
12	7103100239	Aanleg nvo met plas/drasbermh.NesseDevel			2016	2019	620 0	0	620 0	Vrijgemaakt in 2016
13	7103100250	Verbreden watergang (plaatselijk)	2015	2015	2018 2019	2019 2019	60	0	60	Planning aangepast
14	7103100252	Ondrstations&hoofdpstTechn.autom.watrbeh	2012	2012	2019	2019	1.500	0	1.500	Gepland na 2017
15	7103100258	Stations&hoofdpst techn.automatWaterbeh	2015	2015	2020	2020	1.000	0	1.000	Gepland na 2017
16	7103100263	Totale NBW opgave landel. gebied t/m2017	2015	2017	2019	2020	947	0	947	Gepland na 2017
17	7103100265	Totaal prioritaire knelpunten	2015	2017	2018	2018	563	0	563	Gepland na 2017
18	7103100275	Verbreding hoofdwatergang toldijk	2013	2014	2018	2019 2020	175 965	0	175 965	Planning en raming aangepast

Nr.	Object-nummer	Omschrijving	Oorspr. jaar aanvang	Oorspr. jaar realisatie	Geactualiseerd jaar van aanvang	Geactualiseerd jaar van realisatie	Bruto investering		Bijdragen en subsidies		Netto investering		Status per 31-12-2017
19	7103100281	KRW 2018 - 2021	2018	2018	2021	2021	947	740	0		947	740	Raming aangepast
20	7103100282	NBW 2018 - 2027	2018	2018	2018	2019	3.363	3.103	0		3.363	3.103	Raming aangepast
21	7103100283	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2017)	2018	2018	2018	2018	105		0		105		Gepland na 2017
22	7103100285	Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer	2016	2017	2018	2019	177	162	0		177	162	Raming aangepast
23	7103100286	Aanleg nvo met plas/drasberm Meer en Oude Mol	2015	2016	2017	2018	308	0	0		308	0	Vrijgemaakt
24	7103100287	Overconstructie met verbr. (vieramb.)	2016	2017	2018	2019	125	130	0		125	130	Raming aangepast
25	7103100288	Maatregelen Binnenbedijkte Maas	2016	2017	2018 2020	2019 2022	1.500		0		1.500		Planning aangepast
26	7103100289	De Eendragt	2016	2017	2017	2019	2.373	0	0		2.373	0	Vrijgemaakt
27	7103100301	Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve	2016	2017	2017	2019 2018	2.257	0	0		2.257	0	Vrijgemaakt
28	7103100302	Verb. inlaat Trekdam met Meer&Oude Mol	2016	2017	2018 2019	2019 2020	590		0		590		Planning aangepast
29	7103100305	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2018)	2017	2018	2018	2019	175		0		175		Gepland na 2017
30	7103100306	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2019)	2018	2019	2019	2020	175		0		175		Gepland na 2017
31	7103100307	Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2	2018	2019	2018	2019 2021	5.400	6.415	0		5.400	6.415	Planning en raming aangepast
32	7103100310	Aanpak NBW opgave peilvak 01-53 VP	2015	2017	2017 Vervallen	2019 Vervallen	626	0	0		626	0	Vervallen
33	7103100315	Vervangen persleiding Immanuel Kantstraat	2015	2016	2017	2019	1.071	0	0		1.071	0	Vrijgemaakt
34	7103100316	NBW 2018 - 2027 (jaarschijf 2019)	2018	2019	2019	2019	3.363		0		3.363		Gepland na 2017
35	7103100322	Aanpak wateropgave NBW Peilvak 01-61 VP	2017	2017	2018	2019	105		0		105		Nog niet vrijgemaakt
36	7103100324	Inlaat Fortlaan	2017	2018	2017	2019	299	0	0		299	0	Vrijgemaakt
37	7103100325	Kreekherstel Steppingstone Groot-Voorne West			2016	2018	459	0	-459	0	0	0	Vrijgemaakt in 2016
38	7103100326	Kreekherstel waterlichaam Groot Voorne-West			2016	2018	376	0	-251	0	125	0	Vrijgemaakt in 2016
39	7103100327	KRW investering conform WHP jaarschijf 2019	2019	2019	2019	2019	858		0		858		Gepland na 2017
40	7103100328	KRW investering nieuw WHP jaarschijf 2019	2018	2018	2018	2018	180		0		180		Gepland na 2017
41	7103100329	KRW-investering nieuw WHP jaarschijf 2020	2020	2020	2020	2020	925		0		925		Gepland na 2017
42	7103100332	Wateropgave 2018-2027 jaarschijf 2020	2019	2020	2020	2020	3.363		0		3.363		Gepland na 2017

Nr.	Object-nummer	Omschrijving	Oorspr. jaar aanvang	Oorspr. jaar realisatie	Geactualiseerd jaar van aanvang		Geactualiseerd jaar van realisatie		Bruto investering		Bijdragen en subsidies	Netto investering		Status per 31-12-2017	
43	7103100333	Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2017	2017	2017	2018	Vervallen	2018	Vervallen	640	0	0	640	0	Vervallen	
44	7103100334	Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2018	2017	2018	2018	Vervallen	2019	Vervallen	640	0	0	640	0	Vervallen	
45	7103100335	Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2017	2017	2017	2018		2018		2.193		0	2.193		Gepland na 2017	
46	7103100336	Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2018	2018	2018	2018		2019		2.193		0	2.193		Gepland na 2017	
47	7103100337	Peilopzet Oudendijk (peilbesluit de Eendragt)	2017	2017	2018		2019		120	163	0	120	163	Raming aangepast	
48	7103100338	Renovatie gemaal Stellendam	2017	2018	2017		2020		754		0	754		Nog niet vrijgemaakt	
49	7103100339	Renovatie Keersluis Toldijk	2017	2017	2017		2019		373	0	0	373	0	Vrijgemaakt	
50	7103100340	Prioritaire knelpunten jaarschijf 2020	2020	2020	2020		2020		175		0	175		Gepland na 2017	
	7103100341	KRW opgave Afwatering Voorne- Oost			-	2018	-	2019	-	622	-	-	207	Nieuwe investering	
	7103100344	NBW 2017-2027 Peilvak 17e Binnenmaas			-	2018	-	2019	-	260		-	260	Nieuwe investering	
51	7103300067	VergrotenInlaatdebit door automat.Haven	2011	2011	2018	2019	2018	2020	122		-41	81		Planning aangepast	
52	7103300111	Verv.dieselmotor gem.Land van Poortugaal	2016	2017	2017		2018		908	0	0	908	0	Vrijgemaakt	
53	7103300112	Renovat. Gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard	2016	2016	2017		2018		125	0	0	125	0	Vrijgemaakt	
54	7103300113	Noodbemaling jaarschijf 2016			2017		2017		340	0	0	340	0	Vrijgemaakt in 2016	
55	7103300114	Noodbemaling jaarschijf 2017			2017		2017		170	0	0	170	0	Vrijgemaakt in 2016	
56	7103300115	Noodbemaling jaarschijf 2019			2019		2019		944	0	0	944	0	Vrijgemaakt in 2016	
	7103300116	Nieuwe software zonnestuwen			-	2017	-	2017	-	170	0	-	170	0	Vrijgemaakt

Programma Zuiveren

57	7304000055	Rwzi RdamDokh:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)	2016	2016	2017 - 2019	2017 - 2020	810 - 350	0		810 - 350	Planning en raming aangepast
58	7304000057	Ged. vervanging rioolpersl. Mijnsheerenl	2013	2014	2017	2019	1.846 1.846	-98	- 184	1.748 1.662	Vrijgemaakt
59	7304000059	Rwzi roznburg:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)	2014	2014	2017	2017	258 0	0		258 0	Vrijgemaakt
60	7304000060	RWZI Dokh. Afvalwatertr.syst(Bijdr Rdam)	2014	2015	2016 2017	2017	175 0	0		175 0	Vrijgemaakt
61	7304100708	Dokhaven bellenbeluchting B-trap	2014	2016	2017	2021	2.940	0		2.940	Nog niet vrijgemaakt
62	7304210016	Verwerking residuen Zuiveringsproces	2015	2015	2017 Vervallen	2020 Vervallen	290 0	0		290 0	Vervallen
63	7304210020	Gassysteem Sluisjesdijk	2015	2015	2017	2019 2018	385 305 0	0		385 305 0	Vrijgemaakt

Nr.	Object-nummer	Omschrijving	Oorspr. jaar aanvang	Oorspr. jaar realisatie	Geactualiseerd jaar van aanvang	Geactualiseerd jaar van realisatie	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering	Status per 31-12-2017
64	7304210021	Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)	2017	2019	2018	2020 2018	664	0	664	Gepland na 2017
65	7304210022	PE-doseervoorzieningen Sluisjesdijk	2017	2017	2019	2021	97	0	97	Gepland na 2017
66	7304210023	Slibindikking, slibontwater. Sluisjesdijk	2015	2016	2018	2021	294	0	294	Gepland na 2017
67	7304210024	Deelstroombehandeling Sluisjesdijk	2017	2017	2019	2022	272	0	272	Gepland na 2017
68	7304210025	Terreinaanpassingen Sluisjesdijk	2015	2015	2017	2020	226 0	0	226 0	Vrijgemaakt
69	7304210026	Verwerving grond Sluisjesdijk	2015	2015	2019	2019	200	0	200	Gepland na 2017
70	7304210027	Aanleg Rondweg	2015	2016	2019	2022	80	0	80	Gepland na 2017
	7304000064	Leidingverlegging rotonde N218 Oostvoorne			- 2018	- 2018	- 350		- 350	Nieuwe investering
	7304000065	Leidingverleg. wegreconstr N489 Westmaas			- - 2018	- - 2018	- - 370		- - 370	Nieuwe investering

Programma Wegen										
71	7405210015	Bijdrage fietstunnel N215 Nieuwe-Tonge	2008	2009	2017 2018	2017 2018	125 0	0	125 0	Samengevoegd
72	7405210017	Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge	2008	2009	2017	2017 2018	200 680	0	200 680	Planning en raming aangepast
73	7405210021	F244 Klaaswaal-Westmaas	2010	2010	2018	2019	1.430	-	100	Gepland na 2017
74	7405210031	Bijdr reconstr kruising N217-Stougjesd	2006	2006	2016 2017	2016 2017	250	0	250	Nog niet vrijgemaakt
75	7405210036	Bijdr verkeerscirc N215 Dirksland-Meliss	2007	2008	2017	2018	200 204	0	200 204	Raming aangepast
76	7405210039	Reconstr. Aaldijk-Kerkhofdijk te Spijken	2010	2012	2016	2017	600 0	0	600 0	Vrijgemaakt
77	7405210040	Verv. buswisselstr. Industrierweg-Rdamseweg	2015	2015	2017	2019 2018	150	0	150	Planning aangepast
78	7405210041	Verv. VRI (A15) Rotterdamseweg te Rkerk	2011	2012	2017	2019 2018	200	-30	170	Planning aangepast
79	7405210042	VRI Rdamseweg-Donkerslootweg Ridderkerk	2015	2015	2017	2019 2018	250	-100	150	Planning aangepast
80	7405210043	VRI Vlietlaan-Rotterdamseweg Ridderkerk	2015	2015	2017	2019 2018	250	-40	210	Planning aangepast
81	7405210048	Vervanging openbare verlichting	2014	2015	2016 2017	2017	270 0	0	270 0	Vrijgemaakt
82	7405210049	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2015)	2015	2015	2017	2017	270 0	0	270 0	Vrijgemaakt
83	7405210050	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2016)	2016	2016	2017	2017	360 0	0	360 0	Vrijgemaakt

Nr.	Object-nummer	Omschrijving	Oorspr. jaar aanvang	Oorspr. jaar realisatie	Geactualiseerd jaar van aanvang	Geactualiseerd jaar van realisatie	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering	Status per 31-12-2017
84	7405210051	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2017)	2017	2017	2017	2017	360	0	360	Nog niet vrijgemaakt Gepland na 2017 Gepland na 2017 Vrijgemaakt in 2016
85	7405210052	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2018)	2018	2018	2018	2018	145	0	145	
86	7405210053	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2019)	2019	2019	2019	2019	145	0	145	
87	7405210054	F405RondjeGO -van PallandtpldrOosthavend			2017	2017	105 0	105 0	0 0	
88	7405210055	Rotterdamseweg II Ridderkerk	2017	2017	2017	2017 2019 2018	1.050	0	1.050	Planning aangepast
89	7405210056	Noorddijk Hellevoetsluis	2017	2017	2017	2017	90 0	0	90 0	Vrijgemaakt
90	7405210057	Molendijk/Geldersedijk	2018	2018	2018	2018	175	0	175	Gepland na 2017
91	7405210058	Hoekseweg Strijen	2018	2018	2018	2018	225	0	225	Gepland na 2017
92	7405210059	Nieuwe Achterweg	2018	2018	2018	2018	100	0	100	Gepland na 2017
93	7405210060	Div.maatreg.Gebiedsgerichte aanpak(2017)	2017	2017	2017	2018	294 165 0	0	294 165 0	Vrijgemaakt
94	7405210062	Wegenbeheerprogramma 2016-2021	2019	2021	2019	2021	0	0	0	Gepland na 2017
95	7405210063	Div.maatreg.Gebiedsgerichte aanpak(2018)	2018	2019	2018 Vervallen	2019 Vervallen	294 0	0	294 0	Vervallen
96	7405210064	Div.maatreg.Gebiedsgerichte aanpak(2019)	2019	2020	2019 Vervallen	2020 Vervallen	294 0	0	294 0	Vervallen
97	7405210065	Div.maatreg.Gebiedsgerichte aanpak(2020)	2020	2021	2020 Vervallen	2021 Vervallen	294 0	0	294 0	Vervallen
98	7405210066	Div.maatreg.Gebiedsgerichte aanpak(2021)	2021	2022	2021 - Vervallen	2022 - Vervallen	294 - 0	0	294 - 0	Vervallen

Programma Algemene beleidstaken

99	7610000005	Waterschapsverkiezingen 2019	2018	2019	2018	2019	1.700	0	1.700	Gepland na 2017 Vrijgemaakt
	7610000006	Vervanging software grondzaken			- 2017	- 2017 2018	- 90 0		- 90 0	

Programma Ondersteuning en Bedrijfsvoering

100	7811500082	Beveiliging 2010	2007	2008	2016 2017 Vervallen	2017 - Vervallen	150 - 0	0	150 - 0	Vervallen
101	7811500092	Planmatige vervanging rekencentrum 2019	2019	2019	2019	2019	1.500	0	1.500	Gepland na 2017
102	7811800019	Materieel civiel&cultuurtechn.Onderh2015	2015	2015	2017 2018	2017 2018	540	0	540	Planning aangepast
103	7811800020	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2016	2016	2016	2017 2018	2017 2018	350	0	350	Planning aangepast
104	7811800021	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2017	2017	2017	2017 - 2018	2017 - 2018	350	0	350	Planning aangepast

Bijlage 3 Staat van vaste schulden

NR LENING	INSTELLING	OORSPRONKELIJK BEDRAG GELDLENING	RENTE VOET	LOOP TIJD (JR)	ANN LIN	VERVAL DATUM AFLOSS	RESTANT 1 JANUARI 2017	VERMEER- DERINGEN IN 2017	VERMINDERINGEN		RESTANT 31 DECEMBER 2017	AFLOSSINGS- VERPLICHTING 2017	RENTE TEN LASTE VAN REKENING	REST LOOP TIJD
									GEWONE AFLOSSING	EXTRA AFLOSSING				
58183	OVERIGEN ASN bank N.V.	€ 30.000.000	4,3250	20	L	27-03	18.000.000,00		1.500.000,00		16.500.000,00	1.500.000,00	729.122,92	11
	INSTELLINGEN													
10024369	NWB	€ 26.768.000	3,9250	25	L	30-12	13.919.360,00		1.070.720,00		12.848.640,00	1.070.720,00	546.218,14	12
10013434	NWB	€ 453.780	7,7500	25	L	01-04	72.604,69		18.151,18		54.453,51	18.151,18	4.571,83	3
10013859	NWB	€ 453.780	6,4600	20	L	03-01	90.755,86		18.151,18		72.604,68	18.151,18	4.696,78	4
10015363	NWB	€ 907.560	4,8700	25	L	02-09	90.756,00		45.378,00		45.378,00	45.378,00	3.689,32	1
10022034	NWB	€ 1.000.000	5,0000	20	L	07-08	440.000,00		40.000,00		400.000,00	40.000,00	21.033,33	10
10022357	NWB	€ 1.000.000	4,7300	25	L	27-12	440.000,00		40.000,00		400.000,00	40.000,00	20.790,98	10
10022943	NWB	€ 2.000.000	4,7650	25	L	04-11	960.000,00		80.000,00		880.000,00	80.000,00	45.140,43	11
10023081	NWB	€ 2.000.000	4,4400	25	L	14-01	800.000,00		100.000,00		700.000,00	100.000,00	31.240,33	7
10023180	NWB	€ 4.000.000	4,2100	20	L	31-03	1.600.000,00		200.000,00		1.400.000,00	200.000,00	61.045,00	7
10021899	NWB	€ 3.000.000	5,3900	20	L	24-05	900.000,00		150.000,00		750.000,00	150.000,00	43.636,54	5
10014777	NWB	€ 2.268.901	5,7500	20	L	09-10	113.445,03		113.445,05		-0,02	113.445,05	5.037,27	0
10014373	NWB	€ 1.361.340	4,0000	20	L	15-01	68.066,99		68.067,00		-0,01	68.067,00	105,88	0
10014880	NWB	€ 1.815.120	5,6500	20	L	05-12	90.756,00		90.756,00		0,00	90.756,00	4.757,38	0
10014973	NWB	€ 1.361.340	5,2600	20	L	13-01	136.134,00		68.067,00		68.067,00	68.067,00	3.699,67	1
10015557	NWB	€ 2.268.901	4,4500	20	L	09-12	226.890,10		113.445,05		113.445,05	113.445,05	9.788,10	1
10015669	NWB	€ 2.268.901	4,2500	20	L	21-01	340.335,15		113.445,05		226.890,10	113.445,05	9.910,69	2
10022751	NWB	€ 4.000.000	4,1600	25	L	12-06	1.920.000,00		160.000,00		1.760.000,00	160.000,00	76.192,71	11
10024197	NWB	€ 50.000.000	3,7000	25	L	29-12	28.000.000,00		2.000.000,00		26.000.000,00	2.000.000,00	1.035.588,89	13
10024939	NWB	€ 30.000.000	4,2425	25	L	01-03	19.200.000,00		1.200.000,00		18.000.000,00	1.200.000,00	772.135,00	15
10026173	NWB	€ 30.000.000	4,1500	10	L	01-06	9.000.000,00		3.000.000,00		6.000.000,00	3.000.000,00	300.875,00	2
10029074	NWB	€ 100.774.088	1,6250	50	L	25-05	100.774.088,00		2.015.481,76		98.758.606,24	2.015.481,76	1.615.691,13	48
10029164	NWB	€ 15.000.000	0,2590	10	L	01-07	15.000.000,00		1.500.000,00		13.500.000,00	1.500.000,00	36.907,50	8
10029163	NWB	€ 15.000.000	0,5950	15	L	05-07	15.000.000,00		1.000.000,00		14.000.000,00	1.000.000,00	86.341,11	14
	EIB	€ 30.000.000	0,7090	30	L	21-07	30.000.000,00		1.000.000,00		29.000.000,00	1.000.000,00	209.548,89	29
	Totaal	357.701.711					257.183.191,82	0,00	15.705.107,27	0,00	241.478.084,55	15.705.107,27	5.677.764,82	

Bijlage 4 Overzicht rechtsgedingen

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van de rechtsgedingen waarbij het waterschap is betrokken. Teneinde de procespositie van het waterschap niet te schaden, betreft dit een verkorte en geanonimiseerde versie. Dit overzicht is tot en met 16 januari 2018 bijgewerkt.

1. Beroep tegen verkeersbesluit Klaaswaal

1a. Tegen de vaststelling van een verkeersbesluit en de afwijzing van een verzoek tot het instellen van een parkeerverbod is bezwaar gemaakt en vervolgens beroep ingesteld. Daarnaast is door één van de bezwaarden twee maal beroep ingesteld bij de rechtbank gericht tegen het niet tijdig nemen van een besluit. Deze beroepen zijn gelijktijdig door de rechtbank behandeld. Het waterschap is door de rechtbank in het gelijk gesteld in alle zaken. De wederpartij is in hoger beroep gegaan bij de Raad van State. Twee van de drie beroepen zijn ongegrond verklaard, één beroep is gegrond verklaard. In de laatste procedure heeft het waterschap de opdracht gekregen een nieuw verkeersbesluit te nemen. Door de wederpartij is een herzieningsverzoek ingediend bij de Raad van State inzake deze procedures. Dit verzoek is afgewezen.

1b. Naar aanleiding van de afwijzing van een nieuw verzoek om een verkeersbesluit is bezwaar en vervolgens beroep ingesteld. De zaak ligt voor bij de rechtbank Rotterdam.

2. Beroep tegen verlengen wegen- en watervergunning

Omwonenden hebben bezwaar gemaakt tegen het verlengen van een vergunning uit 2013. Deze bezwaren zijn niet-ontvankelijk verklaard. Een deel van de omwonenden heeft hiertegen beroep ingesteld. De rechtbank heeft dit beroep gegrond verklaard, het besluit vernietigd en bepaald dat de rechtgevolgen van het bestreden besluit in stand blijven. Er is een nieuwe beslissing op bezwaar genomen, waartegen wederom beroep is ingesteld. Deze zaak loopt nu bij de rechtbank.

3. Beroep tegen wegen- en watervergunning en verlenging

Na de uitspraak van de rechtbank genoemd onder 3 heeft een aantal van de omwonenden die geen beroep hadden ingesteld alsnog bezwaar gemaakt tegen de vergunning uit 2013 en opnieuw bezwaar gemaakt tegen de verlenging van deze vergunning. Deze bezwaren zijn niet-ontvankelijk verklaard. Het hiertegen gerichte beroep van deze omwonenden loopt nu bij de rechtbank.

4. Beroep tegen besluit op bezwaar inzake realisatie windmolens

Er is bezwaar gemaakt tegen het besluit tot het vernieuwen van een windpark. Dit bezwaar is ongegrond verklaard. Tegen de beslissing op het bezwaar is pro forma beroep ingesteld bij de rechtbank Rotterdam. De zaak is in behandeling bij de rechtbank Rotterdam.

5. Dagvaarding n.a.v. werkzaamheden in de dijkversterking Hoeksche Waard Zuid

Ten aanzien van de afronding van de deeltrajecten in de dijkversterking Hoeksche Waard Zuid heeft de opdrachtnemer een juridische procedure aanhangig gemaakt bij de rechtbank. In april vindt de comparitie plaats.

6. Wateroverlast 2015

6a. Door een groep van agrariërs van de wateroverlast augustus 2015 is een verzoek tot een voorlopig getuigenverhoor ingediend. De behandeling vindt plaats in april 2018.

6b. Door een (andere) groep van gedupeerden is een voorlopig deskundigenbericht verzocht. De rechtbank heeft een deskundige benoemd.

6c. Door een andere gedupeerde is een eis tot schadevergoeding ingediend bij de rechtbank. De zaak dient in april 2018.

7. Beroep tegen het uitblijven van een besluit op beslissing op bezwaar

De rechtbank heeft een beroep gegrond verklaard inhoudende het uitblijven van een besluit op beslissing op bezwaar. Het beroep was ingesteld door een verzoeker van nadeelcompensatie inzake een dijkversterking. Deze verzoeker was het niet eens met de hoogte van de toegekende nadeelcompensatie en had daarom bezwaar ingesteld.

Met de bijzondere omstandigheden van het geval heeft de rechtbank geen rekening gehouden in haar uitspraak en om deze reden is door het waterschap verzet aangetekend. Daarnaast zal het waterschap de beslissing op bezwaar zo snel als mogelijk is nemen.

8. Beroep tegen kennelijk niet ontvankelijk verklaren van bezwaar

Er is bezwaar gemaakt tegen het besluit met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens. Het ingediende bezwaar is niet ontvankelijk verklaard. Tegen de beslissing is pro forma beroep ingesteld bij de rechtbank Rotterdam. Er is nog niets bekend over het verdere verloop van de procedure.

Bijlage 5 Lijst van afkortingen

AC	Asbestcement
AGOR	Actueel Grond en Oppervlaktewater Regime
ALM	Asset Lifecycle Management
ANNAMOX	ANNaerobic AMmonium OXidation
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
Arbo	Arbidsomstandigheden
AWA	Activeren, Waarderen en Afschrijven
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWZI	Afvalwaterzuiveringsinstallatie
BAW	Bestuursakkoord Water
BBVW	Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
BBK	Besluit bodemkwaliteit
BBL	Beroepsbegeleidende Leerweg
BBS	Beeld Bedien Systeem
BBV	Besluit Begroten & Verantwoorden
BEC	bio-energiecentrale
B&W	Burgemeester en wethouders
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BHV	Bedrijfs hulpverlening
Bor	Besluit omgevingsrecht
BRTN	Beleidsvisie recreatietoervaartnet
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
BTW	Belasting over de Toegevoegde Waarde
Burap	Bestuursrapportage
BWK	Bestuurlijk Akkoord Waterketen
BWK	Boezemwaterkering
Ca	Circa
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
C2C	cradle to cradle
CBL	Cross border Lease
CBP	Calamiteitenbestrijdingsplan
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA	Christen Democratisch Appèl
CENIRELTA	Cost-Effective NITrogen REmoval from waste water by Low-Temperature Anammox
Cfm	Conform
CMK	Compenserende maatregelen kriebesluit
CPB	Centraal Planbureau
CO2	Koolstofdioxide
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CU	ChristenUnie
CWK	Compartimentswaterkering
DAS	Dynamisch Aankoop Systeem
DBFMO	Design (ontwerp), Built (bouw), Finance (financiering), Maintain (onderhoud) en Operate (exploitatie)
D&H	Dijkgraaf en heemraden
DGWP	Deelgemeentelijk Waterplan
DOB	Duurzaam onkruidbeheer
DR	Directieraad
DRSH	Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DIV	Documentaire Informatievoorziening
DV	Duurzaam Veilig
E&C	Engineering & Construct
EEP	Energie Efficiency Plan
(e)- HRM	Electronic Human Resource Management
EIB	Europese Investeringsbank
EMU	Europese Monetaire Unie/Economische en Monetaire Unie
ETW	Erftoegangswegen

EU	Europese Unie
Excl.	Exclusief
FTE	Fulltime-equivalent
GAP	Gemeentelijk AfkoppelPlan
GBKN	Grootschalige Basiskaart Nederland
GBLT	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn
GDI	Generieke Digitale Infrastructuur
GEP	Goed ecologisch potentieel
GGOR	Gewenst (Gewogen) Grond en Oppervlaktewater Regime
GWW	Grondweg- Weg- en Waterbouw
GI	Geografische Informatie
GO	Goeree-Overflakkee
GOAW	Grensoverschrijdend afvalwater
GOW	Gebiedsontsluitingswegen
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GS	Gedeputeerde Staten
ha.	hectare
HDN	Hollandse Delta Natuurlijk
HHSK	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
HIA	Hendrik-Ido-Ambacht
HVC	Huisvuilcentrale Noord Nederland
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	Het Waterschapshuis
HWZ	Hoekse Waard Zuid
IBC	Initiële Businesscase
IBO	Inspectie Beheer & Onderhoud
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IKB	Individueel KeuzeBudget
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISA	Integrale Samenwerking Afvalwaterketen
KAM	Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid
km	kilometer
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KPI	Kritische Prestatie Indicatoren
KRW	Kaderrichtlijn Water
KVW	Klein Voorne West
Kwh	Kilowattuur
LBO1	Landelijke beoordeling overstromingskansen 1
Led	Light emitting diode
LNC	Landschap, natuur en cultuur
m	meter
MBH	Commissie Middelen, Bestuurlijke Zaken en Handhaving
MBR	Muskusrattenbeheer
MD	Management Development
MES	Maatschappelijk efficiënt en solide
MLV	Meerlaagsveiligheid
Ministerie van BIZA	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Ministerie van EZ	Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van I&M	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
MIP	Meerjaren investeringsplan
MJA	Meerjarenafpraak energie-efficiency
MJBP	Meerjarenbeleidsplan
Mln.	Miljoen
Mm	Millimeter
MOP	Meerjaren onderhoudsplan
Mor	Ministeriële regeling omgevingsrecht
MVI	Maatschappelijke Verantwoord Inkopen
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
n.v.t.	niet van toepassing
N.B.	Nota bene
NBd	Nationale Bewegwijzeringsdienst

NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NEN	Nederlandse norm
nHWBP	Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma
NVO	Natuurvriendelijke oever
NWB	De Nederlandse Waterschapsbank N.V.
NWP	Nationaal Waterplan
OAS	Optimalisatie Afvalwater Studie
Obv	Op basis van
OGOR	Optimaal Grond en Oppervlaktewater Regime
OHW	Onderhanden werk
OTO	Opleiden, trainen en oefenen
OV	Openbare verlichting
OZB	Onroerendzaakbelasting
PDCA	Plan Do Check Act
PE	Polymeer
P&C	Planning en control
P&O	Personeel en organisatie
PEHS	Provinciale Ecologische HoofdStructuur
PFO	Portefeuillehoudersoverleg
PI	Prestatie-indicator
PID	Project Initiatie Document
PK	Personeel en organisatie en kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid
PM	Pro memorie
PRINCE	Projects In Controlled Environments
PvdA	Partij van de Arbeid
PWK	Primaire waterkering
PZH	Provincie Zuid-Holland
RAO	Regionaal Ambtelijk Overleg
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RBS	Royal Bank of Scotland
RBVW	Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
RIB	Rigid Inflatable Boat
RI&E	Risico-inventarisatie en - evaluatie
Rinew	Rotterdam Innovative Nutrients Energy and Water
RISMAN	Risicomanagement
RoSa	Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen
ROSSA	Resource Oriented Sanitation Services in Adama
RPV	Regionale projectgroep verkeersveiligheid
RUD	Regionale uitvoeringsdienst
RWS	Rijkswaterstaat
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SAW	Sectorale Arbeidsvoorwaarden
SER	Sociaal-Economische Raad
SGBP	Stroomgebiedbeheersplannen
SGP	Staatkundig Gereformeerde Partij
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SNIP	Spelregelkader Natte Infrastructuurprojecten
S&P	Standard & Poor's
SOHW	Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard
SPI	Standardized Precipitation Index
SPP	Strategische Personeelsplannen
SROI	Social Return on Investment
SSC	Shared Service Centre
SSK	Standaard Systematiek voor Kostenramingen
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
SVB	Slibverwerkingsbedrijf
SVI	Slibverbrandingsinstallatie
SVHW	Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling
SWOV	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
TA	Technische Automatisering
TABP	Technische automatisering en besturingsprocessen
T-2	Huidig jaar minus 2 jaar (terug)

UvW	Unie van Waterschappen
uWBP	Uitwerkingsprogramma Waterbeheerplan
VBC's	Visstandbeheercommissies
VCA	Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers
V&W	Verkeer en Waterstaat
v.e.	Vervuilingseenheden
VLRT-4	Vier vervroegde landelijke rapportage toetsing
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VP	Voorne-Putten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRI's	Verkeersregelininstallaties
VRM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VTW	Verzoek tot Wijziging
VV	Verenigde Vergadering
VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VZHW	Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen
V3T	Verlengde 3 ^e toetsing
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAC	WaterschapsActieCentrum
Water	Commissie Waterhuishouding en Waterzuivering
WBI	Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium
WBP	Waterbeheerprogramma
WCK	Waterschapsbrede controlekamer
wet Hof	Wet Houdbare overheidsfinanciën
WGBP	Wegenbeheerprogramma
WHD	Waterschapspartij Hollandse Delta
WHW	Wet Herverdeling Wegenbeheer
Wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
WM	Wet milieubeheer
WN	Water Natuurlijk
WNT	Wet Normering Topinkomens
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WP	Waterplan
WS	Watersystemen
WSHD	Waterschap Hollandse Delta
WSRL	Waterschap Rivierenland
WGC	Watergovernance
WCMS	Water Crisis Management systeem
Wtw	Waterwet
WWV	Commissie Waterkering, (Vaar)Wegen en Vergunningverlening
ZB	Zuiveringsbeheer
ZHEW	Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden
Z-Info	Zuiverings Informatiesysteem
ZTW	Zuiveringstechnische Werken
ZUIS	Zuiverings Informatiesysteem

